

BELEIDSOVERZICHT EN FACTSHEETS BELEIDSINSTRUMENTEN

Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emis-
sieramingen Luchtverontreinigende Stoffen 2025

6 maart 2025

Disclaimer

De beschrijving en beleidsinformatie van de beleidsinstrumenten in dit achtergronddocument zijn opgesteld door en de verantwoordelijkheid van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; Financiën; Infrastructuur en Waterstaat; Klimaat en Groene Groei; Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur; en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Het KEV-consortium is in dit achtergronddocument verantwoordelijk voor de toelichting op de doorrekening en de indeling in de KEV-beleids categorie.

PBL

Colofon

Beleidsverzicht en factsheets beleidsinstrumenten. Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtverontreinigende Stoffen 2025

© PBL Planbureau voor de Leefomgeving
Den Haag, 2025
PBL-publicatienummer: 5832

Eindverantwoordelijkheid

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)

Projectcoördinatie

Pieter Hammingh, Winand Smeets, Martijn van Sebille, Marije Hoff, Marijke Menkveld, Cees Volkers en Paul Koutstaal

Contact

kev@pbl.nl

www.pbl.nl/kev

Auteurs, projectteam en inhoudelijke bijdragen

PBL: Lennart Bours, Dick van Dam, William van Dijk, Gerben Geilenkirchen, Pieter Hammingh, Maarten 't Hoen, Marije Hoff, Robert Koelemeijer, Paul Koutstaal, Sander Lensink, Jordy van Meerkerk, Jelle van Minnen, Amber Nusteling, Jeroen Peters, Arjan Plomp, Marian van Schijndel, Lena Schulte-Uebbing, Martijn van Sebille, Winand Smeets, Inge Stammes, Daan Stroeken, Wouter Wetzels, Henk Westhoek en Emma van der Zanden.

TNO: Marijke Menkveld en Joost Gerdes.

RVO: verschillende experts van RVO.

Met inhoudelijke bijdragen van de ministeries van Financiën, IenW, KGG, LVVN en VRO.

Eindredactie en productie

Uitgeverij PBL

Toegankelijkheid

Het PBL hecht veel waarde aan de toegankelijkheid van zijn producten. Mocht u problemen ervaren bij het lezen ervan, dan kunt u contact opnemen via info@pbl.nl. Vermeld daarbij s.v.p. de naam van de publicatie en het probleem waar u tegenaan loopt.

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: PBL & TNO (2024), *Beleidsverzicht en factsheets beleidsinstrumenten. Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtverontreinigende Stoffen 2025*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyses op het gebied van milieu, natuur en ruimte. Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties waarbij een integrale benadering vooropstaat. Het PBL is vóór alles beleidsgericht. Het verricht zijn onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd.

Inhoud

1	Inleiding	13
2	Beleidsoverzicht	14
2.1	Uitleg bij de factsheets	14
2.2	Lijst van afkortingen	15
2.3	Overzicht beleidsinstrumenten Algemeen	15
2.4	Overzicht beleidsinstrumenten Elektriciteit	17
2.5	Overzicht beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving	20
2.6	Overzicht beleidsinstrumenten Industrie	25
2.7	Overzicht beleidsinstrumenten Landbouw	27
2.8	Overzicht beleidsinstrumenten Landgebruik	31
2.9	Overzicht beleidsinstrumenten Mobiliteit	33
3	Factsheets beleidsinstrumenten Algemeen	40
3.1	Aanpassing generieke eisen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)	40
3.2	Beperken inputvrijstelling energiebelasting aardgasverbruik bij elektriciteitsopwekking	43
3.3	Bijmengverplichting groen gas	45
3.4	Commissievoorstel ETD: brandstofaccijnzen gelijk trekken o.b.v. energie-inhoud)	46
3.5	De-risken grootschalige waterstofopslag	47
3.6	EIA Energie-investeringsaftrek regeling	48
3.7	Efficiëntere benutting elektriciteitsnetten, stimuleringsprogramma energiehubs	49
3.8	Elektrolyse, offshore	52
3.9	Elektrolyse, onshore	54
3.10	Energie Belasting (REB/EB)	55
3.11	Geothermie, hoge temperatuur	56
3.12	Groen beleggen: regeling groenprojecten	57
3.13	H2Global, import van groene waterstof	58
3.14	Invest-NL	59
3.15	Investeringsregeling Vergassing	60
3.16	Klimaatcampagne Zet ook de knop om	61
3.17	Klimaatfonds: stimulering productie van hoogwaardige hernieuwbare energiedragers	62
3.18	Klimaatwet	63
3.19	Kolenbelasting	64
3.20	MIA Vamil Regelingen Milieu-investeringsaftrek & Willekeurige afschrijving milieu-investeringen	65
3.21	MOOI (regeling Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie)	67
3.22	Maatregelen om de hoge energieprijzen te compenseren	68
3.23	Nationaal Groeifonds	69
3.24	Negatieve emissies door oa BECCS (0-3,5 Mton)	70
3.25	Schone Lucht Akkoord (SLA): Beleid houtstook	71
3.26	SDE++ Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en klimaattransitie	73
3.27	Strenger vergunnen zoveel mogelijk aan onderkant BREF-range	74
3.28	Subsidierегeling Verduurzaming MKB (SVM)	77
3.29	Systematiek Energie Vervoer (REDIII)	79
3.30	Tarieven energiebelasting	81

3.31	Transitieviesies Warmte (TVW), Extern advies warmtetransitie (EAW) & ECW Expertisecentrum Warmte	82
4	Factsheets beleidsinstrumenten Elektriciteit	83
4.1	Aanscherping emissie-eisen voor biomassastook in kleine en middelgrote installaties	83
4.2	Aanvullende inzet normering zon-PV	85
4.3	Bedrijfsduurverlenging Borssele	86
4.4	CO ₂ -minimumprijs industrie	87
4.5	DEI+ Demonstratie energie- en klimaatinnovatie	88
4.6	Demand Side Response (DSR) in eindgebruikerssectoren	89
4.7	EBN: versnellen onderzoek CCS	90
4.8	EU ETS ₁	91
4.9	EU ETS ₂	93
4.10	Elektriciteitswet 1998	95
4.11	Energie Infrastructuur Plan Noordzee 2050	96
4.12	HER+ Subsidie Hernieuwbare Energietransitie	97
4.13	Intensivering samenwerking medeoverheden	98
4.14	Investeringsplannen netbeheerders	99
4.15	Investeringssubsidie maakindustrie klimaatneutrale economie (IMKE)	101
4.16	Kennisinfrastructuur kernenergie	102
4.17	Klimaatfonds: CO ₂ -vrije gascentrales	103
4.18	MIEK	104
4.19	Minimum CO ₂ -prijs electriciteitssector	106
4.20	Minimum CO ₂ -prijs electriciteitssector en industrie	107
4.21	Nederlandse Batterijenstrategie	108
4.22	Nieuwbouw kerncentrales	109
4.23	Ontwikkelkader Windenergie op Zee	110
4.24	Regionale energiestrategieën (RES) afspraken	114
4.25	Salderingsregeling	115
4.26	Small Modular Reactors (SMR's) programma	116
4.27	Streven naar CO ₂ vrij elektriciteitssysteem 2035	117
4.28	Subsidie inzet batterij bij grootschalig zon-PV	118
4.29	Subsidie voor productie van windenergie op land en zon-PV (>15 kilowatt) is gemaximeerd tot 35 terawattuur	120
4.30	Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)	121
4.31	Tenders (vergunningverlening) windenergie op zee	122
4.32	Topsector Energie TKI consortia aanpak	123
4.33	Verkenning Aanlanding Wind op Zee 2031 - 2040	124
4.34	Versnellingsprogramma opschaling duurzame warmte	125
4.35	Wet verbod op kolen voor electriciteitsproductie	126
4.36	Zon-op-Zee - Onderzoek tot realisatie 3 GW in 2030	127
	Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Elektriciteit uit het Hoofdlijnenakkoord	128
4.37	Oplossen netcongestie met regie bij het kabinet	128
4.38	Stoppen subsidiëren van bio-energie met CCS en biomassacentrales	129
4.39	Windmolens komen zoveel mogelijk op zee in plaats van op land en er wordt een zorgvuldige balans gezocht met ruimte voor visserij	130

5	Factsheets beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving	131
5.1	Aanpak kwetsbare wijken en dorpen versterken	131
5.2	Aanpassingen regelgeving initiatiefrecht of instemmingsrecht	132
5.3	BOSA Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties	133
5.4	Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)	134
5.5	Bouwbesluit: C-label kantoren energieprestatie-eis	136
5.6	Bouwbesluit: algemeen (incl. EPC)	137
5.7	DEI+: Aardgasloze gebouwde omgeving	138
5.8	Differentiatie leennormen voor hypothecair krediet	139
5.9	Digitaal platform Verbeterjehuis.nl	140
5.10	Doe-het-zelf-voucher	141
5.11	Eindnorm 2050 utiliteitsbouw	142
5.12	Energie Prestatie Vergoeding (EPV)	143
5.13	Energielabel	144
5.14	Energy Efficiency Directive (EED) m.b.t. Renovatieverplichting gebouwen publieke instellingen	145
5.15	Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)	146
5.16	Financiële ondersteuning Rijk uitvoeringskosten gemeenten aardgasvrije wijken	148
5.17	GWV Opschaling infratechnieken (CE)	149
5.18	Garantiefonds voor Maatschappelijk Vastgoed	150
5.19	Gaswet (incl. vervallen aansluitplicht nieuwbouw via de VET)	151
5.20	Geothermie lage temperatuur	152
5.21	Groiefonds aanvraag NieuweWarmteNu! (NWN)	153
5.22	Groiefondsprogramma Toekomstbestendige Leefomgeving	154
5.23	ISDE Investeringsubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE/ISDE-KA)	156
5.24	Isolatie woningen Groningen en Noord-Drenthe (maatregel 28 en 29)	158
5.25	Kennis- en Innovatieplatform Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	160
5.26	MOOI regeling Gebouwde Omgeving	161
5.27	Meerjarige Experimenten Effectieve Renovatiestromen (MEER) subsidie	162
5.28	NIP Actielijn 1: Lokale aanpak isoleren koopwoningen samen met gemeenten.	163
5.29	NIP actielijn 2: isolatie huurwoningen	165
5.30	NIP actielijn 3: Isolatie koopwoningen	166
5.31	NIP actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen	167
5.32	Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW)	168
5.33	Nationaal Warmtefonds	169
5.34	Nationale Prestatie Afspraken (NPA) Corporaties	171
5.35	Normering Utiliteitsbouw	172
5.36	Normering biobased bouwen	174
5.37	Normering gericht op uitfasering huurwoningen met slechte isolatie (energielabels EFG)	175
5.38	Normering utiliteitsbouw (Nationale Kop)	176
5.39	Normering van duurzaam bouwen (o.a. aanscherpen eisen circulair en emissievrij bouwen)	177
5.40	Normering verwarmingsinstallaties (hybride warmtepompen)	179
5.41	Ondersteunende acties NIP	180
5.42	Ontzorging VvE's	181
5.43	Ontzorgingsprogramma MKB/bedrijventerreinen	182
5.44	Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk Vastgoed	183
5.45	Organiseren continue verbouwstromen	184

5.46	Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)	185
5.47	RRE/RREW Regeling Reductie Energiegebruik Woningen	186
5.48	RVV Verduurzaming (Regeling Vermindering Verhuurderheffing Verduurzaming)	187
5.49	Revolverend Waarborg Fonds Maatschappelijk vastgoed	188
5.50	Routekaarten Maatschappelijk Vastgoed	190
5.51	SEEH Subsidie energiebesparing eigen huis	192
5.52	SPOR - Subsidieregeling Procesondersteuning Renovatiestromen	193
5.53	Scholen energiebespaarlening	194
5.54	Sectorale routekaarten maatschappelijk vastgoed	195
5.55	Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)	196
5.56	Standaard en streefwaarden voor woningisolatie	197
5.57	Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)	199
5.58	Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)	200
5.59	Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)	201
5.60	Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE)	202
5.61	Verbeteren informatievoorziening financieringsopties verduurzaming	203
5.62	Verduurzaming van huurwoningen bij renovatiemoment naar de Isolatiestandaard per 2029	204
5.63	Verlaagd btw-tarief voor isolatiewerkzaamheden	205
5.64	WEW Verruiming hypotheek voor energiebesparende maatregelen	206
5.65	Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS)	207
5.66	Warmtewet	208
5.67	Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW)	209
5.68	Wet collectieve warmte (Wcw)	210
	Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving uit het Hoofdlijnenakkoord	211
5.69	Geen verplichte labelsprongen voor koopwoningen	211
5.70	Steun voor mensen en kleine ondernemers bij verduurzaming woningen en bedrijfspanden	212
5.71	Verplichting voor installatie warmtepompen bij vervanging verwarmingsketel vanaf 2016 wordt geschrapt	213
	Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving	214
5.72	Sociaal Klimaatfonds	214
5.73	Waarborgfonds warmtenetten	215
6	Factsheets beleidsinstrumenten Industrie	216
6.1	Aanpak Piekbelasters Industrie (API)	216
6.2	Afbouw gaswinning Groningen	219
6.3	Beperken van de vraag naar laagcalorisch gas van grote afnemers	220
6.4	Circular Plastics NL (CPNL)	221
6.5	DEI-CE Demonstratie energie- en klimaatinnovatie (DEI+ Circulaire economie)	222
6.6	EED Energie-auditplicht	223
6.7	Ecodesign-richtlijn	224
6.8	GoChem (KIEM Go-Chem)	225
6.9	IPCEI Waterstof golf 2	226
6.10	Jaarverplichting RFNBO's in industrie	227

6.11	MIT MKB-Innovatiestimulering Regio en Topsectoren	228
6.12	Maatwerkaanpak Industrie	229
6.13	Nationale CO ₂ -heffing industrie	232
6.14	Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI)	233
6.15	Negatieve emissies AVI's	235
6.16	Normering circulair slopen	236
6.17	Normering fossiele warmte-opwek	237
6.18	Ondersteuning cluster 6	238
6.19	Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken voor circulaire plastics	239
6.20	Oude specifieke maatwerkaanpak piekbelasters industrie, opgegaan in VEKI-regeling 2022	240
6.21	Plasticsnormering	241
6.22	Programma Infrastructuur Duurzame Industrie PIDI	242
6.23	Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof	243
6.24	Subsidiereregeling Circulaire Ketenprojecten (SCK)	245
6.25	Subsidiereregeling indirecte kostencompensatie ETS (IKC-ETS)	246
6.26	Tegemoetkoming Energiekosten-regeling (TEK)	248
6.27	Terugdringen gebruik HFK-koudemiddelen met hoge GWP	249
6.28	Teruggaaf Energiebelasting en Opslag Duurzame Energie (ODE) - verbruik boven 10 miljoen kilowattuur en meerjarenafpraak (MJA)	250
6.29	Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid textiel	251
6.30	VEKI Versnelde klimaatinvesteringen industrie	252
6.31	Verplicht aandeel recycelaat in bouwmaterialen via Rijksinkoop	255
6.32	Verplicht percentage recycelaat in bouwmaterialen	256
6.33	Vraagsubsidies hernieuwbare waterstof	257
6.34	Wm Wet Milieubeheer-Informatieplicht	258
7	Factsheets beleidsinstrumenten Landbouw	260
7.1	7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn	260
7.2	Aanpak van de pluimveesector voor reductie van de emissie van fijnstof (PM10) en aanpassing normen fijnstof pluimveehouderij	262
7.3	Actieplan groei biologische productie en consumptie	264
7.4	Afschaffen verlaagd energiebelastingtarief glastuinbouw	265
7.5	BL/GL Borgstelling Landbouw (BL/BL-plus) & Garantstelling Landbouw	267
7.6	Beperking vrijstelling aardgas voor WKK-belastingplan 2024	268
7.7	Besluit activiteiten leefomgeving landbouwhuisdieren	269
7.8	Besluit activiteiten leefomgeving: emissiearme aanwending	270
7.9	CO ₂ -heffing glastuinbouw	271
7.10	CO ₂ -sectorsysteem 2021-2024	272
7.11	Convenant energietransitie glastuinbouw 2022-2030	273
7.12	Correctieregeling duurzame warmte n.a.v. motie-Grinwis-Erkens	274
7.13	Financiering kennisinstrumenten onder programma Kas als Energiebron	275
7.14	GLB-kennisvouchers	276
7.15	Garantstellingsfaciliteit aardwarmte RNES	277
7.16	Herziening Richtlijn Industriële Emissies en de Richtlijn Storten van Afval	278
7.17	Herziening energiebesparingsrichtlijn (EED) mobiliteit	280
7.18	Het Nieuwe Telen (HNT)	281
7.19	Investeringssubsidie emissiearme stallen SBV en Aanscherpen ammoniaknormen stallen	282

7.20	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties	283
7.21	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties kleinere sectoren	287
7.22	Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus)	288
7.23	Landelijke verplaatsingsregeling met piekbelasting (Lvvp)	293
7.24	MMIP B1: Emissiereductie methaan veehouderij	294
7.25	Maatregel Gerichte Aankoop, 1e tranche (MGA-1)	296
7.26	Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging (MGB, 2e tranche MGA)	298
7.27	Maatregel optimalisatie melkveevoerrantsoen	300
7.28	Maatregel weidegang	302
7.29	Marktintroductie energie-innovaties glastuinbouw (MEI) regeling	304
7.30	Nieuwe derogatiebeschikking (inclusief verlaging mestproductieplafonds)	305
7.31	Omschakelprogramma Duurzame Landbouw	307
7.32	POP3 Subsidie Voor Verduurzamen Stallen En Verminderen Stikstof (Kalversector)	309
7.33	Regeling energie-efficiëntie glastuinbouw (EG)	310
7.34	Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (RPMP)	311
7.35	Sectorale interventie Groenten en Fruit (SIG&F)	313
7.36	Stimuleringsregeling warmteinfrastructuur glastuinbouw (SWIG)	315
7.37	Subsidiemodule agrarische bedrijfsadviesing en educatie (SABE)	316
7.38	Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)	317
7.39	Subsidierегeling hoogwaardige mestverwerking	321
7.40	Subsidierегeling sanering varkenshouderijen (Srv)	322
7.41	Versnellingsplan aardwarmte	323
7.42	Vestigingssteun voor jonge landbouwers	324
7.43	Vrijwillige opkoopregeling kalverhouderijen provincie Gelderland	325
7.44	Wm Wet Milieubeheer: Kader incl. regels m.b.t. energiebesparingsplicht en emissies stookinstallaties	327
	Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landbouw uit het Hoofdlijnenakkoord	328
7.45	Aanpassing Natura 2000 gebieden	328
7.46	Aanpassing uitkoopregelingen Lbv en Lbv-plus (o.a. uitstel sloopverplichting)	329
7.47	Bedrijfsspecifieke emissiedoelen op basis van afrekenbare stoffenbalans	330
7.48	Geen gedwongen krimp van de veestapel	331
7.49	Investering van 5 miljard euro in agrarische sector / afschaffing transitiefonds	332
7.50	Meer agrarisch natuurbeheer en levering ecosysteemdiensten	333
7.51	Nieuwe derogatie Nitraatrichtlijn	334
7.52	Nieuw stelsel voor beoordeling van emissiearme stallen	335
7.53	Stappen naar een toekomstbestendige, dierwaardige veehouderij	336
	Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landbouw	337
7.54	Afroming bij overdracht rechten	337
7.55	Brede beëindigingsregeling	339
7.56	Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland	341
7.57	Omgevingsverordening Limburg 2024	342
7.58	Omgevingsverordening Noord Brabant	343
7.59	Toelating uit dierlijke mest herwonnen stikstofhoudende meststoffen (RENURE)	347
7.60	Versnellingsaanpak zandprovincies en veehouderijsectoren	349

8	Factsheets beleidsinstrumenten Landgebruik	351
8.1	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	351
8.2	DAW - Verbeterde Kennis Verspreiding (VKV)	353
8.3	Fonds voor bos op rijksgronden	354
8.4	GLB Pilots	355
8.5	GLB-NSP samenwerkingsmaatregel veenweide en overgangsgebieden N2000	356
8.6	Grondgebonden eco-regeling voor klimaat en leefomgeving	358
8.7	Hernieuwde pachtwet	360
8.8	Impulsgelden	361
8.9	Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP)	362
8.10	Klimaatvelop 2018	363
8.11	MMIP B4 Verhogen vastleggen koolstof in Bos & Natuur	364
8.12	Monitoringssystematiek veenweidemaatregelen	365
8.13	Nationale Eiwit Strategie (NES) en Bean Deal	366
8.14	Niet productieve investeringen op niet-landbouwbedrijven	368
8.15	Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven	369
8.16	Onderzoeksprogramma NOBV	370
8.17	Productieve investeringen Groen – Blauw en dierenwelzijn	371
8.18	Programma Natuur	372
8.19	Provinciaal programma landelijk gebied	373
8.20	Quick scan natuurgebieden	376
8.21	Regionale Veenweide strategieën	377
8.22	Samenwerking voor integrale gebiedsontwikkeling	378
8.23	Slim Landgebruik	380
8.24	Subsidieregeling voor Natuur en Landschap (SNL) - Onderdeel Natuur	381
8.25	Valuta voor Veen	382
8.26	Veenplan 1e fase	383
8.27	Veenplan 2e fase	384
8.28	Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIPNL)	385
	Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landgebruik	386
8.29	Van productiebos naar natuurbos Gelderland	386
8.30	Vergroten en vergoeden landschapselementen in agrarisch gebied Gelderland	387
9	Factsheets beleidsinstrumenten Mobiliteit	388
9.1	ACTIVE	388
9.2	AFIR - nationaal beleidskader laadinfra en waterstofinfra	389
9.3	Aanschafsubsidie Zero Emissie Trucks (AanZET)	390
9.4	Aanschafsubsidie zero emissie touringcars	392
9.5	Aanscherpen CO ₂ -prestaties goederenvervoer	393
9.6	Aanscherpen normen duurzaam inkopen voertuigen (Rbsw)	394
9.7	Accijnzen motorbrandstoffen	396
9.8	AdBlue	397
9.9	Afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer	398
9.10	BPM	399
9.11	Besluit energie vervoer 2022-2030 (implementatie RED II)	400
9.12	Bestuursakkoord Zero Emissie Doelgroepenvervoer (BAZED) en Convenant	401
9.13	Bijtelling	402

9.14	Brandstof Besparend Rijden	403
9.15	CO ₂ -normen nieuwe personen- en bestelauto's 2020-2035	404
9.16	CO ₂ -plafond luchtvaart in Nederland	405
9.17	Campagne Iedereen doet wat	406
9.18	Campagne: 'Kort ritje? Da's zo gefietst!'	407
9.19	Capaciteitsbeperking Schiphol	408
9.20	City Deal Fietsen voor Iedereen	409
9.21	City Deal Ruimte voor Lopen	410
9.22	Commissievoorstel ETD: minimumaccijns kerosine	411
9.23	Convenant zero-emissie reinigingsvoertuigen	412
9.24	DKTI Demonstratieregeling Klimaattechnologieën en -innovaties in transport	413
9.25	Elektrificatie van het spoor tussen Zutphen-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg	414
9.26	Emissielabelsysteem binnenvaart	415
9.27	Euro 7	417
9.28	Energielabel voor elektrische auto's	418
9.29	Euro 26 mln. die vanuit vorige kabinet bijgedragen heeft aan doorfietsroutes	419
9.30	Euro 780 mln voor het per fiets bereikbaar maken van nieuwe woningbouw locaties	420
9.31	Europese Bijmengverplichting duurzame luchtvaartbrandstoffen	422
9.32	Europese CO ₂ -normen nieuwe vrachtauto's	423
9.33	FuelEU Maritime	424
9.34	GD173 ZES Zero Emission Stadslogistiek	425
9.35	GD230 Zeevaart, Binnenvaart en Havens	426
9.36	IMO - Klimaatmaatregelen	427
9.37	Integraal duurzaamheidskader biomassa	428
9.38	Investering in fietsenstallingen bij OV-knooppunten	429
9.39	Invoering Betalen naar Gebruik (BNG) voor personen- en bestelauto's	430
9.40	Invoering nieuwe APK-test voor controle roetfilter van dieselauto's	431
9.41	Kennis-, Opschaling- en Praktijkervaringsprogramma (KOP) Schoon en Emissieloos Bouwen	433
9.42	Kies de Beste Band	434
9.43	LNG Stimuleringsregeling LNG-brandstofregeling voor wegvervoerders	435
9.44	Logistieke Efficiëntie maatregelen	436
9.45	Luchtruimherziening	444
9.46	MRB (motorrijtuigenbelasting) korting of vrijstelling voor EV's	445
9.47	Motorrijtuigenbelasting	446
9.48	NGF - Maritiem Masterplan (Subsidie O&D aan boord van schepen)	447
9.49	NGF/HVP – Zero Emission Services	448
9.50	Nationaal toegangspunt laadpuntendata	449
9.51	Netwerk van Fietsambassadeurs	450
9.52	Nul CO ₂ -uitstoot Grondgebonden operaties luchthavens	451
9.53	Opening Lelystad Airport voor commerciële vluchten	452
9.54	Overig flankerend beleid elektrische personenauto's	453
9.55	Pilotregeling verduurzaming bouw	454
9.56	Pilots stikstofvermindering in havens	455
9.57	Productie van duurzame kerosine in Nederland	456
9.58	Programma Doortrappen, veiliger fietsen tot je 100ste	458
9.59	REDIII (binnenvaart)	459
9.60	Recreatief: binnenlandse mobiliteit	460

9.61	Recreatief: vakantie mobiliteit (buitenland)	462
9.62	Rijksbijdrage ten behoeve van waterstoffreinen Groningen	464
9.63	Routekaart en convenant Schoon en Emissieloos Bouwen	465
9.64	Ruimere fietsparkeernormen bij bedrijven en woningen vastleggen binnen de NOVI	469
9.65	Ruimtelijke oplossingen: deelmobiliteit (samenwerkingsprogramma natuurlijk deelmobiliteit)	470
9.66	Ruimtelijke oplossingen: doorfietsroutes	473
9.67	SDS Subsidieregeling Duurzame Scheepsbouw	475
9.68	SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten	476
9.69	SEBA Subsidieregeling Emissieloze Bedrijfsauto's	477
9.70	SEPP Subsidieregeling Elektrische Personenauto's Particulieren	478
9.71	Slimme laadinfrastructuur stimuleren	479
9.72	Specifieke Uitkering Zero-Emissiebussen (SpUk-ZEbus)	480
9.73	Specifieke uitkering Schoon Emissieloos Bouwen medeoverheden	481
9.74	SRVB Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen	483
9.75	Stimulering zeevaart door walstroom	484
9.76	Subsidie elektrisch taxiën luchtvaart	485
9.77	Subsidie voor waterstof in binnenvaart	486
9.78	Subsidieregeling R&D Mobiliteitssectoren (RDM)	487
9.79	Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB)	488
9.80	Subsidieregeling Waterstof in Mobiliteit (SWiM)	490
9.81	Subsidieregeling private laadinfrastructuur bij bedrijven (SPriLa)	491
9.82	Subsidieregeling publieke laadinfra voor zwaar wegvervoer (SPuLa)	493
9.83	Tijdelijke subsidieregeling walstroom zeeschepen (stikstof)	494
9.84	Uitvoeringsagenda Stadslogistiek	495
9.85	Verbod op varende ontgassen binnenvaartschepen	496
9.86	Verduurzaming van geconditioneerd transport	498
9.87	Verduurzaming zeevaartschepen	499
9.88	Verhoging onbelaste reiskostenvergoeding per 2024	500
9.89	Verhoging vliegbelasting	501
9.90	Verlaging maximumsnelheid hoofdwegennet naar 100 km/u gedurende de dag	502
9.91	Versnellen (regionale) uitrol laadinfrastructuur	503
9.92	Vrachtwagenheffing (VWH)	504
9.93	Werkgeversaanpak: besluit werkgebonden mobiliteit	510
9.94	Werkgeversaanpak: informeren en faciliteren	513
9.95	Zeevaart in ETS I	515
9.96	Zero Emission OV BAZEB Bestuursakkoord Regionale Openbaar Vervoer per bus	516

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Mobiliteit uit het

Hoofdlijnenakkoord

518

9.97	Doorgroei Schiphol op langere termijn met schonere en stillere vliegtuigen	518
9.98	Herinvoering gebruik rode diesel voor landbouw	519
9.99	Regionale aanpak infrastructuur voor woningbouw	520
9.100	Subsidies voor elektrische voertuigen per 2025 stopzetten	521
9.101	Uitstellen invoering zero-emissiezones	522
9.102	Verduurzaming wagenpark blijft gestimuleerd met eerlijke bijdrage elektrische rijder	523
9.103	Verhoging maximum snelheid naar 130 km per uur	524
9.104	Vliegbelasting gedifferentieerd naar afstand	525

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Mobiliteit	526
9.105 Subsidierегeling verduurzaming binnenvaart (t.b.v. halen opt-in)	526
9.106 Subsidierегeling verduurzaming landbouwwerktuigen	527
9.107 Verlaging MRB-korting voor emissievrije personenauto's	528

1 Inleiding

In dit achtergronddocument geven we overzichten van en toelichtingen op alle beleidsinstrumenten die zijn beschouwd in de Klimaat- en Energieverkenning 2024 (KEV) en in de Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen 2025 (ERL). In de KEV onderzoeken we ieder jaar de effecten van wijzigingen in het vastgestelde en voorgenomen beleid en het geagendeerde beleid. De ERL is een achtergrondrapport bij de KEV en komt tweejaarlijks uit. Voor de KEV 2024 en de ERL 2025 gaat het om dat beleid dat per 1 mei 2024 openbaar was plus maatregelen uit het Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB van 16 mei 2024. De belangrijkste bronnen voor het beleid zijn, naast het Hoofdlijnenakkoord, de Voorjaarsnota Klimaat 2023 en de Voorjaarsnota Klimaat 2024.

De beschrijving en alle aanvullende beleidsinformatie over de beleidsinstrumenten in dit achtergronddocument is opgesteld door en de verantwoordelijkheid van de ministeries Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Financiën, Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Klimaat en Groene Groei (KGG), Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). De van de ministeries afkomstige informatie heeft betrekking op de situatie op 1 mei 2024; hierin hebben zij tekstuele verbeteringen doorgevoerd tot 2 september 2024. In dit achtergronddocument geeft het KEV-consortium vervolgens per instrument aan of en hoe de beleidsinstrumenten zijn meegenomen in de KEV en/of de ERL en hoe deze zijn ingedeeld naar beleidscategorie: 1) vastgesteld, 2) voorgenomen en 3) geagendeerd beleid. Zie de Klimaat- en Energieverkenning 2024 voor een toelichting op deze beleidscategorieën. Sommige beleidsinstrumenten konden in de berekeningen niet worden meegenomen; dit geven we in de beleidscategorie aan.

In hoofdstuk 2 staan de overzichten van alle beleidsinstrumenten per sector en van de algemene (sectoroverstijgende) instrumenten. In deze overzichten is alleen het beleid opgenomen dat directe betrekking heeft op de domeinen klimaat, energie, luchtverontreinigende stoffen en landbouw. Ander beleid dat een indirect effect heeft, zoals economisch of fiscaal beleid (bijvoorbeeld belastingen op loon en winst), staat niet in dit overzicht, maar is vaak impliciet als uitgangspunt meegenomen.

In hoofdstuk 3 (sectoroverstijgende instrumenten) en de hoofdstukken 4 tot en met 9 (instrumenten per sector) geven we in een zogenoemde factsheet een toelichting per beleidsinstrument. In ieder factsheet staat de beschrijving van een beleidsinstrument zoals de ministeries die hebben aangeleverd. In het onderdeel 'Toelichting op de doorrekening' geeft het KEV-consortium vervolgens aan of en hoe het instrument in de KEV en/of de ERL is meegenomen. Ook zijn daar eventuele aanvullingen of correcties van het KEV-consortium op de door de ministeries geleverde beleidsinformatie opgenomen. Voor sommige geagendeerde beleidsinstrumenten gaan we ook nader in op de mogelijke emissie-effecten. Zulke individuele effectschattingen kunnen niet direct bij elkaar worden opgeteld. Een samengesteld effect van het geagendeerde beleid per sector presenteren we in de KEV en de ERL zelf met een 5 tot 95 procent bandbreedte. Deze bandbreedte is bepaald met behulp van een statistische techniek (Monte Carlo), die rekening houdt met interacties tussen onzekerheden.

We signaleren dat er bij de door ministeries aangeleverde informatie soms overlap is tussen de omschreven beleidsinstrumenten/technologieën, zoals 'Elektrolyse, onshore',

‘Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof’ en ‘IPCEI Waterstof golf 2’. Voor de volgende KEV zullen we onder andere bezien hoe eenduidiger keuzes gemaakt kunnen worden over het aggregatieniveau waarop beleid wordt beschreven en hoe dubbelingen voorkomen kunnen worden.

2 Beleidsoverzicht

2.1 Uitleg bij de factsheets

De factsheets die we in de volgende hoofdstukken presenteren, bestaan uit meerdere onderdelen, die zijn aangeleverd door zowel de ministeries als het KEV-consortium. In tabel 2.1 lichten we deze verschillende onderdelen toe.

Tabel 2.1
Onderdelen van de factsheets

Onderdeel	Uitleg	Aangeleverd door
Naam instrument	De titel van het instrument, zoals deze in officiële publicaties staat.	Ministeries
Sector	De klimaatsector(en) waar het instrument onder valt. Wanneer een instrument bij meerdere sectoren is ingedeeld, is deze in het beleidsoverzicht opgenomen bij de eerstgenoemde sector.	Ministeries
Type instrument	Alle typering van het beleidsinstrument. Deze lijst is gebaseerd op EU-regelgeving en -rapportages. De mogelijke typering zijn: regelgevend, vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten, fiscaal, economisch, informatie, onderwijs, onderzoek, planning, anders.	Ministeries
Beleidscategorie	De KEV-beleidscategorie van het instrument.	KEV-consortium
Beschrijving beleidsinstrument	Beschrijving van alle elementen van het beleidsinstrument die in principe onveranderd blijven gedurende de volledige duur van het beleidsinstrument.	Ministeries
Fungerende details	Een overzichtelijke beschrijving van de details die op het moment gelden bij dit beleidsinstrument.	Ministeries
Voorlopige budgetinformatie	De budgetinformatie die al beschikbaar is voordat het definitieve budget na Prinsjesdag met het ministerie van Financiën wordt afgestemd.	Ministeries
Toelichting op doorrekening	De aannames en interpretatie van het beleid t.b.v. de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en/of de Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen 2025. Eventuele overlap met andere instrumenten wordt benoemd. Bij ontbrekende of verouderde informatie wordt aangegeven van welke informatie het KEV-consortium is uitgegaan.	KEV-consortium
Referenties	Relevante bronverwijzingen bij het beleidsinstrument of de toelichting.	Ministeries en KEV-consortium

Voor sommige instrumenten hebben de ministeries geen informatie aangeleverd, terwijl het KEV-consortium deze instrumenten wel heeft meegenomen in de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en/of de Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen 2025. Voor deze instrumenten heeft het KEV-consortium zelf de benodigde informatie over de naam van het instrument en de klimaatsector aangeleverd, naast de KEV-beleidscategorie en de toelichting op de doorrekening. Deze factsheets staan achteraan de sectorhoofdstukken. Hierin maken we onderscheid tussen de instrumenten die afkomstig zijn uit het Hoofdlijnenakkoord van 16 mei, ingedeeld als ‘niet aangeleverde beleidsinstrumenten uit het Hoofdlijnenakkoord’, en andere ontbrekende instrumenten, ingedeeld als ‘overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten’.

2.2 Lijst van afkortingen

Enkele begrippen en eenheden worden in de factsheets niet voluit geschreven. Hier geven we een overzicht van de meest gebruikte afkortingen met hun betekenis.

BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CO ₂ -eq	CO ₂ -equivalenten
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Fin	Ministerie van Financiën
GW	gigawatt
HFK	fluorkoolwaterstof
IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
KGG	Ministerie van Klimaat en Groene Groei
kWh	kilowattuur
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LVVN	Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Mton	megaton
MW	megawatt
MWh	megawattuur
mln	miljoen
Nm ³	normaal kubieke meter; volume bij een druk van 101,325 kilopascal (kPa) en 0° C
NO _x	stikstofoxiden
PJ	petajoule
TWh	terawattuur
VRO	Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

2.3 Overzicht beleidsinstrumenten Algemeen

Tabel 2.2
Beleidsinstrumenten Algemeen

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Geagendeerd	Niet meegenomen
Aanpassing generieke eisen in het besluit activiteiten leefomgeving (Bal)	Algemeen Industrie	Ja			

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Beperken inputvrijstelling energiebelasting aardgasverbruik bij elektriciteitsopwekking	Algemeen	Ja			
Bijmengverplichting groen gas	Algemeen		Ja		
Commissievoorstel ETD: brandstofaccijnzen gelijk trekken o.b.v. energie-inhoud)	Algemeen			Ja	
De-risiken grootschalige waterstofopslag	Algemeen	Ja			
EIA Energie-investeringsaf-trek regeling	Algemeen	Ja			
Efficiëntere benutting elek-triciteitsnetten, stimule-ringsprogramma energiehubs	Algemeen				Ja
Elektrolyse, offshore	Algemeen	Ja			
Elektrolyse, onshore	Algemeen	Ja			
Energie Belasting (REB/EB)	Algemeen	Ja	Ja		
Geothermie, hoge tem-peratuur	Algemeen				Ja
Groen beleggen: regeling groenprojecten	Algemeen	Ja			
H2Global, import van groene waterstof	Algemeen		Ja		
Invest-NL	Algemeen				Ja
Investeringsregeling Ver-gassing	Algemeen				Ja
Klimaatcampagne Zet ook de knop om	Algemeen	Ja			
Klimaatfonds: stimulering productie van hoogwaar-dige hernieuwbare ener-giedragers	Algemeen Industrie				Ja
Klimaatwet	Algemeen	Ja			
Kolenbelasting	Algemeen	Ja			
MIA Vamil Regelingen Mi-lieu-investeringsaftrek & Willekeurige afschrijving milieu-investeringen	Algemeen	Ja			

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
MOOI (regeling Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie)	Algemeen	Ja			
Maatregelen om de hoge energieprijzen te compenseren	Algemeen				Ja
Nationaal Groeifonds	Algemeen	Ja			
Negatieve emissies door oa BECCS (0-3,5 Mton)	Algemeen				Ja
Schone Lucht Akkoord (SLA): Beleid houtstook	Algemeen Gebouwde Omgeving		Ja		
SDE++ Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en klimaattransitie	Algemeen	Ja			
Strenger vergunnen zoveel mogelijk aan onderkant BREF-range	Algemeen Industrie			Ja	
Subsidieregeling Verduurzaming MKB (SVM)	Algemeen	Ja			
Systematiek Energie Vervoer (REDIII)	Algemeen		Ja		
Tarieven energiebelasting	Algemeen	Ja	Ja		
Transitievizies Warmte (TVW), Extern advies warmtetransitie (EAW) & ECW Expertisecentrum Warmte	Algemeen	Ja			

2.4 Overzicht beleidsinstrumenten Elektriciteit

Tabel 2.3
Beleidsinstrumenten Elektriciteit

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Aanscherping emissie-eisen voor biomassastook in kleine en middelgrote installaties	Elektriciteit Industrie	Ja			
Aanvullende inzet normering zon-PV	Elektriciteit				Ja

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Bedrijfsduurverlenging Borssele	Elektriciteit			Ja	
CO₂-minimumprijs industrie	Elektriciteit Industrie	Ja			
DEI+ Demonstratie energie- en klimaatinnovatie	Elektriciteit Industrie Gebouwde Omgeving	Ja			
Demand Side Response (DSR) in eindgebruikerssectoren	Elektriciteit				Ja
EBN: versnellen onderzoek CCS	Elektriciteit Industrie				Ja
EU ETS1	Elektriciteit Industrie Mobiliteit	Ja	Ja		
EU ETS2	Elektriciteit Industrie Mobiliteit Gebouwde Omgeving	Ja	Ja		
Elektriciteitswet 1998	Elektriciteit		Ja		
Energie Infrastructuur Plan Noordzee 2050	Elektriciteit				Ja
HER+ Subsidie Hernieuwbare Energietransitie	Elektriciteit Industrie	Ja			
Intensivering samenwerking medeoverheden	Elektriciteit				Ja
Investeringsplannen netbeheerders	Elektriciteit	Ja			
Investeringssubsidie maakindustrie klimaatneutrale economie (IMKE)	Elektriciteit Industrie	Ja			
Kennisinfrastructuur kernenergie	Elektriciteit				Ja
Klimaatfonds: CO₂-vrije gascentrales	Elektriciteit			Ja	
MIEK	Elektriciteit Industrie	Ja			
Minimum CO₂-prijs elektriciteitssector	Elektriciteit	Ja			
Minimum CO₂-prijs elektriciteitssector en industrie	Elektriciteit Industrie	Ja			

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeend	Niet meegenomen
Nederlandse Batterijenstrategie	Elektriciteit Mobiliteit				Ja
Nieuwbouw kerncentrales	Elektriciteit			Ja	
Ontwikkelkader Windenergie op Zee	Elektriciteit	Ja	Ja	Ja	
Regionale energiestrategieën (RES) afspraken	Elektriciteit	Ja	Ja		
Salderingsregeling	Elektriciteit		Ja		
Small Modular Reactors (SMR's) programma	Elektriciteit Industrie				Ja
Streven naar CO ₂ vrij elektriciteitssysteem 2035	Elektriciteit				Ja
Subsidie inzet batterij bij grootschalig zon-PV	Elektriciteit				Ja
Subsidie voor productie van windenergie op land en zon-PV (>15 kilowatt) is gemaximeerd tot 35 terawattuur	Elektriciteit	Ja			
Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)	Elektriciteit	Ja			
Tenders (vergunningverlening) windenergie op zee	Elektriciteit	Ja			
Topsector Energie TKI consortia aanpak	Elektriciteit Industrie Mobiliteit				Ja
Verkenning Aanlanding Wind op Zee 2031 - 2040	Elektriciteit				Ja
Versnellingsprogramma opschaling duurzame warmte	Elektriciteit Gebouwde Omgeving			Ja	
Wet verbod op kolen voor elektriciteitsproductie	Elektriciteit	Ja			
Zon-op-Zee - Onderzoek tot realisatie 3GW in 2030	Elektriciteit		Ja		

Tabel 2.4

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Elektriciteit uit het Hoofdlijnenakkoord

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Oplossen netcongestie met rege bij het kabinet	Elektriciteit				Ja
Stoppen subsidiëren van bio-energie met CCS en biomassa-centrales	Elektriciteit		Ja		
Windmolens komen zoveel mogelijk op zee in plaats van op land en er wordt een zorgvuldige balans gezocht met ruimte voor visserij	Elektriciteit				Ja

2.5 Overzicht beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving

Tabel 2.5

Beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Aanpak kwetsbare wijken en dorpen versterken	Gebouwde Omgeving	Ja			
Aanpassingen regelgeving initiatiefrecht of instemmingsrecht	Gebouwde Omgeving			Ja	
BOSA Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties	Gebouwde Omgeving	Ja			
Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)	Gebouwde Omgeving	Ja		Ja	
Bouwbesluit: C-label kantoren energiestatatie-eis	Gebouwde Omgeving	Ja			
Bouwbesluit: algemeen (incl.EPC)	Gebouwde Omgeving	Ja			
DEI+: Aardgasloze gebouwde omgeving	Gebouwde Omgeving	Ja			
Differentiatie leennormen voor hypothecair krediet	Gebouwde Omgeving	Ja			

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Digitaal platform Verbeter- jehuis.nl	Gebouwde Omgeving	Ja			
Doe-het-zelf-voucher	Gebouwde Omgeving	Ja			
Eindnorm 2050 utiliteits- bouw	Gebouwde Omgeving			Ja	
Energie Prestatie Vergoe- ding (EPV)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Energielabel	Gebouwde Omgeving	Ja			
Energy Efficiency Directive (EED) m.b.t. Renovatiever- plichting gebouwen pu- blieke instellingen	Gebouwde Omgeving			Ja	
Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)	Gebouwde Omgeving			Ja	
Financiële ondersteuning Rijk uitvoeringskosten ge- meenten aardgasvrije wij- ken	Gebouwde Omgeving	Ja			
GWV Opschaling infra- technieken (CE)	Gebouwde Omgeving		Ja	Ja	Ja
Garantiefonds voor Maat- schappelijk Vastgoed	Gebouwde Omgeving		Ja	Ja	
Gaswet (incl. vervallen aan- sluitplicht nieuwbouw via de VET)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Geothermie lage tempera- tuur	Gebouwde Omgeving		Ja		
Groiefonds aanvraag Nieu- weWarmteNu! (NWN)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Groiefondsprogramma Toekomstbestendige Leef- omgeving	Gebouwde Omgeving	Ja			
ISDE Investeringsubsidie Duurzame Energie en Ener- giebesparing (ISDE/ISDE- KA)	Gebouwde Omgeving	Ja	Ja	Ja	
Isolatie woningen Gronin- gen en Noord-Drenthe (maatregel 28 en 29)	Gebouwde Omgeving			Ja	

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Kennis- en Innovatieplat- form Verduurzaming Maat- schappelijk Vastgoed	Gebouwde Omgeving	Ja			
MOOI regeling Gebouwde Omgeving	Gebouwde Omgeving	Ja			
Meerjarige Experimenten Effectieve Renovatiestro- men (MEER) subsidie	Gebouwde Omgeving	Ja			
NIP Actielijn 1: Lokale aan- pak isoleren koopwonin- gen samen met gemeenten.	Gebouwde Omgeving	Ja			
NIP actielijn 2: isolatie huurwoningen	Gebouwde Omgeving	Ja			
NIP actielijn 3: Isolatie koopwoningen	Gebouwde Omgeving	Ja			
NIP actielijn 4: Samen energie besparen met laag- drempelige maatregelen	Gebouwde Omgeving	Ja			
Nationaal Programma Lo- kale Warmtetransitie (NPLW)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Nationaal Warmtefonds	Gebouwde Omgeving	Ja	Ja		
Nationale Prestatie Afspra- ken (NPA) Corporaties	Gebouwde Omgeving	Ja			
Normering Utiliteitsbouw	Gebouwde Omgeving			Ja	
Normering biobased bou- wen	Gebouwde Omgeving Industrie Gebouwde Omgeving				Ja
Normering gericht op uitfa- sering huurwoningen met slechte isolatie (energiela- bels EFG)	Gebouwde Omgeving			Ja	
Normering utiliteitsbouw (Nationale Kop)	Gebouwde Omgeving				Ja
Normering van duurzaam bouwen (o.a. aanscherpen eisen circulair en emissie- vrij bouwen)	Gebouwde Omgeving		Ja	Ja	

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Normering verwarmingsin- stallaties (hybride warmte- pompen)	Gebouwde Omgeving				Ja
Ondersteunende acties NIP	Gebouwde Omgeving	Ja	Ja	Ja	
Ontzorging VvE's	Gebouwde Omgeving			Ja	
Ontzorgingsprogramma MKB/bedrijventerreinen	Gebouwde Omgeving		Ja	Ja	
Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk Vastgoed	Gebouwde Omgeving	Ja			
Organiseren continue ver- bouwstromen	Gebouwde Omgeving	Ja			
Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)	Gebouwde Omgeving	Ja			
RRE/RREW Regeling Reduc- tie Energiegebruik Wonin- gen	Gebouwde Omgeving	Ja			
RVV Verduurzaming (Rege- ling Vermindering Verhuur- derheffing Verduurzaming)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Revolverend Waarborg Fonds Maatschappelijk vastgoed	Gebouwde Omgeving		Ja	Ja	
Routekaarten Maatschap- pelijk Vastgoed	Gebouwde Omgeving	Ja			
SEEH Subsidie energiebe- sparing eigen huis	Gebouwde Omgeving	Ja			
SPOR - Subsidieregeling Procesondersteuning Re- novatiestromen	Gebouwde Omgeving	Ja			
Scholen energiebespaar- ning	Gebouwde Omgeving	Ja			
Sectorale routekaarten maatschappelijk vastgoed	Gebouwde Omgeving	Ja			
Specifieke uitkering venti- latie in scholen (SUVIS)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Standaard en streefwaar- den voor woningisolatie	Gebouwde Omgeving	Ja			
Stimuleringsregeling aard- gasvrije huurwoningen (SAH)	Gebouwde Omgeving	Ja			

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)	Gebouwde Omgeving	Ja	Ja		
Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE)	Gebouwde Omgeving	Ja			
Verbeteren informatievoorziening financieringsopties verduurzaming	Gebouwde Omgeving	Ja	Ja		
Verduurzaming van huurwoningen bij renovatiemoment naar de Isolatiestandaard per 2029	Gebouwde Omgeving			Ja	
Verlaagd btw-tarief voor isolatiewerkzaamheden	Gebouwde Omgeving	Ja			
WEW Verruiming hypotheek voor energiebesparende maatregelen	Gebouwde Omgeving	Ja			
Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS)	Gebouwde Omgeving	Ja	Ja		
Warmtewet	Gebouwde Omgeving	Ja			
Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW)	Gebouwde Omgeving		Ja		
Wet collectieve warmte (Wcw)	Gebouwde Omgeving		Ja		

Tabel 2.6

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving uit het Hoofdlijnenakkoord

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Geen verplichte labelsprongen voor koopwoningen	Gebouwde Omgeving			Ja	
Steun voor mensen en kleine ondernemers bij verduurzaming woningen en bedrijfspanden	Gebouwde Omgeving			Ja	

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Verplichting voor installatie warmtepompen bij vervanging warmtekotel vanaf 2016 wordt geschrapt	Gebouwde Omgeving				Ja

Tabel 2.7

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Sociaal Klimaatfonds	Gebouwde Omgeving			Ja	
Waarborgfonds warmtenetten	Gebouwde Omgeving			Ja	

2.6 Overzicht beleidsinstrumenten Industrie

Tabel 2.8

Beleidsinstrumenten Industrie

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Aanpak piekbelasters industrie	Industrie			Ja	
Afbouw gaswinning Groningen	Industrie	Ja			
Beperken van de vraag naar laagcalorisch gas van grote afnemers	Industrie	Ja			
Circular Plastics NL (CPNL)	Industrie	Ja			
DEI-CE Demonstratie energie- en klimaatinnovatie (DEI+ Circulaire economie)	Industrie	Ja			
EED Energie-auditplicht	Industrie	Ja			
Ecodesign-richtlijn	Industrie Gebouwde Omgeving	Ja			
GoChem (KIEM Go-Chem)	Industrie	Ja			
IPCEI Waterstof golf 2	Industrie	Ja			
Jaarverplichting RFNBO's in industrie	Industrie			Ja	

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
MIT MKB- Innovatiestimulering Regio en Topsectoren	Industrie	Ja			
Maatwerkenpak Industrie	Industrie			Ja	
Nationale CO₂-heffing in- dustrie	Industrie	Ja			
Nationale Investeringsre- geling Klimaatprojecten In- dustrie (NIKI)	Industrie			Ja	
Negatieve emissies AVI's	Industrie				Ja
Normering circulair slopen	Industrie Ge- bouwde Om- geving				Ja
Normering fossiele warmte-opwek	Industrie				Ja
Ondersteuning cluster 6	Industrie	Ja			
Ondersteuning van o.a. ke- tenvorming en recycling- technieken voor circulaire plastics	Industrie		Ja		
Oude specifieke maat- werkenpak piekbelasters industrie, opgegaan in VEKI-regeling 2022	Industrie				Ja
Plasticsnormering	Industrie		Ja		
Programma Infrastructuur Duurzame Industrie PIDI	Industrie				Ja
Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof	Industrie	Ja			
Subsidieregeling Circulaire Ketenprojecten (SCK)	Industrie	Ja			
Subsidieregeling indirecte kostencompensatie ETS (IKC-ETS)	Industrie	Ja			
Tegemoetkoming Energie- kosten-regeling (TEK)	Industrie				Ja
Terugdringen gebruik HFK- koudemiddelen met hoge GWP	Industrie	Ja			Ja
Teruggaaf Energiebelasting en Opslag Duurzame Ener- gie (ODE) - verbruik boven	Industrie				Ja

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
10 miljoen kilowattuur en meerjarenafpraak (MJA)					
Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid textiel	Industrie				Ja
VEKI Versnelde klimaatinvesteringen industrie	Industrie	Ja			
Verplicht aandeel recycalaat in bouwmaterialen via Rijksinkoop	Industrie	Ja			
Verplicht percentage recycalaat in bouwmaterialen	Industrie				Ja
Vraagsubsidies hernieuwbare waterstof	Industrie				Ja
Wm Wet Milieubeheer-Informatieplicht	Industrie Gebouwde Omgeving	Ja			

2.7 Overzicht beleidsinstrumenten Landbouw

Tabel 2.9
Beleidsinstrumenten Landbouw

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn	Landbouw	Ja			
Aanpak van de pluimvee-sector voor reductie van de emissie van fijnstof (PM10) en aanpassing normen fijnstof pluimveehouderij	Landbouw		Ja		
Actieplan groei biologische productie en consumptie	Landbouw Landgebruik	Ja			
Afschaffen verlaagd energiebelastingtarief glastuinbouw	Landbouw	Ja			
BL/GL Borgstelling Landbouw (BL/BL-plus) & Garantstelling Landbouw	Landbouw	Ja			
Beperking vrijstelling aardgas voor WKK-belastingplan 2024	Landbouw Industrie	Ja			

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Besluit activiteiten leefomgeving landbouwhuisdieren	Landbouw	Ja			
Besluit activiteiten leefomgeving: emissiearme aanwending	Landbouw	Ja			
CO₂-heffing glastuinbouw	Landbouw	Ja			
CO₂-sectorsysteem 2021-2024	Landbouw	Ja			
Convenant energietransitie glastuinbouw 2022-2030	Landbouw	Ja			
Correctieregeling duurzame warmte n.a.v. motie-Grinwis-Erkens	Landbouw				Ja
Financiering kennisinstrumenten onder programma Kas als Energiebron	Landbouw	Ja			
GLB Kennisvouchers	Landbouw	Ja			
Garantstellingsfaciliteit aardwarmte RNES	Landbouw				Ja
Herziening Richtlijn Industriële Emissies en de Richtlijn Storten van Afval	Landbouw Industrie			Ja	
Herziening energiebesparingsrichtlijn (EED) mobiliteit	Landbouw Industrie Mobiliteit Gebouwde Omgeving			Ja	
Het Nieuwe Telen (HNT)	Landbouw	Ja			
Investeringssubsidie emissiearme stallen SBV en Aanscherpen ammoniaknormen stallen	Landbouw			Ja	
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties	Landbouw	Ja			
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties kleinere sectoren	Landbouw			Ja	
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus)	Landbouw	Ja			

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Landelijke verplaatsingsre- geling met piekbelasting (Lvvp)	Landbouw			Ja	
MMIP B1: Emissiereductie methaan veehouderij	Landbouw	Ja			
Maatregel Gerichte Aan- koop, 1e tranche (MGA-1)	Landbouw	Ja			
Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging (MGB, 2e tran- che MGA)	Landbouw			Ja	
Maatregel optimalisatie melkveevoerrantsoen	Landbouw			Ja	
Maatregel weidegang	Landbouw	Ja			
Marktintroductie energie- innovaties glastuinbouw (MEI) regeling	Landbouw	Ja			
Nieuwe derogatiebeschik- king (inclusief verlaging mestproductieplafonds)	Landbouw	Ja			
Omschakelprogramma Duurzame Landbouw	Landbouw	Ja			
POP3 Subsidie Voor Ver- duurzamen Stallen En Ver- minderen Stikstof (Kalversector)	Landbouw	Ja			
Regeling energie-efficiën- tie glastuinbouw (EG)	Landbouw	Ja			
Regeling provinciale maat- regelen PAS-melders (RPMP)	Landbouw	Ja			
Sectorale interventie Groenten en Fruit (SIG&F)	Landbouw	Ja		Ja	
Stimuleringsregeling warmteinfrastructuur glas- tuinbouw (SWIG)	Landbouw	Ja			
Subsidiemodule agrarische bedrijfsadvisering en edu- catie (SABE)	Landbouw	Ja			
Subsidiemodules bronge- richte verduurzaming stal- en mangementmaatregel- en (Sbv)	Landbouw			Ja	

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeend	Niet meegenomen
Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking	Landbouw	Ja			
Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv)	Landbouw	Ja			
Versnellingsplan aardwarmte	Landbouw				Ja
Vestigingssteun voor jonge landbouwers	Landbouw	Ja			
Vrijwillige opkoopregeling kalverhouderijen provincie Gelderland	Landbouw	Ja			
Wm Wet Milieubeheer: Kader incl. regels m.b.t. energiebesparingsplicht en emissies stookinstallaties	Landbouw Industrie Gebouwde Omgeving	Ja		Ja	

Tabel 2.10

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landbouw uit het Hoofdlijnenakkoord

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeend	Niet meegenomen
Aanpassing Natura 2000 gebieden	Landbouw				Ja
Aanpassing uitkoopregelingen Lbv en Lbv-plus (o.a. uitstel sloopverplichting)	Landbouw				Ja
Bedrijfsspecifieke emissiedoelen op basis van afrekenbare stoffenbalans	Landbouw				Ja
Geen gedwongen krimp van de veestapel	Landbouw				Ja
Investering van 5 miljard euro in agrarische sector/afschaffing transitiefonds	Landbouw				Ja
Meer agrarisch natuurbeheer en levering ecosystemendiensten	Landbouw				Ja
Nieuwe derogatie nitraatrichtlijn	Landbouw			Ja	
Nieuw stelsel voor beoordeling van emissiearme stallen	Landbouw				Ja

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Stappen naar een toekomstbestendige, dierwaardelijke veehouderij	Landbouw				Ja

Tabel 2.11

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landbouw

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Afoming bij overdracht rechten	Landbouw		Ja		
Brede beëindigingsregeling	Landbouw			Ja	
Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland	Landbouw	Ja			
Omgevingsverordening Limburg 2024	Landbouw	Ja			
Omgevingsverordening Noord Brabant	Landbouw	Ja			
Subsidieregeling Circulaire mestverwerking Gelderland	Landbouw	Ja			
Toelating uit dierlijke mest herwonnen stikstofhoudende meststoffen (RENURE)	Landbouw			Ja	
Versnellingsaanpak zandprovincies en veehouderijsectoren	Landbouw	Ja			

2.8 Overzicht beleidsinstrumenten Landgebruik

Tabel 2.12

Beleidsinstrumenten Landgebruik

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	Landgebruik	Ja			
DAW - Verbeterde Kennis Verspreiding (VKV)	Landgebruik	Ja			

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Fonds voor bos op rijks- gronden	Landgebruik	Ja			
GLB Pilots	Landgebruik	Ja			
GLB-NSP samenwerkings- maatregel veenweide en overgangsgebieden N2000	Landgebruik	Ja			
Grondgebonden eco-rege- ling voor klimaat en leef- omgeving	Landgebruik	Ja			
Hernieuwde pachtwet	Landgebruik			Ja	
Impulsgelden	Landgebruik	Ja			
Interbestuurlijk Pro- gramma Vitaal Platteland (IBP-VP)	Landgebruik	Ja			
Klimaatvelop 2018	Landgebruik	Ja			
MMIP B4 Verhogen vast- leggen koolstof in Bos & Natuur	Landgebruik	Ja			
Monitoringssystematiek veenweidemaatregelen	Landgebruik	Ja			
Nationale Eiwit Strategie (NES) en Bean Deal	Landgebruik	Ja			
Niet productieve investe- ringen op niet-landbouw- bedrijven	Landgebruik	Ja			
Niet-productieve investe- ringen op landbouwbedrij- ven	Landgebruik	Ja			
Onderzoeksprogramma NOBV	Landgebruik	Ja			
Productieve investeringen Groen – Blauw en dieren- welzijn	Landgebruik	Ja			
Programma Natuur	Landgebruik	Ja			
Provinciaal programma landelijk gebied	Landgebruik			Ja	
Quick scan natuurgebieden	Landgebruik	Ja			
Regionale Veenweide stra- tegieën	Landgebruik	Ja			
Samenwerking voor inte- grale gebiedsontwikkeling	Landgebruik	Ja			
Slim Landgebruik	Landgebruik	Ja			

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Subsidieregeling voor Natuur en Landschap (SNL) - Onderdeel Natuur	Landgebruik	Ja			
Valuta voor Veen	Landgebruik	Ja			
Veenplan 1e fase	Landgebruik	Ja			
Veenplan 2e fase	Landgebruik			Ja	
Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIPNL)	Landgebruik	Ja			

Tabel 2.13

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landgebruik

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Van productiebos naar natuurbos Gelderland	Landgebruik	Ja			
Vergroten en vergoeden landschapselementen in agrarisch gebied Gelderland	Landgebruik	Ja			

2.9 Overzicht beleidsinstrumenten Mobiliteit

Tabel 2.14

Beleidsinstrumenten Mobiliteit

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
ACTIVE	Mobiliteit				Ja
AFIR - nationaal beleidskader laadinfra en waterstoftankinfra	Mobiliteit	Ja			
Aanschafsubsidie Zero Emissie Trucks (AanZET)	Mobiliteit		Ja		
Aanschafsubsidie zero emissie touringcars	Mobiliteit		Ja		
Aanscherpen CO ₂ -prestaties goederenvervoer	Mobiliteit			Ja	
Aanscherpen normen duurzaam inkopen voertuigen (Rbsw)	Mobiliteit			Ja	

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Accijnzen motorbrandstoffen	Mobiliteit	Ja	Ja		
Adblue	Mobiliteit			Ja	
Afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer	Mobiliteit		Ja		
BPM	Mobiliteit	Ja	Ja		
Besluit energie vervoer 2022-2030 (implementatie RED II)	Mobiliteit	Ja			
Bestuursakkoord Zero Emissie Doelgroepenvervoer (BAZED) en Convenant	Mobiliteit	Ja			
Bijtelling	Mobiliteit	Ja			
Brandstof Besparend Rijden	Mobiliteit	Ja			
CO ₂ -normen nieuwe personen- en bestelauto's 2020-2035	Mobiliteit	Ja			
CO ₂ -plafond luchtvaart in Nederland	Mobiliteit			Ja	
Campagne Iedereen doet wat	Mobiliteit Gebouwde Omgeving	Ja			
Campagne: 'Kort ritje? Da's zo gefietst!'	Mobiliteit	Ja			
Capaciteitsbeperking Schiphol	Mobiliteit	Ja			
City Deal Fietsen voor Iedereen	Mobiliteit	Ja			
City Deal Ruimte voor Lopen	Mobiliteit	Ja			
Commissievoorstel ETD: minimumaccijns kerosine	Mobiliteit			Ja	
Convenant zero-emissie reinigingsvoertuigen	Mobiliteit		Ja		
DKTI Demonstratieregeling Klimaattechnologieën en -innovaties in transport	Mobiliteit				Ja
Elektrificatie van het spoor tussen Zutphen-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg	Mobiliteit		Ja		
Emissielabelsysteem binnenvaart	Mobiliteit				Ja

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Energielabel voor elektrische auto's	Mobiliteit				Ja
Euro 7	Mobiliteit	Ja			
Euro 26 mln. die vanuit vorige kabinet bijgedragen heeft aan doorfietsroutes	Mobiliteit	Ja			
Euro 780 mln voor het per fiets bereikbaar maken van nieuwe woningbouw locaties	Mobiliteit Gebouwde Omgeving	Ja			
Europese Bijmengverplichting duurzame luchtvaartbrandstoffen	Mobiliteit	Ja			
Europese CO ₂ -normen nieuwe vrachtauto's	Mobiliteit	Ja			
FuelEU Maritime	Mobiliteit	Ja			
GD173 ZES Zero Emission Stadslogistiek	Mobiliteit	Ja			
GD230 Zeevaart, Binnenvaart en Havens	Mobiliteit				Ja
IMO - Klimaatmaatregelen	Mobiliteit				Ja
Integraal duurzaamheidskader biomassa	Mobiliteit	Ja			
Investering in fietsenstallingen bij OV-knooppunten	Mobiliteit	Ja			
Invoering Betalen naar Gebruik (BNG) voor personen- en bestelauto's	Mobiliteit				Ja
Invoering nieuwe APK-test voor controle roetfilter voor dieselauto's	Mobiliteit	Ja			
Kennis-, Opschaling- en Praktijkervaringsprogramma (KOP) Schoon en Emissieloos Bouwen	Mobiliteit Gebouwde Omgeving	Ja			
Kies de Beste Band	Mobiliteit	Ja			
LNG Stimuleringsregeling LNG-brandstofregeling voor wegvervoerders	Mobiliteit				Ja
Logistieke Efficiëntie maatregelen	Mobiliteit		Ja		
Luchtruimherziening	Mobiliteit				Ja

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
MRB (motorrijtuigenbelasting) korting of vrijstelling voor EV's	Mobiliteit		Ja	Ja	
Motorrijtuigenbelasting	Mobiliteit	Ja			
NGF - Maritiem Masterplan (Subsidie O&D aan boord van schepen)	Mobiliteit	Ja			
NGF/HVP – Zero Emission Services	Mobiliteit	Ja			
Nationaal toegangspunt laadpuntendata	Mobiliteit	Ja			
Netwerk van Fietsambassadeurs	Mobiliteit	Ja			
Nul CO₂-uitstoot Grondgebonden operaties luchthavens	Mobiliteit	Ja			
Opening Lelystad Airport voor commerciële vluchten	Mobiliteit				Ja
Overig flankerend beleid elektrische personenauto's	Mobiliteit	Ja	Ja		Ja
Pilotregeling verduurzaming bouw	Mobiliteit	Ja			
Pilots stikstofvermindering in havens	Mobiliteit				Ja
Productie van duurzame kerosine in Nederland	Mobiliteit	Ja			
Programma Doortrappen, veiliger fietsen tot je 100ste	Mobiliteit	Ja			
REDIII (binnenvaart)	Mobiliteit		Ja		
Recreatief: binnenlandse mobiliteit	Mobiliteit	Ja			
Recreatief: vakantie mobiliteit (buitenland)	Mobiliteit	Ja			
Rijksbijdrage ten behoeve van waterstoffreinen Groningen	Mobiliteit				Ja
Routekaart en convenant Schoon en Emissieloos Bouwen	Mobiliteit	Ja			
Ruimere fietsparkeernormen bij bedrijven en woningen vastleggen binnen de NOVI	Mobiliteit				Ja

Naam	Sector	Vastge- steld	Voorge- nomen	Geagen- deerd	Niet mee- genomen
Ruimtelijke oplossingen: deelmobiliteit (samenwerkingsprogramma natuurlijk deelmobiliteit)	Mobiliteit	Ja			
Ruimtelijke oplossingen: doorfietsroutes	Mobiliteit	Ja			
SDS Subsidiereregeling Duurzame Scheepsbouw	Mobiliteit				Ja
SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten	Mobiliteit	Ja			
SEBA Subsidiereregeling Emissieloze Bedrijfsauto's	Mobiliteit	Ja			
SEPP Subsidiereregeling Elektrische Personenauto's Particulieren	Mobiliteit	Ja			
Slimme laadinfrastructuur stimuleren	Mobiliteit	Ja			
Specifieke Uitkering Zero-Emissiebussen (SpUk-ZE-bus)	Mobiliteit	Ja			
Specifieke uitkering Schoon Emissieloos Bouwen medeoverheden	Mobiliteit Gebouwde Omgeving	Ja			
SRVB Subsidiereregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen	Mobiliteit	Ja	Ja		
Stimulering zeevaart door walstroom	Mobiliteit	Ja	Ja		
Subsidie elektrisch taxien luchtvaart	Mobiliteit			Ja	
Subsidie voor waterstof in binnenvaart	Mobiliteit		Ja		
Subsidiereregeling R&D Mobiliteitssectoren (RDM)	Mobiliteit				Ja
Subsidiereregeling Schoon en Emissieloos Bouwmate- riël (SSEB)	Mobiliteit Gebouwde Omgeving	Ja			
Subsidiereregeling Waterstof in Mobiliteit (SWiM)	Mobiliteit	Ja	Ja		
Subsidiereregeling private laadinfrastructuur bij be- drijven (SPriLa)	Mobiliteit		Ja		

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Subsidieregeling publieke laadinfra voor zwaar wegvervoer (SPuLa)	Mobiliteit		Ja		
Tijdelijke subsidieregeling walstroom zeeschepen (stikstof)	Mobiliteit	Ja			
Uitvoeringsagenda Stadslogistiek	Mobiliteit	Ja			
Verbod op varende ontgassen binnenvaartschepen	Mobiliteit	Ja			
Verduurzaming van geconditioneerd transport	Mobiliteit				Ja
Verduurzaming zeevaartschepen	Mobiliteit		Ja		
Verhoging onbelaste reiskostenvergoeding per 2024	Mobiliteit	Ja			
Verhoging vliegbelasting	Mobiliteit	Ja			
Verlaging maximumsnelheid hoofdwegennet naar 100 km/u gedurende de dag	Mobiliteit	Ja			
Versnellen (regionale) uitrol laadinfrastructuur	Mobiliteit	Ja	Ja		
Vrachtwagenheffing (VWH)	Mobiliteit	Ja	Ja		
Werkgeversaanpak: besluit werkgebonden mobiliteit	Mobiliteit	Ja			
Werkgeversaanpak: informeren en faciliteren	Mobiliteit	Ja			
Zeevaart in ETS I	Mobiliteit	Ja			
Zero Emission OV BAZEB Bestuursakkoord Regionale Openbaar Vervoer per bus	Mobiliteit		Ja		

Tabel 2.15
Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Mobiliteit uit het Hoofdlijnenakkoord

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Doorgroei Schiphol op langere termijn met schonere en stillere vliegtuigen	Mobiliteit				Ja
Herinvoering gebruik rode diesel voor landbouw	Mobiliteit			Ja	

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Regionale aanpak infrastructuur voor woningbouw	Mobiliteit				Ja
Subsidies voor elektrische voertuigen per 2025 stopzetten	Mobiliteit		Ja		
Uitstellen invoering zero-emissiezones	Mobiliteit				Ja
Verduurzaming wagenpark blijft gestimuleerd met eerlijke bijdrage elektrische rijder	Mobiliteit				Ja
Verhoging maximum snelheid naar 130 km per uur	Mobiliteit			Ja	
Vliegbelasting gedifferentieerd naar afstand	Mobiliteit				Ja

Tabel 2.16
Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Mobiliteit

Naam	Sector	Vastgesteld	Voorgenomen	Gegeendeerd	Niet meegenomen
Subsidieregeling verduurzaming binnenvaart (t.b.v. halen opt-in)	Mobiliteit				Ja
Subsidieregeling verduurzaming landbouwwerktuigen	Mobiliteit				Ja
Verlaging MRB-korting voor emissievrije personenauto's	Mobiliteit			Ja	

3 Factsheets beleidsinstrumenten

Algemeen

3.1 Aanpassing generieke eisen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

Naam instrument: Aanpassing generieke eisen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

Sector: Algemeen | Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Status: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Schone Lucht Akkoord (SLA) is afgesproken om na te gaan of emissie-eisen in algemene regels kunnen worden aangescherpt. Dit heeft onder andere geresulteerd in een aanscherping van emissie-eisen in paragraaf 5.4.4 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal). Deze aanscherpingen zijn in augustus 2022 gepubliceerd (IenW 2022). De eisen zijn op 1 januari 2024 in werking getreden, gelijktijdig met de Omgevingswet. Voor nieuwe installaties gelden de nieuwe emissie-eisen per direct. Voor bestaande installaties geldt overgangsrecht van 4 jaar. Dat betekent dat bestaande installaties uiterlijk op 1 januari 2028 moeten voldoen. Mogelijk wordt dit overgangsrecht zelfs verkort.

Het gaat bij dit instrument om een aanscherping van emissie-eisen voor een diversiteit aan milieu-belastende activiteiten. Deze eisen gelden als er geen specifieke emissiegrenswaarden zijn gesteld elders in het Bal of via een BAT-BREF document onder de Europese Richtlijn Industriële Emissies (RIE). Als er elders in het Bal of via een BAT-BREF document wel eisen zijn gesteld aan een installatie dan treden de generieke eisen terug, en gelden de eisen zoals opgenomen elders in het Bal of via de BAT-REF documenten. Ook onder de Omgevingswet blijft het mogelijk om met maatwerk in specifieke gevallen gemotiveerd af te wijken van de generieke emissie-eisen in het Bal. Als een initiatiefnemer (bedrijf) kan onderbouwen dat een maatregel om aan de generieke eisen te voldoen niet kosteneffectief is, kan een verzoek tot maatwerk worden ingediend. Het is dan mogelijk dat het bevoegd gezag aan een activiteit toch een hogere emissiegrenswaarde vergunt. Een aanscherping van de generieke emissie-eisen is voorgenomen voor de stoffen NO_x, totaal stof en NH₃. Daarnaast zijn er met dit instrument aanscherpingen voorgenomen voor de stoffen HCl, HF en Extreem Risicovolle stoffen (ERS). Ook wordt de stofklasse S.A3 aangescherpt en komt de stofklasse g.O3 te vervallen. De zes stoffen die onder de laatste categorie vallen, worden ingedeeld in g.O2.

Actualisatie rentepercentage kosteneffectiviteitsmethodiek

Het is mogelijk om voor emissiegrenswaarden in algemene regels bij maatwerkvoorschrift niet van toepassing te verklaren en andere (minder strenge) emissiegrenswaarden vast te stellen. Minder strenge emissiegrenswaarden kunnen worden vastgelegd bij hoge kosten. Hierbij wordt rekening gehouden met de kosteneffectiviteit van een maatregel. Deze kosteneffectiviteit wordt berekend volgens een vastgelegde rekenmethode. Deze rekenmethode hanteert vastgelegde parameters zoals rentepercentage en afschrijvingstermijnen (10 jaar voor het elektromechanische deel van de milieu-investering en 25 jaar voor het bouwkundig deel van de milieu-investering). In het Schone

Lucht Akkoord (SLA) heeft de Rijksoverheid aangegeven ernaar te willen streven om de berekening van de financiële haalbaarheid van emissie-reducerende maatregelen voor luchtverontreinigende stoffen (waaronder NO_x, totaal stof en NH₃) aan te passen, door rekening te houden met een reëel rentepercentage. Dit streven volgde uit de signaalrapportage van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Op basis van onderzoek is de rentevoet aangepast van 10% naar 5% in de Omgevingsregeling. De oude rentevoet van 10% is vastgesteld in 1995, toen de rentes op de kapitaalmarkt aanmerkelijk hoger lagen dan nu het geval is. Door de wijziging (BZK 2022) van het rentepercentage in de kosteneffectiviteitsmethodiek daalt de berekende kosteneffectiviteit voor een maatregel (€/kg) waardoor deze zich anders verhoudt tot de vastgelegde referentiewaarden. Voor vier stoffen (NO_x, totaal stof, NH₃ en SO₂) is een afwegingsgebied voor kosteneffectiviteit met concrete referentiewaarden (€/kg) vastgelegd in de regelgeving. Zijn de kosten lager dan de hoogste waarde van de range, dan zijn de kosten in beginsel kosteneffectief. Een maatregel is niet kosteneffectief als de berekende waarde, hoger is dan de hoogste waarde van het afwegingsgebied. De waarden in het afwegingsgebied voor kosteneffectiviteit (zie tabel 11.1, artikel 9.7 omgevingsregeling) zijn met het wijzigingsvoorstel voor de kosteneffectiviteitsmethodiek niet aangepast. De nieuwe rentevoet van 5% is op 1 januari 2024 inwerking getreden, gelijktijdig met de Omgevingswet.

Voorlopige budgetinformatie

Kosten zijn voornamelijk voor het bedrijfsleven, die hun installaties moeten wijzigen. Bestuurlijke lasten zijn er ook voor het bevoegd gezag, als gevolg van het moeten behandelen van extra aanvragen voor maatwerk.

Toelichting op doorrekening

Aanpassing generieke eisen in het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BaL)

Voor de effectschatting van deze maatregel is gebruikgemaakt van een onderzoek van Tauw (2020), waarin is onderzocht welke bedrijfstukken te maken krijgen met nieuwe emissienormen. Tauw heeft bepaald welke installaties onder de nieuwe regelgeving vallen door de huidige emissiewaarden van installaties te schatten die gereguleerd worden door afdeling 2.3 van het Activiteitenbesluit (in de toekomst §5.4.4 BaL). Hiervoor zijn 419 metingen verricht, verdeeld over 16 stofklassen, waaronder 30 metingen voor stikstofoxiden en 16 voor ammoniak. Tauw heeft de bedrijven geselecteerd op basis van representativiteit en de resultaten gebruikt om in te schatten hoeveel bedrijven nog niet voldoen aan de nieuwe normen en hun emissies moeten verlagen. De resultaten van deze steekproef zijn geprojecteerd op de totale jaarvracht van de betreffende installaties om de totale emissiereductie door de nieuwe norm te schatten. In onze effectschatting hebben we deze resultaten van Tauw (2020) grotendeels overgenomen, met een aanpassing op de jaarvrachten van ammoniak en fijnstof. Voor stikstofoxiden is de effectschatting van Tauw in het geheel overgenomen.

Rentepercentage kosteneffectiviteitsmethodiek

Uit onderzoek van Tauw blijkt dat de kosteneffectiviteitsmethodiek zelden in de praktijk wordt toegepast, wat het een uitzonderlijke situatie maakt (Tauw 2021). Royal HaskoningDHV schat dat deze methodiek minder dan 1 procent van de omgevingsvergunningen betreft. Vanwege het beperkte gebruik van deze methodiek wordt verwacht dat de nationale emissies hierdoor niet significant worden beïnvloed. Op lokaal niveau kan echter in specifieke gevallen een significant effect optreden. Omdat niet duidelijk is waar dit plaatsvindt, is het niet mogelijk een betrouwbare kwantitatieve schatting (in kiloton) te maken van het geringe effect op de nationale uitstoot door de aanpassing van het rentepercentage in de kosteneffectiviteitsmethodiek.

Referenties

- BZK (2022), *Regeling van de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van 23 september 2022 houdende tweede bundeling ter wijziging van de Omgevingsregeling in verband met diverse wijzigingen*, Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2022, 26085, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-26085.html#:~:text=Regeling%20van%20de%20Minister%20voor,in%20verband%20met%20diverse%20wijzigingen>.
- IenW (2022), *Besluit van 22 augustus 2022 tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving in verband met de actualisatie van de regels inzake industriële emissies en enige andere besluiten in verband met technische correcties*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2022, 320, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-320.html#>
- Tauw (2020), *Vervolgonderzoek emissiegrenswaarden Afdeling 2.3 Activiteitenbesluit*, Deventer: Tauw bv; <https://open.rijkswaterstaat.nl/open-overheid/onderzoeksrapporten/@129664/vervolgonderzoek-emissiegrenswaarden/>.
- Tauw (2021), *Schone Lucht Akkoord – emissiereductie industrie*, Deventer: Tauw bv; <https://open.rijkswaterstaat.nl/open-overheid/onderzoeksrapporten/@125234/schone-lucht-akkoord-emissiereductie/>.

3.2 Beperken inputvrijstelling energiebelasting aardgasverbruik bij elektriciteitsopwekking

Naam instrument: Beperken inputvrijstelling energiebelasting aardgasverbruik bij elektriciteitsopwekking

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In de energiebelasting geldt een inputvrijstelling voor gebruik van aardgas bij elektriciteitsopwekking (artikel 64 Wbm). Met het pakket Belastingplan 2024 is een wetsvoorstel (Wet fiscale klimaatmaatregelen glastuinbouw) aangenomen om de huidige inputvrijstelling elektriciteitsopwekking in de energiebelasting vanaf 2025 geleidelijk te beperken. Niet langer wordt al het aardgas vrijgesteld dat wordt gebruikt door installaties waarin elektriciteit wordt opgewekt. De hoeveelheid aardgas die vrijgesteld kan worden is vanaf 2025 afhankelijk van de hoeveelheid elektriciteit die op het openbare net wordt gezet. Hiermee wordt aardgas die in dezelfde installaties wordt gebruikt voor de opwekking van warmte, elektriciteit voor eigen gebruik of inefficiënte inzet van aardgas geleidelijk belast met energiebelasting. Zie details voor het precieze afbouwpad.

Fungerende details

Tabel 3.1

Vrijgestelde gasinput per geproduceerde kWh (na BP24-maatregel)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vrijgestelde gasinput per 1 kWh voor grote installaties (> 20 MW) en kleine installaties (<20 MW) bij levering aan net. NB. Vrijstelling voor eigen gebruik elektriciteit vervalt per 2025 voor installaties >20 MW.	0,2808 Nm ³	0,2635 Nm ³	0,2467 Nm ³	0,2270 Nm ³	0,2110 Nm ³	0,18957 Nm ³ *
Vrijgestelde gasinput per 1 kWh voor kleine installaties (< 20 MW) bij elektriciteitsproductie voor eigen gebruik NB. Vrijstelling voor eigen gebruik elektriciteit blijft om uitvoeringstechnische redenen bestaan	0,167 Nm ³	0,1498 Nm ³	0,1329 Nm ³	0,1132 Nm ³	0,0973 Nm ³	0,0758 Nm ³

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
(vrijgestelde gasinput is daarom lager).						

* Deze hoeveelheid komt overeen met 1) de energetische waarde van 1 kWh elektriciteit (0,1137 Nm³ gas) (want dit wordt aan de outputkant belast) en 2) een compensatie voor omzetverlies van 40% (0,0758 Nm³). Centrales met een rendement van minimaal 60% blijven hierdoor volledig vrijgesteld.

Toelichting op doorrekening

Deze beleidsmaatregel is meegenomen bij de berekeningen voor de KEV 2024 om het effect op de WKK-inzet te ramen. Dit geldt voor alle WKK's in het WKK-park, zowel industrie, glastuinbouw als andere sectoren. Ook in de reguliere elektriciteitsproductie is deze maatregel meegenomen.

3.3 Bijmengverplichting groen gas

Naam instrument: Bijmengverplichting groen gas

Sector: Algemeen

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In een klimaatneutraal Nederland zal een deel van de energievoorziening nog steeds draaien op gas. Dit is echter geen aardgas, maar gas dat geheel vrij is van uitstoot van broeikasgassen, zoals groen gas. Hiervoor is het noodzakelijk dat de groengasproductie exponentieel groeit van ongeveer 0,2 miljard m³ (bcm; billion cubic metres) in 2022 tot het beleidsdoel van 2 bcm in 2030. Aangezien de SDE++ onvoldoende opschaling beoogt (daarmee is het doel van 0,2 bcm in 2022 bereikt) wordt er een nieuw beleidsinstrument in het leven geroepen: de bijmengverplichting. De bijmengverplichting heeft een doelbereik van 1,1 bcm in 2030. De overige 0,9 bcm groen gas wordt verwacht uit andere instrumenten, zoals de SDE++, DEI en energie voor vervoer. In het beoogde wetsvoorstel is er voor gekozen om te sturen op CO₂ ketenreductie in plaats van op volume.

Fungerende details

Onder dit wetsvoorstel, de bijmengverplichting groen gas, krijgen energieleveranciers een verplichting om jaarlijks een hoeveelheid CO₂ te reduceren door het leveren van in Nederland geproduceerd en ingevoerd groen gas aan hun eindgebruikers. Groen gas wordt daarbij geleverd via het bestaande aardgasnetwerk. Dit betekent dat niet rechtstreeks kan worden gemeten hoeveel groen gas er door elke leverancier wordt geleverd. Binnen de bijmengverplichting wordt gebruik gemaakt van de gangbare praktijk waarbij de levering van groen gas aan eindgebruikers door energieleveranciers kan worden aangetoond door het afboeken van (aangekochte) bewijzen.

Daarnaast wordt er een nieuwe handelbare eenheid geïntroduceerd, namelijk de groengaseenheid (GGE). De Nederlandse Emissieautoriteit (NEa), die de voorgestelde uitvoerende en toezichthoudende instantie is, bepaalt jaarlijks hoeveel GGE's een energieleverancier moet inleveren om aan de verplichting te voldoen. De NEa is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van ETS₂. Daarom wordt er bij de uitvoering zoveel mogelijk gezocht naar samenloop met ETS₂.

Toelichting op doorrekening

Het voorstel is beschouwd als voorgenomen beleid. Het effect van de maatregel zal niet alleen afhangen van de vraag naar groen gas door gasleveranciers en de hoogte van de buy-out (van 450 euro per ton CO₂), maar ook van de mogelijkheden van landbouwbedrijven om mono-mestvergistinginstallaties te bouwen en toe te passen. Deze mogelijkheden hangen onder andere af van bedrijfskenmerken, de beschikbare financiering, vergunningsverlening en de vraag of het geproduceerde gas in het gasnet kan worden ingevoerd. Er is interactie met de SDE++ regeling en met afbouw van de derogatie (toename hoeveelheid mest die moet worden afgevoerd). Er zijn van RVO data beschikbaar over de verwachte ontwikkeling van mestvergisting (korte-termijnraming).

3.4 Commissievoorstel ETD: brandstofaccijnzen gelijk trekken o.b.v. energie-inhoud)

Naam instrument: Commissievoorstel ETD: brandstofaccijnzen gelijk trekken o.b.v. energie-inhoud)

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Het Europese 'Fit for 55'-pakket bevat onder andere een voorstel voor wijziging van de Richtlijn Energiebelastingen (Energy Taxation Directive, ETD). De ETD bevat onder andere minimumtarieven voor de accijnzen op de motorbrandstoffen. In de herziening van de ETD stelt de Commissie voor om die minima te verhogen en de tarieven voor de verschillende brandstoffen te bepalen op basis van de energie-inhoud (GJ) in plaats van per volume-eenheid (liter) zoals tot nu toe het geval is. Tevens wordt voorgesteld om tariefgroepen te introduceren voor verschillende typen brandstoffen: (1) reguliere fossiele brandstoffen uitgezonderd aardgas en LPG, (2) aardgas, LPG, niet duurzaam biogas en niet hernieuwbare non-biologische brandstoffen, (3) niet geavanceerde duurzame biobrandstoffen en (4) geavanceerde duurzame biobrandstoffen, koolstofarme brandstoffen en volledig hernieuwbare non-biologische brandstoffen en elektriciteit. Voor iedere categorie zou een apart minimumtarief per energie-inhoud van de brandstof moeten gaan gelden, die voor alle brandstoffen binnen die categorie geldt. Voor de eerste categorie geldt het hoogste minimumtarief en voor de volgende categorieën gelden (soms tijdelijk) lagere tarieven. Het gaat in alle gevallen om minimale tarieven: het staat lidstaten vrij om een hoger tarief te stellen. De volgorde (ranking) van de categorieën moet daarbij wel in acht worden genomen. Concreet zou dit onder andere betekenen dat voor benzine en diesel dezelfde accijns (per energie-inhoud) zou moeten gaan gelden, waar de accijns op diesel nu nog wezenlijk lager ligt dan die op benzine.

Toelichting op doorrekening

De herziening van de ETD, waaronder het aanpassen van de minimale accijnsniveaus voor de motorbrandstoffen, is in de KEV 2024 als geagendeerd beleid meegenomen. Er kon echter nog geen effect aan worden toegerekend omdat nog niet bekend is hoe eventuele aangepaste minimale tarieven in Nederland geïmplementeerd zouden worden.

3.5 De-risken grootschalige waterstofopslag

Naam instrument: De-risken grootschalige waterstofopslag

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Er zijn 4 waterstof opslagcavernes nodig in 2030 en 8 in 2032. Realisatie van opslagcavernes moet tijdig starten. De ontwikkeling van een nieuwe caveerne voor waterstofopslag kost ~7 jaar. De benodigde grote investeringen zijn op dit moment voor private partijen echter nog niet aantrekkelijk (waterstofmarkt staat nog in kinderschoenen). EZK helpt om deze risico's af te dekken zodat realisatie in deze vroege fase mogelijk wordt. Hiervoor zet de overheid meerjarig middelen uit o.a. het klimaatfonds in. Bij Hystock worden de risico's afgedekt met middelen uit de AP (35 mln) en daarnaast voor een groot deel uit het Klimaatfonds. Nogmaals 125 mln lijkt nodig voor de ontwikkeling van de volgende 4 opslagcavernes om doelstelling voor 2032 (8 cavernes in totaal) te halen.

Fungerende details

Er wordt een financieringsinstrumentarium opgericht om de eerste 8 opslag cavernes voor waterstof in Nederland te de-risken. Dit is nodig om de onbalans in vraag en aanbod van waterstof in het toekomstige energiesysteem op te vangen.

Toelichting op doorrekening

Voor de aanleg van de eerste vier cavernes voor grootschalige opslag van waterstof in 2030 is € 125 mln. beschikbaar gesteld uit het Klimaatfonds (de 1e tranche) en de EZK-begroting 2021. Deze middelen worden ingezet voor de realisatie van project Hystock Waterstofopslag. Het bestaat uit de aanleg van vier nieuwe ondergrondse zoutcavernes bij Zuidwending. Meegenomen als vastgesteld beleid in de KEV.

3.6 EIA Energie-investeringsaftrek regeling

Naam instrument: EIA Energie-investeringsaftrek regeling

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Energie-investeringsaftrek (EIA) is een fiscale regeling voor investeringen in energiebesparende bedrijfsmiddelen en duurzame energie. Alle ondernemers die onder de inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting vallen kunnen hiervan gebruikmaken. Voor toekenning van het budget wordt een energielijst bijgehouden, welke jaarlijks wordt geüpdatet. Op deze lijst staan energiemaatregelen met een terugverdientijd langer dan 5 jaar.

Fungerende details

Het aftrekpercentage is vanaf 2024 verlaagd van 45,5% naar 40%. In onderstaande tabel is het beschikbare budget weergegeven (zie ook bijlage 19 van de Miljoenennota 2024). Het budget neemt tussen 2024 en 2030 sterk toe. Onderdeel van deze verhoging is dat het budget vanaf 2025 met specifiek 10 mln. is opgehoogd om de glastuinbouw te ondersteunen. NB. De EIA heeft geen deelbudgetten voor de verschillende sectoren; op basis van de samenstelling van de Energielijst wordt vooraf een inschatting gemaakt van de budgettaire derving per bedrijfsmiddel op de Energielijst.

Tabel 3.2

Overzicht beschikbaar budget (in miljoenen euro's, - = saldo verslechterend)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EIA	€ -146	€ -186	€ -297	€ -249	€ -259	€ -441	€ -470	€ -464	€ -490

Toelichting op doorrekening

De EIA is mede bepalend voor het energiebesparingstempo in de industrie. Dit in samenhang met andere subsidieregelingen (zoals de VEKI), verplichtende en informerende instrumenten gericht op energiebesparing (Energiebesparingsplicht, EED-auditplicht, informatieplicht, onderzoeksplicht), en prijszingsinstrumenten (zoals EU-ETS, CO₂-heffing industrie en energiebelasting). Ook is de EIA relevant voor de besparing onder artikel 8 van de EED.

3.7 Efficiëntere benutting elektriciteitsnetten, stimuleringsprogramma energiehubs

Naam instrument: Efficiëntere benutting elektriciteitsnetten, stimuleringsprogramma energiehubs

Sector: Algemeen

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten, Economisch, Informatie, Planning

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Deze maatregel is gericht op de verbetering van de netcapaciteit. Om meer capaciteit op het elektriciteitsnet beschikbaar te maken wordt voorgesteld een aantal maatregelen te nemen die een efficiëntere benutting van het bestaande elektriciteitsnet mogelijk te maken.

- Subsidie voor de onrendabele top voor alternatieve individuele of collectieve oplossingen voor voorzien in transportbehoefte, zoals batterijen maar ook IT-systemen die ervoor zorgen dat bedrijven hun vraag- en aanbodprofielen op elkaar af kunnen stemmen achter een onderstation. - Het aanbieden van 'fixers' die provincies, gemeentes, bedrijven en netbeheerders begeleiden bij 1) het vinden van de juiste alternatieve oplossing voor de transportvraag en 2) opslag en flex bij RES-projecten/oplossingen.
- Een stimuleringsprogramma Energy Hubs. In een Energy Hub komen diverse energiestromen samen in een decentraal netwerk, dat de opwek, de opslag en het verbruik steeds in een onderlinge balans brengt. Daarmee bieden ze een oplossing voor de volle elektriciteitsnetten die ontstaan door de toename van de productie van duurzame energie. De onafhankelijke regulerende instantie ACM is exclusief bevoegd om maatregelen te nemen over nettarieven en aansluitvoorwaarden. Op deze onderwerpen kan wel een verzoek worden gedaan om de maatregelen, met urgentie, in overweging te nemen.
- Aanpassing van de nettarieven van kleinverbruikers. De kostenverdeling kan worden aangepast zodat de nettarieven van kleinverbruikers beter aansluiten bij de mate dat het elektriciteitsnet wordt belast op drukke momenten. Dit geeft huishoudens en bedrijven een financiële prikkel om zuinig om te gaan met de beperkte ruimte op het elektriciteitsnet. Voor het bepalen van de hoogte van het nettatarief gaan netbeheerders gebruik maken van gegevens van slimme meters. Bevoegdheid ACM.
- Flexibele contracten (zogenaamde non-firm aansluit- en transportovereenkomsten) mogelijk maken waarmee netgebruikers niet op drukke momenten het elektriciteitsnet mogen gebruiken in ruil voor een verlaagd tarief. Zowel nieuwe als bestaande netgebruikers kunnen hier gebruik van maken. Bevoegdheid ACM.
- Verruimen van congestiemanagement. Bij congestiemanagement betalen netbeheerders specifieke netgebruikers om op drukke momenten het elektriciteitsnet te ontlasten. De vergoedingen die netbeheerders hiervoor betalen worden verwerkt in de nettarieven. De ACM heeft onlangs de mogelijkheden voor congestiemanagement verruimd en zal dit naar verwachting verder verruimen. Bevoegdheid ACM.

In het Landelijk Actieprogramma Netcongestie zijn enkele acties opgenomen in relatie tot energie-hubs. Relevant in dit kader is de normerende maatregel '2.1.7. Mogelijk maken van het delen van gecontracteerd transportvermogen tussen partijen o.a. in energyhubs'. Deze actie wordt uitgevoerd.

Het oorspronkelijke voorstel is aangescherpt. Fiche 6.2 IBO-Klimaat omvatte ook individuele oplossingen. Nu gaat het sec om energyhubs (collectieve oplossingen), zodat er geen dubbelingen zijn met andere maatregelen.

Voorlopige budgetinformatie

Stimuleringsprogramma energy hubs: bestaande uit financiering voor opstartfase energy hubs, kennisontwikkeling, trainingsfaciliteiten en uitrol innovatie. Doel is 50% financiering uit Groeifonds (hier is al een voorstel voor ingediend namens een consortium) en 50% uit Rijksmiddelen. De maatregelen die gaan over contracten en tarieven van het elektriciteitsnet hebben geen impact op de begroting het gaat hierbij om een efficiëntere kostenallocatie of financiële prikkel die verwerkt worden in de netbeheerderstarieven.

Tabel 3.3
Voorlopige budgetinformatie

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kas*	26	26	26	26	26	26	26
Ontwikkelkosten (excl. Inzet ROM's)	4	4	4	4	4	4	4
Inzet ROM's	3	3	3	3	3	3	3
Subsidie realisatie alternatieve oplossing	15	15	15	15	15	15	15
Kennisontwikkeling en kennisdeling	4	4	4	4	4	4	4
Verplichting	182						

- De duur van de maatregelen zijn naar verwachting nodig voor de gehele periode tot en met 2030. Uitgaande van tenminste 280 hubs (en kostendaling bij grotere groei van hubs), ca. 40 hubs/jaar.
- Kosteninschatting bij 40 hub/jaar op basis van ca. € 150.000,- ontwikkelkosten per hub (ontwikkelkosten incl. inzet ROM's).
- ROM's zullen zorgen voor de 'regie-functie (ca. 3 fte/ROM).
- Kennisontwikkeling en -deling is nodig om te komen tot standaardisering en professionalisering, nodig voor opschaling.
- Alternatieve oplossingen betreffen bijvoorbeeld investeringen in ict-platform, en evt. andere assets als locatie voor energie-opslag). Gemiddeld € 375.000,- voor alternatieve oplossing. Alternatieve oplossingen brengen kosten met zich mee die gemaakt moeten worden indien een netverzwaring niet of te laat komt.
- Op het (aangepaste) originele fiche is nog een korting doorgevoerd van 8%.

Hieronder is de definitieve reeks voor kasmiddelen ingevuld. De reeks voor verplichtingen (per jaar) is onder voorbehoud van uiteindelijke vorm van de te kiezen regeling ingevuld. Het is denkbaar dat de verplichtingen daardoor eerder zullen ontstaan.

Tabel 3.4
Toekenning

	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kas	166,432	23,776	23,776	23,776	23,776	23,776	23,776	23,776
Verplichting		23,776	23,776	23,776	23,776	23,776	23,776	23,776

Toelichting op doorrekening

Niet uitgewerkt. Sowieso is het onmogelijk om het effect van dit soort maatregelen expliciet mee te nemen.

3.8 Elektrolyse, offshore

Naam instrument: Elektrolyse, offshore

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het doormiddel van investeringssteun faciliteren van een demoproject voor demonstratie van modulaire offshore elektrolyse toepassingen (tot 100 MW) bij een windpark dat al bestaat of al/bijna in aanbouw is om op korte termijn (ruim voor 2030) deze techniek op deze schaal en in offshore-omstandigheden te demonstreren. De demonstratie van offshore elektrolyse op schaal is naar verwachting in de vorm van een serie van turbine-geïntegreerde elektrolyzers en/of centrale elektrolyse op een platform. Deze demonstratie moet leiden tot bredere kennis en ervaring, verminderd risico en kostenreductie in de keten, en zo scherpere biedingen bij tenders voor de opschaling.

Fungerende details

Voordelen van offshore elektrolyse zijn goedkoper, grootschalig en eenvoudig transport ten opzichte van elektriciteitskabel en minder onshore ruimtegebruik bij. Dit alles vormt barrières voor uitrol van wind op zee. Daarnaast draagt het bij aan de flexibiliteit van de aan te landen energie van de Noordzee, door opslag en aanlanding in moleculen: hiermee wordt het net op land ontlast. Specifiek voor offshore elektrolyse heeft de Rijksoverheid een bepalende regisserende rol voor de snelheid van innovatieve demonstratie, demonstratie-op-schaal en uiteindelijk uitrol. Vanwege de systematiek van tenders voor offshore kavels (voor windenergie) bepaalt de Rijksoverheid het tempo. De specifieke offshore toepassing van elektrolyse kent uitdagingen vanwege met name corrosie, maar ook de beperktere toegankelijkheid en de systeemintegratie. De overwogen toepassing zonder enige netaansluiting vraagt tevens enkele technische aanpassingen.

Voor de verschillende partijen die een rol zullen spelen bij de ontwikkeling van offshore elektrolyse bestaat een brede leer- en demonstratiebehoefte, zowel voor marktpartijen, de toekomstige HNO en het Rijk. Verwachting is dat middels een breed opgezet demonstratieproject met hoge mate van kennisdeling grotendeels in deze behoefte kan worden voorzien. Hiermee wordt een groot deel van de risico's voorafgaand aan grootschalige demo/ontwikkeling gemitigeerd. Dit verlaagde risico moet in scherpere biedingen bij tenders voor de opschaling resulteren. Zie ook het bijbehorende projectplan. Offshore elektrolyse sluit goed aan bij de doelstellingen van dit perceel. De opschalingsproblemen zijn conform de algemene probleemstelling voor vroegefaseopshaling. Separate stimulering van specifiek offshore elektrolyse neemt opschalingsbarrières weg, wat het potentieel van kosteneffectieve wind op zee verhoogt en de uitrol ervan zowel faciliteert als versnelt. Het schept ruimte voor meer onshore en offshore productie van hernieuwbare waterstof, en draagt daarmee bij aan het toenemen van kosteneffectief aanbod van hernieuwbare energiedragers. Gezien het belang om risico's voor de gehele sector inzichtelijk te maken, staat kennisdeling in deze demonstratie centraal. Hier zullen dan ook eisen aan worden verbonden, waardoor opgedane kennis breed beschikbaar komt o.a. middels het kennisplatform waterstof op zee. Kennis en ervaring uit (het voorbereiden van) Demo 1 dient als basis voor de realisatie van Demo 2 en daaropvolgende projecten. Op dezelfde wijze vormen reeds bestaande pilots als basis voor de vormgeving van Demo 1. De specifieke eisen voor kennisdeling worden samen met de instrumentering verder uitgewerkt en in Q3 2023, tezamen met het bestedingsplan, gedeeld met fondsbeheer. Voor vormgeving

instrumentering en vorm en hoogte van financiële ondersteuning wordt waar mogelijk samen opgetrokken met vraagstimulering en opschalingsregeling elektrolyse op land.

Toelichting op doorrekening

De middelen voor 1e demo offshore elektrolyse (380 mln) zijn meegenomen als vastgesteld beleid. Deze middelen zijn inmiddels overgeheveld vanuit het Klimaatfonds naar de departementale begroting. De gevraagde middelen uit het Klimaatfonds voor de 2e demo (1400 mln) zijn nog niet onvoorwaardelijk toegekend en daarom alleen meegenomen bij geagendeerd beleid.

3.9 Elektrolyse, onshore

Naam instrument: Elektrolyse, onshore

Sector: Algemeen

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel vroege fase opschaling. Voorwaarden: nadere uitwerking van het instrument; positieve staatssteuntoets; dat in de opzet van de regeling geborgd wordt dat de inzichten worden meegenomen van elektrolyse, onshore 50 MW; dat een realistische inschatting gemaakt wordt van de CO₂-emissiereductie (PBL vindt de huidige inschatting aan de hoge kant); dat kennisdeling als vereiste wordt opgenomen in de subsidieregeling; en dat er een marktstudie komt om vraag- en aanbodmarkt in kaart te brengen zodat beter gestuurd kan worden op de instrumentenmix. Tevens dient voldoende voortgang te zijn geboekt ten aanzien van afnameverplichting.

Toelichting op doorrekening

Zie [Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof](#).

3.10 Energie Belasting (REB/EB)

Naam instrument: Energie Belasting (REB/EB)

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Energiebelasting is een financieel instrument dat bij de Belastingdienst valt onder belastingen op milieugrondslag. De belasting bestaat sinds 1996, ook al heette die tot 2004 de Regulerende Energiebelasting (REB). Er is een belasting op steenkool, CNG, aardgas en elektriciteit. De belasting voor steenkool en CNG kent één tarief, terwijl de belastingtarieven voor aardgas en elektriciteit uit meerdere schijven zijn opgebouwd. De tarieven voor de eerste kubieke meters gas en kilowatturen elektriciteit zijn beduidend hoger dan de tarieven in de hogere schijven, waar de tarieven dalen naarmate de verbruiken stijgen. Het doel van de Energiebelasting was oorspronkelijk om het energieverbruik af te remmen. De laatste jaren is het beperken van de aan het energieverbruik gerelateerde CO₂-emissies belangrijker geworden dan dat van energie, wat zich heeft vertaald in een verschuiving van de Energiebelastingtarieven op elektriciteit naar die op aardgas. De tariefverandering is kostenneutraal gemaakt door de jaarlijkse heffingskorting te verhogen. Om de stijging van de energierekening van huishoudens en bedrijven deels te compenseren heeft de overheid verschillende maatregelen genomen. Het tarief voor de energiebelasting op elektriciteit is in 2022 lager dan in 2021. De teruggave van de energiebelasting is in 2022 verhoogd. Van 1 juli tot en met 31 december 2022 is de btw op energie verlaagd van 21 procent naar 9 procent. Huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum krijgen extra steun.

Toelichting op doorrekening

De energiebelastingtarieven worden meegenomen in de gas- en elektriciteitsprijzen, en kunnen verschillen tussen het scenario met vastgesteld beleid en met vastgesteld + voorgenomen beleid. Dat is in de KEV2024 het geval: in vastgesteld beleid zitten de tarieven zoals vastgesteld voorafgaand aan het Hoofdlijnenakkoord en volgen de Voorjaarsnota. In vastgesteld + voorgenomen zitten de tarieven conform het Hoofdlijnenakkoord.

3.11 Geothermie, hoge temperatuur

Naam instrument: Geothermie, hoge temperatuur

Sector: Algemeen

Type Instrument:

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel vroege fase opschaling. Voorwaarden: het voorkomen van overlap van stimulering middels de SDE++.

Toelichting op doorrekening

Deze maatregel betreft het uitvoeren van een pilotboring voor hoge temperatuur geothermie. Hier is geen zelfstandig effect aan toegekend in de KEV omdat het een proefproject is.

3.12 Groen beleggen: regeling groenprojecten

Naam instrument: Groen beleggen: regeling groenprojecten

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Regeling groenprojecten wil projecten stimuleren die een positief effect hebben op natuur en milieu, maar die vanwege een laag economisch rendement of een hoog risico niet tot stand komen. Het betreft nieuwe technieken of werkwijzen (die minder dan ca 5%-10% toepassing hebben). De regeling loopt sinds 1995. Zij vereist samenwerking tussen beleggers, banken en projectbeheerders. De overheid geeft belastingvoordeel aan 'groene' spaarders en beleggers. Daardoor kan de bank een lening voor een lager rentetarief aanbieden aan een investeerder met een groenproject. Zo'n investeerder heeft hiervoor een groenverklaring nodig. RVO toetst de aanvragen en geeft al dan niet een groenverklaring af. Er zijn twee verschillende mogelijkheden om gebruik te maken van de Regeling groenprojecten: als groene spaarder/belegger of als investeerder waarbij u gebruik maakt van groene financiering. Om geld groen te beleggen of te sparen kan men contact opnemen met een bank

Toelichting op doorrekening

De Regeling Groenprojecten stimuleert projecten met een laag economisch rendement of een hoog risico die gebaseerd zijn op nieuwe technieken of werkwijzen. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de uitkomst van de projecten onzeker is en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

RVO (2021). 'Regeling Groenprojecten', Rijksdienst voor Ondernemers; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/regeling-groenprojecten>.

3.13 H₂Global, import van groene waterstof

Naam instrument: H₂Global, import van groene waterstof

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel vroege fase opschaling. Voorwaarde: Tevens dient voldoende voortgang te zijn geboekt ten aanzien van afnameverplichting.

Toelichting op doorrekening

Toekenning van 300 mln euro uit het Klimaatfonds voor H₂Global is meegenomen als voorgenomen beleid. Zie [Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof](#).

3.14 Invest-NL

Naam instrument: Invest-NL

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Invest-NL heeft tot doel om, indien de markt hierin onvoldoende voorziet, bij te dragen aan het financieren en realiseren van maatschappelijke transitieopgaven door ondernemingen en aan het bieden van toegang tot ondernemingsfinanciering. De focus van Invest-NL ligt hierbij onder andere op deep-tech, biobased & circulaire economie en agrifood. Invest-NL is additioneel aan de markt en is conform de machtigingswet verboden om ongeoorloofde staatsteun te verstrekken. Het verstrekt voor eigen rekening en risico kapitaal vanuit haar kernkapitaal om haar financieringstaak te vervullen (1,7 miljard). Voor de uitvoering van de ontwikkeltaak wordt een jaarlijkse bijdrage gegeven.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 3.5

Kasuitgaven in miljoenen euro's

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kapitaal-injectie	1.067	330	330	330	77	0	0	0
Jaarlijkse bijdrage	69,9	11,775	11,625	11,625	11,625	11,625	11,625	

Toelichting op doorrekening

De projecten die worden gestimuleerd via Invest-NL zijn niet expliciet meegenomen in het gemiddelde energiegebruik en de emissies van broeikasgassen in de KEV.

Referenties

Rijksoverheid (2022a), *Eindrapport Tussentijdse evaluatie Invest-NL*, Den Haag: Rijksoverheid;

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/10/21/eindrapport-tussentijdse-evaluatie-invest-nl>.

Rijksoverheid (2022b). *Machtigingswet oprichting Invest-NL*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0042840/2022-03-02>.

3.15 Investeringsregeling Vergassing

Naam instrument: Investeringsregeling Vergassing

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Vergassing is een thermochemisch proces waarbij (biogene) reststromen op hoge temperatuur en/of hoge druk worden gekraakt tot (kleine) gasvormige moleculen, die vervolgens kunnen worden opgewaardeerd tot verschillende energiedragers en grondstoffen. Vergassing kan een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming van de koolstofketen, doordat via vergassing heterogene restproducten kunnen worden omgezet tot homogene energiedragers en grondstoffen, die breed en flexibel inzetbaar zijn in de transitie. Mogelijke eindproducten zijn bijvoorbeeld groen gas, biobrandstoffen, of grondstoffen voor de circulaire economie.

Vergassing wordt ondersteund door de openstelling van een aparte tranche van de DEI+ (Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie). De DEI+ is een innovatieregeling gericht op demonstratie- en opschalingsprojecten. In 2024 is de regeling voor een budget van 98 miljoen opengesteld. Er is daarnaast 500 miljoen euro toegekend in het Klimaatfonds voor nieuwe openstellingsrondes vanaf 2025.

Toelichting op doorrekening

Deze subsidie is onderdeel van de DEI+-regeling. Het is niet als zelfstandig instrument meegenomen in de berekeningen voor de KEV 2024.

3.16 Klimaatcampagne Zet ook de knop om

Naam instrument: Klimaatcampagne Zet ook de knop om

Sector: Algemeen

Type Instrument: Informatie

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Onder de naam 'Zet ook de knop om' is de Rijksoverheid in april 2023 een meerjarige landelijke klimaatcampagne gestart. Doel is om burgers, bedrijven en overheden te informeren over klimaatverandering, wat we er tegen kunnen doen en hoe dat kan. Het betreft een koepelcampagne op drie niveaus. Het tweede niveau beschrijft de why en de how op de domeinen wonen/energie, mobiliteit, circulaire economie en voedsel. Het derde niveau is dat van concreet handelingsperspectief.

Fungerende details

In voorjaar en najaar 2024 verschijnen er twee RTV flights waarbij de why gekoppeld is aan concreet handelingsperspectief op het domein circulair: anders met spullen omgaan.

Er zijn diverse deelcampagnes in 2024 die de koepel laden.

Toelichting op doorrekening

De klimaatcampagne Zet ook de knop om wordt beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

KGG (2024), *Zet ook de knop om*, Den Haag: Ministerie van Klimaat en Groene Groei; <https://zetook-deknopom.nl/> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

3.17 Klimaatfonds: stimulering productie van hoogwaardige hernieuwbare energiedragers

Naam instrument: Klimaatfonds: stimulering productie van hoogwaardige hernieuwbare energiedragers

Sector: Algemeen | Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Een van de bestedingsdoelen van het Klimaatfonds betreft de stimulering van de productie van hoogwaardige hernieuwbare energiedragers. Hier is een indicatief budget van €15 miljard beschikbaar. Het gaat om energiedragers die de demonstratiefase ontgroeid zijn, maar nog niet voldoende aan bod komen in de SDE++. Voor de korte termijn is er €1,385 miljard gereserveerd voor projecten voor waterstofproductie binnen de Europese IPCEI (Important Projects of Common European Interest). Dit is verdeeld over de tweede en derde IPCEI-golven, met respectievelijk €785 en €600 miljoen beschikbaar voor de golven. De budgettaire verplichtingen worden verspreid over de jaren 2023 tot 2027. De bestedingsdoelen voor het resterende budget zijn nog niet bekend. Het is denkbaar dat andere hoogwaardige hernieuwbare energiedragers zoals biogas of geavanceerde hernieuwbare brandstoffen ook gestimuleerd worden vanuit dit deel van het Klimaatfonds.

Toelichting op doorrekening

Dit is een perceel uit het Klimaatfonds, maar geen individueel instrument. De instrumenten (zoals subsidieregelingen voor groene waterstof) zijn elders beschreven.

3.18 Klimaatwet

Naam instrument: Klimaatwet

Sector: Algemeen

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Klimaatwet geeft een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de Nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken. Tegelijkertijd is het een kader voor de ontwikkeling, effectmeting en wijze van verantwoording van het beleid dat moet leiden tot het halen van de wettelijke vastgelegde klimaatdoelstellingen. De wet geeft een hoofddoel met als resultaatsverplichting 95% broeikasgasreductie in Nederland in 2050 ten opzichte van 1990 en als tussendoel een streefwaarde van 49% broeikasgasreductie in 2030 ten opzichte van 1990.

Toelichting op doorrekening

De Klimaatwet schrijft voor dat er jaarlijks door het PBL een Klimaat- en Energieverkenning (KEV) wordt uitgebracht. In de KEV worden de doelstellingen uit de Klimaatwet getoetst.

3.19 Kolenbelasting

Naam instrument: Kolenbelasting

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Over het verbruik van kolen moet kolenbelasting worden betaald. De belasting betaalt de belastingplichtige over de uitslag uit de inrichting en de invoer van kolen met de volgende codes uit de Gecombineerde Nomenclatuur: 2701, 2702 en 2704. Het gaat om de volgende producten: steenkool, vaste brandstoffen die uit steenkool zijn gemaakt, bruinkool, geperste bruinkool, en cokes. Er geldt een vrijstelling voor gebruik van kolen bij elektriciteitsproductie en voor duaal en non-energetisch gebruik van kolen. Het tarief bedraagt 18,10 euro per 1000 kg kolen in 2024. Het wetsvoorstel dat o.a. voorzag in het afschaffen van vrijstellingen voor het duaal en non-energetisch gebruik van kolen is eind 2023 door de Eerste Kamer verworpen.

Toelichting op doorrekening

Vastgesteld beleid: Vrijstellingen duaal en non-energetisch verbruik kolen blijft bestaan. In de wet Fiscale klimaatmaatregelen industrie en elektriciteit werd voorgesteld om de vrijstelling van de kolenbelasting van duaal en non-energetisch verbruik van kolen te laten vervallen per 2027 (aanvankelijk maar via aangenomen amendement Erkens en Alkaya in de Tweede Kamer vervoegd naar 2027). Deze wet werd verworpen in de Eerste Kamer op 19 december 2023. In de voorjaarsnota 2024 werd door het demissionaire kabinet opnieuw voorgesteld om de vrijstellingen duaal en non-energetisch verbruik kolen te laten vervallen per 2027.

Voorgenomen beleid: Vrijstelling vervalt per 2027. Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet Fiscale klimaatmaatregelen industrie en elektriciteitssector bleek dat de maatregel om de vrijstelling voor duaal en non-energetisch verbruik af te schaffen voldoende steun genoot. Het demissionaire Kabinet Rutte-4 heeft daarom in de voorjaarsbesluitvorming de afschaffing opnieuw voorgesteld.

In de elektriciteitssector heeft deze maatregel geen effect.

Referenties

Belastingdienst (z.j.), 'Tabellen tarieven milieubelasting', Belastingdienst; https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/overige_belastingen/belastingen_op_milieugrondslag/tarieven_milieubelastingen/tabellen_tarieven_milieubelastingen?projectid=6750bae7%2D383b%2D4c97%2D802790bd1110.

3.20 MIA Vamil Regelingen Milieu-investeringsaftrek & Willekeurige afschrijving milieu-investeringen

Naam instrument: MIA Vamil Regelingen Milieu-investeringsaftrek & Willekeurige afschrijving milieu-investeringen

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Milieu-investeringsaftrek (MIA) en de Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil) bieden ondernemers fiscaal voordeel bij investeringen in milieuvriendelijke technieken. Bedrijfsmiddelen die in aanmerking komen voor MIA/Vamil, staan vermeld op de Milieulijst. De Milieulijst wordt jaarlijks bijgesteld. Of een bedrijfsmiddel wordt toegevoegd hangt af van verschillende criteria. Het bedrijfsmiddel moet een aanzienlijke milieuverdienste hebben in Nederland ten opzichte van het gangbare alternatief in de betreffende branche. Ook moet er sprake zijn van duidelijke meerkosten ten opzichte van het minder milieuvriendelijke alternatief. Ook moet de (verdere) marktintroductie op korte termijn gewenst zijn. Investeringen waarop Energie-investeringsaftrek (EIA) is toegepast, komen niet in aanmerking voor MIA. Het aftrekpercentage van de MIA bedraagt maximaal 45% en verschilt per bedrijfsmiddel (zie milieulijst). Voor de Vamil is een willekeurige afschrijving van maximaal 75% mogelijk.

Fungerende details

Tabel 3.6

Overzicht beschikbaar budget (in mln. euro, - = saldo verslechterend)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
MIA	-75	-101	-206	-192	-192	-194	-194	-219	-219
Vamil	-15	-18	-23	-25	-25	-25	-25	-25	-25

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 3.7

Overzicht fiscale groene subsidies (in mln. euro, - = saldo verslechterend)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
MIA	-75	-101	-206	-192	-192	-194	-194	-219	-219
Vamil	-15	-18	-23	-25	-25	-25	-25	-25	-25

Toelichting op doorrekening

Het effect van de MIA/Vamil is meegenomen in de modellering van investeringsbeslissingen.

Referenties

RVO (2024), *Milieu-investeringsaftrek en Willekeurige afschrijving milieu-investeringen*, Den Haag: RVO;
<https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/miavamil> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

3.21 MOOI (regeling Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie)

Naam instrument: MOOI (regeling Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie)

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De projecten hebben als doel a) een CO₂-vrij elektriciteitssysteem en b) een CO₂ vrije gebouwde omgeving of c) klimaatneutrale grondstoffen, producten en processen die voor tenminste 80% circulair zijn. Subsidie voor industrieel onderzoek, experimentele ontwikkeling of een haalbaarheidsstudie uitgevoerd door een consortium. Het gaat om multidisciplinaire samenwerkingsverbanden met vernieuwende mkb'ers (midden- en kleinbedrijf) en belanghebbenden. Samen werken zij aan integrale oplossingen voor concrete uitdagingen uit het Klimaatakkoord. Belanghebbenden zijn bijvoorbeeld leveranciers, afnemers, gebruikers en lokale partijen.

Toelichting op doorrekening

Vastgesteld beleid. De regeling heeft geen direct effect op het gemodelleerde energiegebruik en de emissies van broeikasgassen in de KEV.

3.22 Maatregelen om de hoge energieprijzen te compenseren

Naam instrument: Maatregelen om de hoge energieprijzen te compenseren

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Energiebelasting is een financieel instrument dat bij de Belastingdienst valt onder belastingen op milieugrondslag. De belasting bestaat sinds 1996, ook al heette die tot 2004 de Regulerende Energiebelasting (REB). Er is een belasting op steenkool, CNG, aardgas en elektriciteit. De belasting voor steenkool en CNG kent één tarief, terwijl de belastingtarieven voor aardgas en elektriciteit uit meerdere schijven zijn opgebouwd. De tarieven voor de eerste kubieke meters gas en kilowatturen elektriciteit zijn beduidend hoger dan de tarieven in de hogere schijven, waar de tarieven dalen naarmate de verbruiken stijgen. Het doel van de Energiebelasting was oorspronkelijk om het energieverbruik af te remmen. De laatste jaren is het beperken van de aan het energieverbruik gerelateerde CO₂-emissies belangrijker geworden dan dat van energie, wat zich heeft vertaald in een verschuiving van de Energiebelastingtarieven op elektriciteit naar die op aardgas. De tariefverandering is kostenneutraal gemaakt door de jaarlijkse heffingskorting te verhogen. Om de stijging van de energierekening van huishoudens en bedrijven deels te compenseren heeft de overheid verschillende maatregelen genomen. Het tarief voor de energiebelasting op elektriciteit is in 2022 lager dan in 2021. De teruggave van de energiebelasting is in 2022 verhoogd. Van 1 juli tot en met 31 december 2022 is de btw op energie verlaagd van 21 procent naar 9 procent. Huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum krijgen extra steun.

Toelichting op doorrekening

De maatregel is verlopen.

3.23 Nationaal Groeifonds

Naam instrument: Nationaal Groeifonds

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met het Nationaal Groeifonds trekt het kabinet voor een periode van 5 jaar 20 miljard euro uit voor de versterking van het duurzaam verdienvermogen. Het gaat om investeringen op het gebied van (1) kennisontwikkeling en (2) onderzoek, ontwikkeling en innovatie. De ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Financiën beheren gezamenlijk het fonds namens het kabinet. Er is een onafhankelijke commissie ingesteld die de projecten beoordeelt en adviezen geeft. Het kabinet besluit of aan projecten geld wordt toegekend. Naast een bijdrage van de overheid worden projecten ook deels privaat gefinancierd. Inmiddels zijn er drie rondes geweest waarin aan projecten ondersteuning is toegekend.

Toelichting op doorrekening

Budget dat onvoorwaardelijk is toegekend aan projecten is meegenomen als vastgesteld beleid. Budget dat voorwaardelijk is toegekend is meegenomen als voorgenomen beleid. Van de toegekende voorstellen uit ronde 1 is het project Groenvermogen direct relevant voor de KEV. Van de toegekende voorstellen uit ronde 2 zijn diverse projecten direct relevant voor de KEV: GroenvermogenII en Duurzame MaterialenNL (industrie), NieuweWarmteNu! en Toekomstbestendige leefomgeving (gebouwde omgeving) en enkele projecten rond het thema Mobiliteit. Ronde 4 en 5 van het Nationaal Groeifonds komen te vervallen. In de budgettaire bijlage bij het Hoofdlijnenakkoord is de volgende passage over het Nationaal Groeifonds opgenomen: 'Nationaal Groeifonds uitfaseren. De afspraken van de rondes 1 tot en met 3 worden nagekomen. De rondes 4 en 5 komen te vervallen. Hierdoor wordt 6,8 miljard minder uitgegeven.' De projecten Groenvermogen en GroenvermogenII richten zich op de opschaling van waterstof via elektrolyse (zie [Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof](#)).

3.24 Negatieve emissies door oa BECCS (0-3,5 Mton)

Naam instrument: Negatieve emissies door oa BECCS (0-3,5 Mton)

Sector: Algemeen

Type Instrument:

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Generieke stimulering negatieve emissies (exclusief AVI's) tot maximaal 3,5 Mton vooruitlopend op aanpassing ETS met inachtneming van de bestaande inzet uit het duurzaamheidskader biograndstoffen en de Renewable Energy Directive. Een einddatum wordt overwogen.

Fungerende details

In de SDE++ 2024-ronde wordt een ingekaderde categorie voor CCS bij biomassa-energiecentrales tot 100 MW opengesteld. De duurzaamheidseisen vanuit de RED zijn van toepassing. Toekomstige inkomsten uit het ETS voor negatieve emissies worden verrekend. Er wordt alleen subsidie gegeven op afvang en opslag. Deze categorie leidt tot negatieve emissies.

Toelichting op doorrekening

Het nieuwe kabinet heeft aangekondigd te gaan stoppen met het subsidiëren van biomassa voor elektriciteitsproductie. Daarmee achten we BECCS voor die toepassing niet langer reëel. Toepassen van CCS bij AVI's is als optie meegenomen, evenals BECCS bij brandstoffenproductie. Toepassen van CCS wordt ondersteund via de SDE++.

3.25 Schone Lucht Akkoord (SLA): Beleid houtstook

Naam instrument: Schone Lucht Akkoord (SLA): Beleid houtstook

Sector: Algemeen | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Status: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het Schone Lucht Akkoord (SLA) beoogt een gezondheidswinst van minimaal 50 procent te realiseren in 2030 ten opzichte van 2016. De maatregelen in het Schone Lucht Akkoord voor particuliere houtstook hebben als doel om een dalende trend van emissies naar lucht ten opzichte van 2016 te realiseren. Met de verzamelbrief luchtkwaliteit (IenW 2023) zijn er aanvullende maatregelen bijgekomen. Er zijn meerdere beleidssporen:

- SLA spoor 1: Voorlichting & Informatie. Hieronder valt met name het ontwikkelen en beschikbaar stellen van voorlichtingsmateriaal. De focus ligt hierbij op de gezondheidseffecten van houtstook (fijnstof) en (vrijwillig) minder stoken/niet stoken bij ongunstige weersomstandigheden. Ook zijn er communicatiedraaiboeken ontwikkeld voor gemeenten die geïnteresseerd zijn in het instellen van een stookverbod bij code rood van de Stookwijzer. Deze communicatiestukken zijn ook geschikt voor gemeenten die (nog) niet van plan zijn om zo'n stookverbod in te stellen, maar wel aandacht willen geven aan de Stookwijzer.
- SLA spoor 2: Regelgeving Uitstoot. Hieronder viel de afschaffing ISDE-subsidie voor houtpelletkachels, vervroegde inwerkingtreding Ecodesign-richtlijn, aanscherping van Ecodesign-richtlijn en Onderzoek naar aanvullende maatregelen. De vervroeging van de Ecodesign-richtlijn naar inwerkingstrededatum in 2020 is niet geslaagd, omdat de Europese Commissie heeft aangegeven dat dit niet is toegestaan. De Eco-designrichtlijn is ingegaan per 1 januari 2022. Het onderzoek naar de aanvullende maatregelen is afgerond en de vervolgstappen hiervan zijn benoemd in de Verzamelbrief luchtkwaliteit (IenW 2023). Acties die bijgekomen zijn, zijn juridische blauwdrukken die handvatten aan gemeenten bieden voor het invoeren van houtstookregels onder de Omgevingswet en het verkennen van mogelijkheden om mensen die houtstook als hoofdverwarming hebben over te laten stappen op duurzame alternatieven (bijv. warmtepomp).
- SLA spoor 3: Handhaving Houtrook. Hieronder valt het stookalert, de routewijzer houtstook en overlast, meetmethode (waaronder ook geur) en gezondheidsimpact, (code rood van) de Stookwijzer, acteren gemeenten bij herhaalde overlast en de afgeronde pilots houtstookvrije/houtstookarme wijken en houtstookverbod bij een stookalert.

Fungerende details

Op dit moment zijn draaiboeken en communicatie/voorlichtingsmiddelen ontwikkeld voor gemeenten om op decentraal niveau beleid ten aanzien van houtstook te maken, er zijn juridische blauwdrukken opgesteld om gemeenten laagdrempelig te helpen met het opstellen van houtstookbeleid onder de omgevingswet, er is een routewijzer Houtstook en overlast opgesteld. Daarnaast wordt gewerkt aan een bewustwordingscampagne/communicatie-aanpak over de gezondheidseffecten van houtstook en vrijwillig minder stoken om rekening te houden met de buren. Er wordt gemonitord door middel van peilingen hoe mensen staan tegenover beleid ten aanzien van houtstook en hoe dit al dan niet verandert. Daarnaast loopt er ook een pilot waarin wordt

verkend wat de mogelijkheden zijn om mensen die houtstook als hoofdverwarming hebben over te kunnen laten stappen op duurzame alternatieven (bijvoorbeeld een warmtepomp).

Toelichting op doorrekening

Er is in de KEV 2024 en de ERL 2024 verondersteld dat er een toename van houtstook is ontstaan ten gevolge van de gasprijscrisis door de Russische invasie in Oekraïne sinds 2022. Een enquête-onderzoek van CBS laat zien dat de hogere gasprijzen een (netto) toename van houtstook tot gevolg had (CBS, 2023).

De Ecodesign richtlijn voor houtkachels heeft zeker effect op de emissie; dit effect is opgenomen bij de berekeningen voor het Vastgestelde Beleid.

Daarnaast is het beleid onder het Schone Lucht Akkoord met name gericht op voorlichtingscampagnes ten aanzien van gezondheidsrisico's van houtstook, bewustwording van de relatie van luchtkwaliteit en weersomstandigheden (Stookwijzer) en het faciliteren van gemeentelijke verboden op het gebied van houtstook. Het laatstgenoemde beleid zou een effect kunnen hebben op de emissies van houtstook, maar wordt door extreem weinig gemeenten overwogen dan wel beperkt geïntroduceerd. Het is niet mogelijk hier een zinvol effect aan toe te kennen.

Het beleid is in de ERL24 beschreven als geagendeerd beleid. Dat is niet volledig correct, want sommige onderdelen zijn reeds Vastgesteld dan wel Voorgenomen, zoals reeds eerder uitgevoerde informatiecampagnes en de opzet van de Stookwijzer.

Evenwel is het beleid vooral informerend en adviserend van aard. Daarnaast zijn er geen beleidsvoornemens om normen voor houtstook-emissies verder aan te scherpen, dus de Ecodesign-standaard blijft naar verwachting voorlopig leidend.

Er kan geen eenduidig effect worden toegekend aan het beleid, dat voornamelijk is gericht op voorlichting: het is zeer onzeker of en hoe houtstokers hierop zullen reageren. Er is geen beleid waarbij technisch een emissiereductie kan worden bewerkstelligd, zoals een aanscherping van de Ecodesign-richtlijn.

Houtstookverboden op gemeentelijk niveau vinden op extreem beperkte schaal plaats en zijn meestal ook tijdelijk van aard (weersafhankelijk). Het is zeer onzeker of dit leidt tot een reductie van houtstook. Bij de huidige inzichten is dit dermate beperkt, dat hier geen significant effect aan kan worden toegerekend.

Referenties

CBS (2023), *Klimaatverandering en energietransitie: Opvattingen en gedrag van Nederlanders in 2023*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek; <https://longreads.cbs.nl/klimaatverandering-en-energietransitie-2023/>.

IenW (2023), *Verzamelbrief luchtkwaliteit*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/06/28/verzamelbrief-luchtkwaliteit-schone-lucht-akkoord-houtstook-inzet-internationaal>.

3.26 SDE++ Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en klimaattransitie

Naam instrument: SDE++ Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie en klimaattransitie

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Sinds 2020 is de eerdere regeling rond duurzame energieproductie (SDE+) verbreed naar Stimuleringsregeling Duurzame Energietransitie (SDE++). Deze stimuleert de uitrol van duurzame energie en CO₂-reducerende technieken door de onrendabele top van deze technieken te vergoeden d.m.v. een exploitatiesubsidie. Dit geldt in principe ook voor andere broeikasgassen dan CO₂, zoals methaan. Diverse technieken rond energie-efficiency en duurzame energie blijven mogelijk, maar ook andere technieken zoals m.b.t. CCU, elektrificatie, recycling en hernieuwbare grondstoffen. In 2020 is een flink aantal aanvullende categorieën opgenomen. In 2021 zijn nieuwe categorieën voor geavanceerde hernieuwbare transportbrandstoffen en CCU opgenomen. De verbreding naar de SDE++ is een stapsgewijs proces waarin verdere opties mede via PBL worden bekeken. De SDE++ maakt de businesscase van emissie-reducerende maatregelen aantrekkelijker, en daarmee de investeringsbereidheid van bedrijven groter. Diverse afspraken uit het klimaatakkoord worden vooral via de SDE++ ingevuld in de praktijk, zoals de ambitie van 35 TWh/jaar via windenergie op land en zon-PV (>15 kW). Deze doelstelling wordt naar verwachting in de 2023-openstelling behaald. Er is inmiddels een herijkingstraject voor deze doelstelling gestart. EZK en het IPO hebben ook afgesproken dat het deel van de ambitie van 6000 MW wind-op-land dat op 31 december 2020 niet is gerealiseerd in de periode tot 2023 wordt verdubbeld. De ondersteuning via de SDE kan gestuurd worden door de openstellingsruimte in de SDE++ voor de verschillende opties. In 2023 zijn binnen de SDE++ zogenoemde "hekjes" geïntroduceerd. Dit zijn flexibele reserveringen in de domeinen Lagetemperatuurwarmte, Hogetemperatuurwarmte en Moleculen, die ervoor moeten zorgen dat technieken die op de korte termijn minder kosteneffectief zijn maar wel noodzakelijk voor de energietransitie, meer aan bod komen. Mede om warmtetechnieken ook in 2022 al aan bod te laten komen is in 2022 een plafond voor CCS-projecten ingesteld van 7,8 Mton CO₂-reductie in 2030 (in totaal). Voor zon-PV en windenergie op land zal de SDE++ in 2027 vervangen worden door tweezijdige contracts for difference, zoals verplicht door de EMD.

Toelichting op doorrekening

Via de SDE++-regeling wordt jaarlijks een subsidieronde opengesteld, een zogenaamde openstellingsronde. We gaan er in de KEV 2024 vanuit dat toekomstige openstellingsrondes qua vormgeving gelijk zijn aan de laatste openstellingsronde, tenzij er voor 1 mei 2024 beslissingen zijn aangekondigd om dit in de toekomst anders te doen. Denk hierbij aan het stopzetten van ondersteuning voor windenergie en zon-pv via de SDE++ per 2026. Het tweezijdige contracts for difference, dat agendeerd is, is onvoldoende uitgewerkt om in de modellering mee te nemen. In de modellering wordt getoetst of de meerjarig beschikbare financiële middelen voldoende zijn om de verwachte meerjarige kasuitgaven te kunnen doen. Een prijsrisicobuffer van 10% in voorgenomen beleid (uit het regeerakkoord) heeft geen effect in de doorrekening, omdat er voldoende middelen beschikbaar blijven om de verwachte kasuitgaven te kunnen blijven doen. In de modellering wordt meerjarig naar beschikbare middelen en uitgaven gekeken, een tijdelijk budgettekort of -overschot heeft daardoor geen effect in de doorrekening.

3.27 Strenger vergunnen zoveel mogelijk aan onderkant BREF-range

Naam instrument: Strenger vergunnen zoveel mogelijk aan onderkant BREF-range

Sector: Algemeen | Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Status: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Binnen het Schone Lucht Akkoord (SLA) is in 2020 door de overheid met provincies en gemeenten afgesproken dat in "nieuwe of geactualiseerde vergunningen die vanaf 2020 worden afgegeven, emissie-eisen staan die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (zo weinig mogelijk uitstoot)". Daarnaast is er in april 2024 een akkoord bereikt over de herziening van de Industrial Emissions Directive (IED) (Richtlijn Industriële Emissies), waarin dit streven ook is opgenomen. In de herziene IED wordt ook opgelegd dat bedrijven met een assessment moeten nagaan of de onderkant van de BREF-range haalbaar is.

In de RIE is voorgeschreven dat vergunningen van IPPC-installaties moeten voldoen aan eisen overeenkomstig de beste beschikbare technieken (BBT). Deze eisen zijn vastgelegd in een groot aantal BBT-referentiedocumenten (BREF's en bijbehorende BBT-conclusies) die met enige regelmaat geactualiseerd worden.

In het Schone Lucht Akkoord is in 2020 door de overheid met provincies en gemeenten afgesproken dat in "nieuwe of geactualiseerde vergunningen die vanaf 2020 worden afgegeven, emissie-eisen staan die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (zo weinig mogelijk uitstoot)". In principe gaat het om het gebruik van mogelijkheden die er ook al voor 2020 waren. De toepassing hiervan in de praktijk bleek echter lastig. In het kader van het Schone Lucht Akkoord is er nu een rapport van KokxDeVoogd (2021) met aangrijpingspunten voor dit beleid, lopen er pilots met scherper vergunnen en zijn er voor een zestal BREFs inmiddels oplegnotities gemaakt die het bevoegd gezag bij het opstellen van strengere eisen kunnen helpen. In de oplegnotities worden voorstellen gedaan voor aangescherpte eisen. Deze zijn gebaseerd op de verwachting dat Nederlandse installaties kunnen presteren op een niveau van 30% van de best presterende Europese referentie-installatie. In 2024 zijn voor zes BREF's oplegnotities beschikbaar (BREF WGC, BREF FDM, BREF LCP, BREF WI, BREF FMP en BREF STS).

In april 2024 is een akkoord bereikt over het voorstel van de Europese Commissie om de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) te herzien. Dit akkoord sluit aan op de ambitie van het Schone Lucht Akkoord. De RIE in wording betekent onder meer een steun in de rug voor de maatregel om in vergunningen emissie-eisen op te nemen die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (zo weinig mogelijk uitstoot). In het aanpassingsvoorstel van de Commissie stond: "BBT's worden op heterogene wijze toegepast in de verschillende lidstaten, industriële sectoren en zelfs tussen afzonderlijke industriële installaties; tussen 75 % en 85 % van alle emissiegrenswaarden in vergunningen zijn vastgesteld op het minst strenge eind van de bandbreedte van de BBT-gerelateerde emissieniveaus (GEN). Daarom moeten de bevoegde autoriteiten de emissiegrenswaarden vaststellen op het laagste niveau van de relevante BBT-GEN-bandbreedte, tenzij de exploitant aantoont dat het met de toepassing van de BBT's zoals beschreven in de BBT-conclusies alleen mogelijk is aan minder strenge emissiegrenswaarden te voldoen." In voetnoot 50 van het voorstel wordt

aangegeven dat de BBT-GEN's betrekking hebben op een diversiteit aan installaties en dat landen binnen de bandbreedte zelf BBT's moeten vaststellen voor een specifieke installatie. In Nederland is hiervoor informatie in de oplegnotities opgenomen.

Geconstateerd wordt dat er een grote overlap is tussen het akkoord over de herziening van de IED en de afspraken binnen het Schone Lucht Akkoord. Het akkoord gaat zelfs een stap verder in het leggen van de bewijslast bij bedrijfsleven: het akkoord verplicht bedrijven om in een assessment na te gaan of de onderkant van de BREF-range haalbaar is. Dat is positief omdat nu bewijslast geregeld bij bevoegd gezag wordt gelegd in jurisprudentie.

Toelichting op doorrekening

Deze maatregel moet het gemiddelde emissieniveau in vergunningen aanscherpen, en hiervoor onderscheiden we twee stimulansen. Dit streven vloeit ten eerste voort uit een afspraak in het Schone Lucht Akkoord tussen het Rijk en de 12 provincies. Deze afspraak heeft op zichzelf geen juridische waarde voor een vergunningverlener, daarom is het van belang of de afspraak in provinciale beleidsregels is omgezet. Op de peildatum van 1 mei 2024 hadden slechts vier van de twaalf provincies deze afspraak in hun VTH-strategie (vergunningverlening, toezicht en handhaving) opgenomen, waardoor we de SLA-afpraak als geagendeerd beleid beschouwen. Een tweede impuls achter het Scherper Vergunnen is de herziening van de RIE. De herziene RIE is gepubliceerd op 4 augustus 2024, waarna lidstaten 22 maanden de tijd hebben om de richtlijn om te zetten in nationale wetgeving. Richtlijnen die nog niet zijn omgezet in nationale regelgeving worden in de KEV standaard meegenomen als geagendeerd beleid. Ook om deze reden nemen we Scherper Vergunnen in de ERL 2025 mee als geagendeerd beleid.

In artikel 15, lid 3 van de herziene RIE is vastgelegd dat emissiegrenswaarden zoveel mogelijk aan de onderkant van de BREF-range moeten worden vastgesteld. Een andere relevante aanpassing in de RIE vereist dat bedrijven voortaan zelf informatie aanleveren om aan te tonen welke BBT kunnen worden toegepast. Dit draait de bewijslast om, wat het scherper vergunnen zou kunnen vergemakkelijken voor de vergunningverlener. Artikel 15, lid 3, wordt pas van toepassing bij (actualisering van) vergunningen binnen vier jaar na de publicatie van nieuwe BBT-conclusies (vanaf 1 juli 2026) of voor bestaande installaties uiterlijk op 1 september 2036.

Voor bestaande installaties verwachten we tot 2035 geen significante effecten. Allereerst kampen omgevingsdiensten met tekort aan capaciteit, wat kan betekenen dat het actualiseren van vergunningen niet tijdig gebeurt. Daarnaast blijkt het tot op heden zeer moeilijk voor vergunningverleners om aangescherpte emissieniveaus af te dwingen ten opzichte van de emissiegrenswaarden zoals die zijn vastgelegd in de wet of in besluiten. Bedrijven kunnen bezwaar maken als de kosten te hoog worden, waarvoor kosteneffectiviteitsranges in de Nederlandse regelgeving zijn vastgelegd. Recente jurisprudentie heeft laten zien dat deze trajecten weinig succesvol zijn om emissiegrenswaarden aangescherpt te krijgen (zie o.a. ECLI:NL:RBNNE:2023:3823). Daarom verwachten we alleen significante effecten bij de autonome vervanging en vernieuwing van installaties.

Dit wijkt af van de ERL 2023, waar in de bandbreedte ook een effect op NO_x werd bepaald voor de aanname dat aanpassingen op bestaande gasturbines werden afgedwongen. Daarnaast is voor zwaveldioxide (SO₂) het huidige emissieniveau van diverse installaties en activiteiten voor afvalverwerking en het verstoken van restgassen uit de basismetalaalindustrie onderzocht. Deze inventarisatie indiceert dat genoemde activiteiten relatief goed voldoen aan de voorstellen uit de oplegnotities. Naast onzekerheid ten aanzien van de haalbaarheid van aanscherpingen voor

bestaande activiteiten, is het daarmee dus ook zeer onzeker of er substantiële emissiereductie verwacht mag worden ten gevolge van voornoemde aanscherpingen van vergunningen.

Voor de emissieramingen van stikstofoxiden beschikken we over gedetailleerde informatie op installatieniveau, en kunnen we een vergelijking maken met de beschikbare oplegnotities. Onze schatting van het reductiepotentieel is gebaseerd op berekeningen met het NO_x-model, dat het energieverbruik uit de KEV-industrieramingen gebruikt als input. Het effect van de maatregel wordt bepaald door twee varianten door te rekenen: één waarbij installaties worden vervangen met huidige eisen en één waarbij vervanging plaatsvindt met de strengste eisen (onderkant van de BREF-range). Het verschil tussen deze twee varianten geeft het maximale verwachte NO_x-effect van scherper vergunnen. Net als voor de ERL 2023 geldt ook deze ERL 2025 dat voor fijnstof (PM_{2,5}), zwaveldioxide (SO₂), en ammoniak (NH₃) specifieke gegevens op installatieniveau ontbreken, waardoor een vergelijkbare schatting voor deze stoffen niet mogelijk is.

Referenties

KokxDeVoogd (2021), *Schone Lucht dankzij resultaatgerichte grenswaarden voor industriële emissies: Advies in het kader van de Pilot Industrie vanwege het Schone Lucht Akkoord*, <https://iplo.nl/thema/lucht/rapport-resultaatgerichte-waarden-stellen/>.

Rechtbank Noord-Nederland (2023), ECLI:NL:RBNNE:2023:3823; <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBNNE:2023:3823>.

3.28 Subsidieregeling Verduurzaming MKB (SVM)

Naam instrument: Subsidieregeling Verduurzaming MKB (SVM)

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Subsidieregeling Verduurzaming MKB (SVM) verstrekt (eenmalig) subsidie aan een mkb onderneming voor gemaakte kosten voor advies van een energieadviseur over verduurzamingsmaatregelen voor het bedrijfspand (welke niet reeds onder de energiebesparingsplicht valt) of voor haar bedrijfsvoering. Het gaat hierbij om een advies dat is opgesteld voor het in opdracht geven van de verduurzamingsmaatregelen. Daarnaast kan de subsidie worden verstrekt voor kosten die zijn gemaakt voor de ondersteuning door een energieadviseur bij het uitvoeren van (een) verduurzamingsmaatregel(en).

Subsidielimiten en subsidiabele kosten:

De hoogte van de subsidie bedraagt 80% van de gemaakte advies- en ondersteuningskosten (maximaal €2500), waarbij de subsidie voor de advieskosten minimaal €400 en maximaal €750 bedraagt. De subsidiabele kosten voor ondersteuning door een energieadviseur omvat de kosten die worden gemaakt voor:

- Het opvragen en op geschiktheid beoordelen van offertes m.b.t. de uitvoering van de verduurzamingsmaatregel(en) uit het advies;
- Het aanvragen van subsidie(s) of andere financieringsmogelijkheden m.b.t. de uitvoering van de verduurzamingsmaatregel(en) uit het advies;
- Het opstellen en uitzetten van een opdracht tot uitvoering van de verduurzamingsmaatregel(en) uit het advies;
- Het aanvragen van de subsidie conform deze regeling indien de subsidie wordt aangevraagd voor de activiteiten die hierboven zijn genoemd.

Afwijzingsgronden:

De Minister wijst de aanvraag af indien de aanvraag niet voldoet aan het Kaderbesluit of de in de regeling gestelde eisen. Een aanvraag voor de verstrekking van subsidie op grond van de SVM wordt afgewezen indien het bedrijfspand(en) niet gelegen is (zijn) in Nederland of het een pand betreft met enkel een woonbestemming. Ook mag het advies niet toezien op andere zaken dan verduurzaming waardoor de kosten aanzienlijk hoger zijn dan wanneer het advies enkel op verduurzaming had gezien, waardoor een hogere subsidie is aangevraagd. Daarnaast mag er niet reeds gebruik zijn gemaakt van de EIA waarbij de kosten voor het advies als aanschaffings- of voortbrengingskosten voor de energie-investering zijn aangemerkt. Voor overige afwijzingsgronden, wordt u geadviseerd om Artikel 4.7.5. en het Kaderbesluit te raadplegen.

Staatsteun:

Een subsidie op grond van de SVM kan staatssteun bevatten en gerechtvaardigd worden door de algemene de-minimisverordening. De de-minimisverordening gaat uit van de gedachte dat de staatssteun is gerechtvaardigd door de beperkte hoogte ervan. Dit kader geeft daarom een maximum voor het bedrag dat de subsidieontvanger mag ontvangen aan deminimissteun. Zie de deminimis-verordening voor de hoogte van dit maximum.

Toelichting op doorrekening

De Subsidieregeling Verduurzaming MKB (SVM) is beëindigd.

3.29 Systematiek Energie Vervoer (REDIII)

Naam instrument: Systematiek Energie Vervoer (REDIII)

Sector: Algemeen

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Als onderdeel van het 'Fit for 55'-pakket heeft de Europese Commissie in 2023 een voorstel gedaan om de RED-III te herzien. De ambities van de EC zijn vergroot met als doel meer fossiele brandstoffen te vervangen door hernieuwbare energie.

Momenteel zijn bedrijven die benzine en diesel leveren voor vervoer verplicht om jaarlijks een (steeds groter) deel van die brandstoffen uit hernieuwbare energie te laten bestaan. Dit is de zogenoemde Jaarverplichting Energie Vervoer, een onderdeel van het uitvoeringssysteem Energie voor Vervoer om de CO₂-uitstoot door vervoer en transport te verminderen. Daarnaast moeten de bedrijven de CO₂-uitstoot van hun brandstoffen omlaag brengen.

De bedrijven kunnen hun leveringen hernieuwbare energie registreren in het Register Energie voor Vervoer als zogenoemde Hernieuwbare Brandstofeenheden (HBE's). Daarbij staat 1 HBE voor 1 gigajoule hernieuwbare energie. Die HBE's kunnen de bedrijven gebruiken om aan hun jaarverplichting te voldoen. Daarvoor kunnen ze ook HBE's kopen; ze hoeven dus niet per se zelf hernieuwbare energie te leveren. Hierdoor ontstaat een verdienmodel: bedrijven die wel hernieuwbare energie leveren kunnen hun HBE's verkopen. Dat maakt het systeem een marktinstrument om klimaatverandering tegen te gaan.

Vanaf 2026 wordt het systeem op twee hoofdlijnen hervormd. Ten eerste zullen verschillende modaliteiten dan een aparte jaarverplichting krijgen. Brandstofleveranciers in de sectoren land (weg, mobiele machines, landbouwmachines en pleziervaart), binnenvaart, zeevaart en luchtvaart krijgen elk een aparte jaarverplichting. Zo wordt verzekerd dat alle modaliteiten verduurzamen. Ook zal niet langer worden gestuurd op energie-inhoud, maar op CO₂-ketenemissiereductie. Zo worden de best presterende energiedragers het best beloond. Dat bevordert de innovatie en zorgt dat rechtstreeks op het doel wordt gestuurd.

Toelichting op doorrekening

De jaarverplichting is als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV 2024. PBL heeft de fysieke bijmengverplichting bepaald als gevolg van de nieuwe jaarverplichting, die invulling geeft aan de RED III. Dit is gedaan op basis van de kamerbrief van 17 juni 2024. Hierbij nemen we aan dat sectoren hun eigen verplichting voldoen. De type biobrandstoffen die worden ingezet zijn gebaseerd op basis van gerealiseerde inzet van biobrandstoffen in recente jaren (NEa 2024). In de onzekerheidsanalyse zijn verschillende scenario's voor inzet van de vrije ruimte en een bandbreedte voor het ketenrendement van de biobrandstoffen meegenomen. In de analyse is onder andere gebruik gemaakt van het dashboard voor implementatie van de REDIII van RVO en Revnext (toelichting op verzoek). De verantwoordelijkheid voor het gebruik van deze rekentool en de aannames hierbij liggen bij het PBL.

Referenties

IenW (2024), *Tweede voortgangsbrief implementatie RED-III vervoer*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/06/17/tweede-voortgangsbrief-implementatie-red-iii-vervoer>.

NEa (2024), *Rapportage Energie voor Vervoer in Nederland 2023*, Nederlandse Emissieautoriteit; <https://www.emissieautoriteit.nl/documenten/publicatie/2024/06/14/rapportage-hernieuwbare-energie-voor-vervoer-in-nederland-2023>.

3.30 Tarieven energiebelasting

Naam instrument: Tarieven energiebelasting

Sector: Algemeen

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De levering van elektriciteit en aardgas wordt belast via energiebelasting. In de details zijn de tarieven tot en met 2035 weergegeven, zoals ze met het Belastingplan 2023 en het Belastingplan 2024 wettelijk zijn vastgelegd.

Tot en met 2030 vinden er in het basispad een aantal tariefmutaties plaats. De tarieven op aardgas stijgen door afspraken over een tariefschuif in het klimaatakkoord en coalitieakkoord (1e schijf en minder degressief maken) en door stijging van de ODE-tarieven in het basispad. De tarieven op elektriciteit dalen in bijna alle schijven door tariefschuif in het klimaatakkoord/coalitieakkoord, afspraak in het coalitieakkoord om het tarief van de (oude) 2e en 3e schijf elektriciteit te verlagen (met 500 mln.) Tegenover deze beleidsmatige verlaging staat een beperkte verhoging door de stijging van de ODE-tarieven in het basispad. De mutaties in de belastingvermindering zijn het gevolg van 1) afspraken in het klimaatakkoord over het verloop van de energierekening, 2) afspraak in het coalitieakkoord om de belastingvermindering met 225 mln. te verhogen ter compensatie voor de bijmengverplichting groen gas en 3) een amendement op het Belastingplan 2024.

Fungerende details

Tabel 3.8

Verlaagd tarief walstroom (percentage van regulier EB-tarief schijf 4 elektriciteit)

2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%

Verlaagd energiebelastingtarief oplaadinstallaties elektrische voertuigen (artikel 60a Wbm): Vervalt per 1 januari 2025.

Toelichting op doorrekening

De energiebelastingtarieven voor gas en elektriciteit verschillen tussen het scenario met vastgesteld beleid (V) en het scenario met vastgesteld + voorgenomen beleid (VV). De tarieven in V zijn die zoals vastgesteld voorafgaand aan het Hoofdlijnenakkoord en volgen de Voorjaarsnota, de tarieven in VV zijn conform het Hoofdlijnenakkoord.

3.31 Transitievisies Warmte (TVW), Extern advies warmtetransitie (EAW) & ECW Expertisecentrum Warmte

Naam instrument: Transitievisies Warmte (TVW), Extern advies warmtetransitie (EAW) & ECW Expertisecentrum Warmte

Sector: Algemeen

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Mede in energie- en klimaatakkoord is er de afspraak, dat iedere gemeente voor het einde van 2021 een Transitievisie Warmte (TVW) heeft opgesteld, een beleidsdocument dat een eerste richting geeft aan de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Via de regeling Extern Advies Warmtetransitie (EAW) is voor gemeenten de kans om met subsidie specialistische kennis en kunde in te kopen voor de ondersteuning bij opvolgen van de startanalyse van de Leidraad Aardgasvrije Wijken en de vertaling naar van de Transitievisie Warmte naar wijkuitvoeringsplannen. Het ECW Expertise Centrum Warmte ondersteunt het proces als kenniscentrum en steunpunt bij het werken met de Leidraad voor de totstandkoming van de Transitievisie Warmte en de uitvoeringsplannen op wijkniveau.

Toelichting op doorrekening

Het PBL heeft de Transitievisies Warmte gebruikt om te bepalen hoeveel warmtenetprojecten in de pijplijn zitten. Het Expertise Centrum Warmte (ECW) bestaat niet meer. Het Nationaal Programma Lokale Warmte (NPLW) bouwt voort op de kennis van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) en het ECW.

Referenties

Molen, F. van der, J. Langeveld, C. Herbstritt, W. Poorthuis & N. Hoogervorst (2023), *Overzicht transitievisies warmte*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving; <https://www.pbl.nl/publicaties/overzicht-transitievisies-warmte>.

4 Factsheets beleidsinstrumenten

Elektriciteit

4.1 Aanscherping emissie-eisen voor biomassastook in kleine en middelgrote installaties

Naam instrument: Aanscherping emissie-eisen voor biomassastook in kleine en middelgrote installaties

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Status: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Schone Lucht Akkoord (SLA) is afgesproken om na te gaan of de emissie-eisen voor biomassastook in kleine en middelgrote stookinstallaties kunnen worden aangescherpt. Deze aanscherpingen zijn in augustus 2022 gepubliceerd (IenW 2022). De eisen zijn op 1 januari 2024 in werking getreden, gelijktijdig met de Omgevingswet.

Het gaat bij dit instrument om een aanscherping van emissie-eisen voor kleine (0,5 - 1 MW_{th}) en middelgrote (1 - 50 MW_{th}) stookinstallaties die biomassa als brandstof gebruiken. Het gaat om vaste en vloeibare biomassa. Buiten de beoogde wetswijziging vallen de ketels met de kleinste (< 0,5 MW_{th}) en de grootste (> 50 MW_{th}) vermogens. Voor biomassaketels < 0,5 MW_{th} gelden vanaf 2022 de eisen uit de Europese Ecodesign verordening. Installaties groter dan 50 MW_{th} en afvalverbrandingsinstallaties zijn installaties die gereguleerd worden in andere delen van het Bal. Deze eisen komen voor een belangrijk deel voort uit de Richtlijn Industriële Emissies en de relevante BREF's. Voor de installaties groter dan 5 MW_{th} en kleiner dan 50 MW_{th} geldt dat de emissie-eis voor stof niet wordt aangescherpt. Deze eis blijft 5 mg/m³ en dit vraagt nu al om de toepassing van een reductietechniek zoals een doekenfilter of een elektrostatisch filter. Een aanscherping van emissie-eisen is voorgenomen voor alle vermogenscategorieën tussen 0,5 en 50 MW_{th} voor de emissie van NO_x, stof (totaal stof), SO₂ en NH₃, met uitzondering van de stof-eis voor >5 en <50 MW_{th}. Voor ammoniak bestaat er momenteel nog geen specifieke emissiegrenswaarde bij biomassa-installaties en deze worden met dit instrument voor het eerst ingevoerd. Emissies van NH₃ bij biomassa-installaties kunnen optreden als slip bij inzet van een S(N)CR-technologie om de uitstoot van NO_x te verminderen. Door het gebruik van een reductiemiddel (meestal NH₃ of ureum) kan NH₃, als het niet (weg)reageert met NO_x, direct via het rookgas worden geëmitteerd. Vanwege het sterke effect van NH₃ in de vorm van stikstofdepositie, is dit ongewenst en wordt daarom ook gereguleerd bij de voorgenomen aanscherping van de emissie-eisen. In Nederland is er reeds een aantal (recent gebouwde) biomassa-installaties, die meestal met SCR (soms SNCR) zijn uitgerust. Ook bij (meestal kleinere) biomassa-installaties waren eerder al NO_x-eisen van toepassing, al leidde dit niet noodzakelijk tot toepassing van SCR of SNCR. Dit betekent dat in Nederland de huidige aangescherpte eisen niet tot een heel grote NO_x-reductie zullen leiden, maar veeleer de emissie van mogelijk toekomstige biomassa-installaties zullen mitigeren. Het nieuwe reguleringsregime heeft effect op

nieuwe en, op termijn, ook bestaande installaties. Voor nieuwe installaties geldt dat deze per 1 januari 2024 moeten voldoen aan de aangescherpte eisen. Voor bestaande installaties geldt overgangsrecht en is er milieuwinst voor met name stofemissies vanaf 2027.

Voorlopige budgetinformatie

Kosten zijn voornamelijk voor het bedrijfsleven, die hun installaties moeten wijzigen. Bestuurlijke lasten zijn er ook voor het bevoegd gezag, als gevolg van het moeten behandelen van extra aanvragen voor maatwerk.

Toelichting op doorrekening

De aangescherpte emissie-eisen zijn reeds in werking, zoals opgenomen in de beschrijving. Het effect van deze eisen zijn meegenomen bij de berekeningen voor het Vastgestelde Beleid.

Referenties

IenW (2022), *Besluit van 22 augustus 2022 tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving in verband met de actualisatie van de regels inzake industriële emissies en enige andere besluiten in verband met technische correcties*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 320, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-320.html#>.

4.2 Aanvullende inzet normering zon-PV

Naam instrument: Aanvullende inzet normering zon-PV

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Economisch, Anders

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Aanvullende normering zon op dak via bestaande regelingen, gecombineerd met subsidie. Voor uitgebreide omschrijving zie IBO Klimaat fiche Elektriciteit 6.4. Voorwaarde: hangt samen met maatregel E1.

Reservering uit Klimaatfonds is met VJB 2024 naar beneden bijgeschaafd tot €150 mln. en doorgeschoven naar MJP 2026.

Update na verkennend onderzoek m.b.t. inhoudelijke inzet. In december is gecommuniceerd dat we bijv. kijken naar agri-pv, solar carports en dakversterkende maatregel. Deze laatste gaat in de SDE 2023 mee en het is dan ook aannemelijk dat die dan ook buiten scope van dit instrument komt.

Toelichting op doorrekening

Niet uitgewerkt.

4.3 Bedrijfsduurverlenging Borssele

Naam instrument: Bedrijfsduurverlenging Borssele

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Het kabinet zet in op het openblijven van de kerncentrale Borssele na 2033. Dit vereist een wijziging van de Kernenergiewet. Deze wetswijziging stelt de exploitant van de kerncentrale in staat een nieuwe vergunning aan te vragen om de exploitatie voort te zetten na 2033.

Fungerende details

Om de mogelijkheid tot een bedrijfsduurverlenging te realiseren, is een concept wetswijziging geformuleerd en een eerste fase milieueffectrapport opgesteld. Deze worden van 21 augustus tot en met 1 oktober 2024 ter consultatie voorgelegd.

Voorlopige budgetinformatie

In het Klimaatfonds is 65 miljoen gereserveerd voor het versterken van de nucleaire kennisinfrastructuur. 11,3 miljoen is ter subsidiëring verstrekt aan de exploitant van de kerncentrale Borssele voor de uitvoering van technische haalbaarheidsstudies naar de haalbaarheid en veiligheid van een eventuele bedrijfsduurverlenging.

Toelichting op doorrekening

In de ramingen voor geagendeerd beleid blijft de kerncentrale Borssele (484 MW) actief tot 2040 i.p.v. te sluiten in 2034.

4.4 CO₂-minimumprijs industrie

Naam instrument: CO₂-minimumprijs industrie

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Doel van de minimumprijs is om Nederlandse bedrijven te stimuleren om in hun investeringskeuzes rekening te houden met de gevolgen van broeikasgasemissies voor het klimaat door zekerheid te geven over de minimale kosten van CO₂-uitstoot. Per 1 januari 2023 is de minimum CO₂-prijs industrie geïntroduceerd als aanvullend tarief binnen de CO₂-heffing industrie.

Binnen de Nationale CO₂-heffing wordt de jaarvracht, verminderd met het aantal dispensatierechten, belast tegen het tarief van de Nationale CO₂-heffing, verminderd met de termijnkoers van het broeikasgasemissierecht (EU ETS) voor een broeikasgasinstallatie. De jaarvracht welke niet wordt belast tegen het tarief van de Nationale CO₂-heffing, wordt belast tegen het tarief van de CO₂-minimumprijs. Het tarief, voor beide componenten, is niet lager dan nihil (zie ook: Nationale CO₂-heffing). De grondslag en belastingplicht worden beschreven in artikel 71j en 71k van Wet belastingen op milieugrondslag (Wbm).

De minimum CO₂-prijs voor de industrie is een voor een gekoppeld aan de minimum CO₂-prijs elektriciteitsopwekking. Het tarief van de minimum CO₂-prijs voor de industrie bedroeg in 2023 nul euro. Voor de berekening en tariefstructuur zie Wbm, hoofdstuk VIA, art. 71f. De voorgestelde verhoging van de CO₂-minimumprijs zoals beschreven in het Belastingplan 2024 (Wetsvoorstel Fiscale klimaatmaatregelen industrie en elektriciteit) is verworpen door de Eerste Kamer. De hoogte van deze minimumprijs is gekoppeld aan de minimum CO₂-prijs elektriciteitsopwekking (oplopend pad van €18,00 per ton CO₂ in 2024 naar €31,90 per ton CO₂ in 2030; in euro per ton CO₂, 2023 prijzen). Het tarief voor de CO₂-minimumprijs is nul indien de ETS-prijs hoger ligt dan het hierboven genoemde prijspad.

Toelichting op doorrekening

Per 2022 geldt een minimum CO₂-prijs voor alle bedrijven die elektriciteit opwekken en onder het EU ETS vallen. De minimumprijs loopt op tot 31,90 euro/ton CO₂ in 2030. De nationale belasting is het verschil tussen de ETS-prijs en de nationale minimumprijs. Alleen wanneer de ETS-prijs lager ligt dan de nationale minimumprijs hoeft er op nationaal niveau een belasting te worden betaald. Het wetsvoorstel Wet fiscale maatregelen industrie en elektriciteit beoogde de minimum CO₂-prijs uit te breiden naar de belastingplichtigen van de CO₂-heffing industrie. Het tarief zou ook worden verhoogd, oplopend naar 71,10 euro/ton CO₂ in 2030 voor alle emissies (elektriciteit en industrie). Dit wetsvoorstel is echter op 19 december 2023 verworpen in de Eerste Kamer. In de KEV 2024 is dit wetsvoorstel daarom niet meegenomen, en is de huidige CO₂-minimumprijs voor emissies als gevolg van elektriciteitsproductie meegenomen als vastgesteld beleid. In de KEV ligt in alle zichtjaren de geraamde CO₂-prijs in het EU-ETS boven deze minimumprijs, waardoor het belastingniveau nul is.

Referenties

Rijksoverheid (2024), *Wet belastingen op milieugrondslag*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007168/2024-01-01#HoofdstukVIB>.

4.5 DEI+ Demonstratie energie- en klimaatinnovatie

Naam instrument: DEI+ Demonstratie energie- en klimaatinnovatie

Sector: Elektriciteit | Industrie | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het algemene doel van de subsidiemodule Demonstratie energie- en klimaatinnovatie (DEI+) is het ondersteunen van pilotprojecten, demonstratieprojecten en test- en experimenteerinfrastructuurprojecten die binnen tien jaar na de start van het project direct of indirect bijdragen aan het kosten-effectief reduceren van de CO₂-emissies in Nederland. DEI+-projecten dienen naast het algemene doel bij te dragen aan minstens één van de volgende programma's: missie A (hernieuwbare elektriciteit), B (gebouwde omgeving) of C (industrie) van het Klimaatakkoord; missie Circulaire Economie van het Klimaatakkoord; het Waterstofprogramma; het Nationaal Groeifondsprogramma 'Groenvermogen van de Nederlandse economie'; de Routekaart Groen Gas; het programma Versnelling Verduurzaming Gebouwde Omgeving.

In het MJP zijn middelen voorwaardelijk toegekend en gereserveerd voor de intensivering van de DEI-XL regeling (ophoging maximum subsidiebedrag van 15 miljoen naar 30 miljoen).

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 4.1

Budgetbeschrijving.

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2023
DEI+ (regulier)			109,5	89,5	88,9	79,0	79,0	79,0
MJP 2025 (DEI-XL)	426		105	102	58	57	57	57

Voor de voorwaarden, zie het ontwerp MJP 2025

Toelichting op doorrekening

De DEI stimuleert innovaties op demo-schaal, en is als faciliterend beleid meegenomen.

Referenties

Rijksoverheid (2024), *Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies*, Overheid.nl; https://wetten.overheid.nl/BWBR0035474/2024-05-02#Hoofdstuk4_Titeldeel4.2_Paragraaf4.2.10.

RVO (2024), *Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dei> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

4.6 Demand Side Response (DSR) in eindgebruikerssectoren

Naam instrument: Demand Side Response (DSR) in eindgebruikerssectoren

Sector: Elektriciteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Dit betreft het programma verlaging piekvraag naar elektriciteit van consumenten in de gebouwde omgeving, dat als doel heeft om consumenten inzicht te geven in hun elektriciteitsverbruik en ze te helpen deze te verlagen op piekmomenten. Voor uitgebreide omschrijving zie IBO Klimaat fiche Gebouwde Omgeving 2.10. Voorwaarde: behoeft nadere uitwerking.

Toelichting op doorrekening

Niet uitgewerkt.

4.7 EBN: versnellen onderzoek CCS

Naam instrument: EBN: versnellen onderzoek CCS

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Informatie, Onderzoek

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Dit instrument stelt Energiebeheer Nederland (EBN) in staat onderzoek te doen naar (nieuwe) locaties voor ondergrondse opslag van CO₂ (CCS) in Nederland.

Fungerende details

EBN dient een subsidieverzoek in voor de dekking van (een deel van) de kosten voor deelname aan de onderzoeksfase (pre-FEED) van een potentiële CO₂-opslaglocatie. Per subsidieverzoek beoordeelt EZK of subsidie vanuit dit beleidsinstrument kan worden toegekend. De actuele stand van zaken is dat EBN subsidie heeft gekregen voor € 0,64 mln. en heeft EBN in aanvulling daarop voor in totaal € 9,89 mln. aan subsidie aangevraagd voor deelname aan de onderzoeksfase van twee potentiële CO₂-opslaglocaties, welke aanvragen worden beoordeeld.

Voorlopige budgetinformatie

Economisch (subsidies). Het beschikbare budget is € 45 mln. De regeling wordt vier jaar opengesteld (2023-2026) met jaarlijks een budget van € 11,25 mln. De subsidiabele kosten zijn kosten die rechtstreeks verband houden met de onderzoeksfase (pre-FEED) van een CO₂-opslaglocatie, nadat EBN instemming heeft gekregen van de Staatssecretaris van EZK om aan die onderzoeksfase deel te nemen. Het instrument bevat geen maximumsubsidie per project, met dien verstande dat het totale budget niet kan worden overschreden. Op basis van het Europees steunkader kan echter maximaal € 8,25 miljoen aan subsidie per studie worden verstrekt voor haalbaarheidsstudies. De subsidie wordt gedurende vier jaar uitgekeerd (2023-2026). Het betreft een Capex subsidie.

Toelichting op doorrekening

Faciliterend beleid zonder zelfstandig effect. Vooralsnog verwachten we niet dat er CCS toegepast gaat worden in de sector elektriciteit.

4.8 EU ETS¹

Naam instrument: EU ETS¹

Sector: Elektriciteit | Industrie | Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het systeem voor emissiehandel van de Europese Unie (EU ETS) is een in detail uitgewerkt beleidsinstrument met een EU-brede werking met als doel de uitstoot van broeikasgassen uit de energie-intensieve industrie en elektriciteitsproductie op kosteneffectieve wijze te beperken. Het EU ETS is sinds 2005 van kracht en sinds 2012 valt ook de luchtvaart onder het EU ETS voor zover het de uitstoot door vluchten binnen de EU betreft

In bijlage 1 van de richtlijn is in detail aangegeven welke categorieën activiteiten onder het EU ETS vallen. In Nederland doen ongeveer 400 stationaire bedrijven mee aan het EU ETS die samen verantwoordelijk zijn voor iets minder dan de helft van de broeikasgasuitstoot in Nederland. Bedrijven onder het ETS mogen alleen CO₂ uitstoten als ze daarvoor 'emissierechten' hebben. Omdat de hoeveelheid emissierechten beperkt is, wordt ook de omvang van de emissies beperkt. Deze emissierechten zijn verhandelbaar zodat reducties daar kunnen plaatsvinden waar dat het meest voordelig is. Zo ontstaat er een markt voor emissierechten en krijgen CO₂-emissies een prijs. De hoogte van de emissieprijs is dus niet gegeven maar is het resultaat van de handel door partijen op de markt voor emissierechten en hangt af van de (verwachte) schaarste op de markt. De grondslag voor de beprijzing is de uitstoot van de CO₂ (en voor enkele activiteiten ook de emissie van lachgas) door de in de richtlijn aangegeven activiteiten. Het handelssysteem stimuleert bedrijven om hun emissies te verminderen zolang de kosten daarvan lager zijn dan de prijs die ze moeten betalen voor het mogen uitstoten van CO₂. Zo zorgt het EU ETS ervoor dat de uitstoot daar wordt teruggedrongen waar dat het goedkoopste kan. Binnen het EU ETS wordt ruim de helft van de emissierechten via veilingen op de markt aangeboden. De overige emissierechten worden gratis aan bedrijven verstrekt. Bedrijfstakingen die internationaal concurreren krijgen meer rechten gratis toebedeeld dan bedrijfstakingen die minder gevoelig zijn voor internationale concurrentie. Zo wordt beoogd een verstoring van de internationale concurrentiepositie en het weglekken van CO₂ emissies naar het buitenland tegen te gaan. Er zijn ook bedrijfstakingen die geen gratis rechten krijgen toebedeeld, zoals de elektriciteitssector.

In het kader van Fit for 55 is de ETS-richtlijn op een groot aantal punten herzien. De belangrijkste punten zijn:

- De lineaire reductiefactor is verhoogd naar 4,3% tussen 2024 en 2027 en 4,4% vanaf 2028. Daarmee loopt het emissieplafond af naar o eind 2039.
- Zeescheepvaart is onder de reikwijdte van ETS gebracht: alle emissies van de scheepvaart binnen de Europese Unie en de helft van de emissies van inkomende en uitgaande vaart van en naar havens buiten de Unie. Schepen van meer dan 5000 GT moeten vanaf 2024 voor 40% van de geverifieerde emissies ETS-rechten afdragen. Vanaf 2025 is dat 70% en vanaf 2026 100%.
- De benchmarks waarmee de gratis toewijzing wordt bepaald worden elke 5 jaar meer aangescherpt.
- Conditionaliteiten zijn geïntroduceerd: om geen 20% korting op de gratis toewijzing te krijgen, moeten bedrijven energiebesparende maatregelen nemen met een terugverdientijd

van 3 jaar of minder. Daarnaast moeten de 20% slechts presterende bedrijven een klimaat-neutraliteitsplan opstellen.

- In de CBAM sectoren wordt de gratis toewijzing versneld afgebouwd, in samenhang met de infasering van CBAM.

Toelichting op doorrekening

In de KEV wordt uitgegaan van een prijsontwikkeling voor emissierechten in het EU-ETS. Het effect daarvan op operationele inzet van installaties en investeringen in nieuwe installaties is meegenomen als vastgesteld beleid. In de KEV 2024 is aangenomen dat de intra-Europese luchtvaart onder het EU-ETS valt en dat CORSIA zal gelden voor vluchten op alle routes van of naar niet-Europese landen die deelnemen aan de betreffende fase van CORSIA. Dit geldt als vastgesteld beleid. De CO₂-prijzen onder het EU-ETS en CORSIA zijn verwerkt in de ticketprijzen die in de modelanalyses met het luchtvaartmodel AEOLUS zijn gedaan voor de KEV 2024. Daarbij is in lijn met het onderzoek van de Umwelt Bundesamt (2020) verondersteld dat de prijzen van offsets onder CORSIA 50% lager liggen dan de EU-ETS prijzen.

Referenties

Europese Commissie (2018), *Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a system for greenhouse gas emission allowance trading within the Union and amending Council Directive 96/61/ED*, Brussel: Europese Commissie; <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/87/2018-04-08>

Significance (2024), *AEOLUS doorrekeningen KEV 2024*, Den Haag: Significance.

4.9 EU ETS₂

Naam instrument: EU ETS₂

Sector: Elektriciteit | Industrie | Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

ETS₂ is een nieuw emissiehandels systeem vanaf 2027 voor de emissies die vrijkomen bij de verbranding van brandstoffen die geleverd worden aan het wegverkeer, de gebouwde omgeving en overige sectoren (zijnde niet-ETS₁ industrie en elektriciteitsbedrijven).

Deelnemers aan ETS₂ zijn zogenaamde gereguleerde entiteiten: leveranciers die brandstoffen uitslaan tot verbruik binnen het toepassingsbereik van ETS₂, in de zin van de Wet op de accijns en de Wet belasting op milieugrondslag. In Nederland zullen er naar schatting ca. 250 gereguleerde entiteiten zijn.

Vanaf 1/1/2025 dienen gereguleerde entiteiten een emissievergunning te hebben van de NEa en start de plicht voor monitoring, rapportage en verificatie van broeikasgasemissies op basis van een monitoringsplan. Op het terrein van vergunningen, monitoring, rapportage en verificatie kent ETS₂ grote overeenkomsten met ETS₁. Vanaf 1/1/2027 start de veiling en de plicht om emissierechten in te leveren. Gereguleerde entiteiten moeten voor het eerst op 31 mei 2028 emissierechten inleveren, gelijk aan de geverifieerde emissies uit 2027.

Het ETS₂ plafond loopt lineair af zodat er vanaf 2044 geen nieuwe rechten meer worden geveild. Daarna blijft het wel mogelijk om bestaande rechten te gebruiken. De prijs van een ETS₂-recht is afhankelijk van marktontwikkelingen. In het impact assessment van de EC wordt een prijs geraamd van 48 euro per ton CO₂ in 2030. Dit vertaalt zich in ca. 0,11 en 0,13 cent respectievelijk per liter benzine en diesel en ca. 0,10 cent per m³ aardgas. ETS₁ en ETS₂ behelzen naar verwachting gezamenlijk ca. 94% van de totale Nederlandse CO₂-uitstoot of ca. 80% van de totale Nederlandse broeikasgasuitstoot.

Het ETS₂ bevat automatische prijsbeheersingsmechanismes om het risico van buitensporige prijsstijgingen aan te pakken en meer zekerheid te bieden aan eindgebruikers van brandstoffen. Net zoals bij ETS₁, wordt er een marktstabiliteitsreserve (MSR) ingesteld om vraag en aanbod van emissierechten beter in evenwicht te houden. De MSR plaatst emissierechten in een reserve bij een overschot, en brengt emissierechten op de markt in geval van tekorten. Naast de MSR bevat ETS₂ ook prijsbeheersingsmechanismen die specifiek bedoeld zijn om buitensporige prijsstijgingen te voorkomen. Als aan één van de voorwaarden in de richtlijn wordt voldaan, worden extra emissierechten geveild uit de MSR waarmee de prijs wordt gedempt. De voorwaarden kunnen worden samengevat als de prijs is in 2027, 2028 of 2029 gedurende twee maanden hoger dan 45 euro; de prijs is in 2027 of 2028 gedurende drie maanden anderhalf maal zo hoog, of in de jaren daarna tweemaal zo hoog, als de voorafgaande zes maanden; de prijs is gedurende drie maanden driemaal zo hoog als de voorafgaande zes maanden.

De start van de veiling en inleverplicht van ETS₂ emissierechten kan met één jaar worden uitgesteld, van 2027 naar 2028, indien in de zes maanden vóór 30 juni 2026 ofwel (i) de gemiddelde TTF-gasprijs hoger was dan de gemiddelde TTF-gasprijs in februari en maart 2022 (106 euro/MWh),

ofwel (ii) de gemiddelde prijs van ruwe Brentolie meer dan twee keer zo hoog was als de gemiddelde prijs van ruwe Brentolie in de vijf voorgaande jaren.

Toelichting op doorrekening

EU-ETS₂ voor het wegverkeer en de gebouwde omgeving rekenen wij in de KEV₂₀₂₄ onder vastgesteld beleid. Deze is voor mobiliteit meegenomen als een opslag bovenop de prijs van benzine, diesel en LPG en voor de gebouwde omgeving als een opslag op de aardgasprijs.

De EU-ETS₂ opt-in uit de Voorjaarsnota 2024 wordt als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV 2024. De EU-ETS₂ opt-in voor de binnenvaart moet nog goedgekeurd worden door de Europese Commissie. Onze buurlanden Duitsland en België hebben nog geen plannen om de binnenvaartsector onder de EU-ETS₂ te laten vallen.

In het middenpad gaan we er vanuit dat de buurlanden Duitsland en België wel hierin meegaan en er daardoor geen uitwijkeffecten zullen zijn voor de Nederlandse binnenvaartsector. In de onzekerheidsbandbreedte wordt het scenario meegenomen waarin alleen Nederland voor de opt-in gaat en de prijs van gebunkerde brandstof hier zullen toenemen. In dit scenario zullen ca. 85 procent van de schippers in het buitenland gaan bunkeren.

4.10 Elektriciteitswet 1998

Naam instrument: Elektriciteitswet 1998

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Elektriciteitswet uit 1998 omvat regels met betrekking tot de productie, het transport en de levering van elektriciteit. Zij omvat ook regels voor het elektriciteitsnetwerk toegankelijker voor producenten, handelaren, en leveranciers van elektriciteit. Iedereen is vrij om zijn eigen leverancier te kiezen. De wet wordt regelmatig aangepast en aangevuld. Via een wijzigingswet onafhankelijk netbeheer (WON) is per 2006 geregeld hoe de netten voor elektriciteit beheerd moeten worden en hoe dit staat t.o.v. productie etc. Via netcodes zijn voorwaarden gezet voor de omgang van netbeheerders en afnemers met de netten. Daarmee is er ook een wettelijk kader waarmee de beschikbare netcapaciteit beter is te benutten. De ACM Autoriteit Consument en Markt houdt toezicht op de marktwerking rond elektriciteit.

Het wetsvoorstel Energiewet moet de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet vervangen. Dit wetsvoorstel is voor de zomer van 2024 aangenomen in de Tweede Kamer en ligt sinds de zomer van 2024 voor behandeling in de Eerste Kamer.

Fungerende details

De salderingsregeling is geregeld in de Elektriciteitswet 1998 in samenspel met de Wet belastingen op milieugrondslag. Hierdoor hoeven consumenten geen Energiebelasting en ODE te betalen over de geconsumeerde elektriciteit, mits de consument dezelfde hoeveelheid elektriciteit ook zelf heeft opgewekt op andere momenten gedurende het jaar. Productie en consumptie worden als het ware met elkaar gesaldeerd, alvorens het volume wordt bepaald waarover de Energiebelasting en ODE worden berekend. De salderingsregeling wordt aangepast, waarbij de details voldoende bekend zijn om de regeling te kunnen doorrekenen.

In de budgettaire bijlage bij het Hoofdlijnenakkoord 2024 - 2028 van PVV, VVD, NSC en BBB is opgenomen dat de salderingsregeling voor klein verbruikers met ingang van 2027 in één keer wordt afgeschaft.

Toelichting op doorrekening

Is meegenomen in de bandbreedte voor vastgesteld, voorgenomen en geagendeerd beleid. De onzekerheid ten gevolge van het afschaffen van de salderingsregeling valt onder de sector Gebouwde Omgeving.

4.11 Energie Infrastructuur Plan Noordzee 2050

Naam instrument: Energie Infrastructuur Plan Noordzee 2050

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) wordt ingezet op een snelle doorgroei van windenergie op zee met een streefdoel van 35 GW in 2035, 50 GW in 2040 en 70 GW in 2050. Deze elektriciteitsproductie is hard nodig om de energietransitie in Nederland te realiseren en te zorgen dat Nederland energieonafhankelijker wordt. De uitwerking van de infrastructuur die hiervoor nodig is, wordt gedaan in het Energie Infrastructuur Plan Noordzee 2050. Dit plan wordt in stappen uitgewerkt en de verwachting is dat een eerste versie van dit plan begin 2025 met de Kamer kan worden gedeeld. Dit plan is één van de bouwstenen die nodig is om een integrale ruimtelijke afweging te maken binnen het Programma Noordzee.

Toelichting op doorrekening

Nog niet uitgewerkt. Voor het Wind op Zee beleid dat wel is meegenomen zie [Ontwikkelder Windenergie op Zee](#).

4.12 HER+ Subsidie Hernieuwbare Energietransitie

Naam instrument: HER+ Subsidie Hernieuwbare Energietransitie

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De regeling Hernieuwbare Energietransitie (HER+) is een subsidie voor ondernemers met vernieuwende projecten die leiden tot duurzame energieproductie. Met de HER en de HER+ worden onderzoeks-, ontwikkelings- en demonstratieprojecten ondersteund die moeten leiden tot meer hernieuwbare energieproductie. Bovendien moeten de projecten in de HER(+) leiden tot besparing op de subsidie-uitgaven van de SDE+ en SDE++ (de regelingen die de kostprijs voor hernieuwbare energie of de vermindering van CO₂-uitstoot vergoeden), of in het geval van HER+ tot algemene kostenvoordelen die groter zijn dan de subsidie die voor het project wordt aangevraagd. Door verbreding van de regeling vanaf juli 2020 komen ook CO₂-reducerende technieken hiervoor in aanmerking (van HER naar HER+).

Fungerende details

Conform de Voorjaarsnota 2024 wordt de HER+ gecontinueerd tot en met 2027 via de regelingen DEI+ en de TSE/MOOI.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 4.2

Voorlopige budgetinformatie (in miljoenen):

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Continuering	153	0	0	38	46	43	26	
HER+								
Begroting EZK	67,54	42	25,54	0	0	0	0	
2024								

Toelichting op doorrekening

Betreft ondersteuning van relatief kleine projecten gericht op innovatie. Dit is meegenomen als faciliterend beleid zonder zelfstandig kwantificeerbaar effect.

4.13 Intensivering samenwerking medeoverheden

Naam instrument: Intensivering samenwerking medeoverheden

Sector: Elektriciteit

Type Instrument:

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De intensivering van de samenwerking tussen de rijksoverheid en medeoverheden is reeds ingezet en momenteel wordt onder andere hard gewerkt aan het herijkingstraject voor hernieuwbare energie op land en via werkgroepen voor integraal programmeren worden de lokale en regionale infrastructuurbehoeften in kaart gebracht die uiteindelijk moeten landen in het provinciaal MIEK. Ook wordt er gewerkt aan een afwegingskader om vanuit de regionale en lokale visies op de energietransitie in samenwerking met de netbeheerders een prioritering aan te brengen in de ontwikkeling van de benodigde infrastructuur. In de samenwerking met het rijk komt vanuit de samenwerking met de medeoverheden nadrukkelijk naar voren dat er behoefte is om ook echt zeggenschap te hebben in het vormgeven van de transitie op regionaal niveau en niet steeds nieuwe doelen vanuit het rijk "op het bordje te krijgen". Tegelijkertijd zitten er nog veel onzekerheden in de RES'en en TVW en zitten er nog veel verschillen tussen regio's qua gerealiseerde bijdrage aan CO₂-reductie. Dit kan bijdragen aan een meer faciliterende en ondersteunende rol van het rijk zou dus constructiever en doeltreffender zijn. Specifiek om deze reden wordt in de context van de herijking van de hernieuwbaar op land ambities bewust niet gekozen van het verhogen van het top-down doel, maar het zoveel mogelijk scheppen van randvoorwaarden om meer hernieuwbaar te kunnen realiseren dan het bestaande bod van 35 TWh. Hiermee wordt ook voorkomen dat het proces onnodig vertraagd wordt door mogelijke tijdrovende heronderhandelingen. Conform de afspraken wordt gekozen om ons - samen met de medeoverheden te richten op de gezamenlijke inspanningen op het zoveel mogelijk realiseren van de biedingen van de RES 1.0, die optellen tot 55 TWh in 2030. Naast het elektriciteitsdoel moet het rijk randvoorwaarden scheppen voor het terugdringen van de totale uitstoot van gemeentes. Om een meer faciliterende rol aan te nemen, dient het rijk maatwerkafspraken te maken met medeoverheden. Voorgestelde maatregel houdt concreet in dat het Rijk met medeoverheden om de tafel gaat om te kijken wat ieders rol én verantwoordelijkheid is, om aan de hand daarvan nieuwe samenwerkingsafspraken te maken over het halen van de regionale opgaven (waaronder hernieuwbaar op land). Sommige regio's kunnen vanwege beschikbare ruimte eventueel meer bijdragen. Dit dient nader uitgezocht te worden.

Fungerende details

Gerealiseerd / in werking gesteld

Toelichting op doorrekening

Dit is geen maatregel met nieuwe / afzonderlijke effecten.

4.14 Investeringsplannen netbeheerders

Naam instrument: Investeringsplannen netbeheerders

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het kader van de energietransitie dient er tijdig voldoende capaciteit op het gas- en elektriciteitsnet beschikbaar te zijn om de toenemende vraag naar transport op het net voor hernieuwbare opwekinstallaties te faciliteren. Netbeheerders dienen onder de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet tweejaarlijks investeringsplannen op te stellen voor de door hen beheerde netten waarin alle noodzakelijke uitbreidings- en vervangingsinvesteringen beschreven en onderbouwd worden voor de komende tien jaren. De Nederlandse toezichthouder, de Autoriteit Consument en Markt (ACM) houdt toezicht op de marktwerking en beoordeelt de investeringsplannen. TenneT, de aangewezen landelijke netbeheerder voor het hoogspanningsnet (volledig in handen van het Nederlandse Ministerie van Financiën), en GTS, de eigenaar van het landelijk gastransportnet, hebben samen met de regionale netbeheerders (Coteq, Enexis, Liander, Rendo, Stedin, Westland Infra) een set aan toekomstscenario's ontwikkeld met data uit de beschikbare transitieplannen zodat in alle investeringsplannen een vergelijkbare basis gehanteerd wordt voor verwachte ontwikkelingen in de Nederlandse energiemarkt.

Daarnaast is in de regelgeving een kader opgesteld voor prioritering om maatschappelijk richting te geven aan de ontwikkeling van nieuwe infrastructuur. De programmatische aanpak die daarvoor in samenwerking met onder meer netbeheerders is opgezet door zowel de rijksoverheid als de provincies, dient daarvoor inhoudelijk en formeel doorwerking te krijgen in de investeringsplannen van netbeheerders. Dit vergt concreet dat via het nationale meerjarenprogramma infrastructuur energie en klimaat (MIEK) getoetste en geselecteerde projecten in de investeringsplannen van netbeheerders worden opgenomen.

Het uitgangspunt van het prioriteringskader is om extra gewicht en daarmee prioriteit te geven aan investeringen in projecten die zijn gericht op het transporteren van elektriciteit van windparken op zee naar het landelijk hoogspanningsnet en waarvoor een kavelbesluit als bedoeld in artikel 3, van de Wet windenergie op zee, is genomen en daaropvolgend aan MIEK-investeringen. Deze prioritering laat onverlet dat andere projecten die een netuitbreiding vereisen ook in het investeringsplan worden opgenomen en worden gerealiseerd, zij het niet met een zelfde prioriteit.

In de investeringsplannen geven netbeheerders aan waar knelpunten verwacht worden en welke vervangings- en uitbreidingsopgave er ligt op landelijk en regionaal niveau (bijvoorbeeld voor de aanleg van kabels, transformatoren, schakelvelden en/of onderstations). Gezamenlijk bieden de investeringsplannen een gedetailleerd overzicht van de (verwachte) werkzaamheden aan het Nederlandse gas- en elektriciteitsnetwerk voor de komende tien jaar.

Toelichting op doorrekening

De staat van de infrastructuur, en de toekomstplannen voor de infrastructuur, zijn meegenomen in het bepalen van wat er maximaal mogelijk wordt geacht qua ontwikkeling van de hernieuwbare opwek capaciteit op land. Hiervoor is gebruik gemaakt van de inzichten uit de monitor-RES. Het

gaat om een grove inschatting, aangezien het effect van de infrastructuur niet precies gekwantificeerd kan worden.

4.15 Investeringssubsidie maakindustrie klimaatneutrale economie (IMKE)

Naam instrument: Investeringssubsidie maakindustrie klimaatneutrale economie (IMKE)

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze regeling heeft als doel investeringen te ondersteunen die nodig zijn voor productie in de waterstof-, batterijen- en zon-PV-sector.

Deze regeling richt zich op bedrijven in de sectoren waterstof, batterij en zon-PV maakindustrie die batterijen, zonnepanelen en elektrolyse-installaties of essentiële onderdelen hiervan willen produceren.

Fungerende details

In maart 2023 is de internetconsultatie open gegaan en daarna nogmaals in januari 2024 en gesloten op 3 maart 2024. Per 1 oktober 2024 zal de regeling open gaan voor subsidie aanvragen tot 2025.

Voorlopige budgetinformatie

Totaal budget: € 148.000.000

Voor batterijen: € 20 miljoen, elektrolyzers: € 100 miljoen en zonnepanelen: € 28 miljoen

Toelichting op doorrekening

Met deze regeling met een budget van 148 miljoen euro worden investeringen in productielijnen voor elektrolyzers, batterijen en zonnepanelen ondersteund. Dit is impliciet meegenomen in de bepaling van de economische ontwikkeling van betreffende sectoren.

4.16 Kennisinfrastructuur kernenergie

Naam instrument: Kennisinfrastructuur kernenergie

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Onderwijs

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Om de hernieuwde ambities op het gebied van kernenergie in Nederland te kunnen realiseren, is een versterkte inzet op kennisontwikkeling en innovatie essentieel. Daarom is kernenergie toegevoegd aan het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid. Er is vervolgens een MMIP (Meerjarig Missiegedreven Innovatie Programma) Kernenergie opgesteld, met als doel de nucleaire kennisinfrastructuur te waarborgen, versterken en toekomstbestendig te maken door gericht te investeren in onderwijs, onderzoek en innovatie.

Voorlopige budgetinformatie

In het Klimaatfonds is 65 miljoen gereserveerd voor het versterken van de nucleaire kennisinfrastructuur.

Toelichting op doorrekening

Ook al is de kennisinfrastructuur belangrijk, we kunnen er geen concreet, kwantitatief effect aan toewijzen.

4.17 Klimaatfonds: CO₂-vrije gascentrales

Naam instrument: Klimaatfonds: CO₂-vrije gascentrales

Sector: Elektriciteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In het Klimaatfonds is cumulatief tot en met 2030 1 miljard euro opgenomen voor een subsidieregeling voor CO₂-vrije gascentrales. In de kamerbrief van begin 2024 is aangegeven dat het kabinet het doelmatig acht de exploitatiesubsidie de komende jaren nog niet open te stellen. Het streven is om de regeling wel vóór 2030 open te kunnen stellen.

Toelichting op doorrekening

Dit beleid is niet concreet uitgewerkt daarom niet meegenomen in de ramingen.

4.18 MIEK

Naam instrument: MIEK

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Planning

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) biedt meerdere instrumenten om regie te voeren op de verbouwing van de (energie-)infrastructuur om de klimaatdoelstellingen van 2030 en 2050 (CO₂ neutrale samenleving) op tijd te behalen en een goed vestigingsmilieu en verdienmodel voor de industrie te behouden.

Het MIEK bevat de programmering van prioritaire energie-infrastructuur-projecten tot aan 2035. Het MIEK bedient alle sectoren van onze samenleving, van opwek tot afname, van industrie, gebouwde omgeving, landbouw tot mobiliteit. De eerste jaren bevatte het MIEK met name energie-infrastructuurprojecten die nodig zijn voor de grootschalige opwek van elektriciteit op zee en industriële verduurzaming. Dit jaar is de aanpak verbreed naar alle sectoren door ook op regionaal niveau de energie-infrastructuurprojecten in kaart te brengen die belangrijk zijn voor de brede verduurzaming van Nederland. Naast het beter inzichtelijk maken van vraag en aanbod naar energie en grondstoffen en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur, worden de mogelijkheden uitgewerkt om procedures te verkorten en vertraging van projecten te voorkomen. Daarmee is het MIEK ook een belangrijk sturend instrument in de aanpak van congestie op het elektriciteitsnet in alle regio's in Nederland.

Het Rijk heeft de afgelopen twee jaar samen met provincies, netbeheerders en gemeenten haar regiefunctie op energie- en grondstoffeninfrastructuur versterkt door, zowel op nationaal als regionaal niveau, de MIEK-structuur in te richten. Deze structuur maakt het mogelijk dat we gezamenlijk, als overheden en netbeheerders, keuzes kunnen maken in de programmering en prioritering van energie-infrastructuurprojecten en tijdig knelpunten in de voortgang kunnen signaleren en verhelpen. De stappen die zijn gezet met betrekking tot de MIEK organisatie en de voortgang van de MIEK projecten is beschreven in de Kamerbrief Voortgang Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK):

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden en is de RCR vervangen door de projectprocedure. Afgelopen jaren is al conform de vereisten van Omgevingswet gewerkt in alle RCR-projecten, waardoor deze zonder vertraging kunnen doorgaan als projectprocedure. EZK heeft geïnventariseerd welke mogelijkheden er binnen de bestaande wettelijke kaders zijn om te versnellen, en welke juridische aanpassingen tot versnelling kunnen leiden. Er wordt momenteel gewerkt aan de implementatie van de meest kansrijke versnellingsopties. Deze versnellingsopties worden ook onderzocht in EU-verband. Onder meer met het Renewable Energy Directive (REDIII)-pakket worden mogelijkheden gecreëerd voor het versnellen van vergunningverlening voor elektriciteitsinfrastructuur. Er wordt gezien hoe deze mogelijkheden in de Nederlandse implementatie van de REDIII maximaal kunnen benutten. Met de toepassing van het prioriteringskader krijgen MIEK-projecten relatieve prioriteit in de investeringsplannen van de elektriciteitsnetbeheerders wat versnellend kan werken. In samenwerking met LNV wordt er gewerkt om stikstofvergunningverlening van energie-infrastructuur vlot te trekken. In de kamerbrief Voortgang Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) wordt hier verder op ingegaan.

Voorlopige budgetinformatie

De beschikbare middelen worden ingezet voor het instellen van een data safehouse, onderzoek en monitoring, inhuur van expertise, het organiseren van werkgroepen met externen en voor het opzetten van het voorbereidende overleg en coördinatie, om besluiten te nemen over het opnemen van projecten in het MIEK.

Tabel 4.3

Voorlopige budgetinformatie

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
MIEK	28,99	14,45	13,040	1,5	0	0	0	0

Toelichting op doorrekening

Het MIEK beoogt energie-infrastructuur versneld te realiseren. De limitering aan beschikbaarheid van infrastructuur voor elektriciteit, CO₂ en waterstof is als volgt meegenomen in de KEV 2024:

- Elektriciteitsinfrastructuur: het ingroei tempo voor elektrificatie bij de industrie is beperkt in de KEV, om rekening te houden met beperkte netcapaciteit.
- CO₂-infrastructuur: Er is van uitgegaan dat de infrastructuur van Porthos (2,5 Mton/jaar) en Aramis (na eerste uitbreidingsfase volgens de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, met een capaciteit van maximaal 12,3 Mton/jaar) in 2030 technisch operationeel kan zijn. Ook is verondersteld dat er in 2030 0,8 Mton/jaar kan worden opgeslagen in Northern Lights (Noorwegen).
- Waterstof: verondersteld is dat het Waterstofnetwerk Nederland van Gasunie in 2030 technisch operationeel kan zijn.

Referenties

Rijksoverheid (2024), *Nationale energie-infrastructuur: MIEK, Projectprocedure en Projectenboek*, Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/02/09/projectenboek-nationale-energie-infrastructuurprojecten-in-nederland>.

4.19 Minimum CO₂-prijs electriciteitssector

Naam instrument: Minimum CO₂-prijs electriciteitssector

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat er een minimum CO₂-prijs wordt ingevoerd in Nederland voor de electriciteitssector. Deze minimumprijs loopt op van 12,30 euro in 2020 tot 31,90 euro in 2030. In 2022 wordt het prijspad voor de minimumprijs geëvalueerd. Tijdens VJN 2024 is besloten om het prijspad voor de CO₂-minimumprijs electriciteitssector en industrie niet te verhogen. Dit nadat een eerdere verhoging was weggestemd in de Eerste Kamer.

Toelichting op doorrekening

Deze minimumprijs loopt op van 12,30 euro in 2020 tot 31,90 euro in 2030. In de berekeningen gaan we er van uit dat de ETS-1 prijs altijd boven deze lage minimumprijs zal liggen. Daarmee is het instrument wel meegenomen, maar heeft het geen effect.

4.20 Minimum CO₂-prijs elektriciteitssector en industrie

Naam instrument: Minimum CO₂-prijs elektriciteitssector en industrie

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Fiscaal

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Per 2022 geldt een minimum CO₂-prijs voor alle bedrijven die elektriciteit opwekken en onder het EU ETS vallen. De minimumprijs loopt op tot 31,90 euro/ton CO₂ in 2030. De nationale belasting is het verschil tussen de ETS-prijs en de nationale minimumprijs. Alleen wanneer de ETS-prijs lager ligt dan de nationale minimumprijs hoeft er op nationaal niveau een belasting te worden betaald. De verwachting is dat de ETS prijs tot en met 2030 (ver) boven de minimumprijs ligt.

Per 2024 is de minimum CO₂-prijs uitgebreid naar de belastingplichtigen van de CO₂-heffing industrie. Het tarief is gelijk aan de minimumprijs voor de elektriciteitssector.

Fungerende details

Tabel 4.4
CO₂-minimumprijs

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
CO ₂ minimumprijs	18	19,8	21,8	24	26,4	29	31,9	31,9	31,9	31,9	31,9

Toelichting op doorrekening

Per 2022 geldt een minimum CO₂-prijs voor alle bedrijven die elektriciteit opwekken en onder het EU ETS vallen. De minimumprijs loopt op tot 31,90 euro/ton CO₂ in 2030. De nationale belasting is het verschil tussen de ETS-prijs en de nationale minimumprijs. Alleen wanneer de ETS-prijs lager ligt dan de nationale minimumprijs hoeft er op nationaal niveau een belasting te worden betaald. Het wetsvoorstel Wet fiscale maatregelen industrie en elektriciteit beoogde de minimum CO₂-prijs uit te breiden naar de belastingplichtigen van de CO₂-heffing industrie. Het tarief zou ook worden verhoogd, oplopend naar 71,10 euro/ton CO₂ in 2030 voor alle emissies (elektriciteit en industrie). Dit wetsvoorstel is echter op 19 december 2023 verworpen in de Eerste Kamer. In de KEV 2024 is dit wetsvoorstel daarom niet meegenomen, en is de huidige CO₂-minimumprijs voor emissies als gevolg van elektriciteitsproductie meegenomen als vastgesteld beleid. In de KEV ligt in alle zichtjaren de geraamde CO₂-prijs in het EU-ETS boven deze minimumprijs, waardoor het belastingniveau nul is.

4.21 Nederlandse Batterijenstrategie

Naam instrument: Nederlandse Batterijenstrategie

Sector: Elektriciteit | Mobiliteit

Type Instrument: Planning

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Nederlandse batterijenstrategie is een vanuit de overheid gecoördineerde aanpak om benodigde acties rondom batterijen op te pakken. Deze strategie is in 2020 van start gegaan omdat er een grote toename van het aantal batterijen in de samenleving werd voorzien. Dit maakt een gecoördineerde aanpak binnen de overheid en met kennisinstellingen en bedrijven noodzakelijk. De toename van batterijen komt doordat deze onmisbaar zijn voor de energietransitie en voor de verduurzaming van de mobiliteit. Uit het Nationaal Programma Energiesysteem (NPE) blijkt dat de mobiliteit voor personenvervoer, logistiek, de bouw en binnenvaart bijna helemaal of in een belangrijke mate zal elektrificeren. Voor deze elektrificatie zullen batterijen nodig zijn. Batterijen zijn ook nodig om vraag en aanbod van energie op elkaar af te stemmen en te balanceren. Daarnaast kunnen batterijen helpen netcongestie te verminderen. Met de batterijenstrategie laten wij de toename van het gebruik van batterijen in de samenleving veilig, verantwoord en duurzaam verlopen en willen wij de kansen ervan slim benutten.

Fungerende details

De strategische aanpak heeft vijf pijlers: (1) grondstoffen, (2) circulariteit, (3) veiligheid, (4) economische perspectieven en (5) het energiesysteem. Onder deze pijlers vallen diverse acties, waarbij de meeste doorlopend zijn.

Toelichting op doorrekening

Bij de sector elektriciteit is dit instrument niet meegenomen. We maken wel een inschatting van de verwachte ontwikkeling van batterijcapaciteit.

4.22 Nieuwbouw kerncentrales

Naam instrument: Nieuwbouw kerncentrales

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In het Klimaatfonds is cumulatief tot en met 2030 5 miljard euro opgenomen voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales. Deze kabinetsperiode zullen de nodige stappen gezet worden ter voorbereiding voor de bouw van de twee nieuwe kerncentrales. In 2024 zal er een brief aan de Tweede kamer worden gestuurd waarin verder wordt ingegaan op hoe de ambities uit het coalitieakkoord worden uitgewerkt.

Voorlopige budgetinformatie

Voor de nieuw te bouwen kerncentrales is op dit moment nog geen reeks op de uitgaven.

Toelichting op doorrekening

Voor de (kwalitatieve) doorkijk naar 2040 zijn er modelruns gedaan met één nieuwe kerncentrale van 1,35 GW. We achten het niet realistisch dat er in 2035 al nieuwe kerncentrales operationeel zijn, of dat er in 2040 meer vermogen gerealiseerd is.

4.23 Ontwikkelkader Windenergie op Zee

Naam instrument: Ontwikkelkader Windenergie op Zee

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Planning

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Het doel van het ontwikkelkader windenergie op zee is vooral om -op hoofdlijnen- kaders te stellen aan de vormgeving, aanleg, beschikbaarheid en levensduur van het net op zee. Dit geeft vooraf duidelijkheid aan ontwikkelaars van windparken op zee over de planning van en randvoorwaarden aan de ontwikkeling van windenergie op zee in Nederland. Het ontwikkelkader beschrijft op hoofdlijnen de functionele eisen en het technische concept van het net op zee waarop de windparken worden aangesloten. Het uitgangspunt en beoogde doel zijn daarbij telkens het minimaliseren van de totale kosten van windenergie op zee, dus de kosten van de windparken en het net op zee samen. Het ontwikkelkader bakent tevens de taak voor de netbeheerder van het net op zee, TenneT, af. Op grond van artikel 16e van de Elektriciteitswet 1998 is TenneT verplicht om tweejaarlijks een document op te stellen waarin ze aangeeft welke investeringen noodzakelijk zijn voor het net op zee ter uitvoering van dit ontwikkelkader. Dit om ervoor te zorgen dat TenneT tijdig de aansluiting van de windparken gereed heeft.

Fungerende details

Eerste versie vastgesteld in de Ministerraad van 1 juli 2016.

Actualisatie 15 juni 2017 door de minister:

- Definitieve opleveringsdatum vastgelegd van het deel van het net op zee voor verbinding van de windparken in kavels I en II van het windenergiegebied Hollandse Kust (zuid). Zie paragraaf 4.2;
- De aanwijzing door het kabinet op 8 december 2016 van de stroken tussen 10 en 12 nautische mijl bij de windenergiegebieden Hollandse Kust (zuid en noord) is verwerkt in figuren 1 en 4 en paragraaf 2.2.

Actualisatie september 2018 door de minister:

- Definitieve opleveringsdatum vastgelegd van het deel van het net op zee voor verbinding van de windparken in kavels III en IV van het windenergiegebied Hollandse Kust (zuid). Zie paragraaf 4.2;
- Paragrafen 1.4, 3.3 en 4.1 geactualiseerd voor inmiddels gerealiseerde tenders en de gepubliceerde routekaart windenergie op zee 2030.
- De begrippen 'nominaal vermogen' en 'opgesteld vermogen' in de tekst (vooral in paragrafen 3.5 en 3.6) vanwege gebleken verwarring vervangen door 'geïnstalleerd vermogen', overeenkomstig de bepalingen en definitie in de kavelbesluiten III en IV Hollandse Kust (zuid).
- Tekst aangepast aan de mogelijkheid van tenders zonder subsidie.
- Verloren gegane links naar documenten op internet hersteld.

Actualisatie najaar 2019, vastgesteld in de Ministerraad van 8 november 2019:

- Definitieve opleveringsdatum vastgelegd van het deel van het net op zee voor verbinding van het windpark in kavel V van het windenergiegebied Hollandse Kust (noord). Zie paragraaf 4.2;
- Aanpassing voor de routekaart windenergie op zee 2030: a) Verwijzen naar de opgave van 49 TWh windenergie op zee in 2030 in het regeer- en klimaatakkoord; b) Toevoegen van de windenergiegebieden Hollandse Kust (west), Ten noorden van de Waddeneilanden en IJmuiden Ver; c) Toevoegen van gelijkstroom concept voor IJmuiden Ver; d) Toevoegen van gegarandeerde transportcapaciteit van 2 GW voor gelijkstroom concept voor IJmuiden Ver;
- Verwijderen van bepalingen over stapsteenfunctie en toevoegen van 'WindConnector' (paragraaf 3.3);
- Aanpassen bepalingen aan meetcode (paragraaf 3.10);
- Toevoegen bepalingen over natuur-inclusieve aanleg (paragraaf 3.11);
- Verhelderen bepalingen oplevering(sdatum) (hoofdstuk 4);
- Actualiseren en verhelderen bepalingen over levensduur (hoofdstuk 5).

Actualisatie voorjaar 2020, vastgesteld in de Ministerraad van 20 mei 2020:

- Datums verwachte ingebruikname windparken in tabel 1 aangepast aan de meest actuele planning (paragraaf 2.2); Voor de gelijkstroomplatforms in IJmuiden Ver bepalingen toegevoegd over: a) toegang tot en bereikbaarheid van (paragraaf 3.4); b) beschikbaarheid en gegarandeerde transportcapaciteit (paragraaf 3.5); c) het maximaal in te voeden vermogen (paragraaf 3.6); d) aansluitverbindingen (paragraaf 3.7); e) elektrische eigenschappen en beveiliging (paragraaf 3.8);
- Besluit van de minister tot het geschikt maken van de gelijkstroomplatforms in IJmuiden Ver voor een 'WindConnector' opgenomen (paragraaf 3.9, dit was voorheen paragraaf 3.4);
- Besluit van de minister tot het geschikt maken van het wisselstroomplatform in Hollandse Kust (noord) voor elektrificatie van olie- en gasplatforms opgenomen (nieuwe paragraaf 3.10);
- Opleveringsprocedure en -datums voor gelijkstroomverbindingen in IJmuiden Ver toegevoegd (tekst en tabellen 4 en 6 in paragraaf 4.2);
- Opleveringsdatum van het net op zee voor Hollandse Kust (zuid), kavels I en II aangepast naar aanleiding van overeenstemming over het verschuiven van die opleveringsdatum tussen de vergunninghouder van die kavels en TenneT (tabel 3 in paragraaf 4.2);
- Bepalingen over de levensduur van het net op zee aangepast (hoofdstuk 5).

Actualisatie mei 2021 door de minister:

- Definitieve opleveringsdatum vastgelegd van het deel van het net op zee voor verbinding van de windparken in kavels VI en VII van het windenergiegebied Hollandse Kust (west). Zie paragraaf 4.2;
- Tekst over parlementaire behandeling van het voorstel tot wijziging van de Wet windenergie op zee geactualiseerd. Zie paragraaf 5.3.

Actualisatie juni 2022, vastgesteld in de Ministerraad van 10 juni 2022:

- Aanpassing van paragraaf 1.1 aan het opgehoogde doel voor windenergie op zee rond 2030 van het kabinet Rutte IV en verduidelijking van de overheidssturing.
- Opname van een geactualiseerde kaart van de windenergiegebieden waarop dit ontwikkelkader betrekking heeft (paragraaf 2.1);
- Toevoeging van (delen van) windenergiegebieden uit de Kamerbrief aanvullende routekaart windenergie op zee 2030 aan de routekaart (paragraaf 2.2);

- Datums verwachte ingebruikname windparken in tabel 1 aangepast aan de meest actuele planning (paragraaf 2.2);
- Locaties van aansluiting voor windenergiegebied IJmuiden Ver kavels I t/m IV aangepast in tabel 2 n.a.v. keuze voorkeursalternatief en aansluitlocaties van het net op zee voor de aanvullende routekaart windenergie op zee 2030 toegevoegd (paragraaf 3.3);
- Mogelijkheid van conditionele transportovereenkomsten opgenomen (paragraaf 3.5);
- Tekst over Windconnector veralgemeniseerd tot hybride verbindingen (paragraaf 3.9);
- Geschikt maken van het wisselstroomplatform in Ten noorden van de Waddeneilanden voor elektrificatie van olie- en gasplatforms toegevoegd (paragraaf 3.10);
- Vereisten aan toeleveranciers opgenomen (paragraaf 3.13).
- Teksten over bepalingen voor gelijkstroomverbindingen IJmuiden Ver veralgemeniseerd zodat ze ook gelden voor de toegevoegde gelijkstroomverbindingen voor de aanvullende routekaart windenergie op zee 2030 (hoofdstuk 3 en 4);
- Bepaling opgenomen dat TenneT, indien noodzakelijk, contracten mag gunnen voordat definitieve vergunningen zijn verkregen (paragraaf 4.2);
- Toevoeging van het net op zee voor de aanvullende routekaart windenergie op zee 2030 in tabel 4 en tabel 6. Indicatieve opleveringsdatum s in tabel 6 aangepast aan de meest actuele planning (paragraaf 4.2);
- Hoofdstuk 5 (levensduur en afschrijving van het net op zee) geactualiseerd naar aanleiding van de gewijzigde Wet windenergie op zee (langere vergunningsduur).

Actualisatie oktober 2023, vastgesteld in de Ministerraad van 27 oktober 2023:

- Vastgelegd dat het wisselstroomplatform voor Ten noorden van de Waddeneilanden wordt uitgerust met een helikopterdek (paragraaf 3.4.1);
- De bepaling over het aantal J-tubes van een gelijkstroomplatform is herzien in verband met de mogelijkheid van klantaansluitingen (zie paragraaf 3.7.2);
- De bepalingen over het aantal aansluitvelden van een gelijkstroomplatform is herzien in verband met de mogelijkheid van klantaansluitingen (zie paragraaf 3.8.2);
- Tussen nabijgelegen gelijkstroomplatform komt een glasvezelverbinding voor tweezijdig gegevensverkeer (zie paragraaf 3.8.2);
- TenneT wordt gevraagd om voorbereidingen te treffen voor de ontwikkeling en verbinding van een of meer energieknooppunten op zee en voor de ontwikkeling van een hybride verbinding vanuit het windenergiegebied Nederwiek naar het Verenigd Koninkrijk. Zie paragraaf 3.9;
- Een bepaling opgenomen over klantaansluitingen op gelijkstroomplatforms (zie paragraaf 3.10);
- TenneT legt het net op zee aan overeenkomstig het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen. Zie paragraaf 3.12;
- Definitieve opleveringsdatums vastgelegd van het deel van het net op zee voor verbinding van de windparken in kavels Alpha en Beta in het windenergiegebied IJmuiden Ver. Tevens de toelichting van de opleverdatums verduidelijkt, zie paragraaf 4.2.2;
- Tekst over opleveringsdatums in relatie tot tenders en ingebruikname windparken verhelderd. Daaraan toegevoegd dat de minister de opleveringsdata voor de ingebruikname van het/de windpark(en) kan aanpassen indien het onherroepelijk worden van de vergunning(en) aanzienlijk is vertraagd. Zie paragraaf 4.2.3;
- Naamgeving van kavels in IJmuiden Ver aangepast in het gehele document.

Actualisatie april 2024 door de minister:

- Indicatieve opleverdatums en mijlpalen geactualiseerd, zie tabel 1 en tabel 6;
- De keuze om Doordewind kavel I, Nederwiek kavel III en Hollandse Kust (west) kavel VIII op te nemen in de aanvullende routekaart en daarmee Doordewind kavel II door te schuiven naar de opgave voor wind op zee na de huidige routekaart (zie paragraaf 2.2, tabel 1 en tabel 4)
- Definitie van mijlpaal 0 aangepast, zie paragraaf 4.2.2.

Toelichting op doorrekening

De vertraging van Wind op Zee, gecommuniceerd via een kamerbrief, is meegenomen. Daarmee loopt het vermogen van Wind op Zee in V op tot 17,964 GW in 2032. Sommige vertraagde parken vallen onder vastgesteld en voorgenomen (VV) of geagendeerd (G):

- Nederwiek Noord III, 2000 MW, verwacht 2031 = VV
- Ten noorden van de Waddeneilanden I, 700 MW, verwacht 2033 = G
- Hollandse Kust (west) VIII, 700 MW, verwacht circa 2035 = G
- Doordewind II, 2000 MW, verwacht circa 2035 = G

4.24 Regionale energiestrategieën (RES) afspraken

Naam instrument: Regionale energiestrategieën (RES) afspraken

Sector: Elektriciteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Sinds 2019 werken dertig regio's aan een RES: ze maken plannen voor het opwekken van elektriciteit uit zonne- en windenergie in hun regio en voeren deze plannen uit. Samen moet het bod van alle regio's optellen tot ten minste 35 TWh in 2030. NP RES is opgericht met als opdracht om tot en met 2030 de RES-regio's te ondersteunen. NP RES krijgt een jaarlijkse subsidie hiervoor.

Het door de overheden in de dertig regio's vastgestelde opgetelde bod komt met in totaal 55 TWh boven de gevraagde opwekcapaciteit van 35 TWh uit. Ook onderdeel van de RES is dat regio's een Regionale Structuur Warmte maken, die gericht is op de inzet van bovengemeentelijke warmtebronnen voor de gemeentelijke warmteplannen.

Het PBL voert jaarlijks een kwantitatieve monitor uit over de voortgang van de RES'en. Op dit moment is de 35 TWh nog goed haalbaar, wel raakt het totale bod van 55 TWh uit zicht. PBL geeft aan dat het realistisch is om te verwachten dat we tussen de 34 en 44 TWh zullen uitkomen in 2030.

Aan de RES-opgave werkt KGG samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het ministerie VRO, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW), NP RES en Netbeheer Nederland (NBNL).

Toelichting op doorrekening

De vooruitgang en plannen van de RESsen zijn meegenomen in de ramingen van de productie van hernieuwbare elektriciteit op land. Deze zijn deels vastgesteld en deels voorgenomen (d.w.z. in voorgenomen wordt er meer capaciteit gerealiseerd).

4.25 Salderingsregeling

Naam instrument: Salderingsregeling

Sector: Elektriciteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

-

Toelichting op doorrekening

Het effect van de salderingsregeling is meegenomen in de onzekerheidsanalyse van Vastgesteld en Voorgenomen beleid.

4.26 Small Modular Reactors (SMR's) programma

Naam instrument: Small Modular Reactors (SMR's) programma

Sector: Elektriciteit | Industrie

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Deze nieuwe maatregel is gericht op het versnellen van de ontwikkeling van SMR's in Nederland. In 2024 is een Programma-aanpak SMR's opgesteld die anticipeert op de komst van SMR's in Nederland. Door middel van het uitvoeren van de stappen onder de aanpak wordt de potentie van SMR's in Nederland in kaart gebracht en worden stakeholders geïnformeerd. Uiteindelijk kan op basis van de aanpak worden toegewerkt naar een nationale visie en programma voor SMR's.

Voorlopige budgetinformatie

Er is 65 miljoen gereserveerd uit het Klimaatfonds voor de ondersteuning van SMR's. De precieze inzet wordt nog bepaald.

Toelichting op doorrekening

We achten het niet plausibel dat SMR's in 2035 gerealiseerd zijn. We zien ook geen concreet beleid dat kan resulteren in SMR's rond 2040.

4.27 Streven naar CO₂ vrij elektriciteitssysteem 2035

Naam instrument: Streven naar CO₂ vrij elektriciteitssysteem 2035

Sector: Elektriciteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In de Voorjaarsbesluitvorming Klimaat 2023 en in het Nationaal Plan Energiesysteem is daarom door het vorige kabinet het streven opgenomen naar een CO₂-vrije elektriciteitssector in 2035. Ook is toen opgenomen dat de instrumentering om dit streven te bereiken nog moest worden uitgewerkt. In het NPE is opgenomen dat de uitwerking nader onderzocht moest worden. Er is een tweetal subsidies uit het Klimaatfonds dat samenhangt met de verdere invulling van het streven, namelijk de subsidie voor verduurzaming van de gascentralesubsidie (€985 mln.) en de invoering batterijverplichting voor zonneparken (€256 mln.).

Toelichting op doorrekening

Er is geen concreet plan om dit streven te bereiken. De subsidieregeling CO₂-vrije gascentrales is niet uitgewerkt.

4.28 Subsidie inzet batterij bij grootschalig zon-PV

Naam instrument: Subsidie inzet batterij bij grootschalig zon-PV

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In de Voorjaarsbesluitvorming 2023 over aanvullende klimaatmaatregelen is € 416,6 miljoen gereserveerd voor batterijen bij grootschalige zon-PV (op dak en/of op land). Deze maatregel draagt bij aan CO₂-reductie door extra duurzame elektriciteitsproductie te realiseren, deze elektriciteit op te slaan in een batterij en in te voeden op momenten van tekorten aan duurzame energie en ruimte op het net. Dit wordt ook wel uitgestelde levering genoemd. Deze maatregel maakt het mogelijk fossiele elektriciteitsproductie te vervangen met duurzame elektriciteit tijdens moeilijk te verduurzamen uren. Dit speelt met name in de avond, wanneer de vraag naar elektriciteit hoog is, maar de zon niet of nauwelijks schijnt en de wind niet altijd waait. Batterijen zijn de goedkoopste en meest haalbare optie om extra CO₂ te reduceren op momenten dat er minder aanbod is van duurzame elektriciteit (Kamerbrief Rob Jetten over Batterijen, oktober 2023). De subsidie betreft een nieuw instrument. Er wordt voldaan aan de voorwaarde bij de reservering: samenhang met het vastleggen en committeren aan het streefdoel klimaatneutrale elektriciteitssector in 2035. Bij de uitfasering van gas- en kolencentrales is het namelijk belangrijk dat er op momenten met weinig zon en wind toch aanbod is van CO₂-vrije elektriciteit. Dat kan via uitgestelde invoeding met batterijen.

Met het budget in het Klimaatpakket voor deze maatregel kan 160 tot 330 MW aan batterijvermogen gerealiseerd worden bij 320 tot 660 MW grootschalige zon-PV. Dit resulteert in een CO₂-reductie van 0,08 tot 0,17 Mton per jaar tijdens uren die moeilijk te verduurzamen zijn. De uitgestelde geleverde zonne-energie verdringt elektriciteit uit kolen- en aardgascentrales. Het doel is hiermee extra CO₂ te reduceren om de klimaatdoelstellingen van 2030 te behalen. De maatregel past bij de doelstelling van het Klimaatfonds om de benodigde energie-infrastructuur aan te leggen voor een CO₂-vrij elektriciteitssysteem in 2035.

Voorlopige budgetinformatie

Update 24/04/2024: We hebben eerder gecommuniceerd over 416 miljoen subsidie, maar dit is nu 100 miljoen pilot + 200 miljoen reservering geworden

Stand van zaken februari 2024:

In de Voorjaarsbesluitvorming over aanvullende klimaatmaatregelen is €416,6 miljoen gereserveerd voor batterijen bij grootschalige zon-PV. Er is een eerste inschatting gemaakt voor uitkeren subsidiebedragen van € 0,14 tot 0,29 per kWh-uitgestelde levering, vrijwel evenredig verdeelt over de jaren. We gaan uit van een exploitatiesubsidie met een looptijd van 10 jaar die in 2025 volledig wordt uitgenut. Bij die aannahme dient er jaarlijks een subsidie van 41,66 miljoen te worden verstrekt voor een periode van 10 jaar (laatste jaar 2034). Daarna kan de batterij-exploitant zelf bepalen op welke markten wordt ingezet. Vanaf 2035 is het elektriciteitssysteem CO₂-vrij en is een subsidie voor uitgestelde invoeding met als doel CO₂-reductie niet meer nodig.

Toelichting op doorrekening

Niet uitgewerkt / concreet genoeg.

Referenties

EZK (2023), *Kamerbrief met voortgangsupdate rol batterijen in energiesysteem*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/05/voortgangsupdate-rol-batterijen-in-het-energiesysteem>.

4.29 Subsidie voor productie van windenergie op land en zon-PV (>15 kilowatt) is gemaximeerd tot 35 terawattuur

Naam instrument: Subsidie voor productie van windenergie op land en zon-PV (>15 kilowatt) is gemaximeerd tot 35 terawattuur

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Klimaatakkoord is vastgelegd dat de productie van windenergie op land en zon-PV (>15 kilowatt) ondersteund wordt tot een maximum van 35 terawattuur per jaar. Dit kan gestuurd worden door de openstellingsruimte in de SDE++ voor deze opties.

Toelichting op doorrekening

Dit item is meegenomen doordat de SDE++ voor windenergie op land en zon PV (>15 kilowattpiek) na 2025 niet meer wordt opengesteld.

4.30 Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)

Naam instrument: Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE) is sinds 2021 de opvolger van de Regeling Verlaagd Tarief (ofwel de Postcoderoosregeling) en verleent subsidie voor lokale, relatief kleinschalige projecten voor zon-PV, wind op land en waterkracht. De Postcoderoosregeling was een fiscale regeling. De SCE daarentegen is een operationele subsidieregeling die, conform de methode van de SDE++, een vergoeding biedt wanneer de marktprijs onvoldoende is om de onrendabele top van projecten af te dekken. De SCE is bedoeld voor energiecoöperaties en verenigingen van eigenaren (VVE's) en stelt eisen met betrekking tot het aantal leden per kilowatt geïnstalleerd vermogen en met betrekking tot het woongebied (postcoderoos) van de leden.

Voorlopige budgetinformatie

Budget 2024 is 100 miljoen. Uitbreiding naar grotere vermogens voor installaties zon-PV en wind vanaf 2024 (6 megawatt).

Toelichting op doorrekening

Meegenomen in de inschatting van zon-PV.

4.31 Tenders (vergunningverlening) windenergie op zee

Naam instrument: Tenders (vergunningverlening) windenergie op zee

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met de tenders worden vergunningen verleend voor de bouw en exploitatie van windparken op zee. Er zijn onder de huidige Wet windenergie op zee vier vergunningverleningsprocedures mogelijk: (1) procedure met subsidie; (2) vergelijkende toets; (3) vergelijkende toets met financieel bod en (4) veiling.

De eerste windparken op zee zijn nog met subsidie gebouwd. Sinds 2018 worden windparken subsidievrij gebouwd en via een vergelijkende toets (en sinds 2022 inclusief financieel bod) vergund, waardoor windparkontwikkelaars worden gestimuleerd om voor zover mogelijk investeringen te doen in kwalitatieve criteria (zoals ecologie en systeemintegratie) en een financiële bijdrage te doen aan het Rijk. De eerstvolgende tenders vinden plaats in Q3 2025. De procedure wordt voor iedere tenderronde opnieuw bepaald. RVO is verantwoordelijk voor de uitvoering.

Fungerende details

In mei 2024 is besloten om de eerstvolgende windparken (IJmuiden Ver Gamma en Nederwiek I) te vergunnen via de procedure van een vergelijkende toets met een financieel bod. De kaders zijn geschetst in de kamerbrief vergunningverlening windenergie op zee (4 GW): IJmuiden Ver Gamma en Nederwiek I.

Toelichting op doorrekening

De hier genoemde parken 'IJmuiden Ver Gamma' en 'Nederwiek (Zuid) 1' zijn meegenomen als vastgesteld beleid.

4.32 Topsector Energie TKI consortia aanpak

Naam instrument: Topsector Energie TKI consortia aanpak

Sector: Elektriciteit | Industrie | Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Topsector Energie is de drijvende kracht achter innovaties nodig voor transitie naar een betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem. De Topsector Energie werkt via een aantal topconsortia (TKI's) rond wind op zee, nieuw gas (incl. CCU), urban energy (energie-innovaties voor de gebouwde omgeving), industrie, biobased economy (overgang naar biomassa als grondstof) e.d. ook werkt de TSE op brede thema's als systeemintegratie, maatschappelijk verantwoord innoveren rond energie, internationale export en kennisagenda, human capital agenda en de rol van digitalisering in de energietransitie. Naast de TKI-toeslag-regeling voor basisprojecten van consortia in diverse topsectoren (breder als energie) zijn er ondersteunende subsidieregelingen voor specifieke typen projecten (o.a. diverse thematische TSE subsidieregelingen voor innovatieprojecten en de meer brede MIT (voor het MKB). Ook de HER+, DEI+ en MOOI regelingen zijn mede verbonden aan de TSE aanpak.

Toelichting op doorrekening

Dit is faciliterend beleid, en heeft geen direct effect op emissies.

4.33 Verkenning Aanlanding Wind op Zee 2031 - 2040

Naam instrument: Verkenning Aanlanding Wind op Zee 2031 - 2040

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Planning

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In 2050 wil Nederland klimaatneutraal zijn. Dit betekent dat er grote hoeveelheden hernieuwbare elektriciteit en CO₂-arme waterstof nodig zijn. Om dit te bereiken is de tijdige ontwikkeling van grootschalige windenergie op zee cruciaal. In een kamerbrief over windenergie op zee in de periode 2030 - 2050 heeft het kabinet de voorbereidingen van het realiseren van ongeveer 50 GW aan windenergie op zee in 2050 bekengemaakt. Dit is de bovenkant van de gehanteerde bandbreedte van de verschillende energie-scenario's om zeker te zijn van tijdige verduurzaming van de samenleving.

Programma VAWOZ (Verbindingen Aanlanding Wind op Zee) 2031 - 2040 onderzoekt daarom - in nauwe samenspraak met de omgeving - hoe de energie van, nog te bouwen, windparken op zee aan land kan worden gebracht in de vorm van elektriciteit of waterstof voor de periode 2031 - 2040. Het programma geeft ook een doorkijk naar de verwachte wind op zee opgave van 2050 van 70 GW. Daarnaast kijkt het programma naar de inpassing van grootschalige elektrolyse op land, gekoppeld aan de aanlanding van wind op zee.

Het Programma onderzoekt het aanlanden van ongeveer 29 GW aan windenergie op zee in de vorm van circa tien elektriciteitskabels (2 GW kabels) en twee waterstofverbindingen in de periode 2041 - 2050. Dit telt op tot 50 GW met de deels gerealiseerde en deels in procedure zijnde 21 GW tot en met 2031. Daarnaast bereidt het kabinet zich voor om in de periode windenergie op zee door te laten groeien tot ongeveer 70 GW, wat betekent dat er mogelijk nog 20 GW windenergie op zee moet worden gerealiseerd na 2050.

Fungerende details

Momenteel ligt de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage. Na het vaststellen de NRD wordt er gewerkt aan het Plan Milieu Effectenrapportage (MER) en de Integrale Effect-Analyse (IEA) dit zal plaatsvinden van Q2 2024 t/m Q3 2025. Vervolgens volgt de Terinzagelegging ontwerp programma inclusief IEA/plan-MER. Daarna wordt het definitieve Programma VAWOZ bestuurlijk vastgelegd. Dit leidt in Q4 tot de eerste projectprocedures voor uitwerking van de routes.

Toelichting op doorrekening

Omdat de plannen nog niet concreet zijn, zijn deze niet meegenomen. De laatste parken die zijn meegenomen (onder geagendeerd beleid) zijn: Hollandse Kust (west) VIII, 700 MW, verwacht circa 2035, en Doordewind II, 2000 MW, verwacht circa 2035.

4.34 Versnellingsprogramma opschaling duurzame warmte

Naam instrument: Versnellingsprogramma opschaling duurzame warmte

Sector: Elektriciteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Het kabinet heeft gekozen voor een snelle afbouw van laagtemperatuurwarmte uit houtige biograndstoffen. Biograndstoffen zijn op dit moment nog de belangrijkste grootschalige bron voor duurzame warmte. Alternatieve duurzame warmtebronnen moeten door deze afbouw sneller worden opgeschaald. Zonder voldoende duurzame warmtebronnen komen warmtenetten onvoldoende van de grond en vertraagt de transitie in de gebouwde omgeving. Naast voldoende exploitatie-ondersteuning via de SDE++, zal aanvullend beleid nodig zijn om in 2030 de voorgenomen 500.000 nieuwe warmtenetaansluitingen te kunnen leveren. Aanvullend beleid wordt in kaart gebracht om tot verdere opschaling en kostenreductie van duurzame warmte te komen. De benodigde acties worden in het vierde kwartaal van dit jaar door het kabinet naar de Kamer gestuurd.

Toelichting op doorrekening

Over de uitwerking van het Versnellingsprogramma opschaling duurzame warmte is onvoldoende bekend om een effect te kunnen bepalen.

4.35 Wet verbod op kolen voor elektriciteitsproductie

Naam instrument: Wet verbod op kolen voor elektriciteitsproductie

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het regeerakkoord van 2018 is afgesproken dat het gebruik van kolen uiterlijk in 2030 worden gesloten. Inmiddels is de Wet verbod op kolen voor elektriciteitsproductie van kracht. De Amer-9 moet met eind 2024 het gebruik van kolen beëindigen, de laatste drie kolencentrales eind 2029.

Fungerende details

Wet in werking

Toelichting op doorrekening

Per 2030 sluiten de nog overgebleven kolencentrales.

4.36 Zon-op-Zee - Onderzoek tot realisatie 3 GW in 2030

Naam instrument: Zon-op-Zee - Onderzoek tot realisatie 3 GW in 2030

Sector: Elektriciteit

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Er wordt onderzocht of er 3 GW aan zon-op-zee gerealiseerd kan worden binnen de wind-op-zee kavels rond 2030. Met als primair doel het verhogen van de benuttingsgraad van het net-op-zee en het verhogen van de offshore productie van duurzame energie door middel van meervoudig ruimtegebruik op de Noordzee.

Gedurende dit onderzoekstraject wordt er gekeken op welke wijze zon-op-zee binnen de huidige en toekomstige wind-op-zee kavels ingepast kan worden. Dit kan deels gebeuren door het opnemen van kwalitatieve eisen voor zon-op-zee in toekomstige wind-op-zee tenders, maar ook door zon-op-zee ontwikkelingen binnen huidige operationele offshore windparken te stimuleren.

Er dient inzichtelijk te worden gemaakt of en hoe zon-op-zee een volwaardige bijdrage kan leveren aan de offshore energieproductie, en op welke termijn dit mogelijk is. Hiertoe richt het onderzoekstraject zich op de wijze waarop technologische ontwikkelingen binnen zon-op-zee doeltreffend gestimuleerd kunnen worden. Er wordt gekeken naar de mogelijke realisatie van een proefomgeving binnen een bestaand offshore windpark om huidige technologische uitdagingen op te lossen, dan wel om benodigde schaalvergroting te verkrijgen.

Naast de focus op de technologische innovatie is het ook van groot belang dat de ecologische effecten van zon-op-zee op grotere schaal verder in kaart gebracht worden, alsmede het cumulatieve ecologisch effect van de combinatie van zon-op-zee met wind-op-zee.

Voorlopige budgetinformatie

Toezegging van €5 miljoen voor ecologisch onderzoek. Toezegging van €44,5 miljoen vanuit het Klimaatfonds voor een innovatieprogramma.

Toelichting op doorrekening

Deze maatregel is meegenomen als onzekerheid in de onzekerhedenanalyse. De bijdrage van zon op zee resulteert in minimaal 0 en maximaal 10 PJ extra opwek.

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Elektriciteit uit het Hoofdpijnenakkoord

4.37 Oplossen netcongestie met regie bij het kabinet

Naam instrument: Oplossen netcongestie met regie bij het kabinet

Sector: Elektriciteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is momenteel nog niet genoeg uitgewerkt om mee te nemen naast andere instrumenten met betrekking tot de infrastructuur. Bij het schatten van de groei van zon-PV en wind op land wordt er rekening gehouden met netcongestie.

4.38 Stoppen subsidiëren van bio-energie met CCS en biomassacentrales

Naam instrument: Stoppen subsidiëren van bio-energie met CCS en biomassacentrales

Sector: Elektriciteit

Beleidscategorie: Voorgenomen

Toelichting op doorrekening

Dit is meegenomen als voorgenomen beleid, en heeft als gevolg dat het voorgenomen beleid voor BECCS (biomassa met CCS) teniet wordt gedaan. Zonder biomassa subsidie zal BECCS namelijk niet van de grond komen. Dit staat genoteerd bij het instrument 'Negatieve emissies door oa BECCS (0-3,5 Mton)'.

4.39 Windmolens komen zoveel mogelijk op zee in plaats van op land en er wordt een zorgvuldige balans gezocht met ruimte voor visserij

Naam instrument: Windmolens komen zoveel mogelijk op zee in plaats van op land en er wordt een zorgvuldige balans gezocht met ruimte voor visserij

Sector: Elektriciteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is momenteel nog niet genoeg uitgewerkt om mee te nemen. Hier is geen aandacht aan besteed.

5 Factsheets beleidsinstrumenten

Gebouwde Omgeving

5.1 Aanpak kwetsbare wijken en dorpen versterken

Naam instrument: Aanpak kwetsbare wijken en dorpen versterken

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Betreft het beschikbaar stellen van extra middelen aan gemeenten specifiek voor kwetsbare huishoudens in energetisch slechte woningen, zodat bij deze huishoudens de woningen een hogere mate van verduurzaming kunnen bereiken. Deze middelen kunnen boven op de middelen voor de lokale aanpak worden ingezet. De middelen zijn bedoeld voor isolatie en eventueel interne voorzieningen t.b.v. aansluiting op warmtenetten indien aan de orde in het kader van de wijkaanpak.

Voorwaarde: maatregel vergt nadere uitwerking.

Fungerende details

Zie het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024. Er wordt € 425 mln. ingezet voor het versterken van de aanpak van kwetsbare wijken en dorpen. Deze middelen worden beschikbaar gesteld aan gemeenten specifiek voor kwetsbare huishoudens zodat zij per woning een hogere mate van verduurzaming kunnen doorvoeren. De gemeenten kunnen ervoor kiezen een deel van deze woningen vergaand te verduurzamen of het bedrag uitsmeren over meer woningen. De middelen zijn bedoeld voor isolatie en eventueel interne voorzieningen ten behoeve van aansluiting op warmtenetten indien aan de orde in het kader van de wijkaanpak. Voorwaarde toekenning: nadere uitwerking van de maatregel. Beoordeling: aan de voorwaarde is voldaan.

Toelichting op doorrekening

In het Meerjarenprogramma 2025 is 425 miljoen euro toegekend voor het versterken van de aanpak van kwetsbare wijken en dorpen. Deze middelen worden beschikbaar gesteld aan gemeenten specifiek voor kwetsbare huishoudens zodat zij per woning een hogere mate van verduurzaming kunnen doorvoeren. Er is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

EZK (2024), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

5.2 Aanpassingen regelgeving initiatiefrecht of instemmingsrecht

Naam instrument: Aanpassingen regelgeving initiatiefrecht of instemmingsrecht

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In het Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving is aangekondigd dat het initiatiefrecht en het instemmingsrecht van huurders worden aangepast. Zowel de aanpassing van het initiatiefrecht als de aanpassing van het instemmingsrecht vergen een wijziging van het Burgerlijk Wetboek. Via het huidige initiatiefrecht kunnen huurders al betere isolatie afdwingen. Het initiatiefrecht wordt uitgebreid met het doel huurders ook zonnepanelen en een (hybride) warmtepomp te kunnen laten initiëren. Voor huurders van een wooncomplex wordt het mogelijk om gezamenlijk initiatief tot verduurzaming te nemen, onder de voorwaarde dat het om minimaal 70% van de huurders van een complex met minimaal 10 woningen gaat en zij schriftelijk een voorstel doen. In de huidige huurregelgeving is bij het verduurzamen van een huurcomplex vereist dat 70% van alle huurders instemmen. Door de verandering van het instemmingsrecht zullen niet 70% van alle huurders, maar 70% van alle huurders die op het voorstel reageren nodig zijn voor verduurzaming van de woningen. Het versterken van de betaalbaarheid voor de huurder gebeurt door een voorstel als redelijk te beschouwen op het moment dat de aanpassing tot een lagere energierekening voor de huurder leidt. In dat geval stijgt de huur, maar daalt de energierekening, waardoor de woningverbetering betaalbaar blijft voor de huurder.

Toelichting op doorrekening

De voorstellen voor aanpassingen van het initiatiefrecht en instemmingsrecht zijn nog niet uitgewerkt. Er is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

BZK (2022), *Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/01/beleidsprogramma-versnelling-verduurzaming-gebouwde-omgeving>.

5.3 BOSA Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties

Naam instrument: BOSA Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Amateursportorganisaties kunnen via de regeling Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA) subsidie aanvragen voor de bouw- en onderhoudskosten van sportaccommodaties en voor de aanschaf van sportmaterialen. De subsidie bedraagt 20% van de subsidiabele kosten. Activiteiten gericht op energiebesparing, toegankelijkheid, circulariteit, klimaatadaptatie en veiligheidsbeleving ontvangen 10% aanvullende subsidie, dus 30% in totaal. De BOSA-regeling is gestart in 2019 en loopt tot en met 2023. De BOSA-regeling is de opvolger van de subsidieregeling Energiebesparing en duurzame energie sportaccommodaties (EDS-regeling), die is gestart in 2016 en liep tot en met 2018. De EDS-regeling is in 2019 geëvalueerd en daaruit bleek dat met name subsidie werd aangevraagd voor zonnepanelen en energiezuinige sportveld-verlichting. In 2021 heeft RVO een tussenevaluatie uitgevoerd van de BOSA-regeling. RVO heeft geconcludeerd dat de BOSA ervoor zorgt dat amateursportorganisaties investeringen kunnen realiseren, dat de investeringen omvangrijker worden en/of dat investeringen eerder in de tijd gerealiseerd kunnen worden. Met name voor investeringen in duurzaamheid lijkt de BOSA volgens RVO een belangrijk aandeel te hebben in het (eerder) mogelijk maken van deze investeringen. Op advies van RVO is met ingang van 2022 het minimum subsidiebedrag gehalveerd van 5.000 euro naar 2.500 euro om het ook voor kleinere amateursportorganisaties mogelijk te maken een aanvraag te doen.

Toelichting op doorrekening

De subsidieregeling Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA) is bedoeld voor amateursportorganisaties. Het budget voor 2024 is verhoogd van 79 miljoen euro naar 115,5 miljoen euro. Er is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (2024), *Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties (BOSA) 2024*, Den Haag: Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen; <https://www.dusi.nl/subsidies/stimulering-bouw-en-onderhoud-sportaccommodaties> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.4 Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)

Naam instrument: Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In het Besluit bouwwerken leefomgeving (voorheen het Bouwbesluit) heeft de overheid regels vastgelegd voor veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid en milieu. Een bouwwerk moet altijd voldoen aan die regels.

Voor de klimaatdoelen zijn de eisen ten aanzien van duurzaamheid relevant. Hieronder vallen: energiezuinigheid, milieuprestatie, en laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen

Fungerende details

Geen eisen t.a.v. milieuprestatie aan bestaande bouw.

Laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen:

- Een gebouw, anders dan een woongebouw, met een parkeergelegenheid in het gebouw of buiten het gebouw op hetzelfde bouwwerkperceel, met meer dan 20 parkeervakken, heeft tenminste een oplaadpunt. Dit artikel, Artikel 3.87b is niet van toepassing tot en met 31 december 2024.

Eisen aan installaties:

- Er gelden energieprestatie-eisen bij vervanging van een technisch bouwsysteem. Belangrijkste punt: Bij het plaatsen of gedeeltelijk vernieuwen of veranderen of het vergroten van een technisch bouwsysteem waarbij de energieprestatie wordt beïnvloed voldoet dat technische bouwsysteem aan de in tabel 5.21 opgenomen waarde voor de energieprestatie.

Eisen aan isolatiewaarden bouwdelen:

- Bij het verbouwen van een bouwwerk is artikel 4.149 niet van toepassing en is het in artikel 4.152 bedoelde niveau voor de warmteweerstand niet lager dan $1,4 \text{ m}^2 \cdot \text{K}/\text{W}$ of geldt het rechtens verkregen niveau als dat hoger is.
- In afwijking van het eerste lid geldt bij het vernieuwen of vervangen van isolatielagen een warmteweerstand van ten minste $2,6 \text{ m}^2 \cdot \text{K}/\text{W}$ voor een vloer, $1,4 \text{ m}^2 \cdot \text{K}/\text{W}$ voor een gevel en $2,1 \text{ m}^2 \cdot \text{K}/\text{W}$ voor een dak, bepaald volgens NTA 8800, en bij het vernieuwen of vervangen van ramen, deuren en kozijnen een warmtedoorgangscoefficiënt van ten hoogste $2,2 \text{ W}/\text{m}^2 \cdot \text{K}$, bepaald volgens NTA 8800, of het rechtens verkregen niveau als dat hoger is.
- Bij het geheel oprichten of geheel vernieuwen van een dakkapel of van een bijbehorend bouwwerk gelden, in afwijking van het eerste lid, de in de artikelen 4.152 en 4.153 aangegeven prestatieniveaus.
- Bij een ingrijpende renovatie als bedoeld in artikel 2 van de richtlijn energieprestatie gebouwen geldt, in afwijking van het eerste lid, het in artikel 4.152 aangegeven prestatieniveau.

- Van ingrijpende renovatie is sprake wanneer meer dan 25% van de oppervlakte van de bouwschil, bepaald volgens ISSO 75.1, wordt verbouwd en deze verbouw de integrale bouwschil betreft.

Toelichting op doorrekening

Nieuwe gebouwen moeten sinds 1 januari 2021 voldoen aan de Bijna Energieneutrale Gebouw Eisen (BENG-eisen) die zijn opgenomen in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). In het Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving is aangekondigd dat nieuwe gebouwen met een industriefunctie, zoals bedrijfshallen en logistieke hallen, aan energieprestatie-eisen moeten gaan voldoen. Dit beschouwen we in de KEV als geagendeerd beleid. We hebben geen effect-schatting gemaakt van energieprestatie-eisen voor gebouwen met een industriefunctie. Voor deze gebouwen bestaat nog geen bepalingsmethode voor het energielabel en daarom is onduidelijk welk effect gerealiseerd kan worden. Er wordt gewerkt aan een bepalingsmethode. Met behulp van de bepalingsmethode kunnen vervolgens nieuwbouw normen en normen voor bestaande bouw worden vastgesteld.

Referenties

BZK (2022), Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/01/beleidsprogramma-versnelling-verduurzaming-gebouwde-omgeving>

Rijksoverheid (2024), *Besluit bouwwerken leefomgeving*, Rijksoverheid.nl; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving/bouwbesluit-2012> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.5 Bouwbesluit: C-label kantoren energieprestatie-eis

Naam instrument: Bouwbesluit: C-label kantoren energieprestatie-eis

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Per 1 januari 2023 moet elk kantoorgebouw minimaal energielabel C hebben. Dit betekent een primair fossiel energiegebruik van maximaal 225 kWh per m² per jaar. Als het gebouw niet aan de eisen voldoet, dan mag het niet meer als kantoor gebruikt worden. De energielabel C-verplichting geldt niet wanneer: - de kantoorruimte minder dan 50% van het gebouw betreft, - als de totale gebruiksoppervlakte minder is dan 100 m² en- voor monumentale panden. Het bevoegd gezag voor het Bouwbesluit (meestal de gemeente waar het kantoorgebouw staat) is verantwoordelijk voor de handhaving van de energielabel C-verplichting. De gemeenten kunnen de handhaving weer uitbesteden aan een omgevingsdienst. Het energielabel moet worden bepaald volgens de berekeningsmethode NTA 8800. Tot en met 31 december 2020 gold nog de EPC/EI-berekeningsmethode op basis van de NEN 7120. Energielabels blijven 10 jaar geldig.

Fungerende details

Volgens RVO is de tussenstand op 1 april 2024, uitgedrukt in kantooroppervlakte:

- 77% van de kantooroppervlakte met energielabel C of beter
- 10% van de kantooroppervlakte met energielabel D of slechter
- 13% van de kantooroppervlakte zonder energielabel

Uitgedrukt in aantal kantoren (adressen):

- 63% van de kantoren met energielabel C of beter
- 9% van de kantoren met energielabel D of slechter
- 28% van de kantoren zonder energielabel

Toelichting op doorrekening

Per 1 januari 2023 moet elk kantoorgebouw minimaal energielabel C hebben. De monitoring van RVO geeft aan dat een ruime meerderheid van het kantooroppervlak hieraan voldoet. We veronderstellen in de raming dat om energielabel C te halen extra ledverlichting, HR-ketels en HR++-glas worden geplaatst.

Referenties

RVO (2024), *Energielabel C kantoren*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/energielabel-c-kantoren> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.6 Bouwbesluit: algemeen (incl. EPC)

Naam instrument: Bouwbesluit: algemeen (incl. EPC)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Bouwbesluit (update 2012) en de Regeling Bouwbesluit regelen voorschriften voor veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid en milieu van toepassing bij nieuwbouw en verbouwingen van gebouwen. Er zijn onder meer voorschriften over de CE-markering en de aansluiting van gas, elektriciteit, noodstroom en water, alsmede eisen t.a.v. ventilatie, luchtdichtheid, isolatiewaarde en (sinds 2013) de milieuprestatie van gebouwen (MPG). Het Bouwbesluit stelt verder eisen aan energiezuinigheid via de Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC). De bepaling van de EPC ligt vast in de norm NEN 7120 Energieprestatie van gebouwen (EPG). Deze norm geldt voor nieuwbouw van woningen en utiliteitsbouw.

Fungerende details

Vervangen door het Bbl in 2021.

Toelichting op doorrekening

Het Bouwbesluit is op 1 januari 2024 vervangen door het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

Referenties

Overheid.nl (2024), *Regeling Bouwbesluit 2012*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031022/2023-07-01> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.7 DEI+: Aardgasloze gebouwde omgeving

Naam instrument: DEI+: Aardgasloze gebouwde omgeving

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch, Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De subsidie uit de regeling Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) Aardgasloze gebouwde omgeving is bedoeld voor ondernemers met een innovatie die helpt woningen, woongebouwen, gebouwen zonder woonfunctie (utiliteitsbouw) of wijken aardgasloos te maken. Het is een regeling binnen de topsector Energie. Het gaat om de volgende innovaties:

- De overgang naar aardgasloze of aardgasloos-ready woningen, woongebouwen, utiliteitsbouw of wijken. De kosten zijn hierbij zo laag mogelijk voor de eindgebruiker en de maatschappij;
- Het in stand houden van de technische, fysische, praktische en esthetische kwaliteiten in de woning, het woongebouw, het utiliteitsgebouw en/of de wijk. En als het kan deze kwaliteiten verbeteren;
- De verhoging van het tempo om bestaande woningen, woongebouwen, utiliteitsgebouwen of wijken op grote schaal en met draagvlak aardgasloos of aardgasloos-ready te maken.

Fungerende details

De DEI+ wordt via het Klimaatfonds opgehoogd met 250 miljoen euro (DEI+ is meer dan alleen aardgasloze gebouwde omgeving).

Het DEI-project mag maximaal 4 jaar duren. Uiterlijk aan het eind van de looptijd van het project moeten de ontwikkelde producten, processen en diensten als prototype geplaatst zijn, of worden gedemonstreerd in een omgeving die kenmerkend is voor het werken onder reële omstandigheden. Dit is meestal in een gebouw of in de energie-infrastructuur van de wijk.

Toelichting op doorrekening

De regeling Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) Aardgasloze gebouwde omgeving wordt in de KEV als faciliterend beleid beschouwd. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de uitkomst van de gestimuleerde innovatietrajecten onzeker is en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

RVO (2024), *DEI+: Aardgasloze gebouwde omgeving*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dei/aardgasloze-gebouwde-omgeving> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.8 Differentiatie leennormen voor hypothecair krediet

Naam instrument: Differentiatie leennormen voor hypothecair krediet

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De leennormen voor 2024 zijn gedifferentieerd naar energielabel. Hoe beter het energielabel hoe meer geleend kan worden. Huishoudens met een beter energielabel besparen namelijk op hun energierekening, waardoor ze meer ruimte in hun budget overhouden voor bijvoorbeeld hogere hypotheeklasten.

Fungerende details

Vanaf 1 januari 2024 zal de maximale toegestane hypotheek voor huishoudens mede afhankelijk zijn van het energielabel van de woning. Daarnaast kunnen huishoudens vanaf 2024 extra lenen als zij energiebesparende maatregelen treffen. Deze bedragen zijn alleen gekoppeld aan het energielabel van de woning en onafhankelijk van het inkomen.

De bedragen zijn doorgerekend door het Nibud. EFG is de nieuwe o lijn. CD is + €5.000, AB + €10.000, A+/ A++ € 20.000, A+++ € 30.000, A++++ EUR 40.000 en A++++ met garantie € 50.000. Tevens kan meer worden bijgeleend om een bestaande woning te verduurzamen. EFG € 20.000/ CD € 15.000 en AB en beter € 10.000.

Extra leenbedrag voor energiebesparende maatregelen: EFG € 20.000, CD € 15.000, AB €10.000, A+ A++ A+++ €10.000, A++++ € 0.

Op deze manier wordt de verduurzaming van koopwoningen op een financieel verantwoorde wijze gefaciliteerd en wordt dit ook een belangrijk onderdeel van het hypotheekadvies.

Toelichting op doorrekening

De differentiatie van leennormen voor hypothecair krediet wordt beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

BZK (2023), *Kamerbrief over Integrale visie op de woningmarkt*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32847-1120.html>.

5.9 Digitaal platform Verbeterjehuis.nl

Naam instrument: Digitaal platform Verbeterjehuis.nl

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het platform verbeterjehuis.nl is de landelijke digitale basisvoorziening voor mensen die hun woning willen verduurzamen. Zij krijgen beter inzicht in de mogelijkheden voor het verduurzamen van hun woning, wat besparingseffecten zijn en hoe vraag en aanbod bij elkaar kunnen worden gebracht.

Met de energiesubsidiewijzer ontdek je of je subsidie kunt krijgen voor energiebesparende aanpassingen in je huis. Ook kun je een bedrijf zoeken dat de maatregel voor je kan uitvoeren. Tot slot is er ook is er een overzicht van aanbieders van leningen.

Verbeterjehuis.nl komt voort uit afspraken in het Klimaatakkoord van juni 2019. Het Klimaatakkoord bestaat uit maatregelen en afspraken met als doel om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met de helft te verminderen in 2030 (ten opzichte van 1990).

Fungerende details

Sinds eind 2022 is verbeterjehuis.nl verder uitgebreid (zie kamerbrief van 13 september 2022)

De rekenkern is verbeterd om beter aan te sluiten bij het werkelijke energieverbruik.

er is een 3D 'digital twin' toegevoegd waarmee gebruikers die meer detail willen invoeren dit kunnen doen

Toelichting op doorrekening

Het digitaal platform Verbeterjehuis.nl is een van de instrumenten die ingezet worden op het gebied van communicatie en ontzorging. Dit instrument faciliteert het nemen van verduurzamingsmaatregelen in de gebouwde omgeving.

Referenties

Milieu Centraal, RVO & BZK (2024), *Over Verbeterjehuis.nl*, Milieu Centraal, RVO & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Klimaat; <https://www.verbeterjehuis.nl/over-verbeterjehuis-nl> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.10 Doe-het-zelf-voucher

Naam instrument: Doe-het-zelf-voucher

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Doe-het-zelf-voucher: Dit een isolatietegoedbon voor de doe-het-zelver, zodat doe-het-zelvende burgers kosten kunnen besparen bij het isoleren van hun huis en schaarse professionals vooral kunnen worden ingezet voor complexe werkzaamheden.

Fungerende details

De doe-het-zelf-voucher is onderdeel van actielijn 1 van het Nationaal Isolatieprogramma. De middelen die gemeenten kunnen aanvragen voor de lokale aanpak NIP, kunnen ook worden besteed aan doe-het-zelf activiteiten. Voor voorwaarden en budget zie actielijn 1.

Toelichting op doorrekening

De Doe-het-zelf-voucher is beschouwd als faciliterend beleid.

5.11 Eindnorm 2050 utiliteitsbouw

Naam instrument: Eindnorm 2050 utiliteitsbouw

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Voor eigenaren van utiliteitsgebouwen die verduurzamingsmaatregelen willen nemen, is het van belang zicht te hebben op de maatregelen die op weg naar 2030 en 2050 verstandig zijn. Dit is relevant bij het opstellen van meerjarenonderhoudsplannen, het uitvoeren van (groot) onderhoud of het wisselen van huurders of verkoop. Voor de bestaande utiliteitsbouw wordt een wettelijke eindnorm ontwikkeld voor de energieprestatie van gebouwen in 2050, gebaseerd op de nieuwe bepalingmethode energieprestatie van gebouwen (NTA8800) en uitgedrukt in kilowattuur per m² per jaar. Voor alle gebruiksfuncties zijn inmiddels onderzoeken gedaan op welk niveau deze eindnorm zou moeten liggen, om in 2050 een CO₂-arme gebouwenvoorraad te hebben. Dit niveau ligt op of net onder het huidige BENG-niveau voor nieuwbouw (Bijna Energieneutrale Gebouwen). Wanneer de eindnorm bekend is gemaakt, kan deze ook verwerkt worden in bestaande instrumenten, zoals de subsidies en fiscale instrumenten (EIA of Energie Investeringsaftrek). Het streven is dat het percentage gebouwen dat voldoet aan de eindnorm zal groeien van ca. 6% in 2022 naar 25% in 2030. In 2025 worden ook de vangneteisen in het Besluit bouwwerken leefomgeving bij verbouw aangescherpt. Deze geven op bouwdeelniveau duidelijkheid over de minimaal te behalen energieprestatie.

Toelichting op doorrekening

De verplichte eindnorm voor de energieprestatie van utiliteitsgebouwen is nog niet bepaald. Er is in de KEV geen effectschatting gemaakt.

Referenties

RVO (2024), *Renovatiestandaard*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/renovatiestandaard> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.12 Energie Prestatie Vergoeding (EPV)

Naam instrument: Energie Prestatie Vergoeding (EPV)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De EPV (Energie Prestatie Vergoeding) is een wettelijk vastgelegde mogelijkheid voor verhuurders om via een Energie Prestatie Vergoeding bij de huurder de investeringen in (vergaande) verduurzaming van een gebouw terug te kunnen verdienen. Deze EPV is een maandelijks bedrag naast huur en servicekosten en heeft geen invloed op een eventuele huurtoeslag. De huurder heeft ten gevolge van de verduurzaming een comfortabeler en energiezuiniger woningen met een lage energierekening, waardoor deze vergoeding mogelijk is. De verhuurder informeert de huurder jaarlijks over de gemeten prestaties van de woning in het afgelopen jaar. Daaruit blijkt of de woning voldoet aan de minimale, wettelijke prestatie-eisen die aan de verhuurder het recht geven om EPV te vragen.

Fungerende details

In 2023 is de gemoderniseerde Energieprestatievergoeding in werking getreden. Het Besluit is vereenvoudigd en versimpeld, met als doel dat meer verhuurders, met name woningcorporaties, gebruik zullen maken van de EPV om zo hun woningen hoogwaardig te verduurzamen en gasloos te maken. Met deze wijziging kunnen alleen woningen die op een warmtepomp aangesloten worden, en dus all-electric verwarmd worden, in aanmerking komen voor de Energieprestatievergoeding. Ook voor meergezinswoningen is een extra categorie opgesteld. In 2025 zal het Besluit mogelijk worden aangepast, afhankelijk van de uitkomst van het debat over de salderingsregeling (en de evaluatie van de Isolatiestandaard).

De maximale hoogte van de EPV is wettelijk vastgelegd per m² gebruiksoppervlakte per maand en wordt jaarlijks geïndexeerd. Er wordt een verschil gemaakt tussen EPV basis en EPV hoogwaardig.

Toelichting op doorrekening

De Energieprestatievergoeding (EPV) is een bestaand beleidsinstrument.

Referenties

RVO (2024), *Energieprestatievergoeding (EPV)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/energieprestatievergoeding> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.13 Energielabel

Naam instrument: Energielabel

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Europese Richtlijn energieprestatie gebouwen (EPBD) heeft het energielabel verplicht gesteld. Deze richtlijn is omgezet in Nederlandse regelgeving via het Besluit energieprestatie gebouwen en de Regeling energieprestatie gebouwen. Het Besluit energieprestatie gebouwen verplicht het beschikbaar stellen van een geldig energielabel. Deze verplichting geldt bij de verkoop, verhuur en oplevering van een gebouw. Daarnaast moeten verkopers en verhuurders van een gebouw verplicht de energielabelklasse (de letters A++++ tot en met G) van een geldig energielabel vermelden in advertenties. Deze verplichting geldt wanneer zij het gebouw via advertenties in commerciële media te koop of te huur aanbieden. Zoals op social media of via de website van een makelaar.

Fungerende details

Het energielabel is verplicht bij de verkoop, verhuur en oplevering van woningen en appartementen. Bij sommige woningen of bijzondere gebouwen is een energielabel niet verplicht. Bijvoorbeeld bij een beschermd monument of fabriekshal.

De Inspectie Leefomgeving en Transport controleert of er een geldig energielabel is bij de verkoop, verhuur of oplevering van woningen.

Bij nieuwe verhuur moet de eigenaar van het gebouw een kopie van het energielabel aan de nieuwe huurder geven. Bij verkoop ontvangt de koper het energielabel van de vorige eigenaar.

Toelichting op doorrekening

Het energielabel speelt een rol bij verschillende andere beleidsinstrumenten. Het is in de KEV beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

RVO (2024), *Energielabel woningen en gebouwen*, Den Haag: RVO; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/energielabel-woningen-en-gebouwen> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.14 Energy Efficiency Directive (EED) m.b.t. Renovatieverplichting gebouwen publieke instellingen

Naam instrument: Energy Efficiency Directive (EED) m.b.t. Renovatieverplichting gebouwen publieke instellingen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Doelstelling in de EED is om tot 2050 per jaar 3% van het totaal oppervlak aan publieke instellingen (peildatum 2020) te renoveren naar een betere energieprestatie om hiermee het energieverbruik te verminderen. Dit is voorgenomen beleid en zal nog helemaal uitgewerkt moeten worden.

Toelichting op doorrekening

Artikel 6 van de EED verplicht de lidstaten om per jaar 3 procent van de totale vloeroppervlakte van gebouwen die eigendom zijn van overheidsinstanties te renoveren. Bij het vereiste renovatieniveau gaat het om normen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG) of emissievrije gebouwen. Het is mogelijk om een alternatieve benadering te gebruiken waarbij een jaarlijkse energiebesparing wordt gerealiseerd die tenminste gelijkwaardig is aan de standaardbenadering. Omdat nog niet uitgewerkt is hoe Nederland aan deze verplichting wil voldoen en er mogelijk gekozen wordt voor een alternatieve benadering op basis van bestaande beleidsinstrumenten is er geen effect bepaald.

Referenties

Europese Commissie (2024), AANBEVELING (EU) 2024/1716, Europese Commissie; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401716.

TNO (2022), *Artikel 6 EED renovatieplicht gebouwen publieke instellingen*, Amsterdam: TNO; <https://www.rvo.nl/files/file/2022-05/artikel-6-eed-renovatieplicht-gebouwen-publieke-instellingen.pdf>.

5.15 Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)

Naam instrument: Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Energy Performance of Buildings Directive EU/2010/31 is een Europese richtlijn die beleid stimuleert om:

- een zeer energie-efficiënte en emissieloze gebouwde omgeving te realiseren;
- een stabiel investeringsklimaat te creëren;
- consumenten en bedrijven te ondersteunen bij het maken van goed geïnformeerde investeringsbeslissingen.

De lidstaten dienen de richtlijnen uit de EPBD te implementeren door deze om te zetten in beleid.

Fungerende details

Op dit moment is de EPBD III nog van kracht. In 2025 zal naar verwachting de EPBD IV van kracht worden. Het Europees Parlement heeft op donderdag 9 februari voor een ambitieuzere Energy Performance of Buildings Directive IV (EPBD IV) gestemd. De herziene EPBD maakt deel uit van het Fit-for-55-pakket en de Renovatiegolf mededeling. Het Fit-for-55-pakket geeft invulling aan het juridisch bindende Europese broeikasgasreductiedoel van tenminste netto 55% in 2030 t.o.v. 1990 en klimaatneutraliteit in 2050, zoals vastgelegd in de Europese Klimaatwet

Belangrijke aanscherpingen in de EPBD IV t.o.v. de EPBD III zijn (zie ook de kamerbrief over de 12 maart 2024):

- De EPBD IV introduceert de ZEB-standaard voor de gebouwde omgeving in 2050. ZEB (zero-emission building) staat voor een zeer lage energievraag en geen emissies van fossiele brandstoffen meer in de gebouwde omgeving. Er zijn verschillende opties voor de energievoorziening toegestaan: hernieuwbare energiebronnen op het perceel, hernieuwbare energiebronnen van energiegemeenschappen, energie uit warmte- en koudnetten en uit landelijke netten.
- ZEB wordt de nieuwe standaard voor nieuwbouw vanaf 2030. Voor nieuwe publieke gebouwen geldt de ZEB standaard al vanaf 2028.
- Het voorstel bevat een aanpak waarbij lidstaten een eigen traject vaststellen om het gemiddelde energiegebruik van de woningvoorraad met 16% te verminderen in 2030 en 20-22% in 2035 ten opzichte van 2020. Hierbij is afgesproken dat ten minste 55% van de afname bereikt wordt door de renovatie van de 43% slechtst presterende woningen. Er zijn uitzonderingen mogelijk voor onder meer monumenten en tijdelijke woningen. Er volgen géén individuele renovatieverplichtingen voor woningeigenaren. In eerdere concepten was dit wel nog het geval.
- Voor utiliteitsgebouwen volgen MEPS. Lidstaten dienen in 2030 16% en in 2033 26% (t.o.v. 2020) van de slechtst presterende utiliteitsgebouwen te renoveren. Ook hier zijn uitzonderingen mogelijk voor bijvoorbeeld monumenten, gebouwen van de krijgsmacht en bepaalde gebouwen in de landbouwsector.

- Er worden aanvullende eisen gesteld aan de energielabelsystematiek. Er volgt een gemeenschappelijk EU-sjabloon voor het energielabelafschrijf om burgers beter te informeren en verduurzamingsbeslissingen te vereenvoudigen. Er volgt géén strikte EU-harmonisatie van de energielabelklassen, zoals eerder wel besproken werd. Voor Nederland geldt dat de indeling A tot en met G behouden blijft in het uiteindelijke compromis. Er volgt daarnaast een nieuwe klasse A0 voor gebouwen die voldoen aan de ZEB-standaard. De EPBD IV behoudt de mogelijkheid om de nationale berekeningsmethodiek voor de energieprestatie van gebouwen te behouden in Nederland.
- Lidstaten moeten streven naar het uitfasen van de cv-ketel en andere fossiele brandstofinstallaties in 2040. Dit is geen verplichting, maar een streven.
- De EPBD IV stelt regels over verplichte installatie van een zonne-energiesysteem waar dat technisch, functioneel en economisch haalbaar is. Voor nieuwe utiliteitsgebouwen van meer dan 250 m² gebruiksoppervlakte gelden deze regels uiterlijk op 31 december 2026. Voor bestaande publieke gebouwen is een geleidelijke aanpak voorzien waarbij gebouwen groter dan 2.000 m² gebruiksoppervlakte uiterlijk op 31 december 2027 aan de nieuwe regels moeten voldoen. Deze drempel wordt progressief verlaagd tot 250 m² in december 2030.
- De bepalingen voor laadpunten voor voertuigen zijn verder aangescherpt.
- Tot slot moeten financieringsmaatregelen en energieloketten energetische renovaties stimuleren bij huishoudens en kleine bedrijven. Kwetsbare huishoudens dienen ondersteund te worden ter voorkoming van energiearmoede.

Lidstaten krijgen twee jaar de tijd om de herziene EPBD in nationale regelgeving en nationaal beleid te verankeren, vanaf de datum dat de richtlijn formeel is gepubliceerd. De implementatietermijn is relatief kort. Mede daarom geldt, zoals eerder in het wetgevingsprogramma Klimaat aangegeven, als uitgangspunt voor de implementatie dat het zuivere implementatie betreft. Dat betekent dat geen andere regels worden opgenomen dan voor de implementatie noodzakelijk. Dit betekent dat voor eventuele aanvullende nationale maatregelen een separaat wetgevingsproces gevolgd moet worden.

Toelichting op doorrekening

De herziening van de Europese Richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD IV) is nog niet geïmplementeerd in nationale regelgeving. De herziene EPBD bevat verschillende wijzigingen ten opzichte van de EPBD III. De EPBD IV introduceert de zero-emission building (ZEB)-standaard voor de gebouwde omgeving. De ZEB-standaard wordt de standaard voor nieuwbouw vanaf 2030. Voor nieuwe publieke gebouwen geldt de ZEB-standaard vanaf 2028. De lidstaten mogen de ZEB-standaard zelf vaststellen. Omdat nog onduidelijk is hoe de Nederlandse ZEB-standaard eruit zal zien is er geen effect bepaald. Toelichting over de doorrekening van de uitfasering van de slechtst presterende utiliteitsgebouwen staat bij het instrument “Normering utiliteitsbouw”.

Referenties

BZK (2024), *Kamerbrief over Uitkomst EPBD onderhandelingen*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/03/12/kamerbrief-over-uitkomst-epbd-onderhandelingen>.

5.16 Financiële ondersteuning Rijk uitvoeringskosten gemeenten aardgasvrije wijken

Naam instrument: Financiële ondersteuning Rijk uitvoeringskosten gemeenten aardgasvrije wijken

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Gemeenten hebben de regierol in de gebiedsgerichte aanpak, aangezien deze aanpak een nauwe samenwerking en afstemming tussen diverse partijen op lokaal niveau vereist. Om hier invulling aan te geven heeft de gemeente voldoende uitvoeringscapaciteit nodig. Vanuit het rijk wordt financiële ondersteuning aan gemeenten geboden- ten behoeve deze uitvoeringscapaciteit.

Fungerende details

Op dit moment zijn de volgende financiële regelingen en subsidies van kracht:

- Regeling specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie. Hierin is in totaal voor 9 miljoen + 7,5 miljoen middelen beschikbaar gesteld voor de gemeenten. De verdeling staat gepubliceerd in de Regeling.
- De CDOKE middelen (tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid). Deze regeling heeft tot doel om gedurende de uitkeringsperiode de capaciteit (bemensing) te vergroten bij decentrale overheden voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid in de volgende sectoren: gebouwde omgeving, elektriciteit, mobiliteit, industrie en overige klimaatsectoren.

Toelichting op doorrekening

Vanuit het Rijk wordt financiële ondersteuning aan gemeenten geboden ten behoeve van uitvoeringscapaciteit voor de het nemen van de regierol in de gebiedsgerichte aanpak. Dit wordt beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

Rijksoverheid (2024a), *Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0047918/2024-05-29>.

Rijksoverheid (2024b), *Regeling specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0048174/2024-01-01>.

5.17 GWW Opschaling infratechnieken (CE)

Naam instrument: GWW Opschaling infratechnieken (CE)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen | Geagendeerd | Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het doorontwikkelen van duurzame innovatietechnieken van publieke infraprojecten (grond-, weg- en waterbouw; GWW) door middel van een launching customer-programma, gericht op de eerste klant (opdrachtgever) van een nieuwe innovatie. De maatregel wordt per 2025 uitgebreid met een subsidie voor het versneld opschalen van beschikbare duurzame innovatietechnieken in de asfaltsector door middel van een launching customer programma. In dit programma hanteert de overheid in haar aanbestedingen innovatieve asfalttechnieken, namelijk duurzame asfaltmengsel en levensduur verlengende maatregel voor asfalt.

Fungerende details

Toepassing MKI is breder, ook voor biobased bouwen in GWW.

Voorlopige budgetinformatie

Vanaf 2025 in totaal €100 miljoen.

Toelichting op doorrekening

Vanuit het Klimaatfonds is in 2024 €100 miljoen onvoorwaardelijk toegekend voor deze maatregel. Het gaat om subsidie voor het versneld opschalen van beschikbare duurzame innovatietechnieken in de asfaltsector door middel van een launching customer programma. In dit programma hanteert de overheid in haar aanbestedingen innovatieve asfalttechnieken, namelijk duurzame asfaltmengsel en levensduurverlengende maatregel voor asfalt. De emissies van asfaltproducerende bedrijven bedroeg 14 megaton CO₂ in 2021. Het effect van deze maatregel is nog niet gekwantificeerd in de rekenwaarde, en alleen in de bandbreedte meegenomen als volume-effect.

5.18 Garantiefonds voor Maatschappelijk Vastgoed

Naam instrument: Garantiefonds voor Maatschappelijk Vastgoed

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

We zijn een verkenning gestart naar een fonds voor maatschappelijk vastgoed. Vooralsnog is hier een advies uitgekomen om €75.000 te doteren richting bestaande fondsen voor het verstrekken van leningen tot €250.000 aan maatschappelijk vastgoed via een verkort kredietpad om te verduurzamen. Tevens kan een Garantiefonds in een behoefte voorzien en solvabiliteitsvrije leningen mogelijk maken. Hiermee zouden langjarige leningen zonder risico opslag verstrekt kunnen worden, afhankelijk van het defaultpercentage welke gehanteerd wordt leidt dit tot een hefboom. In principe is nu €175 miljoen gereserveerd. Om de uitvoering te laten slagen combineren wij dit (niet verplicht) met een programmatische aanpak, hier is €50 miljoen voor gereserveerd, in mandjes efficiënt aanbesteden. Het is een uitgewerkt bestedingsplan in het kader van middelen uit het Klimaatfonds, definitieve besluitvorming dient nog plaats te vinden.

Toelichting op doorrekening

In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is een reservering van 175 miljoen euro toegekend voor de oprichting van een nieuw fonds voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. In de aanvraag zijn verschillende opties geschetst voor de uitwerking. De oprichting van het fonds is beschouwd als geagendeerd beleid. Omdat de uitwerking nog niet bekend is, is er geen effectschatting gemaakt. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 74,9 miljoen euro toegekend voor dotaties aan bestaande fondsen voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Het gaat om het BNG Duurzaamheidsfonds, het Warmtefonds (ten behoeve van scholen), het Nationaal Restauratiefonds en regionale energiefondsen. De donaties aan bestaande fondsen zijn beschouwd als voorgenomen beleid. Er is geen effectschatting gemaakt. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 49,7 miljoen euro toegekend voor het oprichten van een programmabureau om via een programmatische aanpak de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed te ondersteunen en te versnellen. Het voorstel is een landelijk programmabureau op te richten met experts die geschikte projecten bundelen, businesscases uitrekenen, aanbestedingen doen en de opdracht gunnen. Deze aanpak heeft mogelijk belangrijke voordelen, maar is nog onbewezen. Het is onzeker of er voldoende gebouwen te bundelen zijn die qua type, timing en complexiteit bij elkaar passen. Ook is het onzeker of voldoende gebouweigenaren zich willen committeren aan deze aanpak. De programmatische aanpak is beschouwd als voorgenomen beleid. Er is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

EZK (2024), Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

EZK (2024), Overzicht maatregelen MJP 2025 Klimaatfonds uitgewerkt in fiches, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/voorstellen-maatregelen-mjp-2025-klimaatfonds>.

5.19 Gaswet (incl. vervallen aansluitplicht nieuwbouw via de VET)

Naam instrument: Gaswet (incl. vervallen aansluitplicht nieuwbouw via de VET)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Sinds 1 juli 2018 is de Wet Voortgang Energietransitie (Wet tot wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en van de Gaswet, hierna: Wet Vet) van kracht. Bij deze wet is bepaald dat de gasaansluitplicht voor nieuwbouw vervalt. Met de Wet Vet treedt per direct de verplichting tot aardgasvrij bouwen in. De vroegere verplichting voor de netbeheerder om elk verzoek tot een aansluiting op het gas te voorzien van een aansluiting, geldt vanaf 1 juli 2018 niet meer voor een nieuw te bouwen bouwwerk. De afschaffing van de aansluitplicht geldt alleen voor een kleinverbruikersaansluiting.

Fungerende details

De ingangsdatum van 1 juli 2018 geldt voor bouwaanvragen vanaf die datum.

Toelichting op doorrekening

Doordat de gasaansluitplicht voor nieuwbouw is vervallen, is een verplichting tot aardgasvrij bouwen ingetreden. De afschaffing van de aansluitplicht geldt alleen voor kleinverbruikersaansluitingen.

Referenties

RVO (2024), Factsheet wijziging gasaansluitplicht per 1 juli 2018, Den Haag: RVO;

<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2018/07/Factsheet-gasaansluitplicht-vanaf-1-juli-2018-02.pdf> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.20 Geothermie lage temperatuur

Naam instrument: Geothermie lage temperatuur

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Voor een uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel Vroege fase opschaling. Voorwaarde: het voorkomen van overlap van stimulering middels de SDE++.

Toelichting op doorrekening

In het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024 is 100 miljoen euro toegekend voor het opschalen van lage temperatuur geothermie ten behoeve van het gebruik van warmte in gebouwde omgeving. De doelgroep betreft warmtebedrijven die gebruik maken van geothermie. Bedrijven kunnen een aanvraag doen voor een pilot ondiepe geothermie dan wel innovatie omtrent ondiepe geothermie. Dit wordt in de KEV als faciliterend beleid beschouwd. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de resultaten van de pilots en innovatieprojecten onzeker zijn en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

KGG (2024), *Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Klimaat en Groene Groei; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/17/minvkgg-meerjarenprogramma-2025-klimaatfonds>.

5.21 Groeifondsaanvraag NieuweWarmteNu! (NWN)

Naam instrument: Groeifondsaanvraag NieuweWarmteNu! (NWN)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Nationaal Groeifonds heeft het consortium NieuweWarmteNu! (NWN!) in 2022 een bijdrage toegekend van 200 miljoen euro. Met dit budget kunnen 10 tot 12 collectieve warmteprojecten in de gebouwde omgeving en de glastuinbouw worden ontwikkeld als vervanging voor verwarming met aardgas.

In het consortium NWN! werken overheden, (warmte-)bedrijven, netbeheerders, energiecoöperaties en kennisinstellingen samen om een versnelling te geven aan de inzet van duurzame collectieve warmtesystemen. Naast de projecten die NWN! wil realiseren voor de aanleg van duurzame collectieve warmtesystemen in de gebouwde omgeving en de glastuinbouw, worden diverse innovaties in de praktijk gedemonstreerd.

Fungerende details

Via het programma Nieuwe Warmte Nu gaan tussen 2026 en 2030 meer dan 20.000 huizen en gebouwen en ruim 800 hectare glastuinbouw in Nederland van het aardgas af. De eerste projecten zullen naar verwachting gerealiseerd zijn in 2026. Nationaal Groeifonds maakt 200 miljoen euro vrij voor de 11 projecten met duurzame warmtebronnen. Denk bijvoorbeeld aan aardwarmte, restwarmte uit industrie en warmte uit afval- of oppervlaktewater. Binnen het programma vallen ook 6 innovaties rond technisch vernieuwende warmtesystemen, zoals seizoensopslag van warmte voor later gebruik.

Toelichting op doorrekening

Via het Nationaal Groeifondsvoorstel NieuweWarmteNu! is een budget van 200 miljoen euro beschikbaar om circa 30.000 bestaande woningen op een warmtenet aan te sluiten. Dit instrument is meegenomen bij het bepalen van het verwachte aantal warmtenetaansluitingen.

Referenties

Nieuwe Warmte Nu (2024), *Samen sneller van het aardgas af*, Nieuwe Warmte Nu; <https://nwn.nu/> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

Rijksoverheid (z.j.), 'Nieuwe Warmte Nu!', Nationaal Groeifonds; <https://www.nationaalgroeifonds.nl/overzicht-lopende-projecten/thema-energie-en-duurzame-ontwikkeling/nieuwe-warmte-nu>.

5.22 Groiefondsprogramma Toekomstbestendige Leefomgeving

Naam instrument: Groiefondsprogramma Toekomstbestendige Leefomgeving

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Onder regie van de TKI Bouw en Techniek is in 2023 de uitvoering gestart van het Nationaal Groiefonds programma Toekomstbestendige Leefomgeving. Het programma richt zich op industrialisatie en verduurzaming van (ver)bouwketens en datagedreven beheer en onderhoud, levensduurverlenging en toekomstbestendig vervangen van infra en loopt tot 2028, met een tussentijdse evaluatie in 2026.

Fungerende details

TKI Bouw en Techniek heeft samen met de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en ruim 130 betrokken partijen drie samenhangende programma's opgezet rond infrastructuur, gebouwen en ecosysteemontwikkeling.

Het programma Toekomstbestendige Leefomgeving richt zich op het (door)ontwikkelen van circulair en biobased bouwen en datagedreven assetmanagement, het opschalen van de industrialisatie binnen de sector gericht op het verhogen van efficiency, productiviteit en het reduceren van faalkosten en de bouw van een goed-functionerend, zichzelf versterkend, innovatie-ecosysteem door het initiëren van nieuwe aanpakken rondom leren, samenwerken in de keten en structureel innoveren in de ontwerp-, bouw- en technieksector.

- Deelnemers: ruim 130 marktpartijen, kennisinstellingen en overheden in de ontwerp-, bouw- en technieksector. Het consortium buigt zich over drie deelprogramma's: infra, gebouwen en ecosysteem.
- Coördinatie: TKI Bouw en Techniek
- Looptijd: vijf jaar, van 2023 – 2028
- Voortgang: op de website van de TKI Bouw en Techniek
- Subsidieverstreker: het Nationaal Groiefonds. Het investeringsprogramma heeft een totale omvang van ruim € 200 miljoen. In 2022 is besloten om € 100 miljoen te reserveren voor dit programma. De adviescommissie heeft in februari 2023 besloten deze reservering om te zetten in een toekenning van € 60 miljoen en een voorwaardelijke toekenning van €40 miljoen.

Toelichting op doorrekening

Het Programma Toekomstbestendige Leefomgeving wordt in de KEV als faciliterend beleid beschouwd. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de resultaten van het programma onzeker zijn en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

Programma Toekomstbestendige Leefomgeving (2024), *Toekomstbestendige Leefomgeving, Programma Toekomstbestendige Leefomgeving*; <https://toekomstbestendigeleefomgeving.nl/> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.23 ISDE Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE/ISDE-KA)

Naam instrument: ISDE Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE/ISDE-KA)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Voorgenomen | Geagendeerd | Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE) is een subsidie voor energiebesparende en duurzame maatregelen voor woningeigenaren en zakelijke gebruikers.

Fungerende details

Er is ISDE-subsidie beschikbaar voor eigenaren van koopwoningen en voor zakelijke gebruikers. Per 1 januari 2021 is de Subsidie energiebesparing eigen huis (SEEH) voor woningeigenaren opgegaan in de Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE). Voor isolatie is het subsidiepercentage ongeveer 15% bij 1 maatregel en ongeveer 30% wanneer 2 of meer (isolatie)maatregelen worden genomen. In 2024 is het budget verhoogd, van € 560 miljoen naar € 600 miljoen. Elk jaar komt er nieuw budget beschikbaar. De ISDE loopt door tot 2030. Woningeigenaren krijgen subsidie voor: isolatiemaatregelen, warmtepompen, zonneboilers, aansluiting op warmtenet en elektrische kookvoorzieningen. Zakelijke gebruikers krijgen subsidie voor warmtepompen, zonneboilers en kleinschalige windturbines.

Het is ook mogelijk om als intermediair ISDE aan te vragen voor een woningeigenaar. Daarnaast kunnen gemeenten sinds februari 2024 de ISDE namens woningeigenaren aanvragen én ontvangen, om daarmee hun inwoners te kunnen ontzorgen. Ook is er per 2024 een bonussubsidie beschikbaar wanneer gebruik wordt gemaakt van biobased milieuvriendelijk isolatiemateriaal en daarnaast zijn per 2024 de subsidievoorwaarden voor monumenten versoepeld.

Toelichting op doorrekening

Het ISDE budget voor de periode 2023 tot en met 2030 is in de raming met vastgesteld beleid 2.590 miljoen euro en in de raming met vastgesteld en voorgenomen beleid 2.859 miljoen euro. Bij het geagendeerde beleid is extra ISDE-budget beschikbaar op basis van reserveringen uit het Klimaatfonds. Het budget voor de periode 2023 tot en met 2030 is dan 4.317 miljoen euro. Het extra budget kan worden gebruikt voor subsidies voor met name isolatie en warmtepompen. Inclusief deze extra reserveringen is het jaarlijkse ISDE-budget in de jaren 2026 tot en met 2030 echter niet hoger dan in 2024. Op basis van de subsidieaanvragen in 2023 en verwachten wij dat er voldoende vraag is om de extra ISDE-subsidie te benutten. Naar verwachting wordt een aanzienlijk deel van de subsidie aangevraagd door huishoudens die ook zonder subsidie duurzaamheidsmaatregelen zouden nemen. In deze KEV gaan we ervan uit dat het subsidiepercentage voor warmtepompen vanaf 2026 afneemt van 30 naar 20 procent. Dit is een uitgangspunt in het Klimaatfonds voorstel Stimulering van warmtepompen in de bestaande bouw. Zakelijke gebruikers komen vanaf 1 juli 2023 alleen nog in aanmerking voor een subsidie voor een lucht-water-warmtepomp als de locatie een jaarlijks energieverbruik lager dan 50.000 kilowattuur stroom en 25.000 kubieke meter aardgas heeft, tenzij de locatie van het gasnet is of wordt afgesloten.

Referenties

- EZK (2024a), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>
- EZK (2024b), *Overzicht maatregelen MJP 2025 Klimaatfonds uitgewerkt in fiches*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/voorstellen-maatregelen-mjp-2025-klimaatfonds>.
- RVO (2024), *Investeringsubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/isde> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.24 Isolatie woningen Groningen en Noord-Drenthe (maatregel 28 en 29)

Naam instrument: Isolatie woningen Groningen en Noord-Drenthe (maatregel 28 en 29)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Op 25 april 2023 presenteerde het kabinet zijn reactie op de Parlementaire Enquête Aardgaswinning Groningen (PEAG). Twee van de maatregelen uit de kabinetsreactie hierop zijn:

- Maatregel 28: Versterken en isolerende maatregelen combineren
- Maatregel 29: Isolatieaanpak voor woningen in Groningen en Noord-Drenthe.

Woningeigenaren in de provincie Groningen en Noord-Drenthe kunnen subsidie aanvragen om hun woning te isoleren. Er is in totaal € 1,65 miljard beschikbaar om woningen te isoleren.

Fungerende details

- Bewoners met een (middel) zware versterking, waarbij sprake is van minimaal 4 maanden bouwtijd en waarbij de bewoners langdurig niet thuis kunnen wonen, komen in aanmerking voor maatregel 28. Hiervoor is met de NCG een uitvoeringsafspraken gemaakt en wordt de isolatie tot de standaard voor woningisolatie, inclusief de afwerking, zonder extra kosten voor de bewoners volledig meegenomen in de versterking. Deze werkwijze wordt al toegepast.
- Bewoners binnen het versterkingsgebied, dat zijn de adressen binnen de scope van de NCG, zowel de woningen die reeds op norm of al versterkt zijn als de woningen die nog voor een lichte versterking in aanmerking komen, en de wijken en buurten daaromheen waar meer dan 30 procent van de woningen binnen de versterkingsoperatie vallen. Deze woningeigenaren krijgen voor de noodzakelijke maatregelen tot de standaard voor woningisolatie 100% subsidie, inclusief de landelijke ISDE-subsidie, tot een maximaal investeringsbedrag van €40.000, en een tegemoetkoming van €1.000 voor afwerking.
- Bewoners in de rest van het aardbevingsgebied in de provincie Groningen en drie gemeenten in Noord-Drenthe krijgen voor de noodzakelijke maatregelen tot de standaard voor woningisolatie een subsidiebijdrage van 50%, inclusief de landelijke ISDE-subsidie, tot een maximaal bedrag van €20.000 (50% van het maximale investeringsbedrag van €40.000). Dit is ongeveer het dubbele van de vergoeding die inwoners in de rest van Nederland kunnen ontvangen. Voor woningeigenaren die de resterende 50% niet zelf kunnen betalen, is er de mogelijkheid tot voorfinanciering bij het Nationaal Warmtefonds waarbij de eigen bijdrage van 50% betaald kan worden uit de maandelijkse besparing op de energierekening.
- Bewoners in het hele aardbevingsgebied in de provincie Groningen en drie gemeenten in Noord-Drenthe met een inkomen tot 140% van het wettelijk minimumloon krijgen voor de noodzakelijke maatregelen tot de standaard voor woningisolatie 100% vergoed tot een maximaal investeringsbedrag van €40.000, en een tegemoetkoming van €1.000 voor afwerking om juist bij deze groep achterstanden in verduurzaming in te lopen en zo energiearmoede tegen te gaan.
- Bewoners in het hele aardbevingsgebied in de provincie Groningen en drie gemeenten in Noord-Drenthe die huren bij een woningbouwcorporatie. Voor de Woningcorporatie

wordt in totaal €200 miljoen gereserveerd. Volgens de huidige Nationale Prestatie Afspraken, zoals op 30 juni 2022 afgesproken door de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening met de woningcorporaties, worden woningen met energielabel E, F en G door woningcorporaties uiterlijk in 2028 versneld geïsoleerd. Belangrijk hierbij is dat met de woningcorporaties is afgesproken dat de isolatiemaatregelen niet mogen leiden tot hogere huren, en huurders hier dus zelf voordeel hebben vanwege lagere energiekosten.

Toelichting op doorrekening

Woningeigenaren in de provincie Groningen en in drie gemeenten in Noord-Drenthe kunnen vanaf 2025 subsidie aanvragen om hun woning te isoleren. Deze maatregel is genomen naar aanleiding van het rapport van de Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen. Het budget voor maatregel 29 (Isolatieaanpak voor woningen in Groningen en Noord-Drenthe) is 1,65 miljard euro. Het budget voor maatregel 28 (Versterken en isolerende maatregelen combineren) is 380 miljoen euro. Voor maatregel 29 is uitgegaan van 150 miljoen euro aan uitvoeringsmiddelen. Bij de effectschatting is er rekening mee gehouden dat een deel van de subsidie zal worden aangevraagd door woningeigenaren die ook zonder subsidie maatregelen zouden nemen.

Referenties

- EZK (2024), *Kamerbrief over Verschillen, verduurzaming en dorpenaanpak in het gaswinningsgebied in Groningen en Noord-Drenthe*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/03/07/kamerbrief-verschillen-verduurzaming-en-dorpenaanpak>.
- EZK & AZ (2023), *Kamerbrief over Nij begun: op weg naar erkenning, herstel en perspectief*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat & Ministerie van Algemene Zaken; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/25/nij-begun-op-weg-naar-erkenning-herstel-en-perspectief>.
- RVO (2024), 'Standaard en streefwaarden voor woningisolatie', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/standaard-streefwaarden-woningisolatie>.

5.25 Kennis- en Innovatieplatform Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed

Naam instrument: Kennis- en Innovatieplatform Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Kennis- en innovatieplatform Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed (KIP-MV) is in 2019 opgericht op initiatief van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Economische Zaken en Klimaat (EZK), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), ter ondersteuning van de verduurzaming van gebouwen in de maatschappelijke sector. Het platform gaat aan de slag om energiebesparing en inzet van duurzame energie bij renovatie en nieuwbouw van maatschappelijk vastgoed te stimuleren en innovatie te bevorderen. Het platform doet dit door middel van het verzamelen en verspreiden van kennis. Binnen het KIP-MV bundelen kennispartijen van de sectoren zorg, sport, monumenten, musea, onderwijs en gemeenten hun krachten en wisselen ze informatie, voorbeelden, kennis en innovaties uit. De twee doelstellingen van het platform zijn:

- Vraag- en kennisarticulatie met betrekking tot de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed tot stand brengen;
- Samenwerking en synergie tussen de sectoren tot stand brengen.

Toelichting op doorrekening

Het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed faciliteert de sectoren zorg, sport, monumenten, musea, onderwijs en gemeenten bij het verduurzamen van gebouwen.

Referenties

RVO (2024), *Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/verduurzaming-utiliteitsbouw/maatschappelijk-vastgoed/kip-mv> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.26 MOOI regeling Gebouwde Omgeving

Naam instrument: MOOI regeling Gebouwde Omgeving

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Subsidie met de regeling MOOI: Gebouwde omgeving is beschikbaar voor consortia die werken aan innovatieve oplossingen met een multidisciplinaire aanpak, ten behoeve van het halen van de klimaatdoelen voor de gebouwde omgeving. Rekening moet worden gehouden met technische, sociale en andere factoren die de slagingskansen vergroten.

Fungerende details

- Startdatum: dinsdag 19 maart 2024 09:00
- Einddatum: donderdag 5 september 2024 17:00
- Maximale subsidiebedrag: € 4.000.000 (minimaal € 25.000 voor iedere deelnemer)
- Totaal budget voor deze ronde: € 20.350.000
- De regeling werkt met een vooraanmelding. De vooraanmelding moest uiterlijk op 18 april 2024 bij RVO zijn ingeleverd.

Toelichting op doorrekening

De regeling MOOI: Gebouwde omgeving wordt in de KEV als faciliterend beleid beschouwd. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de uitkomst van de gestimuleerde innovatietrajecten onzeker is en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

RVO (2024), MOOI: Gebouwde omgeving, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/missiegedreven-onderzoek-ontwikkeling-en-innovatie/gebouwde-omgeving> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.27 Meerjarige Experimenten Effectieve Renovatiestromen (MEER) subsidie

Naam instrument: Meerjarige Experimenten Effectieve Renovatiestromen (MEER) subsidie

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Via het programma Verbouwstromen wordt sinds eind 2022 gewerkt aan bundeling en opschaling van de vraag en standaardisatie en industrialisatie van het aanbod. Door deze schaalvergroting kunnen de productie- en organisatiekosten van verduurzaming omlaag. In het kader van het programma Verbouwstromen zijn de twee subsidies opengesteld, de SPOR en de MEER. De Subsidie voor Meerjarige Experimenten Effectieve Renovatiestromen (MEER) is een maatwerksubsidie voor een beperkt aantal samenwerkingsverbanden die grootschalige renovatieprogramma's met een gestandaardiseerde en industriële aanpak gaan uitvoeren.

Fungerende details

Voor de MEER is een totaal budget van 84 miljoen euro beschikbaar en is in 2024 30 miljoen euro aan budget opgesteld voor de 1^e tranche. Partijen konden voor de 1^e tranche vanaf 16 november 2023 tot 1 mei 2024 een subsidieaanvraag doen.

Voorwaarden voor de subsidie:

- De renovatie van minimaal 500 woningen binnen 4 jaar vanaf het moment van subsidieverlening.
- Toepassing bij renovatie van een gestandaardiseerd en industrieel vervaardigd maatregelenpakket bij woningtypen met een opschalingspotentie van tenminste 50.000 woningen.
- Minimaal 50% CO₂-reductie (per woning) vanaf oplevering van de woningen, uitgaande van zowel direct energiegebruik door de woning en bewoners als indirect energiegebruik door de toegepaste materialen, zoals bij aanvraag wordt bepaald door het meegeleverde rekenmodel.
- De deelnemers aan het samenwerkingsverband hebben actief meegewerkt aan het delen van de kennis die is ontwikkeld met behulp van de subsidie, zowel tijdens als (minimaal) tot 6 maanden na afronding van het MEER-programma.
- Voor zover in deze uitvraag of in de beschikking tot subsidieverlening niet anders is bepaald, zijn de voorwaarden en uitgangspunten van het Kaderbesluit BZK-subsidies van toepassing op deze subsidieverlening.

Toelichting op doorrekening

De MEER regeling wordt in de KEV als faciliterend beleid beschouwd. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de resultaten van de activiteiten van de samenwerkingsverbanden onzeker zijn en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

Verbouwstromen (2024), *Meerjarige experimenten effectieve renovatiestromen (MEER)*, Verbouwstromen; <https://verbouwstromen.nu/meer/> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.28 NIP Actielijn 1: Lokale aanpak isoleren koopwoningen samen met gemeenten.

Naam instrument: NIP Actielijn 1: Lokale aanpak isoleren koopwoningen samen met gemeenten.

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Anders

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De ambitie van actielijn 1 van het NIP is om tussen 2022 en 2030 ongeveer 750.000 koopwoningen en woningen in gemengde vve's te isoleren via een lokale aanpak samen met gemeenten. Gemeenten kunnen hiervoor meerjarige plannen indienen die gericht zijn op het verbeteren van woningen met de slechtste labels en lage WOZ waarden. Voor de lokale aanpak kan aangesloten worden bij de transitievisies warmte en bewonersinitiatieven. Zo versterken verschillende kanalen elkaar zoveel mogelijk.

Fungerende details

Voor actielijn 1 is momenteel ca 1,5 miljard euro beschikbaar. De middelen kunnen gemeenten inzetten voor het verbeteren van koopwoningen of woningen in een gemengde vve met energielabel D of lager en 80% van de woningen moet een WOZ waarde hebben onder het gemiddelde van de WOZ waarde van koopwoningen in de gemeente of onder de NHG-grens.

In 2022 al als onderdeel van de aanpak energiearmoede in de SPUK reeds 67,5 miljoen euro van de lokale aanpak aan gemeenten verstrekt. Deze middelen kunnen ingezet worden voor zowel kleine als grote maatregelen en voor zowel koop- als huurwoningen. In 2023 is de eerste tranche met 425 euro beschikbaar gesteld. Dit is inclusief 119 miljoen voor kwetsbare dorpen en wijken die bij Voorjaarspakket Klimaat voor 2023 beschikbaar zijn gekomen. In totaal hebben van de 342 gemeenten 337 gemeenten een aanvraag gedaan voor ruim 200.000 woningen. In 2024 en 2025 volgen de tweede en de derde tranche voor nog circa 1 miljard euro, inclusief de middelen voor kwetsbare dorpen en wijken. In alle tranches van de lokale aanpak kunnen de middelen ook ingezet worden voor Doe-het-zelf-maatregelen. Met doe-het-zelf kunnen kosten worden bespaard bij het isoleren. Tevens beperkt het druk op de uitvoeringscapaciteit die beschikbaar is in de markt. Voor 2024 en 2025 is er budget specifiek bedoeld voor doe-het-zelf, namelijk 25 miljoen per jaar. Deze middelen zullen worden toegevoegd aan de tweede en derde tranche van de lokale aanpak en zullen gemeenten kunnen ontvangen als zij deze middelen voor doe-het-zelf inzetten.

Voorlopige budgetinformatie

1 miljoen beschikbaar

Toelichting op doorrekening

In de KEV worden effecten bepaald van diverse beleidsinstrumenten waarmee beoogd wordt de doelen van het Nationaal Isolatieprogramma te behalen. Aan de actielijnen van het programma wordt geen effect toegekend.

Referenties

BZK (2022), *Nationaal Isolatieprogramma*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/02/nationaal-isolatieprogramma>.

Rijksoverheid (2024), *Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0047844/2024-06-28>.

RVO (2023), 'Specifieke Uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/spuk-lokale-aanpak-isolatie>.

5.29 NIP actielijn 2: isolatie huurwoningen

Naam instrument: NIP actielijn 2: isolatie huurwoningen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het doel van actielijn 2 van het NIP is het vergaand isoleren van een miljoen huurwoningen; voor 675.000 sociale huurwoningen is hiervoor de isolatiestandaard de referentie voor toekomstklaar isoleren (zoals afgesproken in de Nationale Prestatie Afspraken) en voor 325.000 private huurwoningen is de isolatiestandaard het doel. Wanneer een woning voldoet aan de isolatiestandaard is een woning in veel gevallen klaar voor de overstap naar een duurzame warmtevoorziening. Corporaties zetten zich ervoor in dat energielabels E, F en G bij woningen die zij verhuren eind 2028 nagenoeg niet meer voorkomen. Met normering zal worden geborgd dat alle slecht geïsoleerde woningen, zowel in het sociale als het particuliere segment, in 2030 zijn verbeterd.

Fungerende details

NIP actielijn 2 heeft geen eigen budget binnen het NIP. De onderdelen van deze actielijn vallen ook onder PVGO programmalijn 2 (individuele aanpak woningen). Zie voor de fungerende details de instrumenten met betrekking tot huur, binnen die programmalijn. Belangrijkste zijn de Nationale Prestatieafspraken met de corporaties en de SVOH subsidie en de (in voorbereiding zijnde) normering voor het uitfaseren van EFG labels in de huur.

Toelichting op doorrekening

In de KEV worden effecten bepaald van diverse beleidsinstrumenten waarmee beoogd wordt de doelen van het Nationaal Isolatieprogramma te behalen. Aan de actielijnen van het programma wordt geen effect toegekend.

Referenties

BZK (2022), *Nationaal Isolatieprogramma*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/02/nationaal-isolatieprogramma>.

5.30 NIP actielijn 3: Isolatie koopwoningen

Naam instrument: NIP actielijn 3: Isolatie koopwoningen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

NIP actielijn 3 heeft als doel het isoleren van 750.000 koopwoningen op eigen initiatief (en via collectieve inkoop). Dit wordt gestimuleerd met aantrekkelijke, laagdrempelige, breed toegankelijke subsidie en financiering. Woningeigenaren worden verder gestimuleerd en ondersteund met communicatiecampagnes, het landelijke platform [verbeterjehuis.nl](https://www.verbeterjehuis.nl) en energieloketten.

Fungerende details

Per 1 januari 2022 zijn de subsidiebedragen van de Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) en de Subsidie verduurzamen voor verenigingen van eigenaars (SVVE) ongeveer 30 procent bij het nemen van twee of meer isolatiemaatregelen. Vanaf 1 januari 2023 is het ook mogelijk subsidie voor één isolatiemaatregel aan te vragen. In dit geval is het subsidiepercentage ongeveer 15 procent. Het resterende bedrag kan via het Warmtefonds gefinancierd worden.

Toelichting op doorrekening

In de KEV worden effecten bepaald van diverse beleidsinstrumenten waarmee beoogd wordt de doelen van het Nationaal Isolatieprogramma te behalen. Aan de actielijnen van het programma wordt geen effect toegekend.

Referenties

BZK (2022), *Nationaal Isolatieprogramma*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/02/nationaal-isolatieprogramma>.

Milieu Centraal (z.j.), 'Jouw gids voor een duurzaam huis', Verbeterjehuis; www.verbeterjehuis.nl.

5.31 NIP actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen

Naam instrument: NIP actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

NIP actielijn 4 richt zich op energie besparen en daarmee verminderen van energiearmoede bij mensen met een hoge energierekening en/of mensen die een woning met een slechte energieprestatie hebben. Het kan daarbij gaan om laagdrempelige maatregelen, zoals tochtstrips en een energiedisplay en om de inzet van energiecoaches en -fixers. Zo wordt de energierekening verlaagd ook voordat de woning goed wordt geïsoleerd. De energiebespaarcoalitie richt zich op het stimuleren van energiebesparing en isolatie.

Fungerende details

Het Rijk heeft 553 miljoen euro ter beschikking gesteld aan gemeenten voor de aanpak energiearmoede. De middelen zijn uitgekeerd door middel van een specifieke uitkering (SPUK) aan alle gemeenten in Nederland om huishoudens die kampen met energiearmoede te ondersteunen met energiebesparende maatregelen. Het doel van de SPUK is om de energierekening voor kwetsbare huishoudens naar beneden te brengen. Gemeenten hebben tot en met 2025 om de middelen in te zetten.

Toelichting op doorrekening

In de KEV worden effecten bepaald van diverse beleidsinstrumenten waarmee beoogd wordt de doelen van het Nationaal Isolatieprogramma te behalen. Aan de actielijnen van het programma wordt geen effect toegekend.

Referenties

BZK (2022), *Nationaal Isolatieprogramma*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/02/nationaal-isolatieprogramma>.

5.32 Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW)

Naam instrument: Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het NPLW is een interbestuurlijk programma van het Rijk, VNG en IPO, vergelijkbaar met het Nationaal programma voor de regionale energiestrategieën (NP RES).

Het NPLW heeft 3 kerntaken, namelijk het ondersteunen van gemeenten met kennis en handelingsperspectief, het signaleren en agenderen van kansen en belemmeringen bij uitvoering en beleid, en het monitoren van de voortgang van de lokale warmtetransitie.

Fungerende details

Het NPLW is officieel van start gegaan op 1 januari 2023. Via de website, handreikingen en Webinars wordt op de volgende gebieden kennis gedeeld: strategie en uitvoering, technische oplossingen, participatie en samenwerking, financiering en regelgeving. Het NPLW haalt via de accounthouders en de regio coördinator de behoeften aan kennis en handelingsperspectief op bij gemeenten. Als kennismakelaar onderzoekt NPLW of er partijen zijn die inspelen op deze informatiebehoefte of dat NPLW zelf in deze behoefte kan voorzien. Het NPLW deelt kennis en handelingsperspectief via de nieuwsbrief, website, helpdesk, sociale media, bijeenkomsten, de regiostructuur en accounthouders. De website en helpdesk van het NPLW zijn daarmee dé plaatsen waar gemeenten terecht kunnen voor alle relevante informatie over de warmtetransitie. Het NPLW is géén uitvoeringsorganisatie. Er is geen capaciteit om gemeenten individueel te ondersteunen bij de uitvoering van hun warmtetransitie.

Toelichting op doorrekening

Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) is officieel gestart op 1 januari 2023. Het NPLW bouwt voort op de kennis van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) en het Expertise Centrum Warmte (ECW). Het programma wordt in de KEV beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

NPLW (2024), *Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie*, Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie; <https://www.nplw.nl/default.aspx> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.33 Nationaal Warmtefonds

Naam instrument: Nationaal Warmtefonds

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Woningeigenaren willen een hoge energierekening voorkomen. De thermostaat een graadje lager, zet dan geen zoden aan de dijk. Daarom biedt het Nationaal Warmtefonds de mogelijkheid aan woningeigenaren om geld te lenen voor substantiële energiebesparende maatregelen, zoals zonnepanelen, warmtepomp, HR-glas en het isoleren van muren, vloer en dak. Het Nationaal Warmtefonds biedt verantwoorde en aantrekkelijke financiering voor de verduurzaming van woningen, verenigingen van Eigenaren (VvE's) en scholen. Met de Energiebespaarlening kunnen zij energiebesparende maatregelen financieren. Alle leenvoorwaarden, zoals de te financieren maatregelen en de leenbedragen, staan omschreven in het investeringsreglement. Het fonds is in 2013 opgericht als het Nationaal Energiebespaarfonds (NEF). Het NEF is van naam veranderd en is tegenwoordig het Nationaal Warmtefonds. Het Warmtefonds is een stichting met marktgeld en subsidie van de rijksoverheid. Er staan middelen voor het Warmtefonds op de BZK-begroting. De uitputting van het Warmtefonds zal tijdens de looptijd worden gemonitord.

Fungerende details

De financieringsmogelijkheden van het Nationaal Warmtefonds zijn vanaf eind 2022 op verschillende manieren uitgebreid:

- Woningeigenaren zonder leenruimte. Voor deze groep is consumptieve financiering tot 10.000 euro beschikbaar voor nul procent rente.
- Woningeigenaren met een laag inkomen en laag middeninkomen. Zij kunnen lenen tegen een rente van 0%.
- De financieringsmogelijkheden zijn uitgebreid naar kleine VvE's met minder dan acht appartementsrechten. VvE's ontvangen een rentekorting

Bovenstaande opsomming kan wijzigen. Kijk daarom voor de actuele mogelijkheden op de website van het Warmtefonds.

Met aanvullende middelen verstrekt BZK subsidie aan het Warmtefonds, waarmee het Warmtefonds in staat is de renteloze lening en rentekorting aan te bieden. In de jaarverslagen van de Stichting Nationaal Warmtefonds is het aantal aanvragen en de daaraan gerelateerde energiebesparing te vinden.

Toelichting op doorrekening

De financieringsmogelijkheden van het Nationaal Warmtefonds zijn faciliterend voor investeringen in verduurzamingsmaatregelen van eigenaar-bewoners, VvE's en scholen. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds is 212 miljoen euro toegekend om de inkomensgrens van het Nationaal Warmtefonds op te hogen en om VvE's in staat te stellen goedkoper te lenen. Dit is beschouwd als voorgenomen beleid. Door deze maatregel kan het Warmtefonds tijdelijk leningen met lagere rente aanbieden aan VvE's en huishoudens met lage en middeninkomens.

Referenties

EZK (2024a), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

EZK (2024b), *Overzicht maatregelen MJP 2025 Klimaatfonds uitgewerkt in fiches*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/voorstellen-maatregelen-mjp-2025-klimaatfonds>.

5.34 Nationale Prestatie Afspraken (NPA) Corporaties

Naam instrument: Nationale Prestatie Afspraken (NPA) Corporaties

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Op 30 juni 2022 heeft minister De Jonge van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening nationale prestatieafspraken gemaakt met Aedes, Woonbond en VNG.

Fungerende details

In het Belastingplan 2022 is een verlaging van het tarief van de verhuurderheffing opgenomen. In het Coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV is expliciet opgenomen dat de coalitiepartijen voornemens waren de verhuurderheffing met ingang van 2023 af te schaffen. Dit is ook gebeurd, er is een akkoord gesloten tussen BZK en Aedes, VNG en de Woonbond in de zomer van 2022.

De afspraken met betrekking tot verduurzaming betreffen in het kort: Uitfaseren van EFG labels voor 2028, 675.000 woningen toekomstklaar isoleren (met de standaard voor woningisolatie als referentie), en 450.000 woningen aardgasvrij geïsoleerd.

Toelichting op doorrekening

In prestatieafspraken met de woningcorporaties is afgesproken dat de corporaties uiterlijk in 2028 alle E-, F- en G-labels uit de sector laten verdwijnen en 500 miljoen euro extra investeren in zonnepanelen en hybride warmtepompen in woningen met label D of beter. Naar aanleiding van de volledige afschaffing van de verhuurderheffing zijn aanvullende prestatieafspraken gemaakt, namelijk dat 450.000 woningen aardgasvrij gemaakt worden tot en met dat 675.000 woningen toekomstbestendig worden geïsoleerd en dat corporaties al vanaf in woningen met label D of beter, minimaal hybride warmtepompen installeren op vervangingsmomenten. Het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) publiceert jaarlijks een dashboard met informatie over de prestaties van de woningcorporaties en een indicatie van de beschikbare additionele bestedingsruimte van woningcorporaties. De woningcorporaties hebben hun investeringen in woningverbetering geïntensiveerd van circa 2,0 miljard euro in 2018 naar circa 3,1 miljard euro in 2022. Volgens de KEV-raming realiseert de sociale huursector de prestatieafspraken ten dele. Bij het aardgasvrij maken van sociale huurwoningen is vertraging ontstaan door de problemen bij het realiseren van warmtenetten.

Referenties

BZK (2024), *Prestaties woningcorporaties in kaart*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://pwik.datawonen.nl/> [Geraadpleegd 16 juli 2024].

Ravesloot, C., Landman, T. & van der Goes, E. (2023), *Indicatieve Bestedingsruimte Woningcorporaties (IBW) 2023*, Ortec Finance; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/01/indicatieve-bestedingsruimte-woningcorporaties-ibw-2023>

VRO (z.j.), 'Nationale prestatieafspraken', Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/dossier-prestatieafspraken/nationale-prestatieafspraken>.

5.35 Normering Utiliteitsbouw

Naam instrument: Normering Utiliteitsbouw

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Europese Commissie heeft in het 'Fit for 55'-pakket ook voorstellen opgenomen voor het herzien van de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). De EPBD IV gaat over het uitfaseren van de slechtste gebouwen in de utiliteitsbouw, te beginnen met de slechtste 16% van de voorraad in 2030 en 26% in 2033. Onderhavig instrument is bedoeld om de verschillende gebouwfuncties binnen de utiliteitsbouw te normeren, op basis van een energielabel, om hiermee de gebouwen met de slechtste labels te renoveren naar een betere energieprestatie. De verwachting is dat de EPBD op 24 april 2024 wordt getekend en dat er dan 1 mei een publicatie is. Vanaf 1 mei is er dan 2 jaar om te komen tot implementatie van de EPBD, waaronder deze normering derhalve uiterlijk rond 1 mei 2026.

Fungerende details

Het uitgangspunt op dit moment is dat op iedere gebruiksfunctie de 16%/26% per 2030/2033 per functiegroep gaat gelden. Verschillende functies binnen de utiliteitsbouw zijn: winkels, kantoren, bijeenkomstruimten, logiesgebouwen, zorg, onderwijs, sport, en cel-functies.

Commercieel vastgoed versus maatschappelijk vastgoed.

Huidige labelindeling A+++++, A++++, A+++ , A++ , A+ , A , B , C , D , E , F , G. Voorziene labelindeling Ao (ZEB), A , B , C , D , E , F , G.

Toelichting op doorrekening

Nederland dient in 2030 16 procent en in 2033 26 procent van de utiliteitsgebouwen met de slechtste energieprestatie te renoveren. De slechtste 16 procent zijn vooral gebouwen met G-, F- of E-label. Renovatie van de slechtste 26 procent vereist ook de renovatie van veel gebouwen met een D label. We veronderstellen dat na renovatie label A wordt bereikt. De verwachte emissiereductie is berekend op basis van een geschatte labelverdeling voor de gebouwenvoorraad in 2020 en aannames over het gemiddeld energieverbruik per labelklasse. De normering is nog niet uitgewerkt en het is niet duidelijk hoe deze zal worden gehandhaafd. Er is geen effect verondersteld voor kantoren omdat deze vanaf 2023 minimaal energielabel C moeten hebben. Er is ook geen effect verondersteld van energieprestatie-eisen voor gebouwen met een industrie functie, zoals bedrijfshallen en logistieke hallen. Voor gebouwen met een industrie functie bestaat nog geen energielabelmethodiek en daarom is onduidelijk welk effect gerealiseerd kan worden. In het Meerjarenprogramma 2025 Klimaatfonds is een reservering gemaakt voor uitvoeringskosten. Een beperkt deel van de middelen is opgenomen om een start te maken met het stimulerend toezicht in 2025 en 2026.

Referenties

BZK (2024), *Kamerbrief over Uitkomst EPBD onderhandelingen*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/03/12/kamerbrief-over-uitkomst-epbd-onderhandelingen>

KG (2024), *Meerjarenprogramma 2025 Klimaatfonds*, Den Haag: Ministerie van Klimaat en Groene Groei; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/17/minvkgg-meerjarenprogramma-2025-klimaatfonds>.

5.36 Normering biobased bouwen

Naam instrument: Normering biobased bouwen

Sector: Gebouwde Omgeving | Industrie | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Aanscherping en bredere toepassing van de milieuprestatie-eis aan gebouwen en verdergaande sturing op CO₂, waardoor de toepassing van biobased materialen wordt gestimuleerd. Zo kan de keten ontwikkelen en groeien als rendabel bedrijfsmodel voor boeren en bouwers, waarbij ook CO₂ wordt vastgelegd in de gewassen. Er wordt budget toegekend en een reservering gemaakt voor in ieder geval het opzetten van innovatieve productielijnen, de vorming van ketens en het maken van productkaarten voor de Nationale Milieudatabase. Uitgangspunt is dat de ontwikkeling leidt tot een gezonde Nederlandse markt vanaf 2030. Voorwaarde: de uitwerking van de aanpak en de concrete normering moeten leiden tot voldoende zicht op de ontwikkeling tot een gezonde Nederlandse markt vanaf 2030.

Fungerende details

Binnenkort wordt ook het GWW-addendum gepubliceerd op de website van Building Balance (uitvoerder).

Voorlopige budgetinformatie

In 2023 is €25 miljoen in totaal beschikbaar gesteld, waarvan €3 miljoen voor infrasector - GWW. Dit wordt 2024 ingezet. In VJB2024 is €65 miljoen toegekend voor 2025.

Toelichting op doorrekening

Effect in Nederland lijkt te gering om mee te nemen. Zou vooral gaan om toepassen van biobased isolatiemateriaal ter vervanging van glas- en steenwol, piepschuim (EPS) en PUR-gebaseerde isolatiematerialen. Emissies van glas- en steenwolproductie in Nederland zijn 0,2 Mton in 2021. EPS heeft wel veel volume (en daardoor kleine transportafstanden), maar wordt gemaakt uit polystyreen (en dat weer uit ethyleen etc.), wat wel een internationale markt is. De productie van polystyreen is energie-intensief en hoeft in Nederland niet af te nemen door biobased bouwen. Het werken met kengetallen is bruikbaar voor het schatten van keten-emissies, maar zegt weinig over emissie-effecten in Nederland zelf. Ook de producenten van grondstoffen van PUR hoeven zich niet in Nederland te bevinden (maar zitten bijv. in Duitsland of België). Omgekeerd kunnen chemiebedrijven in Nederland leveren aan andere landen.

Referenties

BZK (2023), *Nationale Aanpak Biobased Bouwen*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/11/08/nationale-aanpak-biobased-bouwen>.

5.37 Normering gericht op uitfasering huurwoningen met slechte isolatie (energielabels EFG)

Naam instrument: Normering gericht op uitfasering huurwoningen met slechte isolatie (energielabels EFG)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In het beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving (PVG0) is aangekondigd dat wordt gewerkt aan normering voor het uitfaseren van huurwoningen met slechte labels (E, F en G) die moet gaan gelden vanaf 1 januari 2030. Om wettelijk te borgen dat alle slecht geïsoleerde huurwoningen worden verbeterd zullen per 1 januari 2029 wettelijke eisen worden gesteld aan (de verhuur van) corporatiewoningen en private huurwoningen.

Fungerende details

Bij voorjaarsbesluitvorming 2023 is de ingangsdatum een jaar naar voren gehaald. Via prestatieafspraken gekoppeld aan de verlaging en vervolgens afschaffing van de verhuurderheffing is afgesproken dat woningcorporaties overgaan tot uitfaseren van deze slechte labels per 2028. Bij de uitwerking wordt rekening gehouden met het nieuwe EPBD IV-voorstel. Ook is in het beleidsprogramma aangekondigd dat onderzoek wordt gedaan naar meer manieren om vooral particuliere verhuurders hierbij te ondersteunen.

Toelichting op doorrekening

Het kabinet Rutte IV heeft aangekondigd dat per 1 januari 2029 wettelijke eisen zullen worden gesteld die betekenen dat alle huurwoningen met een E-, F- en G-label moeten zijn verbeterd naar minimaal energielabel D. In de prestatieafspraken met de woningcorporaties is al afgesproken dat zij de E-, F- en G-labels per 2028 uitfaseren. Deze prestatieafspraken zijn al onderdeel van vastgesteld beleid. De normering gaat ook gelden voor ruim 150.000 particuliere huurwoningen. Naar verwachting kan per woning ruim 500 kubieke meter aardgas bespaard worden. Het is onzeker in hoeverre de normering zal worden gehandhaafd en nageleefd. In het Meerjarenprogramma 2025 Klimaatfonds is een reservering gemaakt voor uitvoeringskosten.

Referenties

BZK (2024), *Kamerbrief over verduurzaming huurwoningen*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/01/19/kamerbrief-over-verduurzaming-huurwoningen-en-moties-tochtkorting-enkel-glas-bewustwording-huurders>.

KGG (2024), *Meerjarenprogramma 2025 Klimaatfonds*, Den Haag: Ministerie van Klimaat en Groene Groei; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/17/minvkgg-meerjarenprogramma-2025-klimaatfonds>.

VRO (2022), *Kamerbrief over Nationale prestatieafspraken woningcorporaties*, Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/30/kamerbrief-over-nationale-prestatieafspraken-woningcorporaties>

5.38 Normering utiliteitsbouw (Nationale Kop)

Naam instrument: Normering utiliteitsbouw (Nationale Kop)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Europese EPBD IV vereist een uitfasering/ renovatie van de 16 % slechtst presterende utiliteitsgebouwen in 2030 en 26% in 2033. Onderhavig beleidsinstrument betreft een extra inzet, boven op de vereisten in de EPBD IV, om te komen tot een 25% in 2030. Voor 2033 is nog geen doelstelling geformuleerd. De normering en uitfasering van 25% slechtst presterende gebouwen in 2030 is onderdeel van het programma om de doelstellingen in de klimaatwet en het Parijsakkoord te halen. Voor het halen van deze nationale doelstellingen is de ambitie van 25% in 2030 bepaald.

Fungerende details

Feitelijk slechts een aanscherping van de normering zoals deze is vastgelegd in de EPBD IV, welke wordt uitgewerkt in het beleidsinstrument Normering Utiliteitsbouw.

Toelichting op doorrekening

Deze nationale kop betreft een extra inzet bovenop de vereisten in de Europese Richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD IV). In het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 staat dat er geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid komen. In de KEV is verondersteld dat de nationale kop niet zal worden ingevoerd.

Referenties

PVV, VVD, NSC en & BBB (2024), *Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB*, Den Haag: Tweede Kamer; <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>.

5.39 Normering van duurzaam bouwen (o.a. aanscherpen eisen circulair en emissievrij bouwen)

Naam instrument: Normering van duurzaam bouwen (o.a. aanscherpen eisen circulair en emissievrij bouwen)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In de kamerbrief van 4 oktober 2023 is de Kamer geïnformeerd over de beleidsagenda voor de normering van circulair bouwen. Het voornemen is de milieuprestatie-eis voor nieuwe woningen en nieuwe kantoren aan te scherpen en een milieuprestatie-eis voor gebouwen met andere gebruiksfuncties te introduceren.

Fungerende details

In de kamerbrief van 4 oktober 2023 is de Kamer geïnformeerd over de beleidsagenda voor de normering van circulair bouwen. Het voornemen is de milieuprestatie-eis voor nieuwe woningen en nieuwe kantoren aan te scherpen en een milieuprestatie-eis voor gebouwen met andere gebruiksfuncties te introduceren. In maart 2024 is hiervoor de internetconsultatie afgerond. De planning is het concrete wijzigingsvoorstel voor de zomer 2024 bij de Kamer in Voorhang te brengen.

Natuurinclusief (ver)bouwen wordt de norm. De landelijke minimumeis in het Bbl voor verblijfsvoorzieningen gebouwfunkelijken soorten is nader uitgewerkt en najaar 2023 in internetconsultatie gebracht. Dit jaar volgt het proces om de wijziging van het Bbl te publiceren. De Omgevingsregeling waarin de specifieke eisen aan de verblijfsvoorzieningen worden vastgelegd, wordt samen met de bouwsector en natuurorganisaties opgesteld en voor de zomer in internetconsultatie gebracht.

Naast gerichte sturing in gebiedsprocessen stimuleert het Rijk ook vergroening van de openbare via andere beleidstrajecten. Voorbeelden hiervan zijn de handreiking groen in en om de stad, waarin een systematiek voor gemeentes en provincies wordt geboden voor de borging van de groenopgave op verschillende schaalniveaus en de handreiking Groen en gezond leven in de stad vanuit het Programma Mooi Nederland, met een overzichtelijke aanpak in de vorm van kennis, voorbeelden, ontwerpprincipes voor de ontwikkeling en inpassing van groenblauwe, gezonde netwerken in de stad.

Water en bodem zijn sturend bij locatiekeuze van nieuwbouw. In 2023 heeft het ministerie van IenW samen met BZK het Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving ontwikkeld. Dit kader is bedoeld als ondersteunend instrument voor provincies, gemeentes en waterschappen om het water- en bodembelang goed af te wegen bij de locatiekeuze van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het instrument wordt in 2024 gepubliceerd.

Introductie van een maatlat voor klimaatbestendige nieuwbouw. Na publicatie van de landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve omgeving hebben de medeoverheden in april

bestuurlijk commitment uitgesproken om de maatlat zoveel mogelijk toe te passen. Ook is de maatlat opgenomen in de richtlijn standaardisatie woningbouw en omgeving die het Rijk samen met de bouwsector en medeoverheden ontwikkelt. In 2023 is gestart met het vervolgtraject van de maatlat via een verkenning naar mogelijkheden voor juridische borging, een financiële verkenning naar kosten en baten en het ophalen van praktijkervaringen. Deze trajecten worden in 2024 opgeleverd en dienen als input voor het maken van een keuze over wijze van juridische borging. Daarnaast wordt in 2024 de mogelijkheid van toepassing van de maatlat bij ingrepen in bestaand bebouwd gebied onderzocht.

Toelichting op doorrekening

In de KEV is geen effectschatting gemaakt van voornemens om de milieuprestatie-eisen van gebouwen aan te scherpen.

Referenties

BZK (2023), *Kamerbrief over Normering circulair bouwen en standaardisatie uitvraag duurzame woningbouw*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/04/kamerbrief-over-normering-circulair-bouwen-en-standaardisatie-uitvraag-duurzame-woningbouw>.

5.40 Normering verwarmingsinstallaties (hybride warmtepompen)

Naam instrument: Normering verwarmingsinstallaties (hybride warmtepompen)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De normering verwarmingsinstallaties betreft een wetsvoorstel waarbij bij vervanging van een cv-ketel hogere eisen gesteld worden aan de efficiëntie van verwarmingsinstallaties, mits de woning of het gebouw daartoe geschikt is. Met een hybride warmtepomp (een combinatie van een warmtepomp en een cv-ketel) kan aan de norm worden voldaan, maar er is ook ruimte voor andere duurzame technieken. In goed geïsoleerde woningen kan bijvoorbeeld direct worden overgestapt op een volledig elektrische warmtepomp. Voor woningen die niet geschikt zijn, of op korte termijn op een ander alternatief voor aardgas worden aangesloten (bijvoorbeeld een warmtenet), er een uitzonderingsmogelijkheid.

Fungerende details

In het klimaatpakket van de Miljoenennota 2022 is 288 miljoen euro extra beschikbaar gesteld voor stimulering van hybride warmtepompen: 64 miljoen euro in 2022, 96 miljoen euro in 2023 en 128 miljoen euro in 2024. Dit budget is toegevoegd aan de bestaande investeringssubsidie, de ISDE-regeling, en voor een klein deel (3 miljoen euro) bestemd voor een publiekscampagne. Het Beleidsprogramma Versnelling Verduurzaming Gebouwde Omgeving heeft een subdoelstelling om in 2030 1 miljoen geïnstalleerde hybride warmtepompen in de bestaande bouw te bereiken. Deze doelstelling heeft alleen betrekking op woningen, maar de normering geldt voor alle gebouwen. Voor opschaling richting 2030 zijn in het coalitieakkoord Rutte-IV extra middelen beschikbaar gemaakt. Het gaat om een budget van 150 miljoen euro per jaar in de periode 2025 tot en met 2030 (in totaal 900 miljoen euro). Het is de verwachting dat deze middelen vanaf 2025 grotendeels via de huidige ISDE-regeling zullen worden ingezet, waarbij de exacte reeks zal samenhangen met de invoering van de normering.

Toelichting op doorrekening

De normering verwarmingsinstallaties wordt niet meegenomen. In het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 staat dat de verplichting om vanaf bij het vervangen van de verwarmingsketel, een warmtepomp te installeren wordt geschrapt.

Referenties

PVV, VVD, NSC en E BBB (2024), *Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB*, Den Haag: Tweede Kamer; <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>.

5.41 Ondersteunende acties NIP

Naam instrument: Ondersteunende acties NIP

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Dit instrument bevat verschillende acties en instrumenten die de uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma ondersteunen.

Fungerende details

In 2024 is het voornemen om een tweede tranche van de specifieke uitkering aan provincies en gemeenten te openen. De omvang van deze tranche bedraagt wederom 54 miljoen euro. De middelen zullen net als in 2023 worden overgemaakt aan provincies. Waarbij een zelfde deel ter beschikking wordt gesteld aan gemeenten ten behoeve van soortenmanagementplannen en alternatieve verblijfplaatsen. 26 april 2024 wordt duidelijk hoeveel van dit gevraagde budget wordt toegerekend.

Het Rijk heeft 553 miljoen euro ter beschikking gesteld aan gemeenten voor de aanpak energiararmoede. De middelen zijn uitgekeerd door middel van een specifieke uitkering (SPUK) aan alle gemeenten in Nederland om huishoudens die kampen met energiararmoede te ondersteunen met energiebesparende maatregelen. Het doel van de SPUK is om de energierekening voor kwetsbare huishoudens naar beneden te brengen. Gemeenten hebben tot en met 2025 om de middelen in te zetten

Toelichting op doorrekening

Dit instrument bevat verschillende acties en instrumenten die de uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma ondersteunen.

Referenties

BZK (2022), *Nationaal Isolatieprogramma*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/02/nationaal-isolatieprogramma>.

BZK (2023), *Kamerbrief over stand van zaken natuurvriendelijk isoleren*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/12/22/kamerbrief-over-stand-van-zaken-natuurvriendelijk-isoleren>.

5.42 Ontzorging VvE's

Naam instrument: Ontzorging VvE's

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Ontzorging VvE's betreft het beschikbaar stellen van middelen bedoeld voor activeren, bouwbegeleiding voor verduurzaming en opstellen meerjarenonderhoudsplannen van VvE's.

Fungerende details

Ontzorging en ondersteuning verenigingen van eigenaren (VvE's) (€ 25 mln.): De middelen zijn bedoeld voor een nationaal plan van aanpak om de 1,2 mln. woningen in Verenigingen van Eigenaren (VvE's) in Nederland te verduurzamen. Allereerst wordt geprobeerd VvE's (met name kleine) te activeren en te ontzorgen. Activeren gebeurt enerzijds door VvE's in wet- en regelgeving aan te sporen tot verduurzaming en anderzijds met hulp in fysieke en digitale vorm bij het opzetten van de organisatie van de VvE. Ontzorging gebeurt door hulp bij het maken en vaststellen van een plan voor de verduurzaming in combinatie met onderhoud van de VvE en uit bouwbegeleiding in de uitvoeringsfase. Ook hebben sommige vve's behoefte aan hulp bij bijvoorbeeld het organiseren van een bouwproject.

Toelichting op doorrekening

In het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024 is 25 miljoen euro toegekend voor een plan van aanpak om de 1,2 miljoen woningen in Verenigingen van Eigenaren (VvE's) in Nederland te verduurzamen. Omdat er onvoldoende informatie beschikbaar is over de uitwerking is er geen effectschatting bepaald.

Referenties

EZK (2024), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

5.43 Ontzorgingsprogramma MKB/bedrijventerreinen

Naam instrument: Ontzorgingsprogramma MKB/bedrijventerreinen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Voor kleine mkb'ers wordt een ontzorgingsprogramma ontwikkeld met een proactieve benadering die aansluit bij de energiebesparingsplicht én het uitfaseren van slechte energielabels, in samenwerking met de provincies en de brancheorganisaties. Bij bedrijventerreinen gaat het om de organisatiegraad op deze terreinen te verhogen, die als randvoorwaarde nodig is voor verdere verduurzaming en energiebesparing.

Toelichting op doorrekening

In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 10 miljoen euro toegekend voor kredietverstrekking aan micro en klein MKB via Qredits. Dit wordt beschouwd als voorgenomen beleid. Er is geen effectschatting gemaakt. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 140 miljoen euro gereserveerd voor ondersteuning van het mkb bij de aangescherpte energiebesparingsplicht. Dit wordt beschouwd als geagendeerd beleid. Het voorstel vraagt om budget voor een energiebesparingsloket voor financiering, advies en begeleiding bij maatregelen die onder de aangescherpte energiebesparingsplicht vallen. Het voorstel bevat ook uitbreiding van het ontzorgingsprogramma voor verduurzaming van het mkb. De uitwerking van deze maatregelen is nog onduidelijk. Er is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

EZK (2024), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

5.44 Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk Vastgoed

Naam instrument: Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk Vastgoed

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met de Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed kunnen provincies een ontzorgingsprogramma opzetten, dat kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren ondersteunt bij het verduurzamen van de gebouwen die zij in eigendom hebben. Het ontzorgingsprogramma is in 2021 gestart en in 2022 is een tweede tranche van de regeling open gesteld voor provincies. Alle 12 provincies maken gebruik van de rijksbijdrage. Doelstelling is tot en met 31 december 2024 ondersteuning bieden aan 2000 eigenaren. Inmiddels doen al meer dan 1300 eigenaren mee met een ontzorgingstraject.

Kern van het programma is dat kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren worden ontzorgd in het verduurzamingsproces, bijvoorbeeld bij het opstellen van een portefeuilleroutekaart en/of het implementeren van maatregelen. Met dit programma wordt beoogd een doelgroep op weg te helpen die tot nog toe vanwege gebrek aan kennis en/of capaciteit weinig handelingsperspectief heeft. Het ontzorgingsprogramma wordt verlengd tot en met 2030. In het Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving staat dat bekeken zal worden hoe het ontzorgingsprogramma kan worden verlengd en worden uitgebreid naar andere maatschappelijk vastgoedsectoren, zoals de cultuur- en welzijnssector. Ook zal worden bekeken of het programma kan worden uitgebreid naar meer gemeenten door de bovengrens van het aantal inwoners op te hogen. De voorziene ingangsdatum is eind 2024. Voor deze tranche is 14,5 miljoen euro beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

De ontzorgingsprogramma's van de provincies richten zich op kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren. Volgens de vijfde monitoringsrapportage over het ontzorgingsprogramma zijn tot eind 2023 in totaal 4.590 vastgoedeigenaren benaderd, wat inhoudt dat hiermee één of meer individuele gesprekken zijn gevoerd. Volgens de rapportage waren er op dat moment 1.564 intentieverklaringen getekend. In de KEV is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

RVO (2024a), *Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/verduurzaming-utiliteitsbouw/maatschappelijk-vastgoed/ontzorgingsprogramma> [Geraadpleegd 27 september 2024].

RVO (2024b), *Vijfde monitorrapportage ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed – eind 2023*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2024-06/Monitorrapportage-ontzorgingsprogramma-2024.pdf>.

5.45 Organiseren continue verbouwstromen

Naam instrument: Organiseren continue verbouwstromen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Via het programma Verbouwstromen wordt sinds eind 2022 gewerkt aan bundeling en opschaling van de vraag en standaardisatie en industrialisatie van het aanbod. Door deze schaalvergroting kunnen de productie- en organisatiekosten van verduurzaming omlaag. Dit gebeurt zowel in de huurmarkt waar verhuurders en aanbieders in regionale renovatiedeals worden ondersteund om te komen tot grootschalige langjarige renovatieprogramma's, alsook in de koopmarkt waar provincie en gemeenten nu de eerste gezamenlijke aanbestedingen aan het organiseren zijn voor verduurzaming van particuliere woningen.

Fungerende details

Daarnaast zijn in het kader van het programma Verbouwstromen zijn de twee subsidies opgesteld. De Subsidie voor Meerjarige Experimenten Effectieve Renovatiestromen (MEER) en de Subsidierегeling procesondersteuning opschaling renovatieprojecten (SPOR) (zie informatie over deze instrumenten bij het desbetreffende instrument).

Toelichting op doorrekening

Het programma Verbouwstromen wordt in de KEV als faciliterend beleid beschouwd. Er is geen emissie-effect toegekend omdat de resultaten van het programma onzeker zijn en er bij succesvolle innovatie additioneel beleid nodig kan zijn voor opschaling.

Referenties

Verbouwstromen (2024), *Waarom verbouwstromen?*, Verbouwstromen; <https://verbouwstromen.nu/>
[Geraadpleegd 30 september 2024].

5.46 Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)

Naam instrument: Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het PAW was een kennis- en leerprogramma voor de wijkaanpak, dat liep van 2018 tot 2022. In het interbestuurlijke PAW werken het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, het Interprovinciaal Overleg, de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten samen om gemeenten en betrokken partijen zo goed mogelijk te ondersteunen in de aardgasvrije opgave.

Fungerende details

In totaal hebben 66 proeftuinen een rijksbijdrage ontvangen voor het aardgasvrij of aardgasvrije ready maken van een wijk. Deze proeftuinen zijn nog in uitvoering, en de voortgang van deze proeftuinen wordt door RVO apart gemonitord. De kennis- en leeractiviteiten van het PAW worden sinds 1 januari 2023 voortgezet onder de noemer van het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW).

Toelichting op doorrekening

Het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is beëindigd. Het Nationale Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) bouwt voort op de kennis van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) en het Expertise Centrum Warmte (ECW).

Referenties

NPLW (2024), *Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie*, Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie; <https://www.nplw.nl/default.aspx> [Geraadpleegd 30 september 2024].

5.47 RRE/RREW Regeling Reductie Energiegebruik Woningen

Naam instrument: RRE/RREW Regeling Reductie Energiegebruik Woningen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met de RRE/RREW kunnen gemeenten projecten opzetten om huiseigenaren te stimuleren tot kleine energiebesparende maatregelen in huis. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het inregelen van de cv-installatie of het aanbrengen van radiatorfolie en tochtstrips. Daarnaast kunnen gemeenten de regeling gebruiken voor het geven van advies aan huiseigenaren over andere energiebesparende maatregelen, zoals dak-, raam- of gevelisolatie. In 2019 was de regeling bekend als RRE; in 2021 is de regeling heropend doch aangepast tot Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW). Bij de RREW moeten ook huurders betrokken zijn. Bij de RRE was deze doelgroep uitgesloten.

Fungerende details

Het instrument is gesloten. Stimuleren en subsidiëren van kleine maatregelen loopt nu via het Nationaal Isolatie Programma.

Toelichting op doorrekening

De Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) is gesloten. De activiteiten moeten uiterlijk 31 december 2022 afgerond zijn.

Referenties

RVO (2024), *Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW)*, Den Haag: RVO;

<https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/rrew> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.48 RVV Verduurzaming (Regeling Vermindering Verhuurderheffing Verduurzaming)

Naam instrument: RVV Verduurzaming (Regeling Vermindering Verhuurderheffing Verduurzaming)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Regeling Vermindering Verhuurdersheffing-Verduurzaming, is komen te vervallen met de afschaffing van de Verhuurdersheffing

Toelichting op doorrekening

De Regeling Vermindering Verhuurderheffing Verduurzaming is per 1 januari 2023 komen te vervallen met de afschaffing van de Verhuurderheffing.

Referenties

Rijksoverheid (2024), *Regeling vermindering verhuurderheffing 2014*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0034548&z=2021-07-01&g=2021-07-01> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.49 Revolverend Waarborg Fonds Maatschappelijk vastgoed

Naam instrument: Revolverend Waarborg Fonds Maatschappelijk vastgoed

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleids categorie: Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Met middelen van de rijksoverheid kan een Waarborgfonds worden opgezet om garanties te verstrekken aan financiële instellingen. De gedachte is om een garantiestructuur op te richten, waarmee financiële instellingen zekerheid hebben dat leningen van eigenaren met maatschappelijk vastgoed altijd terugbetaald kunnen worden. Met deze zekerheid wordt het risico voor de financiële instelling verlaagd. Voor eigenaren van maatschappelijk vastgoed is dit interessant, omdat de risico-opslag voor leningen verlaagd of verwijderd kan worden. Door het verlagen van het risico kan de looptijd van een lening ook worden verlengd. Dit voorstel moet nog verder worden uitgewerkt voor de volgende Voorjaarsbesluitvorming.

Toelichting op doorrekening

In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds is een reservering van 175 miljoen euro toegekend voor de oprichting van een nieuw fonds voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. In de aanvraag zijn verschillende opties geschetst voor de uitwerking. De oprichting van het fonds is beschouwd als geagendeerd beleid. Omdat de uitwerking nog niet bekend is, is er geen effectschatting gemaakt. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 74,9 miljoen euro toegekend voor dotaties aan bestaande fondsen voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Het gaat om het BNG Duurzaamheidsfonds, het Warmtefonds (ten behoeve van scholen), het Nationaal Restauratiefonds en regionale energiefondsen. De dotaties aan bestaande fondsen zijn beschouwd als voorgenomen beleid. Er is geen effectschatting gemaakt. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 49,7 miljoen euro toegekend voor het oprichten van een programmabureau om via een programmatische aanpak de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed te ondersteunen en te versnellen. Het voorstel is een landelijk programmabureau op te richten met experts die geschikte projecten bundelen, businesscases uitrekenen, aanbestedingen doen en de opdracht gunnen. Deze aanpak heeft mogelijk belangrijke voordelen, maar is nog onbewezen. Het is onzeker of er voldoende gebouwen te bundelen zijn die qua type, timing en complexiteit bij elkaar passen. Ook is het onzeker of voldoende gebouweigenaren zich willen committeren aan deze aanpak. De programmatische aanpak is beschouwd als voorgenomen beleid. Er is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

EZK (2024a), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

EZK (2024b), *Overzicht maatregelen MJP 2025 Klimaatfonds uitgewerkt in fiches*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/voorstellen-maatregelen-mjp-2025-klimaatfonds>.

Rijksoverheid (2024), '€900 miljoen voor verduurzaming gebouwde omgeving', Nieuwsbericht, Rijksoverheid.nl; <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/04/15/900-miljoen->

[euro-voor-verduurzaming-gebouwde-omgeving#:~:text=%E2%82%AC%20900%20miljoen%20voor%20verduurzaming%20gebouwde%20omgeving,-Nieuwsbericht%20%7C%2015%20Do4&text=Bij%20de%20Voorjaarsnota%202024%20is,van%20de%20gebouwde%20omgeving%20vrij.](#)

5.50 Routekaarten Maatschappelijk Vastgoed

Naam instrument: Routekaarten Maatschappelijk Vastgoed

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om toe te werken naar de klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050. Voor het maatschappelijk vastgoed is afgesproken dat de sectoren zelf de route bepalen om toe te werken naar deze doelstellingen. Hiervoor hebben twaalf sectoren een sectorale routekaart opgesteld over hoe zij als sector deze doelstellingen zullen behalen. Deze twaalf sectoren in het maatschappelijk vastgoed hebben in het voorstel voor het Klimaatakkoord afgesproken dat zij sectorale routekaarten maken waarin duidelijk wordt hoe hun vastgoed CO₂-arm wordt richting 2050. Het gaat hierbij om: 4 onderwijs (PO en VO, MBO, HBO, WO), 2 zorg (cure en care), 1 sport, 1 politie, 1 gemeenten, 1 provincies, 1 Rijk en 1 monumenten.

Een eerste versie van de routekaarten is in 2019 gemaakt. Deze sectorale routekaarten zijn een vorm van zelfregulering, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft alleen een coördinerende verantwoordelijkheid. De eerste versies van de sectorale routekaarten lieten onder meer knelpunten zien bij de financiering. In januari 2020 hebben de sectororganisaties bijgestelde routekaarten of aanvullingen op de eerder ingediende routekaarten ingeleverd. De uitwerking in verschillende scenario's had onder andere tot doel de verschillende investeringsvragen bij verschillende verduurzamingssnelheden inzichtelijk te maken voor begrotingsdoelstellingen bij de betreffende ministeries. Deze scenario's zijn gebruikt om te bekijken welk financieel instrumentarium er nodig is. De sectorale routekaarten zijn medio 2020 aangeboden aan het Uitvoeringsoverleg van de klimaatafel gebouwde omgeving. De sectoren zijn nu gestart met de uitvoering van de gemaakte afspraken. In meerdere sectorale routekaarten is opgenomen dat de individuele instellingen binnen de sector worden uitgenodigd voor hun vastgoed portefeuilleroutekaarten op te stellen.

Er is ook afgesproken dat de maatschappelijk vastgoedsectoren elke 2 jaar rapporteren over de voortgang aan het Uitvoeringsoverleg Klimaat Gebouwde omgeving. Aan de hand van monitoring wordt duidelijk hoe het gaat met de voortgang. Als doelstellingen niet worden gehaald wordt gekeken of aanvullend beleid nodig is. De voortgangsmonitor is tevens het moment waarop de routekaarten kunnen worden herijkt, bijvoorbeeld om een koppeling te maken met de wijkgerichte aanpak of om in te spelen op ontwikkelingen in de sectoren. Ook de inventarisatie van randvoorwaarden wordt daarbij geactualiseerd, zodat eventuele knelpunten in de uitvoering kunnen worden geadresseerd.

De eerste voortgangsrapportage heeft plaatsgevonden in 2022. In het 2024 is de tweede voortgangsrapportage. De sectororganisaties zullen vervolgens één keer in de twee jaar hun sectorale routekaart actualiseren, de eerste keer in 2022 en nu dus de tweede keer in 2024. Bij de integrale evaluatie in 2025 wordt getoetst of de routekaarten voor ten minste 90% zijn gerealiseerd. Als dat niet het geval is, worden aanvullende afspraken gemaakt om het streefdoel voor 2030 alsnog te halen (al dan niet via normering).

Toelichting op doorrekening

Twaalf sectoren in het maatschappelijk vastgoed hebben sectorale routekaarten gemaakt. In deze routekaarten wordt beschreven wat het vertrekpunt van de betreffende sector is en volgens welke planning de sector op een kosteneffectieve manier toewerkt naar het streefdoel voor 2030 en een CO₂-arme vastgoedportefeuille in 2050. Er wordt in de KEV geen effect bepaald van de routekaarten.

Referenties

Rijksoverheid.nl (2019), *Klimaatakkoord*, Rijksoverheid.nl; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/documenten/rapporten/2019/06/28/klimaatakkoord>.

5.51 SEEH Subsidie energiebesparing eigen huis

Naam instrument: SEEH Subsidie energiebesparing eigen huis

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) stimuleerde energiebesparing in bestaande woningen in de particuliere koopsector. Eigenaar-bewoners en Verenigingen van Eigenaren kunnen gebruik maken van de regeling. Men moet tenminste twee (isolerende) energiebesparende maatregelen uitvoeren binnen de bestaande thermische schil. Onder voorwaarden komen ook een gerelateerd maatwerkadvies of energieprestatiegarantie(verzekering) in aanmerking voor meenemen in de subsidie.

Fungerende details

De SEEH Regeling bestaat niet meer. Voor eigenaar-bewoners was de regeling open tot eind 2020; sindsdien kunnen zij terecht bij de ISDE. VvE's konden nog gebruikmaken van deze regeling tot en met 31 december 2022. Sinds 2023 kunnen VVE's gebruik maken van de SVVE.

Toelichting op doorrekening

De Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) bestaat niet meer. Het aanvragen van subsidie was mogelijk tot en met 31 december 2022.

Referenties

RVO (2024), *SEEH: subsidie voor energiebesparende isolatiemaatregelen VvE*, Den Haag: RVO;

<https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/subsidie-energiebesparing-eigen-huis-seeh-voor-vve/energiebesparende> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.52 SPOR - Subsidieregeling Procesondersteuning Renovatiestromen

Naam instrument: SPOR - Subsidieregeling Procesondersteuning Renovatiestromen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De SPOR heeft tot doel het stimuleren van opschalen van duurzame renovatieprojecten van woningen. De SPOR doet dit door een subsidie te verstrekken voor procesondersteuning van samenwerkingsverbanden om tot gezamenlijke verduurzaming te komen.

Fungerende details

De SPOR is gepubliceerd op 7 november 2023 met een totaal budget van 19 miljoen. De SPOR wordt tot en met 2026 jaarlijks opengesteld voor aanvragen; in 2024 is een budget van 6,6 mln beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

Samenwerkingsverbanden van woningeigenaren die willen verduurzamen kunnen SPOR subsidie aanvragen om een procesondersteuner in te huren. Voor de KEV is geen effectschatting gemaakt.

Referenties

RVO (2024), *Subsidieregeling procesondersteuning opschaling renovatieprojecten (SPOR)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/spor> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.53 Scholen energiebespaarlening

Naam instrument: Scholen energiebespaarlening

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Nationaal Warmtefonds biedt financiering voor de verduurzaming van huizen en gebouwen van eigenaar-bewoners, Verenigingen van Eigenaars en scholen. De Scholen Energiebespaarlening is een laagrentende lening die gebruikt kan worden voor gevelisolatie, spouwmuurisolatie, dakisolatie, zonnepanelen, ledverlichting en energiemanagementsystemen. De lening heeft een hoofdsom van minimaal 15.000 euro en maximaal 500.000 euro. Scholen kunnen niet rechtstreeks een lening bij het fonds aanvragen, maar kunnen dit alleen doen via een aangesloten procesbegeleider. Op dit moment zijn er 17 scholen die een lening hebben aangevraagd.

Toelichting op doorrekening

De financieringsmogelijkheden van het Nationaal Warmtefonds zijn faciliterend voor investeringen in verduurzamingsmaatregelen van eigenaar-bewoners, VvE's en scholen.

Referenties

Nationaal Warmtefonds (2024), *Scholen Energiebespaarlening*, Nationaal Warmtefonds;
<https://www.warmtefonds.nl/scholen> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.54 Sectorale routekaarten maatschappelijk vastgoed

Naam instrument: Sectorale routekaarten maatschappelijk vastgoed

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om toe te werken naar de klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050. Voor het maatschappelijk vastgoed is afgesproken dat de sectoren zelf de route bepalen om toe te werken naar deze doelstellingen. Hiervoor hebben twaalf sectoren een sectorale routekaart opgesteld over hoe zij als sector deze doelstellingen zullen behalen. Er is ook afgesproken dat de maatschappelijk vastgoedsectoren elke 2 jaar rapporteren over de voortgang aan het Uitvoeringsoverleg Klimaat Gebouwde omgeving. Aan de hand van monitoring wordt duidelijk hoe het gaat met de voortgang. Als doelstellingen niet worden gehaald wordt gekeken of aanvullend beleid nodig is. De voortgangsmonitor is tevens het moment waarop de routekaarten kunnen worden herijkt, bijvoorbeeld om een koppeling te maken met de wijkgerichte aanpak of om in te spelen op ontwikkelingen in de sectoren. Ook de inventarisatie van randvoorwaarden wordt daarbij geactualiseerd, zodat eventuele knelpunten in de uitvoering kunnen worden geadresseerd. De eerste voortgangsrapportage heeft plaatsgevonden in 2022. In het 2024 is de tweede voortgangsrapportage.

Toelichting op doorrekening

Twaalf sectoren in het maatschappelijk vastgoed hebben sectorale routekaarten gemaakt. In deze routekaarten wordt beschreven wat het vertrekpunt van de betreffende sector is en volgens welke planning de sector op een kosteneffectieve manier toewerkt naar het streefdoel voor 2030 en een CO₂-arme vastgoedportefeuille in 2050. Er wordt in de KEV geen effect bepaald van de routekaarten.

Referenties

Rijksoverheid.nl (2019), *Klimaatakkoord*, Rijksoverheid.nl; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/documenten/rapporten/2019/06/28/klimaatakkoord>.

5.55 Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)

Naam instrument: Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS) was een uitkering voor gemeenten om het binnenklimaat van bestaande schoolgebouwen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs te verbeteren. Met de uitkering zijn vooral bouw- en installatiekosten gefinancierd. De specifieke uitkering bedroeg maximaal 30% van de totale kosten. De regeling is geopend geweest van januari tot en met juni 2021 en van oktober 2021 tot en met april 2022. Het totale budget was 198 miljoen euro (200 miljoen euro minus uitvoeringskosten). Voor scholen waar de SUVIS-regeling geen oplossing bood, is vanaf 18 juli 2022 de maatwerkregeling ventilatie in scholen beschikbaar. Schoolbesturen kunnen maximaal 60 procent financiering door het Rijk aanvragen. In totaal is €140 miljoen subsidie beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

De Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS) was een uitkering voor gemeenten om het binnenklimaat van bestaande schoolgebouwen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs te verbeteren. De regeling is gesloten voor aanvragen. In deze KEV gaan we niet uit van een nieuwe openstelling.

Referenties

RVO (2024), *Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/suvis> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.56 Standaard en streefwaarden voor woningisolatie

Naam instrument: Standaard en streefwaarden voor woningisolatie

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Informatie

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Op 23 juni 2021 heeft de overheid de Standaard voor woningisolatie en de streefwaarden voor bouwdelen gepubliceerd. De standaard is ontstaan uit het Klimaatakkoord en is opgesteld door een speciale commissie, bestaande uit een brede vertegenwoordiging van betrokken partijen, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Bouwend Nederland, Techniek Nederland en de Woonbond. De Standaard is een advies voor de isolatiegraad van uw woning. Het getal van de Standaard geeft de netto warmtebehoefte van een woning aan in kWh/m²/jaar volgens een berekening met de NTA8800. Dit getal wordt dus bereikt door een combinatie van isolatie, ventilatiesysteem en kierdichting. Daarnaast zijn er streefwaarden voor de isolatiewaarde van een bouwdeel. Dit kan worden gebruikt als referentie voor wanneer slechts een bouwdeel wordt aangepakt en je zeker wil weten of dit voldoende geïsoleerd is voor een toekomstige duurzame warmtebron.

Fungerende details

De standaard geldt als referentie voor wanneer een woning toekomstvast geïsoleerd is. Uitgangspunt is dat na-oorlogse woningen die voldoen aan de standaard geschikt zijn voor verwarming met lage temperatuur afgifte (50 graden aanvoer) en vooroorlogse geschikt voor MT warmtelevering (70 graden aanvoer). De Standaard is (nog) niet wettelijk verplicht; een mogelijke verplichting wordt meegenomen bij de evaluatie in 2025. Wel zijn er al afspraken gemaakt met de corporaties over aantallen woningen die geïsoleerd moeten worden met de Standaard als referentie. Zie de NPA met corporaties.

Het getal van de Standaard geeft de netto warmtebehoefte van een woning aan in kWh/m²/jaar volgens een berekening met de NTA8800. De hoogte van de standaard wordt bepaald met een formule, die verschilt voor 4 categorieën: vooroorlogs en naoorlogs gecombineerd met woningtype meergezins of eengezins. Daarnaast is de verhouding van de oppervlakte van de woning (Ag) en de oppervlakte van uw gevels en dak (Als) mede bepalend voor de hoogte van de standaard. Op een energielabel van na 1 januari 2021 is te zien of een woning voldoet aan de Standaard. Naast een standaard voor de gehele woning bestaan er ook streefwaarden voor afzonderlijke bouwdelen van uw woning. Deze streefwaarden zijn bedoeld voor als u een of enkele delen van uw woning verduurzaamt. Ze geven aan wanneer een enkel bouwdeel (zoals dak, vloer of ramen) zeker 'toekomstbestendig' is. Zij zijn dan zeer goed geïsoleerd. Isoleren van een bouwdeel naar deze streefwaarde zorgt ervoor dat dit bouwdeel absoluut goed genoeg is geïsoleerd en bij aansluiting op een alternatieve warmtebron niet meer hoeft te worden aangepakt. Het doel is wel dat de woning voldoet aan de standaard. Daartoe is het niet nodig alle streefwaarden te realiseren.

Toelichting op doorrekening

De Standaard voor woningisolatie geldt als referentie voor wanneer een woning toekomstvast geïsoleerd is, maar de standaard is niet wettelijk verplicht. In de KEV bepalen we geen zelfstandig effect van de Standaard voor woningisolatie.

Referenties

BZK (2021), *Kamerbrief over Standaard voor woningisolatie*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/03/18/kamerbrief-standaard-voor-woningisolatie>.

5.57 Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)

Naam instrument: Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH) is een subsidie voor verhuurders (woningcorporaties, institutionele beleggers en particuliere verhuurders) en gemengde VVE's die kans biedt op bijdragen voor de aansluiting van bestaande (huur)woningen op een extern warmtenet.

Fungerende details

Per woning kan maximaal 5000 euro worden aangevraagd. Het totale budget voor 2024 is 195.000.000 euro. De SAH vormde een onderdeel van de Startmotoraanpak uit het klimaatakkoord, gericht op een eerste opschaling van de verduurzaming van de woningvoorraad door op korte termijn 100.000 woningen op warmte aan te sluiten. De PVGO doelstelling 500.000 nieuwe warmtetaansluitingen voor 2030. O.a. vanwege deze doelstelling is de looptijd van de SAH verlengd tot eind 2024. Daarna is het voornemen om vanaf 1 januari 2025 de verschillende subsidies voor warmtenetten te bundelen in een nieuwe subsidie.

Sinds 1 oktober 2021 is de SAH gewijzigd. Voor die datum was de regeling alleen voor huurwoningen. Gemengde VvE's komen nu ook in aanmerking voor de SAH. Gemengde VvE's zijn Verenigingen van Eigenaars waar een deel van de eigenaren zelf in de woning woont (eigenaar-bewoners) en een deel de woning verhuurt. Met de SAH krijgt u subsidie voor bestaande woningen die binnen 6 jaar van het aardgas afgaan middels een aansluiting op een warmtenet. Hierbij is er subsidie voor aanpassingen in de woningen (in pandige woningkosten) en de aansluitkosten op een warmtenet. Zijn de woningen al aangesloten op een warmtenet, maar wordt nog wel aardgas gebruikt voor warm tapwater en/of om te koken, ook dan kan men subsidie SAH aanvragen. De huurwoning gebruikt dan na de uitvoering in elk geval geen aardgas meer.

Toelichting op doorrekening

Het budget voor de Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH) 195 miljoen euro. De subsidie kan tot eind 2024 worden aangevraagd.

Referenties

RVO (2024), *Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)*, Den Haag: RVO;

<https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/sah> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.58 Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)

Naam instrument: Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH) biedt particuliere verhuurders en institutionele beleggers de gelegenheid om subsidie aan te vragen voor energiebesparende maatregelen, onderhoudsmaatregelen en energieadvies voor hun huurwoningen.

Fungerende details

De SVOH-regeling loopt van april 2022 tot en met december 2025 en kan - met ingang van 1 april 2023 - gebruikt worden door alle private verhuurders, niet zijnde woningcorporaties. Voor de SVOH-regeling is 152 miljoen euro budget gereserveerd. Deels is dit ook een compensatie voor inkomstenderving als gevolg van de huurbevrozing van 1 juli 2021. Om de investeringscapaciteit van verhuurders op peil te houden, wordt de SVOH beschikbaar gesteld als tegemoetkoming hiervoor. De subsidie geldt voor 1 of meer energiebesparende maatregelen. Bij de aanvraag van een energiebesparende maatregel, wordt het subsidiebedrag met de helft verminderd. Onderhoudsmaatregelen zijn alleen subsidiabel als minimaal een energiebesparende maatregel wordt getroffen, zoals nieuwe kozijnen of een ventilatiesysteem. Ook geeft de SVOH 75% subsidie op de kosten voor het laten opstellen van een energieadvies. Voor het energieadvies geldt eveneens dat daarnaast tenminste een energiebesparende maatregel moet worden uitgevoerd om in aanmerking te komen voor deze subsidie. Voor monumentale huurwoningen gelden andere voorwaarden en bedragen. De subsidie bedraagt in alle gevallen maximaal 6000 euro per woning en 400.000 euro per verhuurder. Voor subsidieaanvragen tot 125.000 geldt dat de werkzaamheden eerst worden uitgevoerd, daarna wordt de subsidie aangevraagd. Voor subsidiebedragen boven 125.000 geldt het omgekeerde; daarvoor wordt eerst de subsidie aangevraagd.

Toelichting op doorrekening

Voor de periode van april 2022 tot en met december 2025 is 152 miljoen euro beschikbaar voor de Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH). Verhuurders maken hier maar beperkt gebruik van. Op 31 augustus 2024 was nog 93 procent van het budget beschikbaar.

Referenties

RVO (2024), *Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/svoh> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.59 Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)

Naam instrument: Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Als onderdeel van het pakket aan maatregelen uit de Miljoenennota 2022 is er 525 miljoen euro ter beschikking gesteld voor het versneld verduurzamen van bestaand maatschappelijk vastgoed. Dit budget zal deels worden ingezet voor de Investeringssubsidie duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA). DUMAVA is een subsidie die maatschappelijk vastgoedeigenaren moet stimuleren om het renovatietempo te verhogen. De subsidieregeling is gericht op vastgoed dat in eigendom is van maatschappelijke instellingen in de decentrale overheid, onderwijs, zorg, cultuur, niet-woonhuis rijksmonumenten en overige gebouwen met een publieksfunctie. De invoering van de regeling is voorzien op 1 september 2022. In april 2022 is een internetconsultatie uitgevoerd. De voorgenomen regeling gaat uit van een maximale subsidie van 30%. Het subsidieplafond voor de eerste aanvraagronde in 2022 is 51,8 miljoen euro. Het totale budget voor de periode 2022-2024 is 340 miljoen euro, verdeeld over 2022 (150 miljoen) en 2023 (190 miljoen). Het kabinet zet in op een meerjarige regeling waarbij op termijn mogelijk ook een deel van de indicatieve additionele middelen uit het coalitieakkoord worden ingezet tot en met 2030. Deze meerjarige regeling wordt gefinancierd uit het Klimaatfonds en bedraagt 1,9 miljard euro van 2024 t/m 2030, ofwel gemiddeld 271 miljoen per jaar. Voor 2024 is het subsidieplafond van € 237.500.000 met € 150 miljoen verhoogd naar € 387.500.000. Dit om lotingen te voorkomen. Deze middelen zijn dus naar voren gehaald. De belangrijkste wijzigingen zijn de gestaffelde percentage van subsidies (20% bij 1, 2 of 3 maatregelen, 30% bij 3 labelsprongen en 40% bij het halen van de Renovatiestandaard). Het maximum subsidiebedrag is verlaagd van 2,5 naar 1,5 miljoen per aanvraag. Vastgoedeigenaren kunnen een aanvraag doen voor maximaal drie verduurzamingsmaatregelen, een integraal project, energieadvies en het opstellen van een energielabel na het uitvoeren van de verduurzamingsmaatregelen. Bij integrale projecten wordt een ambitieniveau verwacht dat in lijn ligt met de klimaatdoelstellingen van het kabinet. Erkende maatregelen die verplicht zijn vanwege de energiebesparingsplicht zijn uitgesloten van subsidie. Aanvragers hebben ook geen recht op subsidie voor maatregelen waarvoor via de ISDE, EIA of MIA al een subsidie is verstrekt.

Toelichting op doorrekening

Het kabinet heeft bij vastgesteld beleid een budget van 1,9 miljard euro beschikbaar gesteld voor de DUMAVA voor de periode van 2024 tot en met 2030. De eerste en tweede openstellingsronde van deze regeling waren overtekend. Voor de derde openstellingsronde in 2024 is een budget van 452 miljoen euro beschikbaar.

Referenties

EZK (2024), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

RVO (2024), *Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.60 Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE)

Naam instrument: Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE) is een subsidie voor (gemengde) Vereniging van Eigenaars (VvE), woonvereniging of wooncoöperaties om hun gebouw te verduurzamen. Dat kan met bijvoorbeeld het nemen van energiebesparende maatregelen of het aanschaffen van een warmtepomp.

Fungerende details

Totaal budget is € 48.500.000. Het totale subsidiebudget van € 48,5 miljoen is voor de subsidies verduurzamingsmaatregelen en energieadvies samen. Alle subsidiebedragen zijn per m² en gelden bij een aanvraag met minimaal 2 hoofdmaatregelen. Bij slechts 1 hoofdmaatregel is de subsidie de helft (50%) van deze bedragen.

Toelichting op doorrekening

Het budget van de Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE) voor de periode 2023 tot en met 2027 is 48,5 miljoen euro.

Referenties

RVO (2024), *Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE)*, Den Haag: RVO;
<https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/svve> [Geraadpleegd 27 september 2024].

5.61 Verbeteren informatievoorziening financieringsopties verduurzaming

Naam instrument: Verbeteren informatievoorziening financieringsopties verduurzaming

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Informatievoorziening door Rijk en gemeenten over financieringsopties en business case. Verplichte toetstermen voor financieel adviseurs aanpassen, verkort advies opstellen, zodat financieringsopties voor verduurzaming (o.a. het Nationaal Warmtefonds, consumptief en hypothecair krediet) standaard ter sprake komen in adviesgesprekken.

Toelichting op doorrekening

Het verbeteren van de informatievoorziening over financieringsopties voor verduurzaming is beschouwd als faciliterend beleid.

5.62 Verduurzaming van huurwoningen bij renovatiemoment naar de Isolatiestandaard per 2029

Naam instrument: Verduurzaming van huurwoningen bij renovatiemoment naar de Isolatiestandaard per 2029

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Bij de besluitvorming over de voorjaarsnota 2023 is besloten dat voor huurwoningen extra normering zal worden opgesteld. De isolatie standaard voor woningen is naar aanleiding van het Klimaatakkoord opgesteld en zal in 2025 worden geëvalueerd. Eind 2028 zullen alle slechte labels uitgefaseerd zijn in de sociale huur en zal een normering ingaan voor slechte labels (EFG) voor de gehele huursector. Er komt dan een 'verbod' op verhuur van EFG label woningen. Als huurwoningen vanaf 2029 op enig moment een (grote) renovatie ondergaan, dan zullen zij tenminste naar de Isolatie Standaard voor woningen gerenoveerd moeten worden. Dat is het idee van deze afspraak uit de voorjaarsnota.

Fungerende details

Hoe precies deze normering plaats gaat vinden moet nog helemaal uitgewerkt worden. Eind Q2 2024 zal het Beleidskompas voor dit instrument ingevuld moeten zijn. Daarbij zal uiteraard scherp gelet worden op de lessen die we uit de evaluatie halen en op de raakvlakken met de Europese Richtlijn Energieprestatie voor Gebouwen.

Toelichting op doorrekening

In de Voorjaarsbesluitvorming 2023 is aangekondigd dat wanneer huurwoningen vanaf 2029 een renovatie ondergaan, deze woningen tenminste naar de standaard voor woningisolatie gerenoveerd moeten worden. Dit instrument moet nog moet worden uitgewerkt. Het is het onduidelijk hoe een renovatiemoment wordt gedefinieerd en hoe er zal worden gehandhaafd. Daarom is er geen effect bepaald.

Referenties

BZK (2021), *Kamerbrief over Standaard voor woningisolatie*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/03/18/kamerbrief-standaard-voor-woningisolatie>.

5.63 Verlaagd btw-tarief voor isolatiewerkzaamheden

Naam instrument: Verlaagd btw-tarief voor isolatiewerkzaamheden

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In 2009 is een verlaagd tarief BTW op isolatie ingevoerd. Er zijn in de loop van de jaren aanpassingen in de voorwaarden doorgevoerd. Het is nog mogelijk de arbeidskosten voor het aanbrengen van het isolatiemateriaal aan vloeren, muren en daken bij woningen ouder dan 2 jaar onder het 9%-tarief te laten vallen

Fungerende details

De arbeidskosten voor het aanbrengen van het isolatiemateriaal aan vloeren, muren en daken bij woningen ouder dan 2 jaar vallen onder het 9%-tarief. Voorbeelden van isolatiemateriaal zijn glaswol, steenwol, piepschuim, (isolatie)glas, polyurethaan (PUR/PIR), thermoskussens, schelpen, en kleikorrels. Deuren, kozijnen en riet zijn voorbeelden van zaken die niet gelden als isolatiemateriaal.

Toelichting op doorrekening

Het verlaagd BTW-tarief op isolatie verlaagt de kosten voor het isoleren van de woningen die hier aanspraak op kunnen maken.

Referenties

Belastingdienst (2024), *Btw-tarief isoleren van woningen*, Belastingdienst; https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/btw/tarieven_en_vrijstellingen/diensten_9_btw/werkzaamheden_aan_woningen/isoleren_van_woningen [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.64 WEW Verruiming hypotheek voor energiebesparende maatregelen

Naam instrument: WEW Verruiming hypotheek voor energiebesparende maatregelen

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) is de uitvoerende organisatie van de NHG (Nationale Hypotheek Garantie). In de Voorwaarden en Normen voor de NHG is de mogelijkheid opgenomen om voor het treffen van energiebesparende voorzieningen tot een maximum bedrag buiten beschouwing te laten bij de berekening van de financieringslast. Deze extra financiële ruimte bestaat aanvullend op de mogelijkheid voor een (aanvullende) lening in verband met kwaliteitsverbetering van de woning betreffende de mogelijkheid tot extra financiële ruimte boven de maximale leencapaciteit ten behoeve van energiebesparende maatregelen: tot ca. 6 procent van de waarde van je woning, met een maximum van € 9.000 euro.

Fungerende details

In 2023 kunnen mensen gebruikmaken van NHG wanneer zij een woning kopen met een maximale waarde van 405.000 euro. Per 1 januari 2024 wordt deze grens verhoogd naar 435.000 euro. Bij een hypotheek waarbij aanvullende energiebesparende voorzieningen worden meegefinancierd is de NHG-grens 6% hoger, namelijk 461.100 euro. Deze verhoging vergroot het bereik van NHG en zorgt ervoor dat een hypotheek met NHG toegankelijk blijft voor veel woningkopers. De provisie die betaald moet worden bij het afsluiten van een hypotheek met NHG blijft in 2024 0,6% over het hypotheekbedrag.

Toelichting op doorrekening

De verruiming van voorwaarden voor hypotheek met Nationale Hypotheek Garantie wordt beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

NHG (2024), *Energiebesparende maatregelen*, NHG; <https://www.nhg.nl/verduurzamen/energiebesparende-maatregelen/> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

VRO (z.j.), 'Nationale Hypotheek Garantie (NHG)', Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/nationale-hypotheek-garantie-nhg>.

5.65 Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS)

Naam instrument: Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen | Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De ervaringen van de eerste openstelling zijn positief. Er was €150 miljoen beschikbaar, waarbij er voor €250 miljoen aangevraagd werd in 27 projecten. Hiervan is de helft afgewezen op grond van criteria uit de regeling. Er zijn beschikkingen afgegeven ter hoogte van €130 miljoen aan in totaal 17 projecten. Hierdoor was er €20 miljoen vrijval, dat door de eindejaarsmarge doorschuift naar een volgende openstelling. Op grond van de ervaringen uit de eerste ronde is de regeling 2024, die voor dat jaar een subsidieplafond van €400 miljoen kent, die op verschillende punten aangepast. Deze beogen de regeling beter aan te sluiten op de praktijk, zowel op economische omstandigheden als bestuurlijke afspraken tussen warmtebedrijven, woningcorporaties en gemeenten. Hierdoor is de kans groot dat projecten vaker in de buurt van het maximale subsidiebedrag per project komen, wat zich vertaalt in een beter aanbod voor afnemers en een hogere kans op realisatie.

Totaal aanvragen WIS 2023: 19.000 kleinverbruikersaansluitingen en 5.000 blokverwarmingsaansluitingen. Het totale budget voor WIS is ca. 1,6 miljard euro.

Toelichting op doorrekening

De Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS) is in 2023 opengesteld. In de eerste openstellingsronde in 2023 was 150 miljoen euro beschikbaar voor de aanleg van warmtenetten in de bestaande bouw. In de openstellingsronde van 2024 is het totale budget 400 miljoen euro. In het Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 is 972,5 miljoen euro toegekend voor de WIS. Bij voorgenomen beleid is daarmee in totaal circa 1,5 miljard euro beschikbaar.

Referenties

EZK (2024), Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

RVO (2024), Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS), Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/wis> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.66 Warmtewet

Naam instrument: Warmtewet

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Warmtewet regelt sinds 2014 de levering van warmte aan consumenten en midden- en kleinbedrijf voor aansluitingen tot 100 kilowatt. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) ziet toe op de uitvoering van de warmtewet. De warmtewet is geëvalueerd in 2016 en aangepast. Er wordt al geruime tijd gewerkt aan een opvolging van de wet: de wet collectieve warmte. De beoogde ingangsdatum is 1 januari 2025.

In maart 2024 is een Nota van Wijziging Warmtewet voorgelegd aan de Tweede Kamer. De kamer heeft hier in april mee ingestemd. Met deze aanpassing wordt een correctie op de berekeningswijze van de gasreferentie voorgesteld, wat leidt tot verlaging van het maximale tarief voor vastrecht. Er is daarnaast duidelijker aangegeven dat warmtebedrijven transparanter moeten zijn over de financiële verantwoording. Via amendement Grinwis is toegevoegd dat de ACM al voor de inwerkingtreding van de Wcw een verruiming van haar informatieverzameling krijgt.

Toelichting op doorrekening

De Warmtewet regelt sinds 2014 de levering van warmte aan consumenten en midden- en kleinbedrijf voor aansluitingen tot 100 kilowatt.

Referenties

RVO (2024), *Wet- en regelgeving warmte*, Den Haag: RVO; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/verduurzaming-warmtevoorziening/wet-en-regelgeving> [Geraadpleegd 1 oktober 2024].

5.67 Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW)

Naam instrument: Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Een gezamenlijk wetsvoorstel van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Economische Zaken en Klimaat (EZK) en bevat aanpassingen van de Omgevingswet en de Gaswet. Het wetsvoorstel geeft gemeenten de bevoegdheid om lokale regels op te stellen voor de warmtetransitie van gas naar duurzame alternatieven. Op basis van dit wetsvoorstel kunnen gemeenten de netbeheerders de opdracht geven om wijken, die aangewezen zijn in het omgevingsplan, van het gas af te sluiten. Het wetsvoorstel is daarmee het sluitstuk van de wijkgerichte aanpak.

Fungerende details

Dit wetsvoorstel is de uitwerking van een van de afspraken uit het Coalitieakkoord en het Klimaatakkoord over de wijkgerichte aanpak van de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Het is op 30 juni 2023 ingediend en op 23 april 2024 aangenomen door de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel bevat wijzigingen van de Gaswet (EZK) en de Omgevingswet (BZK). Daarnaast zijn samenloopbepalingen opgenomen voor het wetsvoorstel Energiewet (EZK), die op termijn de Gaswet zal vervangen. Het wetsvoorstel strekt ertoe gemeenten de instrumenten te geven waarmee zij binnen hun gemeente gebieden kunnen aanwijzen waarvoor op termijn geldt dat zij voor de verwarming van gebouwen geen gebruik meer mogen maken van fossiele brandstoffen en zullen overgaan op een duurzame warmtevoorziening. Met deze bevoegdheid kan de gemeente door het stellen van lokale regels de transitie in de gebouwde omgeving van aardgas naar duurzame alternatieven tot uitvoering te brengen. De gemeente kan hiertoe in het omgevingsplan wijken aanwijzen waar een energievoorziening met duurzame energie beschikbaar komt ter vervanging van het aardgas, de zogenoemde aanwijsbevoegdheid. Deze wet maakt het voor gemeenten verplicht om een warmteprogramma op te stellen. De inhoudelijke eisen waaraan dat programma moet voldoen en de actualiseringsplicht iedere 5 jaar worden uitgewerkt in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), genaamd het Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie. Net zoals de eis dat er uiterlijk 2026 een warmteprogramma moet zijn opgesteld.

Toelichting op doorrekening

Het wetsvoorstel voor Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) geeft gemeenten de bevoegdheid om lokale regels op te stellen voor de warmtetransitie van gas naar duurzame alternatieven. Dit is beschouwd als faciliterend beleid.

Referenties

VRO & EZK (2024), *Wetsvoorstel Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie*, Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening & Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A36387>.

5.68 Wet collectieve warmte (Wcw)

Naam instrument: Wet collectieve warmte (Wcw)

Sector: Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Wcw vervangt de Warmtewet. Het beoogt de groei en verduurzaming van collectieve warmtesystemen in de gebouwde omgeving te faciliteren. Gemeenten krijgen sturingsmogelijkheden om uitvoering te geven aan hun regierol in de verduurzaming van de gebouwde omgeving, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord. Er worden duurzaamheidsnormen opgenomen die aansturen op een efficiënte verduurzaming van de warmtevoorziening. De leveringszekerheid en de consumentenbescherming worden beter geborgd, en daar waar mogelijk in lijn gebracht met de bescherming bij E&G. Tot slot worden nieuwe tariefregels opgenomen, die de transparantie verhogen en stapsgewijs de warmtetarieven baseren op de werkelijke gemaakte kosten, in plaats van de huidige gasreferentie. Hiermee stuurt het wetsvoorstel op eerlijkere warmtetarieven voor verbruikers en duidelijke inkomsten voor warmtebedrijven.

Om de realisatie van warmtenetten door publieke partijen te stimuleren wordt gewerkt aan de publieke realisatiekracht. Het Kabinet heeft april 2024 besloten om (onder voorwaarden) een Waarborgfonds Warmtenetten in te richten met achterborgstelling en 215 miljoen risicobuffer. Dit verlaagt de eigen vermogens eis van 30-50% van totale investering naar 10%. Daarnaast vraagt de organisatorische realisatiekracht de oprichting van regionale en lokale warmtebedrijven waar decentrale overheden, private partijen en Rijk in samenwerken. EBN is door de Minister K&E begin 2024 verzocht om uit te werken wat er voor nodig is om de rol van nationale deelneming voor warmte in te vullen.

Toelichting op doorrekening

De Wet Collectieve Warmte (Wcw) beoogt de groei en verduurzaming van collectieve warmtesystemen in de gebouwde omgeving te faciliteren. De Wcw is vertraagd. Met het wetsvoorstel wordt verplicht dat publieke partijen een meerderheidsaandeel in de warmtenetten hebben. Verschillende grote warmtenetprojecten van private warmtebedrijven zijn stilgelegd, bijvoorbeeld in Amsterdam, Den Haag en Utrecht. Dit heeft te maken met de hoge aanlegkosten, de vrees voor hoge kosten voor bewoners en met het feit dat private warmtebedrijven het minder aantrekkelijk vinden om afhankelijk te zijn van publieke partijen met een meerderheidsbelang. Verschillende gemeenten willen een eigen warmtebedrijf oprichten. Omdat deze organisaties nog moeten worden opgericht, duurt het enige tijd voor ze warmtenetten kunnen realiseren.

Referenties

EZK (2024), *Wetsvoorstel Wet collectieve warmte*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?qry=wetsvoorstel%3A36576&cfg=wetsvoorsteldetails#wetgevingsproces>.

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten

Gebouwde Omgeving uit het

Hoofdlijnenakkoord

5.69 Geen verplichte labelsprongen voor koopwoningen

Naam instrument: Geen verplichte labelsprongen voor koopwoningen

Sector: Gebouwde Omgeving

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 staat dat er geen verplichte labelsprongen komen voor koopwoningen. Dit heeft geen effect op de KEV-raming. Er is wel normering in voorbereiding voor de uitfasering van huurwoningen met slechte energielabels, maar niet voor koopwoningen.

Referenties

PVV, VVD, NSC en & BBB (2024), *Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB*, Den Haag: Tweede Kamer; <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>.

5.70 Steun voor mensen en kleine ondernemers bij verduurzaming woningen en bedrijfspanden

Naam instrument: Steun voor mensen en kleine ondernemers bij verduurzaming woningen en bedrijfspanden

Sector: Gebouwde Omgeving

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

In Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 staat dat de financiële middelen voor klimaat voor een deel worden gebruikt om mensen met een laag of middeninkomen en ondernemers te helpen in de energietransitie. Volgens het Hoofdlijnenakkoord valt daarbij te denken aan het helpen van mensen en kleine ondernemers bij het verduurzamen van hun woningen en bedrijfspanden. Ook is afgesproken dat er specifiek aandacht besteed wordt aan mensen die als gevolg van aansluiting op een warmtenet geconfronteerd worden met een veel hogere energierekening.

Er zijn al verschillende beleidsinstrumenten die steun geven bij verduurzaming van woningen en bedrijfspanden. Het is onduidelijk welke plannen er zijn voor beleidswijzigingen. Vanwege gebrek aan informatie over het instrument is het effect niet kwantificeerbaar.

Referenties

PVV, VVD, NSC en E BBB (2024), *Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB*, Den Haag: Tweede Kamer; <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>.

5.71 Verplichting voor installatie warmtepompen bij vervanging verwarmingsketel vanaf 2016 wordt geschrapt

Naam instrument: Verplichting voor installatie warmtepompen bij vervanging verwarmingsketel vanaf 2016 wordt geschrapt

Sector: Gebouwde Omgeving

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het coalitieakkoord van het kabinet-Rutte IV was normering aangekondigd gericht op het stimuleren van (hybride) warmtepompen. In mei 2024 is in het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 afgesproken dat deze normering voor verwarmingsinstallaties niet zal worden ingevoerd.

Referenties

PVV, VVD, NSC en & BBB (2024), *Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB*, Den Haag: Tweede Kamer; <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>.

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Gebouwde Omgeving

5.72 Sociaal Klimaatfonds

Naam instrument: Sociaal Klimaatfonds

Sector: Gebouwde Omgeving

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

Het Sociaal Klimaatfonds is een nieuw Europees instrument voor ondersteuning van de mensen en kleine bedrijven die de zwaarste gevolgen ondervinden van het nieuwe Europese emissiehandels-systeem voor energieleveranciers (ETS₂). Er moet nog op nationaal niveau worden bepaald hoe de middelen uit het Sociaal Klimaatfonds worden besteed. Daarom is er geen effectschatting gemaakt.

5.73 Waarborgfonds warmtenetten

Naam instrument: Waarborgfonds warmtenetten

Sector: Gebouwde Omgeving

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

In het Klimaatfonds is een reservering opgenomen voor de oprichting van een waarborgfonds voor warmtenetten. Het is de bedoeling dat dit waarborgfonds garant zal staan voor de rente- en aflossingsverplichtingen van warmtebedrijven die aan de selectiecriteria van het fonds voldoen, zodat de warmtebedrijven meer vreemd vermogen kunnen aantrekken tegen gunstigere voorwaarden.

De vormgeving van het waarborgfonds is nog niet bekend en aan het vrijgeven van de reservering is een aantal voorwaarden verbonden. Er zijn verschillende beperkende factoren voor de ontwikkeling van warmtenetten en het is onduidelijk of een waarborgfonds doorslaggevend is voor het realiseren van extra warmtenetaansluitingen. Daarom is er geen effectschatting gemaakt.

6 Factsheets beleidsinstrumenten

Industrie

6.1 Aanpak Piekbelasters Industrie (API)

Naam instrument: Aanpak Piekbelasters Industrie (API)

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Status: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Met de aanpak piekbelasters industrie (API) beoogt het kabinet de depositie van industriële piekbelasters op stikstofgevoelige en overbelaste Natura 2000-gebieden versneld en/of meer te doen reduceren. De API bestaat uit drie sporen: 1) het aanscherpen van de vergunningen, 2) het creëren van win-winsituaties door reductie van CO₂- en NO_x-emissies aan de hand van verduurzaming van het productieproces en 3) aanjagen van bovenwettelijke reductiemaatregelen voor ammoniakemissies. De aanpak richt zich op de piekbelasting veroorzakende bedrijven uit de basisindustrie; de afvalverbrandingsinstallaties en energiecentrales vallen onder ander, sectorbreed beleid.

Fungerende details

Hier onder volgt een overzicht van de stand van zaken per bedrijf:

- Tata Steel Nederland EoP: 30% NO_x-reductie in 2025 (Roadmap+ programma), plannen voor 2030 in voorbereiding.
- Chemelot:
- AnQore EoP: 50% NO_x-reductie in 2030
- Fibrant Vervolggesprekken over bovenwettelijke ammoniakreductie
- OCI EoP: 30% NO_x-reductie in 2030 + onderzoek.
- SABIC Gesprekken over EoP incl. NO_x reductie
- Rockwool Vervolggesprekken over bovenwettelijke ammoniakreductie lopen
- OFI/Olam Cacao Aangescherpte vergunning m.b.t. ammoniakuitstoot: 95% reductie per Q4 2024 t.o.v. 2020.
- Cargill Aurora: Procedure aanscherping vergunning met OD gaande
- Parenco: In gesprek/gezamenlijk onderzoek naar mogelijkheden
- DS Smith de Hoop: Bedrijfssluiting
- BP EoP: 20-30% NO_x-reductie van alles wat onder project H-Vision valt
- 9-22. Sappi Maastricht, OI-Manufacturing Maastricht, Rodruza, Nyrstar, Suiker Unie – Cosun - Beet company, Ardagh Glas Dongen, Folding Boxboard Eerbeek, Crown van Gelder, Saint Gobain Construction Products, Wienerberger Steenfabriek Heteren, OI-Manufacturing Leerdam: In gesprek/gezamenlijk onderzoek naar mogelijkheden.

Voorlopige budgetinformatie

Per Voorjaarsnota is 67 miljoen beschikbaar gesteld voor mogelijke subsidiëring van bovenwettelijke ammoniakemissiereductie bij een vijftal bedrijven.

Toelichting op doorrekening

Het budget voor de piekbelastersaanpak en de maatwerkeraanpak wordt in de ERL25 opgenomen als Geagendeerd Beleid. Wat betreft de effecten op de emissies van stikstofoxiden wordt aangesloten op de modeluitkomsten van de KEV, waar het maatwerkbudget in het geagendeerd beleid wordt meegenomen. Deze uitkomsten worden middels het NO_x-model vertaald naar effecten op stikstof-oxiden. Wat betreft de beoogde ammoniakreducties worden de plannen per bedrijf bekeken, en zijn effecten van maatregelen die op 1 mei 2024 concreet waren, meegenomen in de bandbreedte.

6.2 Afbouw gaswinning Groningen

Naam instrument: Afbouw gaswinning Groningen

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het kabinet gaat in de komende jaren de gaswinning in Groningen helemaal afgebouwd tot nul. Aanleiding hiervoor is de geconstateerde verhoogde seismiciteit in de omgeving van Loppersum. Door de maatregelen van het kabinet is de gaswinning inmiddels tot onder de 12 miljard Nm³ gedaald; dat is het veiligheidsniveau dat het Staatstoezicht op de Mijnen (SODM) adviseert. In gasjaar 2019-2020 was de gaswinning 8,65 miljard Nm³. In de komende jaren wordt de gaswinning helemaal afgebouwd tot nul.

Toelichting op doorrekening

Het stopzetten van de gaswinning uit het Groningveld is meegenomen bij de bepaling van de emissies uit gaswinning.

6.3 Beperken van de vraag naar laagcalorisch gas van grote afnemers

Naam instrument: Beperken van de vraag naar laagcalorisch gas van grote afnemers

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De maatregel betreft een wijziging van de Gaswet betreffende het beperken van de vraag naar laagcalorisch gas van grote afnemers. De wetswijziging is op 20 juni 2020 in werking getreden. Met ingang van 1 oktober 2022 is het voor de grootste afnemers van het gastransportnet verboden om laagcalorisch gas te onttrekken en wordt een generiek verbruiksplafond ingesteld voor laagcalorisch gas. De wet voorziet in een grondslag voor nadeelcompensatie. Bij de ombouw van enkele industriële grootverbruikers was sprake van vertraging. De vertraagde afnemers kunnen tijdelijke ontheffing aanvragen voor het verbod.

Toelichting op doorrekening

De schuif van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas heeft geen impact op het in de KEV berekende energiegebruik en de emissies van de industrie.

6.4 Circular Plastics NL (CPNL)

Naam instrument: Circular Plastics NL (CPNL)

Sector: Industrie

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het voorstel Duurzame MaterialenNL ontving in april 2022 een voorwaardelijke toekenning van 220 miljoen euro uit het Groeifonds, bedoeld om circulaire plastics te bevorderen. Dit bedrag wordt verdubbeld door bedrijven in de plasticsketen. Het voorstel behelst verschillende projecten gerelateerd aan ontwerp, karakterisatie, sortering en wassing en recycling van plastics. In juli 2022 werd de voorwaardelijke toekenning van 124 miljoen euro omgezet in een definitieve toekenning; de resterende 96 miljoen bleef voorwaardelijk. Het voorstel belooft de circulariteits-doelen dichterbij te brengen en klimaatverandering te bestrijden. Het programma wordt uitgevoerd onder de naam Circular Plastics NL (CPNL). Een deel van de projecten in het programma is gerelateerd aan ontwerp en innovatie, terwijl ook een flink deel van het budget bestemd is voor industrialisatie van recycling (103 miljoen euro uit groeifonds plus 244 miljoen euro andere financiering).

Voorlopige budgetinformatie

Een deel van de projecten in het programma is gerelateerd aan ontwerp en innovatie, terwijl ook een flink deel van het budget bestemd is voor industrialisatie van recycling (103 miljoen euro uit groeifonds plus 244 miljoen euro andere financiering).

Toelichting op doorrekening

Bij de bovenkant van de bandbreedte en bij de rekenwaarde gaan we uit van een volume te verbranden afval van 7,1 Mton afval in 2030. Bij de onderkant van de bandbreedte, en rekening houdend met voorgenomen beleid, gaan we uit van een lager volume, namelijk 5,2 Mton afval in 2030. Een lager volume is verondersteld als mogelijk gezamenlijk effect van een aantal voorgenomen circulaire maatregelen en maatregelen gericht op emissiereductie bij AVI's, waaronder de normeren van het aandeel recycleat en biogene grondstoffen in plastics, normen rond biobased bouwen en circulair slopen, de DEI-CE, en het verminderen van het aantal dispensatierechten voor AVI's. Maatregelen gericht op circulariteit kunnen ook effect hebben op de omvang van de productie van de industrie zoals bij primaire plastics en bouwmaterialen. In de onderkant van de bandbreedte is uitgegaan van een lager productievolume, wat invulling kan geven aan effecten van dergelijk beleid.

6.5 DEI-CE Demonstratie energie- en klimaatinnovatie (DEI+ Circulaire economie)

Naam instrument: DEI-CE Demonstratie energie- en klimaatinnovatie (DEI+ Circulaire economie)

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Er bestaan diverse Nederlandse subsidieregelingen voor CO₂-emissiereductie in de industrie. Dit betreft onder andere subsidies voor onderzoek en ontwikkeling, waarin kennis wordt opge-daan om nieuwe of verbeterde producten en processen mee te ontwikkelen. De Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) is een innovatiemodule die is gericht op het ondersteunen van pilot- en demonstratieprojecten die leiden tot CO₂-reductie in Nederland. De DEI+ bevat tien verschillende subsidiabele thema's. Zeven thema's worden jaarlijks in één keer opengesteld en daarvoor geldt een gezamenlijk subsidieplafond. Dit wordt het reguliere deel van de DEI+ genoemd. De drie andere thema's worden apart opengesteld met een eigen subsidieplafond. Dit zijn specifieke delen van de DEI+. Het DEI+-thema Circulaire economie is tussen 2019 en 2021 al eerder opengesteld en is voor 2024 apart opengesteld voor projecten met minder dan €3.000.000 subsidie. Dit specifieke deel kon niet tegelijk met de reguliere DEI+ opengesteld worden, doordat nog over het budget moest worden besloten door de Tweede en Eerste Kamer bij de begrotingsbehandeling van IenW. Voor projecten binnen dit thema kunnen in de periode van 22 april 2024 tot en met 1 november 2024 subsidieaanvragen worden ingediend en daarvoor geldt een subsidieplafond van €20.000.000.

Fungerende details

Eind november 2024 en in november 2025 verwachten we een nieuwe openstelling.

Voorlopige budgetinformatie

Openstelling van €20 miljoen voor 2024.

Toelichting op doorrekening

Bij de bovenkant van de bandbreedte en bij de rekenwaarde gaan we uit van een volume te verbranden afval van 7,1 Mton afval in 2030. Bij de onderkant van de bandbreedte, en rekening houdend met voorgenomen beleid, gaan we uit van een lager volume, namelijk 5,2 Mton afval in 2030. Een lager volume is verondersteld als mogelijk gezamenlijk effect van een aantal voorgenomen circulaire maatregelen en maatregelen gericht op emissiereductie bij AVI's, waaronder de normeren van het aandeel recycleat en biogene grondstoffen in plastics, normen rond biobased bouwen en circulair slopen, de DEI-CE, en het verminderen van het aantal dispensatierechten voor AVI's. Maatregelen gericht op circulariteit kunnen ook effect hebben op de omvang van de productie van de industrie zoals bij primaire plastics en bouwmaterialen. In de onderkant van de bandbreedte is uitgegaan van een lager productievolume, wat invulling kan geven aan effecten van dergelijk beleid.

6.6 EED Energie-auditplicht

Naam instrument: EED Energie-auditplicht

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De EED energie-audit is een verplichting die voortkomt uit de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED) (conform richtlijn 2012/27/EU). Het doel ervan is om bedrijven en instellingen bewust te maken van hun energiegebruik én van de mogelijkheden om energie te besparen en te verduurzamen. De EED-auditplicht geeft een gedetailleerd overzicht van alle energiestromen binnen de onderneming. Ook geeft de audit inzicht in de mogelijke besparingsmaatregelen en de te verwachten effecten daarvan. Het gaat hier onder andere om het energiegebruik van gebouwen, installaties, industriële processen en het zakelijk vervoer.

Een onderneming is verplicht om de EED-auditplicht uit te voeren indien de onderneming een grote onderneming betreft, die geen kmo-status heeft volgens de Europese uitgangspunten. Deze ondernemingen zijn verplicht om elke vier jaar energie-auditverslagen met informatie over hun actuele energieverbruik en besparingsmogelijkheden in te dienen. MJA3- en MEE-bedrijven zijn niet langer vrijgesteld van de audit omdat de convenanten zijn afgelopen. De energie-audit voldoet aan de minimumcriteria, bedoeld in bijlage VI bij richtlijn 2012/27/EU.

Toelichting op doorrekening

Meegenomen bij het bepalen van het energiebesparingstempo.

Referenties

Rijksoverheid (2021), *Besluit energie-audit*, Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0045194/2021-07-01>.

Europese Commissie (2023), *Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC*, Brussel: Europese Commissie; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02012L0027-20230504#M1-4>.

6.7 Ecodesign-richtlijn

Naam instrument: Ecodesign-richtlijn

Sector: Industrie | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze richtlijn schept een kader voor de vaststelling van communautaire voorschriften inzake ecologisch ontwerp voor energie gerelateerde producten, teneinde het vrije verkeer van die producten in de interne markt te garanderen. De richtlijn draagt bij tot duurzame ontwikkeling door de energie-efficiëntie en het niveau van milieubescherming te verhogen en tegelijk de zekerheid van de energievoorziening te vergroten. Deze richtlijn is niet van toepassing op middelen voor het vervoer van personen of goederen.

Op grond van richtlijn 2009/125/EG zijn de product specifieke ecodesign voorschriften vastgesteld. Deze voorschriften kunnen onder andere relateren aan de energie-efficiëntie en aan de emissies van onder andere fijnstof (PM), gasvormige organische verbindingen (OGC) en koolmonoxide (CO) en stikstofoxiden (NO_x). Vanuit de Wet milieubeheer en de Europese regelgeving houdt de ILT toezicht op de naleving van ecodesign eisen voor onder meer LED-verlichting, verwarmingsapparatuur en huishoudelijke elektronische apparaten.

Nauw verwant aan Richtlijn 2009/125/EG is Verordening (EU) 2017/1369 die wettelijke eisen stelt aan het vermelden van het energieverbruik op de etiketten van energie gerelateerde producten. Op grond van deze verordening zijn product specifieke energie-etiketteringsvoorschriften vastgesteld die nagenoeg dezelfde productgroepen bestrijken als die onder Richtlijn 2009/125/EG.

Toelichting op doorrekening

Onder andere meegenomen bij het bepalen van het energiebesparingstempo.

Referenties

Europese Commissie (z.j.), 'List of energy efficient products regulations: by product group';

https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-label-and-ecodesign/list-energy-efficient-products-regulations-product-group_en.

Europese Commissie (2022), *Communication from the Commission Ecodesign and Energy Labelling Working Plan 2022-2024* 2022/C182/01, Brussel: Europese Commissie; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022XC0504%2801%29&%3Bqid=1651649049970>.

6.8 GoChem (KIEM Go-Chem)

Naam instrument: GoChem (KIEM Go-Chem)

Sector: Industrie

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

GoChem is gericht op het aanjagen van innovatie in de chemie- en chemieverwerkende sector door samenwerking van innovatieve mkb-ondernemingen met kennisinstellingen te stimuleren en te ondersteunen. Het uiteindelijke doel is daarbij om duurzame groei te realiseren met een positieve impact op milieu en economie. Met KIEM GoChem wordt zowel netwerkvorming als het verkennen van praktijkvragen, die een KIEM kunnen zijn voor een vervolgproject of een innovatie, gestimuleerd.

GoChem brengt mkb-bedrijven in contact met partijen die kennis en kunde hebben om een innovatievraagstuk op te lossen, bijvoorbeeld kennis- en onderwijsinstellingen, brancheverenigingen of subsidieverstrekkers. Nadat het contact is gelegd gaan het mkb-bedrijf en deze partij zelfstandig aan de slag om het innovatievraagstuk aan te pakken. Als een kennisinstelling bij de samenwerking is betrokken kan er ook een KIEM GoChem-subsidie worden aangevraagd. De scope van KIEM GoChem omvat de hele (circulaire) keten; grondstoffen, halffabricaten, producenten, gebruikers, afval en herwonnen grondstoffen.

Een aanvraag past bij KIEM GoChem als deze valt binnen 1 of meerdere van de volgende deelgebieden: duurzame chemie, de Meerjarige Missiegedreven Innovatieprogramma's (MMIP) 6, 7 en 8 van Missie Industrie (Missie C) van de Integrale Kennis- en Innovatieagenda voor Klimaat en Energie delen van de ChemistryNL roadmaps; Chemistry for Life of Chemical Sensing & Enabling Technologies. MMIP 6 betreft de sluiting van industriële ketens, MMIP 7 betreft een 100% CO₂-vrij industrieel warmtesysteem en MMIP 8 betreft de maximale elektrificatie en radicaal vernieuwde processen.

Het subsidieplafond voor deze regeling bedraagt 1.280.170 euro. De financiering is maximaal 40.000 euro per aanvraag. Binnen deze subsidieronde worden naar verwachting maximaal 32 aanvragen toegekend. Regieorgaan SIA, de topsector chemie (ChemistryNL) en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) financieren dit gezamenlijk.

Voorlopige budgetinformatie

Het totale subsidiebedrag dat sinds 2019 beschikbaar is gesteld bedraagt 4,08 miljoen euro. Het budget voor de derde ronde was 2,3 miljoen euro. Deze openstellingsronde eindigde op 17 januari 2023. Een vierde openstellingsronde is gepland voor eind 2023 / begin 2024 en het budget voor deze ronde is 1,28 miljoen euro.

Toelichting op doorrekening

We zien dit in de KEV als faciliterend beleid zonder kwantificeerbaar zelfstandig effect.

6.9 IPCEI Waterstof golf 2

Naam instrument: IPCEI Waterstof golf 2

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Europese Commissie heeft in golf 2 8 Nederlandse projecten goedgekeurd. 7 daarvan hebben geheel of gedeeltelijk subsidie gekregen.

Toelichting op doorrekening

De middelen uit IPCEI Waterstof Golf 2 (783 miljoen euro) zijn meegenomen als vastgesteld beleid, en dragen bij aan de productie van groene waterstof via onshore elektrolyse.

6.10 Jaarverplichting RFNBO's in industrie

Naam instrument: Jaarverplichting RFNBO's in industrie

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Richtlijn (EU) 2023/2413 betreffende de promotie van energie uit hernieuwbare bronnen bevat een verplichting aan lidstaten voor het gebruik van hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong (RFNBO) in de waterstofgebruikende industrie: 42 procent in 2030 en 60 procent in 2035 (REDIII artikel 22a). Het kabinet verkent de mogelijkheden voor een jaarverplichting RFNBO's in de industrie voor waterstof uit hernieuwbare bronnen, met ingang van 1 januari 2026, als een van de instrumenten om te borgen dat Nederland aan het bindende doel uit artikel 22a REDIII voor gebruik van RFNBO's in de industrie kan voldoen.

Op hoofdlijnen zou de verplichting moeten werken als de jaarverplichting Energie voor Vervoer, waarbij bedrijven met verhandelbare rechten aan de verplichting kunnen voldoen. De jaarverplichting moet de eerste jaren voldoende flexibiliteit bieden aan de opstartende markt, inspelend op onder meer de beschikbaarheid van en toegang tot hernieuwbare waterstof(dragers) bij de industriële gebruikers, de gefaseerde totstandkoming van de relevante infrastructuur en het voorkomen van het verdringen van alternatieve, meer kostenefficiënte verduurzamingsroutes. Eind 2024 wordt de vormgeving van de jaarverplichting geconsulteerd met inbegrip van het ingroeipad en flexibiliteitsmechanismen. Voor het bepalen van de grondslag van deze jaarverplichting - en ook voor behalen van het REDIII-doel - bestaat er nog onduidelijkheid over de waterstofstromen die mogen worden uitgezonderd op basis van artikel 22a REDIII en het ammoniak-recital in deze richtlijn.

Toelichting op doorrekening

De jaarverplichting voor RFNBO's in de industrie zijn nog als geagendeerd beleid meegenomen, omdat de hoogte van de verplichting nog niet is vastgesteld. Ook is nog niet geheel duidelijk wat de grondslag van de verplichting zal worden.

6.11 MIT MKB-Innovatiestimulering Regio en Topsectoren

Naam instrument: MIT MKB-Innovatiestimulering Regio en Topsectoren

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het kabinet heeft met het topsectorenbeleid gekozen voor het versterken van de concurrentiekracht van die sectoren waarin Nederland wereldwijd uitblinkt. De MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) beoogt het groeivermogen van de Nederlandse economie duurzaam te versterken. De regeling MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) richt zich op het bevorderen van innovatie bij het mkb. Daarnaast stelt de regeling het mkb ook beter in staat zich via de Topsectoren aan te sluiten bij de door de Topsectoren opgestelde innovatieagenda's, het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid en de regionale innovatiestrategieën.

De MIT kent verschillende instrumenten: R&D-samenwerkingsprojecten, R&D-samenwerkingsprojecten AI, haalbaarheidsprojecten en kennisvouchers. Daarnaast is er geld beschikbaar voor TKI-netwerkactiviteiten en TKI-Innovatiemakelaars. De regeling wordt in samenwerking met de provincies uitgevoerd en gefinancierd. Er zijn regionale loketten en een landelijk RVO-loket. Het verschilt per instrument waar de aanvraag moet worden ingediend. Voor de exacte voorwaarden wordt verwezen naar de Regeling Nationale EZK- en LNV-Subsidies.

Fungerende details

In 2020 is een apart onderdeel (budget 1,35 miljoen) gestart voor technologische innovaties op het gebied van duurzame dierlijke producten in het kader van de ambities rond kringlooplandbouw.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 6.1
Budgetbeschrijving

	2024	2025	2026	2027	2028
MKB-Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)	23,250	32,493	42,362	42,361	42,361
Bijdrage aan medeverheden MIT	20,368	9,868			

Toelichting op doorrekening

Dit wordt in de KEV gezien als faciliterend beleid zonder kwantificeerbaar effect op energiegebruik en emissies.

6.12 Maatwerkeraanpak Industrie

Naam instrument: Maatwerkeraanpak Industrie

Sector: Industrie

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De maatwerkeraanpak is de aanpak om de grootste industriële uitstoters die ambitieuze plannen hebben om te verduurzamen te faciliteren bij hun verduurzamingsopgave. De maatwerkeraanpak is bedoeld om te helpen om de coördinatieproblemen waar ambitieuze bedrijven tegenaan lopen aan te pakken. Met de maatwerkeraanpak wordt ook ingezet op het verminderen van onzekerheden, zodat ambitieuze bedrijven de investeringsbeslissingen in Nederland sneller durven en kunnen nemen. Met de maatwerkeraanpak wordt ingezet om extra CO₂-reductie te realiseren, boven op wat bedrijven volgens de nationale CO₂-heffing industrie moeten reduceren om geen CO₂-heffing te betalen (hierna: additionele CO₂-reductie). Het gaat hierbij om een additionele reductie van 3,5 Mton CO₂-eq (bij de top 20 uitstoters) en 0,3 megaton CO₂-equivalenten bij een aantal cluster 6 bedrijven (verbreding heeft plaatsgevonden in de Miljoenennota 2024) en 0,2 megaton bij afvalwaterzuiveringsinstallaties. Ook wordt met de maatwerkeraanpak, naast CO₂-reductie, ingezet op de verbetering van de leefomgeving, waarbij in het bijzonder aandacht is voor stikstofreductie.

De maatwerkeraanpak volgt een stapsgewijze aanpak. De eerste, noodzakelijke stap richting de uiteindelijke bindende maatwerkafspraken is een Expression of Principles (EoP). In een EoP worden onder andere de ambities voor de noodzakelijke verduurzamingsslag, de verbetering van de leefomgeving van het bedrijf en de scope van het maatwerktraject omschreven. Een EoP is niet bindend: er worden geen juridisch afdwingbare verplichtingen aangegaan.

Na ondertekening van de EoP worden de op hoofdlijnen uitgesproken ambities en daarmee samenhangende projecten concreter en gedetailleerder uitgewerkt in een Joint Letter of Intent (JLoI). Indien nodig, worden in dit verband ook financiële, juridische en/of technische due diligence onderzoeken door externe partijen uitgevoerd. De onafhankelijke adviescommissie adviseert over de concept JLoI (het moment dat de plannen voldoende gedetailleerd zijn uitgewerkt, maar er tegelijkertijd nog ruimte is om de overwegingen van de adviescommissie mee te nemen). In een JLoI staan onder meer inspanningsverplichtingen. Dit zijn juridisch afdwingbare verplichtingen, maar het zijn geen (financiële) resultaatverplichtingen. Een inspanningsverplichting verplicht dus niet tot een bepaald resultaat, maar verplicht wel tot het leveren van de overeengekomen inspanning zoals neergelegd in de JLoI. Het kan bijvoorbeeld gaan om inspanningen ten behoeve van de realisatie van de beoogde verduurzamingsplannen.

Na ondertekening van de JLoI wordt deze, bijvoorbeeld in het kader van financiering, uitvoering en monitoring en borging van de afspraken, uitgewerkt in bindende maatwerkafspraken. Met bindende maatwerkafspraken worden bindende afspraken bedoeld, in de zin dat er juridisch afdwingbare verplichtingen worden aangegaan. Het kan daarbij gaan om verschillende soorten bindende maatwerkafspraken en verplichtingen, die ook van karakter en in hardheid kunnen verschillen. Dit hangt mede af van onder meer de aard, de tijdhorizon en de omstandigheden van de verscheidene projecten.

Wat betreft financiële verplichtingen geldt dat de overheid bijvoorbeeld inspanningsverplichtingen

aangaat om een bepaald bedrag gefinancierd te krijgen, onder de voorwaarde van onder andere verenigbaarheid met geldende Europese staatssteunkaders en begrotingsregels en -procedures. Bij eventuele financiële ondersteuning van een project door de overheid wordt het daartoe opgestelde afwegingskader gevolgd. Ten aanzien van maatwerkfinanciering (m.u.v. het reeds genoemde afwegingskader zijn) zijn de volgende kamerbrieven verstuurd:

- Incidentele subsidies CCS-project Yara Sluiskil (30 oktober 2023): I
- Maatwerkfinanciering CO₂-reductie Verduurzaming Industrie (14 februari 2024):

Om zicht te krijgen op de interesse en het potentieel voor maatwerk bij de AVI's wordt, samen met lenW, een verkenning uitgevoerd. Deze verkenning is gestart. Ook is de verbreding naar cluster zes bedrijven van de maatwerk aanpak gestart. Daarnaast is er ook subsidie verstrekt aan waterschappen om met innovatieve processen waterzuivering te verduurzamen en de productie van duurzame energie te versnellen, waarmee invulling wordt gegeven aan de reductie van lachgasuitstoot bij de afvalwaterzuiveringsinstallaties.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 6.2
Maatwerksubsidies

	2024	2025
Reservering	0	550
Ophoging	0	229,6
Maatwerkfinanciering Nobian	200	
Maatwerkfinanciering Yara Sluiskil	30	
Maatwerkfinanciering avi's		222
Onderhandelingsmandaat TSN		
Verduurzamingsprojecten waterschappen	12	

Tabel 6.3
Uitvoeringskosten

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
MWA	15,8	15,2	15,0	5,0	5,0	5,0	5,0
MWA	0,399	0,399	0,399	0,399	0,399	0,399	0,399
AVI's							
Totaal	16,199	15,599	15,399	5,399	5,399	5,399	5,399

Toelichting op doorrekening

Het maatwerkbeleid bestaat uit veel aspecten. Voor de KEV is onder andere het subsidiebudget voor het maatwerkbeleid relevant. Dit betreft in totaal 750 miljoen euro uit het Klimaatfonds. 200 miljoen daarvan is gereserveerd voor Nobian (een Joint Letter of Intent is getekend, maar een juridisch bindende maatwerkafspraken is er nog niet). Het subsidiebudget voor maatwerk is als geagendeerd beleid meegenomen, omdat er nog geen middelen definitief zijn toegekend aan bedrijven.

Van 550 miljoen euro is niet duidelijk naar welke bedrijven en verduurzamingsprojecten dit zal gaan.

Referenties

- EZK (2023a), *Kamerbrief over afwegingskader maatwerkafspraken verduurzaming industrie*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/20/afwegingskader-maatwerkafspraken-verduurzaming-industrie>.
- EZK (2023b), *Definitief besluit incidentele subsidie CCS-project Yara Sluiskil*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/besluiten/2023/10/30/definitief-besluit-incidentele-subsidie-ccs-project-yara-sluiskil>.
- EZK (2024), *Kamerbrief over maatwerkfinanciering CO₂-reductie verduurzaming industrie*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/02/14/45372367-kamerbrief-maatwerkfinanciering-co2-reductie-verduurzaming-industrie>.

6.13 Nationale CO₂-heffing industrie

Naam instrument: Nationale CO₂-heffing industrie

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Tabel 6.4

Tarief CO₂-heffing industrie

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2030>
Huidig prijspad	€ 74	€ 87	€ 100	€ 112	€ 125	€ 138	€ 150	€ 150

In de voorjaarsbesluitvorming van april 2024 was besloten om tot 2028 het huidige prijspad in de CO₂-heffing aan te houden. Vanaf 2028 zou de CO₂-heffing voor de eerste 50 kiloton belaste uitstoot (na aftrek van dispensatierechten) het huidige tariefpad blijven volgen, maar zou voor de uitstoot daarboven de CO₂-heffing oplopen tot €185 in 2030 (dit komt overeen met €216 in 2024 prijzen). In het Hoofdlijnenakkoord 2024 is de verhoging van de heffing teruggedraaid.

Toelichting op doorrekening

Tarief: We gaan uit van de huidige vormgeving, met een tarief oplopend naar 150 euro/ton in 2030 (125 euro₂₀₂₀ per ton). Na 2030 houden we het tarief constant. In het Hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat er geen aanscherping komt van de CO₂-heffing industrie, daarom vervalt het in de voorjaarsnota 2024 voorgestelde 2-schijvensysteem.

Aantal dispensatierechten:

- De LRF is 1.2 in en neemt af met 0,064 per jaar in de periode 2021-2022. In deze periode In 2023 is de LRF 1.213 en neemt deze af met 0,078 per jaar in de periode 2023-2030. Na 2032 is er geen verdere afname van dispensatierechten. Rationale: politiek is besloten om de CO₂-heffing te verlengen t/m 2032. Na 2032 veronderstellen we geen verdere aanscherpingen. Dit is aangenomen in het vastgestelde beleid, en geldt ook voor AVI's.
- In het voorgenomen beleid neemt het aantal dispensatierechten voor AVI's met 1 megaton extra af in 2030 ten opzicht van de afname met vastgesteld beleid.

6.14 Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI)

Naam instrument: Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI)

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie (NIKI) draagt bij aan het reduceren van CO₂- en andere broeikasgasemissies in de (energie-intensieve) industrie. De regeling richt zich op de opschaling van innovatieve klimaattechnologieën in de industrie die niet onder de SDE++ vallen, bijvoorbeeld doordat de techniek nog niet op commerciële schaal bewezen is of omdat ze te uniek zijn. Deze maatregel beoogt een concrete en versnelde opschaling van innovatieve klimaattechnologieën in de industrie.

Projecten komen in aanmerking voor de NIKI indien projecten bijdragen aan grootschalige verbetering van proces-efficiëntie, elektrificatie binnen productieprocessen, efficiënt grondstofgebruik (emissiereductie in de productieketen). De internetconsultatie voor de NIKI vindt naar verwachting plaats in september 2024. De verwachte eerste openstellingsronde zal in het voorjaar van 2025 zijn.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 6.5
Budgetbeschrijving

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
NIKI	1.228	211,9 (MJP 2024), 300 mln. voorwaardelijk toegekend, 700 mln. gereserveerd (VJB)						
Toege- kend MJP 2024	228	10,115	84,733	66,629	36,314	24,209		
MJP 2025			30	135	215	225	205	120

Toelichting op doorrekening

Er is in 2022 22 miljoen toegekend, in het MJP24 is 228 miljoen voorwaardelijk toegekend, en in ontwerp MJP25 is 300 miljoen voorwaardelijk toegekend en is 700 miljoen gereserveerd. Een van de voorwaarden voor toekenning is dat dispensatierechten worden ingenomen voor iedere ton CO₂-reductie die via de NIKI wordt bereikt. Dit wordt geregeld via maatwerkafspraken. Aan deze voorwaarde is nog niet voldaan. In het vastgestelde en voorgenomen beleid is de NIKI daarom nog niet meegenomen. In het geagendeerde beleid is uitgegaan van een budget van 1250 miljoen euro t/m 2030 vanuit het Klimaatfonds. Een inschatting van het effect is gedaan op basis van onder

andere een te verwachten subsidie-intensiteit en aandeel van projecten dat per 2030 kan zijn gerealiseerd.

6.15 Negatieve emissies AVI's

Naam instrument: Negatieve emissies AVI's

Sector: Industrie

Type Instrument:

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Door toepassing van *carbon capture and storage* (CCS) kan in 2030 maximaal 2 megaton extra aan negatieve emissies worden behaald. Daarbij waakt het kabinet voor lock in-effecten die de uitvoering van het duurzaamheidskader biograndstoffen - gericht op steeds hoogwaardiger inzet van biograndstoffen - zouden vertragen of belemmeren. Daarnaast bewaakt het kabinet dat het stimuleren van negatieve emissies bij AVI's niet leidt tot een perverse prikkel waardoor het voor AVI's lonend zou worden om meer afval te blijven verbranden of zelfs meer afval te importeren en verbranden. Dit zou immers de transitie naar een circulaire economie ondermijnen.

De emissiereductie bij AVI's wordt ondersteund via de SDE++ en eventueel via een maatwerk aanpak voor AVI's. Er is op dit moment geen aanvullend beleid om deze negatieve emissies te realiseren.

Toelichting op doorrekening

Er is een doel om 2 megaton negatieve emissie te realiseren bij AVI's. Een deel van de uitstoot van AVI's is CO₂ van biogene oorsprong. Door toepassen van CCS bij AVI's kunnen negatieve emissies worden gerealiseerd. Via de SDE++ kan subsidie worden aangevraagd voor CCS bij AVI's. In geval van negatieve emissies worden deze in mindering gebracht op de restemissie van de industrie volgens IPCC-voorschriften, en draagt dit bij aan het halen van het indicatieve industriedoel voor de Klimaattafel industrie voor het jaar 2030 (29,1 megaton restemissie). Ook is 222 miljoen (cumulatief) maatwerksubsidie beschikbaar voor AVI's (meegenomen bij geagendeerd beleid). Volgens ETS-rekenregels tellen negatieve emissies niet mee, en daarom leidt het realiseren van negatieve emissies niet tot een vermindering van de emissiegrondslag onder de CO₂-heffing industrie. Naast bovengenoemde instrumenten (die al elders zijn beschreven) is er geen specifiek aanvullend instrument om te komen tot 2 megaton negatieve emissies bij AVI's. Dit is daarom niet meegenomen in de KEV 2024.

6.16 Normering circulair slopen

Naam instrument: Normering circulair slopen

Sector: Industrie | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het uitwerken en invoeren van een milieuprestatie-eis voor circulaire sloop en hergebruik en/of hoogwaardige recycling, op basis van de deels nog te ontwikkelen best beschikbare werkwijzen. Hierbij wordt in samenhang naar bouwregelgeving en afvalregelgeving gekeken. Er wordt in eerste instantie een balans beoogd tussen de hoogte van de norm en de kosten.

Fungerende details

In de tweede helft van 2023 wordt met diverse betrokken partijen uit de bouwsector gekeken welke activiteiten circulair slopen kunnen bevorderen en ondersteunen. Deze activiteiten moeten leiden tot een advies eind 2024, wat vervolgens zal uitmonden in een roadmap en zo nodig normering.

Toelichting op doorrekening

De vormgeving is nog onduidelijk en de milieuprestatie-eis nog onbekend. Daarom kon dit instrument niet worden meegenomen in de KEV 2024.

6.17 Normering fossiele warmte-opwek

Naam instrument: Normering fossiele warmte-opwek

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het kader van de intrekking van de productiebeperking bij kolencentrales wordt er gekeken naar een versnelling van elektrificatie in de industrie en glastuinbouw door middel van een normering van onder andere e-boilers, in combinatie met subsidie.

Met het oog op de voorziene capaciteitsproblemen voor elektrificatie wordt deze normering in brede vorm uitgewerkt, gericht op een verbod op de inzet van fossiele brandstoffen voor verwarmingsprocessen bij uitbreiding, nieuwbouw en vervanging van industriële productie-installaties.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen in de KEV 2024, omdat onduidelijk is voor welk type installaties en categorieën dit zou gaan gelden, per wanneer, hoe de handhaving eruit ziet, etc.

6.18 Ondersteuning cluster 6

Naam instrument: Ondersteuning cluster 6

Sector: Industrie

Type Instrument: Informatie

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Ondersteuning cluster 6 is een aanpak voor het ondersteunen van cluster-6 bedrijven (hoofdzakelijk industrie) bij de realisatie van verduurzamingsplannen. De aandacht gaat hierbij naar regionale sectoren en bedrijven (cluster 6) die concrete verduurzamingsplannen hebben en hier actief ondersteuning bij nodig hebben omdat bijvoorbeeld expertise ontbreekt of de techniek nog onvoldoende ontwikkeld is voor directe rendabele toepassing. Onder cluster 6 wordt de industrie verstaan buiten de 5 geografische clusters en veelal in de regio.

Inhoudelijk bestaat de aanpak enerzijds uit het oprichten van een projectteam Cluster 6 bij KGG en het faciliteren van de projectorganisatie Stichting Cluster 6 en anderzijds uit gerichte instrumenten om verduurzaming bij cluster 6-bedrijven te stimuleren (bedrijven in cluster 6 hebben daarnaast uiteraard ook toegang tot generieke instrumenten). De aanpak richt zich op cluster 6-bedrijven die onder de energiebesparingsplicht en onder de CO₂-heffing/ETS regeling vallen. Dit zijn circa 200 ETS Cluster 6 bedrijven/vestigingen. Met de casusaanpak van het Actieplan worden knelpunten van cluster 6-bedrijven in kaart gebracht en wordt gewerkt aan meer generieke oplossingen die breder toegepast kunnen worden. Om de verduurzaming bij cluster 6 te stimuleren worden middelen onder andere aangewend voor specifieke pilots en voor het oplossen van knelpunten die bij casussen naar boven komen. Ook wordt via de aanpak beoogd om bedrijven en branches te ondersteunen bij het opstellen van een concreet pad naar verduurzaming. Oplossingen kunnen onder andere gezocht worden: voor een bedrijf afzonderlijk; gebiedsgericht in een verband met andere (cluster 6) bedrijven op een bedrijventerrein (bijvoorbeeld in de vorm van een energy-hub); of via de betrokken branches.

Voorlopige budgetinformatie

De procesmatige ondersteuning van cluster 6 bedrijven is voldoende uitgewerkt. Hier was in het MJP 2024 reeds € 3 miljoen voor toegekend en wordt nu de overige € 6,1 miljoen voor toegekend. De maatregelen voor meer gerichte ondersteuning van bedrijven zijn nog onvoldoende ontwikkeld en zijn gereserveerd voor 2025-2030.

Tabel 6.6

Budget in miljoenen euro's

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Proceskosten	9,1	1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Ondersteuning C6	37,9	5,7	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4

Toelichting op doorrekening

Dit is faciliterend beleid, zonder direct effect op emissies. Zie verder bij [MIEK](#) hoe is omgegaan met realisatie van energie-infrastructuur.

6.19 Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken voor circulaire plastics

Naam instrument: Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken voor circulaire plastics

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het budget uit het Klimaatfonds Ontwerp Meerjarenprogramma 2024 is bedoeld voor ketenvorming, innovatieve recyclingtechnieken en de innovatieve productie van duurzame fossielvrije kunststoffen. Voor opschaling van recyclingcapaciteit en vraagstimulering is nadere uitwerking nodig en worden middelen gereserveerd voor het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025. Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel vroege fase opschaling. Voorwaarde voor de reservering: nadere uitwerking ondersteuning en dat maatregel plasticsnormering voldoende is uitgewerkt (maatregel 12), en er zicht op is op volwaardige prikkels voor recycling door CO₂-beprijzing bij AVI's (maatregel 15).

Voorlopige budgetinformatie

In VJB 2024 is €60 miljoen toegekend (en €137,9 miljoen onder voorwaarden).

Toelichting op doorrekening

Er is 60 miljoen onvoorwaardelijk toegekend en 137,9 miljoen voorwaardelijk. Dit kan onder andere leiden tot een lager aanbod van te verbranden afval. Bij de bovenkant van de bandbreedte en bij de rekenwaarde gaan we uit van een volume te verbranden afval van 7,1 megaton afval in 2030. Bij de onderkant van de bandbreedte, en rekening houdend met voorgenomen beleid, gaan we uit van een lager volume, namelijk 5,2 megaton afval in 2030. Een lager volume is verondersteld als mogelijk gezamenlijk effect van een aantal voorgenomen circulaire maatregelen en maatregelen gericht op emissiereductie bij AVI's, waaronder de normeren van het aandeel recycklaat en biogene grondstoffen in plastics, normen rond biobased bouwen en circulair slopen, de DEI-CE, en het verminderen van het aantal dispensatierechten voor AVI's. Maatregelen gericht op circulariteit kunnen ook effect hebben op de omvang van de productie van de industrie zoals primair plastic en bouwmaterialen. In de onderkant van de bandbreedte is uitgegaan van een lager productievolume, wat invulling kan geven aan effecten van dergelijk beleid.

6.20 Oude specifieke maatwerkeraanpak piekbelasters industrie, opgegaan in VEKI-regeling 2022

Naam instrument: Oude specifieke maatwerkeraanpak piekbelasters industrie, opgegaan in VEKI-regeling 2022

Sector: Industrie

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Specifieke maatwerkeraanpak voor de piekbelasters Industrie was beoogd als een subsidie op investeringen van piekbelasters die tot een substantiële en kosteneffectieve stikstofreductie zouden leiden. Naar aanleiding van de motie Geurts (2020) is samen met de provincies geïnventariseerd of lokale industriële bedrijven interesse hadden in bovenwettelijke reductiemaatregelen. Vanwege een gebrek aan interesse is hiervan afgezien, en is besloten het budget voor de maatwerkeraanpak door te schuiven naar de VEKI-regeling, die gericht is op de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. De reductie van de stikstofoxidenuitstoot kan hiervan een neveneffect zijn, maar dit geldt is niet specifiek voor dit doeleinde ingezet.

De VEKI-regeling is bedoeld om investeringen te ondersteunen die kosteneffectief de uitstoot van broeikasgassen van de industrie in Nederland reduceren. Het gaat daarbij om investeringen die zonder subsidie een terugverdientijd hebben van meer dan vijf jaar en waarvan de werking al minimaal drie keer eerder in Nederland is gedemonstreerd. Er zijn vier type investeringen te onderscheiden: voor energie-efficiëntie, voor recycling en hergebruik van afval, voor lokale infrastructuurvoorzieningen en andere maatregelen die de uitstoot van broeikasgassen terugbrengen.

Toelichting op doorrekening

Instrument bestaat niet meer.

6.21 Plasticsnormering

Naam instrument: Plasticsnormering

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Verplichting dat bij alle plasticproducten die in Nederland voor de Nederlandse markt worden geproduceerd gemiddeld 25-30% plastic recycalaat of bio-gebaseerd plastic wordt toegepast in 2030, oplopend vanaf 2027. Dit kan per 2030 mondiaal bij productie en afvalverbranding een reductie van 1,2 megaton opleveren. Het kabinet zet erop in 0,7 megaton hiervan in Nederland te realiseren.

Fungerende details

In voorbereiding. Internetconsultatie loopt tot 31 mei 2024.

Toelichting op doorrekening

Bij de bovenkant van de bandbreedte en bij de rekenwaarde gaan we uit van een volume te verbranden afval van 7,1 megaton afval in 2030. Bij de onderkant van de bandbreedte, en rekening houdend met voorgenomen beleid, gaan we uit van een lager volume, namelijk 5,2 Mton afval in 2030. Een lager volume is verondersteld als mogelijk gezamenlijk effect van een aantal voorgenomen circulaire maatregelen en maatregelen gericht op emissiereductie bij AVI's, waaronder de normen van het aandeel recycalaat en biogene grondstoffen in plastics, normen rond biobased bouwen en circulair slopen, de DEI-CE, en het verminderen van het aantal dispensatierechten voor AVI's. Maatregelen gericht op circulariteit kunnen ook effect hebben op de omvang van de productie van de industrie zoals primair plastic en bouwmaterialen. In de onderkant van de bandbreedte is uitgegaan van een lager productievolume, wat invulling kan geven aan effecten van dergelijk beleid.

Referenties

Rijksoverheid (2024), 'Internetconsultatie: Wijziging van de Wet milieubeheer voor een nationale circulaire plastic norm'; https://www.internetconsultatie.nl/nationale_circulaire_plastic_norm/b1.

6.22 Programma Infrastructuur Duurzame Industrie PIDI

Naam instrument: Programma Infrastructuur Duurzame Industrie PIDI

Sector: Industrie

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Ons land kent vijf industriële regio's waar de energie-intensieve bedrijvigheid is geclusterd: Rotterdam/Moerdijk, Zeeland (Terneuzen en omstreken), Noordzeekanaalgebied, Noord-Nederland (Eemshaven-Delfzijl en Emmen) en Chemelot (regio Geleen). De twaalf grote energie-intensieve bedrijven, samen verantwoordelijk voor ruim 60 procent van de industriële CO₂-uitstoot in Nederland, hebben sleutelposities in deze industriële clusters. Veel bedrijven in deze vijf regionale clusters zijn voor hun bedrijfsactiviteiten afhankelijk van deze twaalf grootste industriële bedrijven ('grote twaalf') die in Nederland actief zijn, vanwege de bestaande ketenrelaties. Buiten deze vijf regionale clusters hebben de overige industriële bedrijven met hoog energieverbruik zich verenigd in een cluster 6, waarin zij kijken naar hun behoeften en mogelijkheden voor een succesvolle transitie. Er zijn veel kansen, zowel wat betreft CO₂-reductie als economische ontwikkeling, als deze clusters versneld verduurzamen. Nederland zal haar infrastructuur op onderdelen aanzienlijk moeten uitbreiden (elektriciteit) en voor andere dragers van de verduurzaming (H₂, CCS/CO₂ nieuwe infrastructuur moeten realiseren.

Toelichting op doorrekening

Het PIDI is opgegaan in Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) en het [MIEK](#) (zie aldaar). Het betreft faciliterend beleid zonder direct effect op energiegebruik en emissies.

6.23 Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof

Naam instrument: Stimuleringsinstrumenten productie groene waterstof

Sector: Industrie

Type Instrument:

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het kabinet beoogt de opschaling van waterstofproductie uit elektrolyse te faciliteren op diverse manieren:

- Het kabinet beoogt in 2022 een subsidieregeling open te stellen (opschalingsinstrument waterstof);
- Projecten uit het Nationaal Groeifonds (Groenvermogen en GroenvermogenII) (zie ook factsheet '[Nationaal Groeifonds](#)');
- Groene waterstofprojecten zijn subsidiabel onder de SDE++ en diverse R&D stimuleringsinstrumenten zoals de MOOI-regeling (Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie) en de DEI+;
- Waterstofprojecten in het kader van het IPCEI (Important Projects of Common European Interest). Voor het opschalingsinstrument waterstof is aangesloten bij de uitgangspunten van de regeling zoals omschreven in het verslag van de online consultatie in januari 2022. Er is uitgegaan van een beschikbaar subsidiebudget van € 250 miljoen. Het gaat om een totale subsidie (subsidie voor de investering plus voor het gebruik over 15 jaar) per MW-elektrolysevermogen. De regeling is gericht op elektrolyzers van 0,5 tot maximaal 50 MW (elektrisch inputvermogen). Het gaat om een tender waarin voorstellen concurreren om de beschikbare subsidie. Projecten die hieruit worden gestimuleerd kunnen, zolang dat past binnen alle subsidievoorwaarden en de Europese staats-steunkaders, ook een bijdrage ontvangen vanuit andere regelingen of fondsen, zoals de MIA, het Nationaal Groeifonds, of EU-fondsen zoals de Faciliteit voor herstel en veerkracht (RRF). Alleen met SDE++ is geen cumulatie mogelijk, omdat het instrument dezelfde juridische grondslag heeft. Middelen uit het Nationaal Groeifonds die onvoorwaardelijk of voorwaardelijk aan projecten zijn toegekend, zijn meegenomen onder respectievelijk vastgesteld beleid en voorgenomen beleid. Het project Groenvermogen heeft in de eerste ronde in eerste instantie een voorwaardelijke toekenning gekregen van 73 miljoen euro (naast een reservering van 265 miljoen euro). De voorwaardelijke toekenning is in augustus 2021 omgezet in een onvoorwaardelijke toekenning. Het voorstel Groenvermogen van de Nederlandse economie investeert in een groene-waterstof-ecosysteem bestaande uit (i) klein- en grootschalige demonstratieprojecten, (ii) een R&D-programma en (iii) een human capital programma. Het doel van het voorstel is om toepassingen van groene waterstof in o.a. de chemie, transport, en zware industrie versneld mogelijk te maken door innovatie en kostenreductie. Het project GroenvermogenII heeft in de tweede ronde een onvoorwaardelijke toekenning gekregen van 250 miljoen euro en een voorwaardelijke toekenning gekregen van eveneens 250 miljoen euro. GroenvermogenII richt zich op de realisatie van groene waterstofprojecten van tenminste 100 MW. Het project zet in op de industriële opschaling van productie, opslag en toepassing van groene waterstof. Via aanbestedingen zullen drie tot vier demonstratieprojecten voor grootschalige elektrolyse deels bekostigd worden. Ook zijn er instrumenten die zich richten op de vraag naar groene waterstof,

waaronder verplichtingen uit het voorstel voor herziening van de EU-richtlijn hernieuwbare energie (verplichtingen voor gebruik in de industrie en in de transportsector), en de nationale implementatie daarvan via verplichtingen voor hernieuwbare brandstofeenheden (HbE's). Groene waterstof die wordt ingezet bij raffinaderijen mag ook meetellen om te voldoen aan de HbE-verplichting voor transport (de zogenaamde 'raffinageroute'). Dit was in eerste instantie reeds mogelijk tot en met 2024. In een kamerbrief van begin mei 2022 is aangegeven dat het gebruik van hernieuwbare waterstof in raffinageprocessen op beheersbare wijze onderdeel zal zijn van de systematiek voor transport, of van een mogelijke nieuwe systematiek voor de industrie. Het kabinet houdt de optie open om bijvoorbeeld het volume onder de raffinageroute te maximaliseren zodat deze in ieder geval ruimte biedt voor de eerste, reeds bekende projecten. Ook zijn diverse IPCEI-projecten (Important Projects of Common European Interest) voorgesteld die zich richten op het toepassen van groene waterstof (zie ook Klimaatfonds).

Toelichting op doorrekening

Er zijn een aantal subsidies voor de stimulering van waterstof uit elektrolyse. De volgende subsidies gericht op het stimuleren van de productie van groene waterstof in Nederland zijn meegenomen onder vastgesteld beleid: Nij Begun (kabinetsreactie Groningen enquête), GroenvermogenNL, SDE++, IPCEI Waterstof golf 2, PCEI Waterstof golf 3, Just Transition Fund, OWE 2023, OWE 2024, Ontwerp KF Elektrolyse, offshore: <=100 MW (CAPEX) (demo 1). In totaal is in de KEV uitgegaan van cumulatief 2750 miljoen euro subsidie. Daarnaast is er 300 miljoen beschikbaar voor de stimulering van de import van groene waterstof. Ook dit is meegenomen onder vastgesteld beleid.

Bij geagendeerd beleid zijn in aanvulling op de middelen voor vastgesteld beleid de volgende subsidies meegenomen: Ontwerp KF25 Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW, Ontwerp KF25 Elektrolyse, offshore: 500 - 1.000 MW (CAPEX + OPEX). Dit is samen 4300 miljoen extra budget. Ook is er 250 miljoen extra beschikbaar via Groenvermogen NL. In totaal is bij geagendeerd beleid uitgegaan van 7600 miljoen budget voor productie en import van waterstof.

6.24 Subsidieregeling Circulaire Ketenprojecten (SCK)

Naam instrument: Subsidieregeling Circulaire Ketenprojecten (SCK)

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De subsidieregeling Circulaire ketenprojecten is primair gericht op mkb-ondernemers die gezamenlijk een product, proces of dienst circulair ontwerpen, produceren of organiseren. Per project mag er vanaf 2022 ook één grote onderneming meedoen. De subsidie Circulaire ketenprojecten geeft subsidie op o.a. loonkosten van ondernemers en een procesbegeleider om verschillende partijen bij elkaar te brengen. Deze regeling is opengesteld in 2020, met een budget van 1,36 miljoen euro in 2020, 4,5 miljoen euro in 2021 en 6,125 miljoen euro in 2022. Vanaf 2023 wordt de regeling uitgebreid naar grotere circulaire economieprojecten, waarbij meer en ook grotere bedrijven kunnen deelnemen. Voor de subsidieregeling circulaire grote ketenprojecten is totaal 2 miljoen gereserveerd in 2023, cumulatief t/m 2030 gaat het om 16 miljoen euro. In 2023 zal deze subsidiemodule voor het eerst worden opengesteld.

Voorlopige budgetinformatie

Deze regeling is opengesteld in 2020, met een budget van 1,36 miljoen euro in 2020, 4,5 miljoen euro in 2021 en 6,125 miljoen euro in 2022. Vanaf 2023 wordt de regeling uitgebreid naar grotere circulaire economieprojecten, waarbij meer en ook grotere bedrijven kunnen deelnemen. Voor de subsidieregeling circulaire grote ketenprojecten is totaal 2 miljoen gereserveerd in 2023, cumulatief t/m 2030 gaat het om 16 miljoen euro. In 2023 zal deze subsidiemodule voor het eerst worden opengesteld.

Toelichting op doorrekening

Bij de bovenkant van de bandbreedte en bij de rekenwaarde gaan we uit van een volume te verbranden afval van 7,1 megaton afval in 2030. Bij de onderkant van de bandbreedte, en rekening houdend met voorgenomen beleid, gaan we uit van een lager volume, namelijk 5,2 megaton afval in 2030. Een lager volume is verondersteld als mogelijk gezamenlijk effect van een aantal voorgenomen circulaire maatregelen en maatregelen gericht op emissiereductie bij AVI's, waaronder de normeren van het aandeel recyclelaar en biogene grondstoffen in plastics, normen rond biobased bouwen en circulair slopen, de DEI-CE, en het verminderen van het aantal dispensatierechten voor AVI's. Maatregelen gericht op circulariteit kunnen ook effect hebben op de omvang van de productie van de industrie zoals primair plastic en bouwmaterialen. In de onderkant van de bandbreedte is uitgegaan van een lager productievolume, wat invulling kan geven aan effecten van dergelijk beleid.

6.25 Subsidieregeling indirecte kostencompensatie ETS (IKC-ETS)

Naam instrument: Subsidieregeling indirecte kostencompensatie ETS (IKC-ETS)

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De IKC-ETS regeling heeft tot doel financiële compensatie te verlenen aan bedrijven die producten vervaardigen in bedrijfstakken die worden geacht te zijn blootgesteld aan een significant CO₂-weglekrisico ten gevolge van de in Europa gehanteerde elektriciteitsprijzen die ook doorberekende kosten voor de uitstoot van broeikasgasemissies omvatten. Europese elektriciteitsproducenten zijn verplicht onder het Europese emissiehandelssysteem (hierna: EU ETS) rechten te kopen voor de emissie van CO₂ bij de productie van stroom. De kosten hiervan berekenen zij door in hun elektriciteitsprijzen, waardoor Europese bedrijven te maken hebben met hogere elektriciteitskosten dan hun niet-Europese concurrenten wier elektriciteitsproducenten niet voor CO₂-emissie betalen.

Op basis van de IKC-ETS regeling wordt subsidie verstrekt voor de indirecte emissiekosten aan een ondernemer die een inrichting drijft waar producten worden vervaardigd in bedrijfstakken die worden geacht te zijn blootgesteld aan een reëel koolstoflekagerisico als gevolg van aanzienlijke indirecte kosten die werkelijk zijn opgelopen doordat broeikasgasemissiekosten in de elektriciteitsprijzen worden doorberekend (zie bijlage 4.4.1 van de Regeling Nationale EZK- en LNV-Subsidies (RNES)). Daarnaast komen de indirecte emissiekosten ETS in aanmerking voor subsidie voor zover deze indirecte emissiekosten niet het gevolg zijn van productieprocessen waarbinnen energiedragers worden verwerkt en worden geproduceerd met als doel meer dan 50 procent van de energiedragers te produceren met een fossiele oorsprong.

Het subsidieplafond wordt evenredig verdeeld over de ingediende aanvragen. In de voorjaarsbesluitvorming is besloten de IKC-ETS regeling in 2024 open te stellen en compensatie uit te keren over de indirecte kosten in 2023 (186 miljoen euro; in de augustusbesluitvorming 2024 wordt besloten of deze wijziging wordt overgenomen van het vorige kabinet). De hoogte van de subsidie hangt (onder andere) af van: de steunintensiteit, de CO₂-emissiefactor, de EUA-termijn koers (in het jaar t-1), de toepasselijke product specifieke efficiëntiebenchmark voor elektriciteitsverbruik en de werkelijke output. Indien het producten betreft waarvoor geen efficiëntiebenchmark voor elektriciteitsverbruik is vastgesteld worden in plaats van efficiëntiebenchmark de fallback-efficiëntiebenchmark voor elektriciteitsverbruik gebruikt en in plaats van de werkelijke output het werkelijke elektriciteitsverbruik (MWh). Vanaf aanvraagjaar 2024 maakt zowel het CO₂-reductieplan als de monitoringsrapportage deel uit van de aanvraag. (Zie hiervoor ook: RNES art. 4.4.8 en art. 4.4.9).

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 6.7

Voorlopige budgetinformatie (in miljoenen, gereserveerd)

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
IKC ETS	186	186	ntb	0	0	0	0	0

Toelichting op doorrekening

Openstelling IKC 2024 meegenomen als vastgesteld beleid. Deze regeling zal in 2024 worden opengesteld en compensatie uitkeren over de indirecte kosten in 2023.

Referenties

Rijksoverheid (2024), *Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies*, Overheid.nl; https://wetten.overheid.nl/BWBR0035474/2024-05-02#Hoofdstuk4_Titeldeel4.2_Paragraaf4.2.10.

6.26 Tegemoetkoming Energiekosten-regeling (TEK)

Naam instrument: Tegemoetkoming Energiekosten-regeling (TEK)

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De TEK is gebaseerd op het energieverbruik en de omzet van een ondernemer. De compensatie bestaat dan uit een deel van de kostenstijging dit jaar en in 2023. Het energie-intensief mkb ontvangt dan steun ter grootte van een te bepalen percentage van de stijging van de energieprijzen (gas en elektra) vermenigvuldigd met hun energieverbruik tot een vast te stellen maximum per onderneming (subsidieplafond). Kleinere kantoren en zzp'ers kunnen net als huishoudens gebruik maken van het tijdelijke prijsplafond, de zogenoemde kleinverbruikersregeling.

Het kabinet verwacht de voorwaarden van de TEK qua doelgroep, het totale budget, de percentages en de maximale steun per onderneming op korte termijn bekend te kunnen maken. Een dergelijke regeling moet voldoen aan Europese staatssteunregels en goedgekeurd worden door de Europese Commissie. Daardoor kan daadwerkelijke openstelling via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) duren tot het begin van 2023.

Dat volstaat niet voor energie-intensieve mkb'ers die nu al in acute problemen zitten en nog de winter van 2022/2023 te gaan hebben. Daarom is de inzet om vanaf november al andere maatregelen gereed te hebben om voor ondernemers (tijdelijk) de bedrijfslasten te kunnen verlagen. Het kabinet werkt de opties hiervoor zo snel als mogelijk uit.

Toelichting op doorrekening

De Tegemoetkoming Energiekosten energie-intensief mkb (TEK) bood een tijdelijke tegemoetkoming voor mkb-ondernemingen waarvan de energiekosten minimaal 7% uitmaken van de totale omzet, om zo tegemoet te komen bij de hoge energieprijzen in 2022 en 2023. Inmiddels is de TEK gesloten voor aanvragen. In de KEV 2024 is dit instrument niet meegenomen.

6.27 Terugdringen gebruik HFK-koudemiddelen met hoge GWP

Naam instrument: Terugdringen gebruik HFK-koudemiddelen met hoge GWP

Sector: Industrie

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld | Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De EU-verordening (EC 2014) die op 1 januari 2015 in werking is getreden moet het gebruik van HFK's (gerekend in CO₂-equivalenten) tussen 2015 en 2030 met 79% doen dalen.

Toelichting op doorrekening

De nieuwe F-gassen verordening is in werking getreden. Het effect is onzeker en nog niet gekwantificeerd. De jaarlijkse emissie van HFK's fluctueert, in de onzekerheidsbandbreedte is een onzekerheid van 0,35 megaton CO₂-equivalenten aangehouden.

6.28 Teruggaaf Energiebelasting en Opslag Duurzame Energie (ODE) - verbruik boven 10 miljoen kilowattuur en meerjarenafpraak (MJA)

Naam instrument: Teruggaaf Energiebelasting en Opslag Duurzame Energie (ODE) - verbruik boven 10 miljoen kilowattuur en meerjarenafpraak (MJA)

Sector: Industrie

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Een bedrijf kan teruggaaf van de Energiebelasting en Opslag Duurzame Energie (ODE) vragen als het bedrijf meer dan 10 miljoen kilowattuur verbruikt en een meerjarenafpraak met de overheid heeft afgesloten ter verbetering van de energie-efficiëntie.

Toelichting op doorrekening

Tot en met 2020 kon een bedrijf teruggaaf van de Energiebelasting en Opslag Duurzame Energie (ODE) vragen als het bedrijf meer dan 10 miljoen kilowattuur verbruikte en een meerjarenafpraak met de overheid had afgesloten ter verbetering van de energie-efficiëntie. De meerjarenafspraken zijn op 31 december 2020 afgelopen. Er kan na die datum geen beroep meer worden gedaan op de teruggaafregeling. Wel kan eventueel over voorgaande jaren om ambtshalve teruggaaf worden verzocht.

6.29 Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid textiel

Naam instrument: Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid textiel

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Producenten van textiel worden verantwoordelijk gehouden voor het hergebruik en recyclen van de textielproducten die ze hebben geproduceerd.

Toelichting op doorrekening

Faciliterend beleid. Geen direct/substantieel effect op energiegebruik en broeikasgasemissies in Nederland.

6.30 VEKI Versnelde klimaatinvesteringen industrie

Naam instrument: VEKI Versnelde klimaatinvesteringen industrie

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het doel van de subsidiemodule VEKI is om investeringen in de eigen bedrijfsvoering die bewezen bijdragen aan de reductie van de uitstoot van CO₂ versneld te realiseren binnen de industrie. Het gaat hierbij om projecten waarbij de investeringen in activa een terugverdientijd kennen van meer dan vijf jaar (zonder subsidie) en waarbij de activa waarin geïnvesteerd wordt binnen drie jaar in gebruik kunnen worden genomen. Door de langere terugverdientijd is het niet vanzelfsprekend dat een onderneming deze maatschappelijk wenselijke investeringen, gelet op de kosten-efficiënte reductie van CO₂-uitstoot (maximaal €80 per gereduceerde ton), ook (tijdig) zou doen zonder ondersteuning. Ook draagt de VEKI bij aan de uitrol van bewezen technieken, apparaten en systemen die CO₂-emissies reduceren en daarmee aan marktcreatie.

Op grond van de VEKI subsidiemodule (titel 4.6. van de RNES) en op aanvraag van een ondernemer, verstrekt de minister subsidie aan de ondernemer ter ondersteuning bij een project dat is gericht op het doen van investeringen in de eigen bedrijfsvoering (in zowel materiële of immateriële activa) die bewezen bijdragen aan een kosten-efficiënte en versnelde reductie van broeikasgasuitstoot binnen de Nederlandse industrie en dat op korte termijn kan worden gerealiseerd. Concreet betekent dit dat een project dat gericht is op het doen van investeringen in de eigen bedrijfsvoering moet voldoen aan de volgende voorwaarden om in aanmerking te kunnen komen voor subsidie o.b.v. de VEKI:

- De activa worden gekenmerkt door een terugverdientijd langer dan 5 jaar (zonder subsidie), waardoor deze verduurzamings-maatregelen zonder subsidie mogelijk niet uitgevoerd worden. Het gaat hierbij dus niet om verplichte maatregelen die genomen moeten worden op basis van de energiebesparingsplicht.
- De activa dragen bewezen en kosten-efficiënt bij aan de reductie van broeikasgasuitstoot. Dit betekent dat: het voldoende aannemelijk moet zijn gemaakt (door de aanvrager) dat het een project betreft ten behoeve van een investering in technologie die zich in soortgelijke projecten in de industrie bewezen heeft; en de subsidie niet meer dan €80 per gereduceerde ton broeikasgasuitstoot (CO₂-equivalenten) in Nederland bedraagt.
- De activa (waarvoor subsidie is verstrekt op grond van de VEKI) worden binnen drie jaar in gebruik genomen of toegepast. Daarnaast start de onderneming binnen 6 maanden na subsidieverlening met de gesubsidieerde activiteiten.
- De type investeringen hebben betrekking op investeringen die energie-efficiëntie, (efficiëntere) recycling en hergebruik van afval, de toepassing van overige CO₂-reducerende maatregelen, en/of de aanleg van lokale infrastructuur bevorderen.

Om als onderneming in aanmerking te komen voor subsidie op grond van de VEKI dient de onderneming actief te zijn binnen de industrie. Dat wil zeggen dat de onderneming actief is binnen activiteitengroep C, D en/of E zoals beschreven in de Standaardindeling 2008, versie 2019 van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Een aanvraag komt niet in aanmerking voor subsidie o.b.v. de

VEKI indien de aanvraag niet voldoet aan het Kaderbesluit of niet voldoet aan de in de regeling gestelde eisen (zie ook: RNES 2024). Daarnaast besluit de minister afwijzend indien (maar niet uitsluitend) de te verlenen subsidie lager is dan de drempelbedragen voor een VEKI aanvraag, te weten €125.000 en €30.000 voor grote en mkb ondernemingen, respectievelijk.

De subsidie wordt verdeeld o.b.v. de volgorde waarin de aanvragen binnenkomen. De hoogte van de subsidieintensiteit (en derhalve het subsidiebedrag) is afhankelijk van de categorie waarop het project betrekking heeft. De subsidie die wordt verstrekt op basis van de VEKI is maximaal €15 miljoen. De subsidieintensiteit voor een project bedraagt, ten opzichte van de subsidiabele kosten:

- 30% voor een investering t.b.v. energie-efficiëntie, als bedoeld in artikel 38 van de AGVV;
- 35% voor een investering t.b.v. recycling en hergebruik van afval van derden, als bedoeld in artikel 47 van de AGVV;
- 40% voor een investering t.b.v. overige CO₂-reducerende maatregelen inhoudt, als bedoeld in artikel 36;
- 50% voor een investering t.b.v. een lokale infrastructuur-voorziening, als bedoeld in artikel 56;

Dit percentage wordt met 10 procentpunten verhoogd indien de aanvrager een middelgrote onderneming is die de subsidiabele kosten maakt en betaalt en met 20 procentpunten wanneer het een kleine onderneming betreft die de subsidiabele kosten maakt en betaalt.

Steun wordt in de regel alleen toegestaan voor een tegemoetkoming in het bestandsdeel van de kosten die hoger zijn doordat de investering bijdraagt aan energie-efficiëntie, efficiënte en/of betere recycling- of hergebruikactiviteiten (van afval van derden), en/of maatregelen ten behoeven van milieubescherming die verder gaat dan Unienormen (of de afwezigheid daarvan). Voor infrastructurele investeringen op grond van art. 56 van de AGVV betreft dit het verschil tussen de in aanmerking komende kosten (investeringen in materiële en immateriële activa) en de exploitatiewinst. In het geval dat de aanvullende kosten niet als afzonderlijke investering kan worden vastgesteld, wordt dit afgezet t.o.v. een vergelijkbare investering die zonder steun op geloofwaardige wijze zou kunnen worden uitgevoerd door de onderneming.

Fungerende details

Op 19 augustus 2021 is aangekondigd dat de voorwaarden van de VEKI op een aantal punten zijn gewijzigd ten opzichte van 2019. Hierbij werd in 2021 aansluiting gezocht bij het actieplan energiebesparing industrie met een hernieuwde focus op proces-efficiëntie en energiebesparing. De wijzigingen komen op deze manier ook tegemoet aan een toezegging van het kabinet om de industrie te compenseren voor de gestegen kosten van de ODE heffing vanaf 2020. De veronderstelling is dat bedrijven die door de ODE-verhoging sterk geraakt werden, gebaat waren bij een snelle vermindering van het energiegebruik van gas en elektriciteit door in te zetten op proces-efficiëntie en energiebesparing. Concreet zijn hiertoe de volgende wijzigingen ingevoerd:

- Het maximale subsidiebedrag is verhoogd om ook grotere projecten te ondersteunen vanuit de VEKI om projecten te ondersteunen die eerder niet uitgevoerd werden;
- De realisatietermijn is verlengt naar 3 jaar en vervangt de eis waarbij realisatie moet plaatsvinden vóór 31 december 2023 (dit betrof 2020 tijdens de eerste openstellingsronde);
- De berekening van de terugverdientermin voor maatregelen die geen betrekking hebben op energiebesparing is gewijzigd, waarbij de bedrijfsspecifieke energieprijzen gehanteerd kunnen in afwijking van de standaardwaarden in het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Op 16 juni 2022 is verder aangekondigd dat er een aanvullende eis gaat gelden om in aanmerking te kunnen komen voor steun op basis van de VEKI. Het gaat hierbij om de verplichting om binnen zes maanden, na subsidieverlening, te starten met de uitvoering van de (onder deze subsidiemodule) gesubsidieerde activiteiten. Deze voorwaarde ontbrak in eerdere versies, maar is wel wenselijk geacht.

Op 27 februari 2023 is verder concrete invulling gegeven aan het begrip kosteneffectief en is voorkomen dat technologieën die geen technisch risico dragen (en dus bewezen en succesvol zijn) niet in aanmerking konden komen voor ondersteuning op basis van de voorwaarde het activum ten minste 3 maal eerder is toegepast binnen de industrie. Ook is de subsidie toegankelijker gemaakt voor het mkb. Hiertoe wordt:

- Een maximum bedrag gehanteerd per gereduceerde ton CO₂ van €80 (met een bijbehorende bepaling ten aanzien van de berekening van dit bedrag op het gebied van onder andere de levensduur);
- Een technologie kan, mits voldaan aan de in de subsidiemodule gestelde voorwaarden, ook worden gesubsidieerd indien die geen technisch risico dragen (en dus bewezen en succesvol zijn);
- Daarnaast is het drempelbedrag voor een mkb onderneming naar €30.000 verlaagd om de toegankelijkheid van de regeling voor het mkb te verbeteren.

Er is verder invulling gegeven aan de inhoud van het eindverslag.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 6.8
Budgetinformatie (in miljoen euro)

	Cumul.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
VEKI	637	105,8	134,9	116,6	114,2	94,7	53,1	17,7

Toelichting op doorrekening

Er is voor de VEKI in totaal 665 miljoen euro toegekend (in 2022 en 2023 besluitvorming (over het MJP2024)). Dit is vastgesteld beleid. Het gaat om subsidie voor investeringen met een terugverdientijd langer dan 5 jaar en daarmee aansluitend op de energiebesparingsplicht. De maatregel mag maximaal € 80 per ton CO₂-vermindering zijn tijdens de 15 jaar vanaf ingebruikname (of levensduur installatie <15 jaar). De subsidie is bedoeld voor investeringen van de volgende thema's: energie-efficiëntie, recycling en hergebruik afval, lokale infrastructuur, en overige CO₂-verlagende maatregelen. De subsidie is niet bedoeld voor projecten voor biobrandstoffen, CCUS en voor aanschaf of ombouw bouw materieel. De VEKI is meegenomen bij de bepaling van het energiebesparingstempo in de industrie.

6.31 Verplicht aandeel recycklaat in bouwmaterialen via Rijksinkoop

Naam instrument: Verplicht aandeel recycklaat in bouwmaterialen via Rijksinkoop

Sector: Industrie

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het doel van het instrument is om via de aanbestedingen van rijksdiensten het gebruik van recycklaat in bouwmaterialen bevorderen, vooruitlopend op verplichtingen in (Europese) regelgeving. De maatregel beoogt een impuls te geven aan de markt in secundaire grondstoffen met een verplicht gehalte aan gerecycleerd materiaal en afvalbeperkende maatregelen voor bijvoorbeeld staal en cement. Gewenste uitkomst is een CO₂-emissiereductie als gevolg van het weer inzetten van secundaire materialen in plaats van deze opnieuw te produceren waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuwgewonnen grondstoffen. De doelgroep is, naast de aanbestedende rijksdiensten als inkoopende partij, het staal- en beton producerende bedrijfsleven en importeurs die deze producten op de Europese interne markt brengen. De maatregel is zelfbindend voor het Rijk via afspraak/convenant/beleidsopdracht; later bindend via regelgeving. In het Coalitieakkoord is hiervoor cumulatief 30 miljoen euro gereserveerd t/m 2030, en daarna 3 miljoen euro structureel. De maatregel heeft ook een relatie met Grond- Weg en Waterbouwprojecten van Rijkswaterstaat.

Toelichting op doorrekening

Emissie-effecten kunnen optreden in de keten, doordat er minder primaire grondstofproductie nodig is. De emissie-effecten als gevolg van hergebruik van beton zullen echter vooral buiten Nederland neerslaan, omdat er geen primaire cementproductie meer plaats vindt in Nederland. Het effect op de omvang van de primaire staalproductie in Nederland is verwaarloosd.

6.32 Verplicht percentage recycklaat in bouwmaterialen

Naam instrument: Verplicht percentage recycklaat in bouwmaterialen

Sector: Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Bedrijven in Nederland met een afvalverbrandingsinstallatie of stortplaats betalen afvalstoffenbelasting. De belasting geldt ook voor bedrijven die afvalstoffen naar het buitenland overbrengen om ze daar te laten storten of verbranden. Sinds 1 januari 2020 geldt de belasting ook voor afval dat afkomstig is uit het buitenland. Het tarief voor de afvalstoffenbelasting is in 2021 33,15 euro per ton.

Toelichting op doorrekening

Instrument nog in voorbereiding. Verplicht aandeel recycklaat in bouwmaterialen via Rijksinkoop is wel meegenomen, en aldaar beschreven.

6.33 Vraagsubsidies hernieuwbare waterstof

Naam instrument: Vraagsubsidies hernieuwbare waterstof

Sector: Industrie

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Richtlijn (EU) 2023/2413 betreffende de promotie van energie uit hernieuwbare bronnen bevat een verplichting aan lidstaten voor het gebruik van hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong (RFNBO) in de waterstofgebruikende industrie: 42% in 2030 en 60% in 2035 (REDIII art. 22a).

De voorkeur subsidieregeling maakt gebruik van de methodiek van de verhandelbare rechten (de HWI's) van de jaarverplichting. Het voorstel is niet om bedrijven subsidie te geven met als doel om hun normering te halen, maar om bedrijven die onder de normering vallen te stimuleren om méér te doen dan nodig is om aan hun bedrijfsverplichting te voldoen. Voor de regeling is 900 miljoen gereserveerd in het Klimaatfonds (met voorbehoud van bezuiniging op waterstof n.a.v. HLA). De werking van subsidieregeling is als volgt:

1. Producent(en) en gebruiker(s) van hernieuwbare waterstof vormen een consortium.
2. Het consortium doet mee aan de HWI-tender, en dient hierbij 3 parameters te specificeren:
 - H: HWI-prijs die overheid betaalt voor HWI's onder contract;
 - n: looptijd contract
 - A%: Deel HWI's dat afnemer mag houden
3. Gunning vindt plaats op de basis van het laagste rangschikkingsbedrag (R).

Formule rangschikkingsbedrag: $R = H \times n \times (100\% - A\%)$

Naast bovenstaande subsidievariant (HWI-opkoop regeling) worden er ook andere opties in overweging genomen (CfD, Dubbelzijdige veiling, Ruimere OWE). Al deze opties worden momenteel onderzocht door Trinomics, waarvan eind dit jaar de resultaten worden verwacht.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen in de KEV, omdat de voor dit instrument gevraagde middelen uit het Klimaatfonds (900 miljoen) door de fondsbeheerder zijn afgewezen (zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025). De middelen blijven wel gereserveerd. Ook is de vormgeving van vraagsubsidie in combinatie met de jaarverplichting RFNBO's nog niet duidelijk.

6.34 Wm Wet Milieubeheer-Informatieplicht

Naam instrument: Wm Wet Milieubeheer-Informatieplicht

Sector: Industrie | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Al sinds 1993 is er een energiebesparingsverplichting in de Wet milieubeheer opgenomen. In 2008 is dit gedefinieerd als de plicht om alle energiebesparende maatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen. In het Energieakkoord is in 2013 afgesproken de handhaving te intensiveren. Het bevoegd gezag (de provincies en gemeenten en de door hen gemandateerde regionale uitvoeringsdiensten en omgevingsdiensten) is verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de energiebesparingsverplichting. Zij gaven aan dat dit moeilijk was omdat het overzicht ontbrak welke bedrijven al maatregelen hebben genomen en omdat per inrichting discussie kon ontstaan over te nemen maatregelen en de terugverdientijd daarvan. Met ingang van 1 juli 2019 is de informatieplicht in werking getreden. Bedrijven en instellingen zijn verplicht per inrichting in het e-loket van RVO.nl aan te geven welke maatregelen zij hebben getroffen. Bedrijven gebruiken daarvoor de erkende maatregelenlijsten die voor 19 bedrijfstakken zijn opgesteld. De erkende maatregelen zijn vastgesteld op basis van branche-brede karakteristieken. Het kan dus zo zijn dat voor een individueel bedrijf de terugverdientijd hoger of lager ligt dan de branche-brede terugverdientijd. Wanneer een bedrijf afwijkt van de erkende maatregelenlijst, wordt niet automatisch aangenomen dat het bedrijf voldoet aan de energiebesparingsverplichting uit de Wet milieubeheer. Dan kan met de terugverdientijdmethode worden onderzocht welke andere maatregelen in plaats hiervan moeten worden getroffen. Het bevoegd gezag beoordeelt of dit specifieke pakket energiebesparende maatregelen voldoet aan de eisen. In juli 2019 is de methode voor berekening van de terugverdientijd van energiebesparende maatregelen in een wijziging van het Activiteitenbesluit vastgelegd. Rijkswaterstaat biedt de ondersteuningsregeling 'Versterkte uitvoering energiebesparings- en informatieplicht' (VUE) aan. Gemeenten en omgevingsdiensten kunnen met financiering uit deze regeling extra diensten laten uitvoeren door externe specialisten energiebesparing. Het betreft hulp bij het voorbereiden van toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht tot aan het uitvoeren van controles. Voor gemeenten en omgevingsdiensten is in de eerste ronde van de VUE-regeling 4,7 miljoen euro beschikbaar gesteld. Vanaf september 2020 is een tweede ronde van de VUE-regeling gestart met een budget van 4,9 miljoen euro. Voor de derde ronde van de VUE-regeling die loopt tot en met december 2023 wordt nog eens 9,5 miljoen euro ter beschikking gesteld. Rijkswaterstaat verzorgt ook trainingen voor bevoegd gezag. Voor toezicht en handhaving is na 2026 structureel 14 miljoen per jaar beschikbaar gemaakt in het coalitieakkoord. Er vindt overleg plaats met IPO en omgevingsdiensten over de besteding van de middelen en het opbouwen van handhavingcapaciteit.

Toelichting op doorrekening

De informatieplicht energiebesparing is een verplichting om één keer in de vier jaar te rapporteren welke energiebesparende maatregelen zijn uitgevoerd. De informatieplicht valt onder de Omgevingswet.

In december 2023 was de deadline voor het indienen van de rapportages voor de tweede ronde van de informatieplicht energiebesparing. Bedrijven en instellingen zijn verplicht aan te geven welke erkende maatregelen zij hebben getroffen om energie te besparen. De erkende maatregelenlijsten

(EML) zijn voor de tweede ronde geactualiseerd. De actualisatie ontsluit een groter besparingspotentieel omdat meer besparingsmaatregelen voldoen aan de terugverdientijd van vijf jaar, waaronder de hybride warmtepomp.

Volgens een analyse van RVO waren op 1 mei 2024 circa 49.000 informatieplichtrapportages ingediend. Het aantal rapportages was 44 procent van het door RVO verwachte aantal. Ongeveer de helft van de doelgroep had dus nog niet aan de informatieplicht voldaan. Het is onzeker welk deel van de maatregelen deze bedrijven en instellingen al hebben gerealiseerd.

Referenties

RVO (2022), 'Erkende maatregelenlijsten (EML)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/energiebesparingsplicht/eml>.

7 Factsheets beleidsinstrumenten

Landbouw

7.1 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Naam instrument: 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Sector: Landbouw

Type Instrument: Planning

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Nederland geeft door middel van meerjarige actieprogramma's invulling aan de implementatie van de Europese Nitraatrichtlijn, met als doel het bereiken van nitraatgehalten in grondwater en zoet oppervlaktewater die lager zijn dan 50 milligram per liter. Naast dat de regelgeving uit het 6e actieprogramma gecontinueerd wordt, staan in Bijlage 3 van het Addendum bij het 7e Actieprogramma maatregelen waarmee Nederland wil gaan voldoen aan de doelstellingen uit de Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water. Er zijn verschillende maatregelen die het stikstofgebruik kunnen beïnvloeden, zoals de verplichte teelt van vanggewassen en rustgewassen op zand- en lössgrond als onderdeel van de maatregel 'Duurzame bouwplannen'. CDM heeft begin mei 2022 een advies opgeleverd over verschillende gewaslijsten in het 7e Actieprogramma, waaronder rustgewassen. Ook de aanleg van bemestingsvrije bufferstroken langs waterlopen is onderdeel van de voorgestelde maatregelen. Verder is er sprake van een aankondiging om de melkveehouderij binnen 10 jaar volledig grondgebonden te laten worden. Dit sluit ook aan bij het Coalitieakkoord 2021-2025 van VVD, D66, CDA en CU en het voorziene toekomstige mestbeleid. Het kabinet zal daartoe een wijziging van de Meststoffenwet in procedure brengen waarmee wordt vastgelegd dat de melkveehouderij binnen 10 jaar volledig grondgebonden moet zijn. Daarbij hoort ook een aanzienlijk areaal (deels permanent) grasland. Dit wetsvoorstel is nog niet gepresenteerd, maar in het plan van aanpak voor het mestoverschot dat door het demissionaire kabinet op 7 april 2024 is voorgesteld is aangegeven dat in de rede ligt dat voor de melkveehouderij in 2032 een graslandnorm gaat gelden van 0,35 hectare grasland per GVE (grootvee-eenheid). Om hier te komen en het behoud van grasland in de tussentijd te borgen wordt voorgesteld om twee tussennormen op te nemen (0,2 hectare grasland per GVE per 1-1-2028 en 0,25 hectare grasland per GVE per 1-1-2030). Voor de norm zou in ieder geval al het grasland behorende bij het bedrijf (pacht, huur, eigendom) dat ligt binnen een bepaalde afstand van de productielocatie van het bedrijf horen, deze afstand zal zodanig gekozen worden dat deze voldoende doelbereik oplevert voor waterkwaliteit. Er is een forse overlap met het stikstofbeleid (zie addendum bij het 7e Actieprogramma).

Toelichting op doorrekening

Diverse maatregelen uit het 7e actieprogramma zijn vertaald in wijzigingen van wetten en onderliggende wetgeving en zijn daarom meegenomen als vastgesteld beleid. Dit geldt onder andere voor de invoering van bemestingsvrije bufferstroken en de teelt van vang- en rustgewassen. De invoering van een graslandnorm was een voorstel van de vorige minister van LNV waarvan het onzeker is of hiervoor steun in het parlement is. Deze maatregel is daarom meegenomen als geagendeerd beleid, waarvan het effect echter niet te kwantificeren is.

Referenties

- LNV & IenW (2021a), *7e Nederlandse Actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/11/26/7e-nederlandse-actieprogramma-betreffende-de-nitraatrichtlijn>.
- LNV & IenW (2021b), *Ontwerp 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. 7e Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn (2022-2025)*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; https://open.overheid.nl/repository/ronl-5f1cbe34-ee8c-477a-baba-23596c108a47/1/pdf/Ontwerp%207e%20AP_v1.pdf.
- LNV & IenW (2021c), *Consultatie en Milieueffectrapportage voor het 7e actieprogramma nitraatrichtlijn*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/09/06/consultatie-en-milieueffectrapportage-voor-het-7e-actieprogramma-nitraatrichtlijn>.
- LNV & IenW (2021d), *Zevende actieprogramma nitraatrichtlijn na consultatie aangepast*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/11/26/zevende-actieprogramma-nitraatrichtlijn-na-consultatie-aangepast>.
- LNV & IenW (2022), *Addendum op het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/02/25/addendum-op-het-7e-actieprogramma-nitraatrichtlijn>.

7.2 Aanpak van de pluimveesector voor reductie van de emissie van fijnstof (PM₁₀) en aanpassing normen fijnstof pluimveehouderij

Naam instrument: Aanpak van de pluimveesector voor reductie van de emissie van fijnstof (PM₁₀) en aanpassing normen fijnstof pluimveehouderij

Sector: Landbouw

Type Instrument: Regelgevend

Status: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het SLA is het voornemen opgenomen om de emissiegrenswaarden voor fijnstof emissies door pluimvee in het Besluit emissiearme huisvestingsystemen landbouwhuisdieren aan te scherpen (SLA maatregel 3). Als gevolg van deze aanscherping zouden de huidige generieke eisen van -30% voor nieuwbouw bij pluimvee dan vervangen worden door generieke emissie-eisen van respectievelijk 50% en -70% reductie van fijnstof bij bestaande stallen (uiterlijk in 2030) en nieuwe stallen. De sector heeft daar in juni 2021 een eigen sectorplan tegenover gesteld (LTO/NOP en NVP 2021). Hierin wordt uitgegaan van generieke emissie-eisen van -30% bij bestaande stallen en -50% bij nieuwe stallen, met daarnaast lokaal maatwerk middels een hotspot-benadering. De hotspots zijn locaties met bedrijven waar lokaal of regionaal de blootstelling aan de WHO-normen (PM₁₀) wordt overschreden (zoals bijvoorbeeld in de gemeente Barneveld); hiervoor zou minimaal 50% reductie per locatie moeten gaan gelden (bij zowel nieuwbouw vanaf 1-1-2022 als voor bestaande stallen uiterlijk gerealiseerd per 1-1-2028). Overigens richt het sectorplan zich vooral op bestrijding van de PM₁₀-emissies (omdat de bijdrage van landbouw aan de landelijke PM_{2,5} emissies beperkt is). Aanname bij de kwantificering van het effect van het sectorplan is dat de reducties die bereikt worden met maatregelen gericht op PM₁₀ over het algemeen eenzelfde reductie-effect hebben op PM_{2,5}. In februari 2023 is in een Kamerbrief van het ministerie van IenW (30175-437) aangekondigd dat het sectorplan pluimvee grotendeels wordt overgenomen en de normering voor fijnstof in het Bal onder de Omgevingswet zal worden aangepast.

Voorlopige budgetinformatie

Geen budget.

Toelichting op doorrekening

De aanscherping van de emissiegrenswaarden wordt als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV2024; in de KEV2022 was dit nog geagendeerd beleid. In het vastgestelde beleid is voor fijnstofemissies vanuit de pluimveehouderij in het Bal al een reductie van 30 procent vereist bij pluimveestallen gebouwd vanaf 1 juli 2015. Daarnaast zijn er vanuit de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv) in 2020 en 2021 openstellingen geweest voor pluimvee, die gericht zijn op reductie van fijnstofemissie van pluimvee met minimaal 45 procent, met prioritering voor pluimveebedrijven in zogenaamde hotspots. Dat zijn pluimveedichte gebieden met een hoge concentratie fijnstof, waarbij het aandeel van pluimveebedrijven relatief groot is.

De voorgenomen aanscherping van de emissiegrenswaarden betreft 50 procent reductie voor nieuwe stallen, 50 procent reductie voor bestaande stallen in hotspots, 30 procent reductie voor bestaande stallen buiten hotspots. De percentages gelden ten opzichte van een stal zonder emissiereducerende fijnstofmaatregelen. Voor bestaande stallen geldt dat in 2028 en 2030 voor respectievelijk bedrijven in hotspots en bedrijven buiten hotspots per bedrijfslocatie aan de nieuwe eisen moet worden voldaan. In 2033 moeten de individuele bestaande stallen aan de gestelde eisen voldoen.

Het is onzeker hoe de implementatie van additionele fijnstoftechnieken zich tot 2030 zal ontwikkelen. Door problemen met bijv. werking en beschikbaarheid van systemen en brandveiligheid kan de implementatie langzamer verlopen dan nodig is om de vereiste reducties te halen. Voor wat betreft nieuwbouw is de verwachting van de WUR dat pluimveehouders afwachtend zijn en eerder voor stalrenovatie zullen kiezen. Ook is onbekend wat het aandeel kippen in hotspotgebieden is en evenmin is bekend voor hoeveel kippen in die gebieden al aanvullende maatregelen zijn getroffen onder invloed van de subsidieregeling Sbv. Mogelijk vormt het effect van die investeringssubsidie al (grotendeels) onderdeel van de monitoring en is dat al verdisconteerd in de emissiecijfers van het basisjaar 2022 bij de KEV 2024.

Voor de berekeningen in de KEV2024 is door de WUR daarom aangenomen dat gemiddeld in 2030 circa 30 procent emissiereductie voor alle pluimvee kan worden bereikt, via additionele fijnstofreductietechnieken of overschakeling van grondhuisvesting naar volières. Voor pluimvee-categorieën waar het deel van het pluimvee in stallen met additionele technieken in 2022 al meer dan 30 procent emissiereductie realiseert is uitgegaan van die hogere emissiereductie voor de jaren tot 2030. Vanwege de grote onzekerheid is een bandbreedte gehanteerd. Voor tegenvallende implementatiesnelheid is uitgegaan van minimaal 20 procent emissiereductie gemiddeld voor alle kippen. Aan de andere kant is uitgegaan van maximaal 40 procent emissiereductie gemiddeld voor alle kippen, omdat het ook mogelijk dat er toch meer nieuwbouw komt en/of dat er toch nog aanpassingen van bestaande stallen in pluimveedichte gemeentes nodig zijn. Voor meer informatie zie Cals et al, 2024.

Referenties

Cals, T. C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk en G. Velthof (2024), *Raming van luchtemissies uit de landbouw in 2030 en met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025*. WEnR rapport, Wageningen.

IenW (2023), *Kamerbrief over aanscherping uitstootnormen fijnstof uit pluimveestallen*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/02/02/kamerbrief-aanscherping-uitstootnormen-fijnstof-uit-pluimveestallen>.

7.3 Actieplan groei biologische productie en consumptie

Naam instrument: Actieplan groei biologische productie en consumptie

Sector: Landbouw | Landgebruik

Type Instrument: Planning

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In maart 2021 heeft de Europese Commissie (EC) een Organic Action Plan gepubliceerd. Met dit Organic Action Plan geeft de EC invulling aan de Europese Green Deal, de Boer-tot-bord-strategie en de Biodiversiteitsstrategie. De Commissie streeft naar 25% biologisch landbouwareaal in de Europese Unie in 2030. Aan elke lidstaat is gevraagd een nationale strategie op te stellen, waarin de bijdrage aan de Europese ambitie uitgewerkt wordt binnen de eigen nationale context.

In december 2022 is een actieplan voor Nederland naar de kamer gestuurd: Met dit actieplan wordt aangestuurd op een versnelling van de groei van het biologische landbouwareaal van 4% (in 2021), naar 15% in 2030. Dat betekent een groei van ca. 80.000 hectare nu naar ca. 300.000 hectare in 2030. Dit is een forse ambitie. De groei zal voornamelijk moeten komen van de melkveehouderij en akkerbouw, sectoren met veel areaal die grondgebonden zijn en met omschakeling kunnen bijdragen aan de grote opgaven die er zijn op natuur, stikstof, water, biodiversiteit en dierenwelzijn. Hiermee kan ook de kringlooplandbouw en de natuur-inclusieve landbouw een extra impuls krijgen.

Opmerking: het is onduidelijk hoe het actieplan groei biologische productie en consumptie past binnen LULUCF. Het kan een positieve invloed hebben op bijvoorbeeld een toename van bodemkoolstof en gewas-keuzes. Ook kan het leiden tot meer inzet van vlinderbloemigen in het bouwplan en daardoor tot minder inzet van kunstmest. Het is op dit moment moeilijk de bijdrage te kwantificeren. De WUR heeft opdracht om het actieplan te monitoren en zal daarvoor ook indicatoren ontwikkelen.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. Het effect van dit actieplan is nog onzeker. Daarnaast is het op dit moment nog niet mogelijk om het effect op landbouw- en landgebruiksemisies te kwantificeren, omdat dit sterk afhankelijk is van de gewas- en landgebruikskeuzes die zullen plaatsvinden. Een mogelijk positieve invloed op koolstofvastlegging kan bijvoorbeeld komen door meer inzet van vlinderbloemigen in het bouwplan en daardoor tot minder inzet van kunstmest.

7.4 Afschaffen verlaagd energiebelastingtarief glastuinbouw

Naam instrument: Afschaffen verlaagd energiebelastingtarief glastuinbouw

Sector: Landbouw

Type Instrument: Fiscaal

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In de energiebelasting geldt een verlaagd tarief voor aardgas voor verwarming ter bevordering van het groeiproces van tuinbouwproducten (artikel 60, lid 1 van de Wet belastingen op milieugrondslag). Dit verlaagd tarief geldt voor de eerste twee oude schijven van de energiebelasting op aardgas, dus tot 1.000.000 m³.

Het Nederlandse energiebelastingstelsel is degressief. De verlaagde energiebelastingtarieven, zijn destijds ingevoerd om voor de glastuinbouw een vergelijkbare belastingdruk als voor andere energie-intensieve sectoren te bereiken. In het Coalitieakkoord is aangekondigd dat de verlaagde energiebelastingtarieven voor de glastuinbouw worden afgeschaft. Het toestaan van deze verlaagde tarieven was onderdeel van het Convenant CO₂ emissieruimte 2013-2020 waarbij de sector zich verbond aan het collectief niet overschrijden van een afnemend, jaarlijks, CO₂-plafond. Dit CO₂-sectorsysteem is verlengd tot en met 2024. Het CO₂-sectorsysteem is tevens de tegenprestatie voor de Europese Commissie.

Met het pakket Belastingplan 2024 is wettelijk vastgelegd dat het verlaagd tarief stapsgewijs wordt afgeschaft. Met het amendement Grinwis is de afbouwtermijn verlengd van 2025-2030 naar 2025-2035.

Fungerende details

Tabel 7.1

Afbouwpad verlaagd energiebelastingtarief glastuinbouw, zoals wettelijk vastgelegd met het pakket Belastingplan 2024

Jaartal	Afbouw tot 170.000 m ³	Afbouw tot 1.000.000 m ³
2024	16%	38%
2025	23%	42%
2026	30%	48%
2027	37%	53%
2028	44%	58%
2029	52%	64%
2030	60%	70%
2031	68%	76%
2032	76%	82%
2033	84%	88%
2034	92%	94%
2035	100%	100%

Tabel 7.2

Verlaagd tarief glastuinbouw

Jaartal	Afbouw tot 170.000 m ³	Afbouw tot 1.000.000 m ³
2024	0,09365	0,08444
2025	0,1379	0,13416
2026	0,18136	0,1525
2027	0,22462	0,17366
2028	0,26868	0,19456
2029	0,32336	0,22005
2030	0,37475	0,24787
2031	0,42472	0,26912
2032	0,47469	0,29037
2033	0,52466	0,31162
2034	0,57462	0,33286
2035	0,62459	0,35411

Toelichting op doorrekening

De belastingverhoging is conform het beschreven ingroeipad meegenomen bij de berekeningen voor de KEV 2024.

Referenties

Tweede Kamer (2023), *Gewijzigd amendement Grinwis c.s. ter vervanging van nr. 12 over verlenging van het afbouwpad voor het verlaagd tarief glastuinbouw van vijf naar tien jaar*, Den Haag: Tweede Kamer; <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/amendementen/detail?id=2023Z18392&did=2023D44365>.

7.5 BL/GL Borgstelling Landbouw (BL/BL-plus) & Garantstelling Landbouw

Naam instrument: BL/GL Borgstelling Landbouw (BL/BL-plus) & Garantstelling Landbouw

Sector: Landbouw

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Borgstelling Landbouw (BL), sinds januari 2017 vervanger van de Garantstelling Landbouw (GL) is een borgstellingskrediet voor de landbouw. Hierbij staat de overheid borg voor een deel van de bedrijfsfinanciering van landbouwondernemingen. De BL is bedoeld voor landbouwondernemingen die bij het afsluiten van een lening de bank niet genoeg zekerheid kunnen bieden ('onderpand', zoals grond, gebouwen of machines). Banken geven eerder een lening als de overheid voor een deel borg staat. De BL is ruimer en sneller als de GL omdat de bank aanvraagt, het borgstellingsbedrag is verhoogd en meer typen investeringen er onder vallen (nu ook planten en werkkapitaal). Voor landbouwondernemers die willen investeren in duurzaamheid of innovatie (verduurzaming kassen of stallen) is er meer borgstellingskrediet beschikbaar als BL Plus. Voor startende ondernemers is er een mogelijkheid onder voorwaarden voor lagere provisie via het VermogensVersterkend Krediet (VVK)

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn niet te kwantificeren.

7.6 Beperking vrijstelling aardgas voor WKK-belastingplan 2024

Naam instrument: Beperking vrijstelling aardgas voor WKK-belastingplan 2024

Sector: Landbouw | Industrie

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Coalitieakkoord is aangekondigd dat de bestaande vrijstelling van de energiebelasting voor aardgas ingezet in WKK's wordt beperkt per 1 januari 2025. Alleen de vrijstelling voor de inzet van aardgas voor netlevering van elektriciteit blijft bestaan. Hoe de monitoring en verrekening van deze beperking uitgevoerd gaat worden, is nog niet bekend en is onderdeel van het belastingplan 2024.

Toelichting op doorrekening

Deze beleidsmaatregel is meegenomen bij de berekeningen voor de KEV 2024 om het effect op de WKK-inzet te ramen. Dit geldt voor alle WKK's in het WKK-park, zowel industrie, glastuinbouw als andere sectoren. Zie ook factsheet: [Beperken inputvrijstelling energiebelasting aardgasverbruik bij elektriciteitsopwekking](#).

7.7 Besluit activiteiten leefomgeving landbouwhuisdieren

Naam instrument: Besluit activiteiten leefomgeving landbouwhuisdieren

Sector: Landbouw

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Besluit activiteiten leefomgeving geldt sinds januari 2024, waarin de normen uit het Besluit emissiearme huisvesting veehouderij zijn opgenomen. Deze normen bestaan sinds 2015 en gelden voor nieuwe en te renoveren stallen.

Toelichting op doorrekening

Het eerdere Besluit emissiearme huisvestingsystemen landbouwhuisdieren is al meegenomen in de KEV 2022 als vastgesteld beleid. Inhoudelijk zijn de voorschriften rondom stallen sinds de KEV 2022 niet veranderd, de enige verandering is dat het nu onder het Besluit activiteiten leefomgeving (BAL) valt.

7.8 Besluit activiteiten leefomgeving: emissiearme aanwending

Naam instrument: Besluit activiteiten leefomgeving: emissiearme aanwending

Sector: Landbouw

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Per 2019 is in het kader van de PAS een aantal emissiearme aanwendingsmethoden (met het oog op ammoniak) verplicht. Deze waren opgenomen in het Besluit gebruik meststoffen en zijn per 2024 in het Besluit Activiteiten Leefomgeving overgeheveld.

Drijfmest of vloeibaar zuiveringslib dient op bouwland op de grond te worden geplaatst in strookjes van max. 5 cm breed bij beteelde grond, en direct in de grond te worden gewerkt in sleufjes van max. 5 cm breed op onbeteelde grond. Op grasland wordt deze in sleufjes van max. 5 cm breed in de grond gelegd. Hierbij kan op klei- en veengrond de drijfmest in strookjes van max. 5 cm breed op de grond worden gelegd mits de mest is verdund met minimaal één deel water, twee delen mest. Sinds de derogatiebeschikking van 2020 geldt voor derogatiebedrijven, als zij gebruik maken van deze mogelijkheid, de voorwaarde dat dit alleen gebeurt wanneer de temperatuur onder de 20 graden is. Vaste mest op bouwland dient direct onder te worden gewerkt, op grasland is dit niet mogelijk en hoeft dit dus ook niet. Tevens kan met de vrijstellingsregeling bovengronds aanwenden runderdrijfmest onder voorwaarden (passend bij een extensieve bedrijfsvoering) breedwerpig bovengronds drijfmest worden uitgereden. Sinds de derogatiebeschikking van 2020 is dit niet langer toegestaan voor derogatiebedrijven.

Toelichting op doorrekening

Inhoudelijk zijn de voorschriften rondom emissiearme mesttoediening niet gewijzigd. Wel zijn de regels uit het oorspronkelijke Besluit gebruik meststoffen overgeheveld naar het Besluit activiteiten leefomgeving (BAL).

De verplichting voor emissiearme mestaanwending zijn al van toepassing in het basisjaar (2022) en blijven van toepassing in de geraamde jaren. In NEMA worden aandelen mesttoedieningstechnieken ingeschat op basis van de landbouwtelling (zie van Bruggen et al., 2024). In de KEV 2022 werd in de ramingen voor 2030 rekening gehouden met aanwijzingen uit de praktijk dat ook minder emissiearme mesttoedieningstechnieken werden gebruikt dan volgens de landbouwtelling (minder bouwlandinjectie, maar meer zodebemesting; geen verdunning bij mesttoediening met een sleepvoet). Hierdoor was de gemiddelde emissiefactor voor mesttoediening in de ramingen hoger dan in het basisjaar. In deze KEV is ervoor gekozen om in de ramingen dezelfde verdeling over mesttoedieningstechnieken aan te houden als in het basisjaar.

Referenties

Bruggen, C. van, A. Bannink, A. Bleeker, D.W. Bussink, H.J.C. van Dooren, C.M. Groenestein, J.F.M. Huijsmans, J. Kros, K. Oltmer, M.B.H. Ros, M.W. van Schijndel, L. Schulte-Uebbing, G.L. Velt-hof en T.C. van der Zee (2024). *Emissies naar lucht uit de landbouw berekend met NEMA voor 1990-2022*. WOT-technical report 264. <https://edepot.wur.nl/672550>.

7.9 CO₂-heffing glastuinbouw

Naam instrument: CO₂-heffing glastuinbouw

Sector: Landbouw

Type Instrument: Fiscaal

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

CO₂-heffing glastuinbouw: per 1 januari 2025 wordt een CO₂-heffing voor de glastuinbouw geïntroduceerd, die als doel heeft om het restemissiedoel van 4,3 megaton te borgen. Het tarief wordt in 2024 op basis van een tariefstudie opnieuw herijkt. Zie details voor het tarief, zoals dat is het vastgesteld in het pakket Belastingplan 2024.

Belastingplichtig voor de CO₂ -heffing glastuinbouw zijn in de eerste plaats glastuinbouwbedrijven. Dit is een groep van ongeveer drieduizend ondernemers in de glastuinbouw. Deze groep komt grotendeels overeen met de huidige doelgroep van het systeem van kostenverevening. In aanvulling op de huidige doelgroep wordt ook een klein aantal glastuinbouwondernemers betrokken die een zodanig grote installatie exploiteren dat deze onderdeel uitmaakt van het ETS. Deze grote glastuinbouwbedrijven waren uitgezonderd van het kostenvereveningssysteem en gaan door middel van de CO₂ -heffing glastuinbouw bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstelling van de glastuinbouw. Daarnaast worden energiebedrijven belastingplichtig die binding met één of meerdere glastuinbouwbedrijven hebben.

Grondslag voor de heffing vormt de uitstoot van CO₂ in de glastuinbouwsector. Op dit moment wordt de uitstoot van kooldioxide in de glastuinbouw veroorzaakt door de verbranding van aardgas in ketels en WKK-installaties van zowel glastuinbouwbedrijven als energiebedrijven voor de glastuinbouw.

Fungerende details

Belastingplichtigen met een ETS-installatie kunnen de termijnkoers van het Europese emissiehandelssysteem in mindering brengen op het tarief. Deze systematiek is vergelijkbaar met de CO₂ -heffing industrie.

Tabel 7.3

CO₂ heffing glastuinbouw (tarief in euro/ton CO₂)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
CO ₂ heffing glastuinbouw	12,25	13,34	14,43	15,52	16,61	17,7	17,7	17,7	17,7	17,7	17,7

Toelichting op doorrekening

De CO₂-heffing is meegenomen bij de berekening voor de KEV 2024. Het beschreven ingroeipad van het tarief is gehanteerd voor deze sector.

7.10 CO₂-sectorsysteem 2021-2024

Naam instrument: CO₂-sectorsysteem 2021-2024

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het CO₂ sectorsysteem is de tegenprestatie voor de Europese Commissie voor het verlaagde EB tarief glastuinbouw. Indien binnen het CO₂-sectorsysteem het afnemend jaarlijks CO₂ plafond wordt overschreden dan betalen de glastuinbouwers een heffing naar rato van het gasverbruik en mate van overschrijding. Dit CO₂-sectorsysteem is verlengd tot en met 2024, als onderdeel van het convenant Energietransitie Glastuinbouw 2022-2030. Dit systeem kent een afnemend sectoraal CO₂-doel, van 6,0 megaton in 2021 tot 5,4 megaton in 2024. In 2025 wordt dit systeem vervangen door de CO₂-heffing glastuinbouw. Het restemissiedoel voor de glastuinbouw in 2030 is 4,3 megaton CO₂-equivalenten.

Fungerende details

Dit CO₂-sectorsysteem is verlengd tot en met 2024. Dit systeem kent een afnemend sectoraal CO₂-doel, van 6,0 megaton in 2021 tot 5,4 megaton in 2024. CO₂-sectorsysteem loopt tot en met 2024. Eventuele heffingen kunnen maximaal tot 2027 opgelegd worden.

Toelichting op doorrekening

Het CO₂-sectorsysteem loopt door tot 2024. Vanwege de generieke afrekening, enkele jaren na afloop van het boekjaar, en de zeer beperkte heffingen, gaat er geen effectieve prijsprikkel van dit systeem uit om te investeren in energiebesparing/verduurzaming. Het nieuwe, individuele CO₂-sectorsysteem (inwerkingtreding per 2025) kan, in potentie, een effectievere prijsprikkel genereren.

7.11 Convenant energietransitie glastuinbouw 2022-2030

Naam instrument: Convenant energietransitie glastuinbouw 2022-2030

Sector: Landbouw

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het convenant Energietransitie Glastuinbouw 2022-2030 en de voorjaarsbesluitvorming Klimaat 2023 bevat de afspraken over het 4,3 Mton restemissiedoel 2030 en de instrumenten en inzet daarvoor. Het convenant is getekend door de ministeries van LNV, EZK en FIN, glastuinbouw Nederland en Greenports Nederland. Het convenant bevat tevens de ambitie van een klimaatneutrale en rendabele glastuinbouw in 2040. De samenhang in het pakket omvat borging en beprijzing enerzijds en stimulering en ondersteuning anderzijds.

- De afspraken over de instrumenten o.a. voortzetten Kas als energiebron, vervangen van het bestaande CO₂-sectorsysteem door een effectief, borgend beprijzingsinstrument vanaf 2025, de CO₂ heffing glastuinbouw, aanpassen fiscaliteit (Belastingplan 2023 en 2024);
- Ophogen budget EG
- Invoeren energiebesparingsplicht met terugverdientijdeis van 5 jaar voor energiebesparende maatregelen (EML onder de Wmb);
- Vergelijkingsdashboards voor energieverbruik en -besparing. Doel is om het verbruik en energiebesparingseffect, bij voorkeur op het niveau van maatregelen, inzichtelijk te maken; vanaf 2023 hekjes in SDE++ geïntroduceerd, waaronder voor het domein lage temperatuurwarmte. De verwachting is dat daardoor duurdere technieken, zoals geothermie, eerder aan bod komen;
- Aanwenden Klimaatfonds 200 mln. extra voor EG en 300 mln. voor de SWIG; het subsidie-instrument voor warmtenetten, gebiedsvisies voor de RES.

De specifieke onderwerpen zijn in aparte factsheets opgenomen.

Voorlopige budgetinformatie

Budgetten zijn opgenomen bij de onderliggende instrumenten.

Toelichting op doorrekening

Het convenant legt enkele beleidsinstrumenten vast, zoals de CO₂-heffing, die elders zijn beschreven (en geapprecieerd) in separate factsheets. Het convenant is in zichzelf faciliterend beleid, waar geen zelfstandig effect aan is toegekend in de KEV.

7.12 Correctieregeling duurzame warmte n.a.v. motie-Grinwis-Erkens

Naam instrument: Correctieregeling duurzame warmte n.a.v. motie-Grinwis-Erkens

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het kader van de motie-Grinwis-Erkens is de Tijdelijke subsidieregeling hernieuwbare warmteprojecten (HEHW) voor € 60 miljoen opengesteld. Er is voor 48 miljoen beschikbaar waarvan 30 miljoen voor projecten in de glastuinbouwsector. Met de regeling zijn bestaande hernieuwbare warmteprojecten gesteund die als gevolg van de gestegen energieprijzen door de oorlog in Oekraïne geconfronteerd zijn met wegvallen SDE++ subsidie.

Voorlopige budgetinformatie

Voor 60 miljoen euro opengesteld, 48 miljoen beschikbaar waarvan 30 miljoen voor glastuinbouwprojecten

Toelichting op doorrekening

Eenmalig €60 mln. (Klimaatfonds) ter compensatie CB (=correctiebedrag) voor bestaande duurzame warmteprojecten SDE++ (m.n. geothermie). Effect enkel op korte termijn (< 2025). Geen effect verwacht in 2030.

Referenties

Tweede Kamer (2024), *Voortgang energietransitie glastuinbouw*, kamerstuk 32627 nr. 64, Den Haag:

Tweede Kamer; https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024Do3990&did=2024Do3990.

7.13 Financiering kennisinstrumenten onder programma Kas als Energiebron

Naam instrument: Financiering kennisinstrumenten onder programma Kas als Energiebron

Sector: Landbouw

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het programma Kas als Energiebron worden innovaties en kennis ontwikkeld voor vergaande energiebesparing en verduurzaming richting klimaatneutrale glastuinbouwteelten. Daarnaast is er een intensief kennisuitwisselingsprogramma met cursussen voor het nieuwe telen, tools ter ondersteuning van energiezuiniger telen, kennisbijeenkomsten, website, grote evenementen. Het programma omvat ook de EG en MEI regeling. Zie daarvoor de specifieke instrumenten.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 7.4

Gemiddeld budget per jaar beschikbaar in miljoenen euro's.

Onderzoek	3,65
Proof of principle	3,9
Demonstratieprojecten	3,0
Kennisuitwisseling	0,7

Toelichting op doorrekening

Dit onderzoeksprogramma vormt faciliterend beleid en heeft in zichzelf geen geapprecieerd effect. Het (technologisch) onderzoek heeft raakvlakken met andere beleidsinstrumenten, zoals de EG-regeling en MEI-regeling waar (energiebesparende) technieken worden gestimuleerd via subsidie. Zie factsheets elders.

7.14 GLB-kennisvouchers

Naam instrument: GLB-kennisvouchers

Sector: Landbouw

Type Instrument: Onderwijs

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Kennisvouchers zijn voor agrariërs die meer willen leren over duurzame landbouw. De vouchers kunnen gebruikt worden om advies in te winnen over omschakelen naar extensieve, natuurinclusieve, kringloop- of biologische landbouw. Verder helpt het agrariërs om duurzamer te werken. Met een kennisvoucher van het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) kan een agrariër subsidie krijgen voor een cursus, advies, bedrijfsplan of opleiding.

Fungerende details

Binnen de interventie voor kennis en informatieverspreiding kunnen openstellingen gedaan worden door het Rijk en door de provincies. Vanuit LVVN zijn inmiddels twee openstellingen geweest.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op het versterken van kennis als faciliterend beleid beschouwd, omdat de uitkomst onzeker is en er alleen bij zeer volledige informatie over deelnemers en hun activiteiten na deelname een uitspraak kan worden gedaan over de directe bijdrage van de GLB-kennisvouchers op emissiereductie. Deze informatie is niet beschikbaar.

7.15 Garantstellingsfaciliteit aardwarmte RNES

Naam instrument: Garantstellingsfaciliteit aardwarmte RNES

Sector: Landbouw

Type Instrument:

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De garantstellingsfaciliteit RNES dekt het geologisch risico op misboren af. De regeling was jaarlijks open t/m 2023. In 2024 wordt de regeling geëvalueerd. Daarna wordt vervolgd en mogelijke verbreding gezien.

Toelichting op doorrekening

Deze garantstelling is niet meer opengesteld. Er is ook geen informatie beschikbaar waaruit blijkt dat een dergelijke faciliteit alsnog wordt opengesteld. Dit instrument is dus niet meegenomen in de KEV 2024.

7.16 Herziening Richtlijn Industriële Emissies en de Richtlijn Storten van Afval

Naam instrument: Herziening Richtlijn Industriële Emissies en de Richtlijn Storten van Afval

Sector: Landbouw | Industrie

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Richtlijn Industriële Emissies (Rie) uit 2010 richt zich op het verminderen en voorkomen van industriële emissies en daaraan gerelateerde lucht-, water en bodemverontreiniging en effecten op de menselijke gezondheid. Naast verschillende industriële installaties, zoals elektriciteitscentrales, vallen hier ook zeer intensieve varkens- en pluimveehouderijbedrijven onder. Op dit moment vallen bedrijven met meer dan 40.000 pluimveeplaatsen, 2000 mestvarkens óf 750 zeugen onder de Rie. De bedrijven worden in Nederland ook wel aangeduid als IPPC-veehouderijen; IPPC-installaties (Integrated Pollution Prevention and Control) zijn alle industriële installaties die onder Rie vallen. De huidige Rie gaat bij vergunningen uit van de Best beschikbare technieken (BBT). Voor IPPC-bedrijven gelden hierbij BBT-richtlijnen vanuit Europa (BREF Intensieve pluimvee- en veehouderij), maar is ook het besluit emissiearme huisvesting (waarbij de maximale emissiewaarden zijn gebaseerd op de BBT), en de beleidslijn IPPC-omgevingstoetsing ammoniak en veehouderij van belang (zie InfoMil (2022) voor meer details). De Europese Commissie heeft op 5 april 2022 een wetgevingsvoorstel gepresenteerd voor de herziening van de Rie, deels volgend op een evaluatie uit 2020. Het huidige voorstel tot aanpassingen is gericht op betere aansluiting bij de EU Green Deal en bevat verschillende elementen, voornamelijk om meer innovatie en circulariteit te stimuleren en daarnaast ook de vergunningverlening efficiënter te maken. Voor landbouw is het voornamelijk van belang dat de drempelwaarde voor de omvang van varkens- en veehouderijen wordt verlaagd en daarnaast ook rundveehouderijen worden toegevoegd aan de Rie. Deze drempelwaarde wordt verlaagd tot 150 GVE (grootvee-eenheden), wat gelijk staat aan bedrijven met meer dan 150 melkkoeien, 300 zeugen of 10.000 pluimveeplaatsen. Ook zal de methaanuitstoot door veehouderijen voortaan onder Rie worden meegenomen. Daarnaast maakt de herziene Rie het lidstaten mogelijk om strengere emissie-eisen te stellen, gelijk aan de laagste emissienormen uit de BBT, en is er meer aandacht voor verschillende type landbouwbedrijven (intensief, extensief, biologisch). Voor veehouderijen zal een verlichting komen van het vergunningenregime, maar deze moet nog verder worden uitgewerkt. Het huidige voorstel is samengevat en beoordeeld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen, die het Nederlandse standpunt voorbereidt. Hierbij is het oordeel positief over de voorgenomen veranderingen van de Rie, onder andere omdat deze ondersteunend kunnen zijn voor het Nationaal Klimaatbeleid en de integrale en brongerichte reductieopgave in de veehouderij.

Toelichting op doorrekening

Met de publicatie van de herziene RIE in juli 2024 zijn grootschalige varkens- en pluimveehouderijen onder het toepassingsgebied van de richtlijn gebracht. Op de peildatum voor de KEV 2024 was echter nog niet bekend welke emissienormen en voorgeschreven technologieën voor deze bedrijven zullen gelden. Daarom wordt de Richtlijn als geagendeerd beleid beschouwd, en kon geen kwantitatieve inschatting van het effect van de RIE worden meegenomen in de ramingen.

Referenties

Kenniscentrum InfoMil (2022), 'Beleidslijn IPCC-omgevingstoetsing', Den Haag: Rijkswaterstaat;
<https://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw/ammoniak/bbt/cbeleidslijn-ippc/>.

7.17 Herziening energiebesparingsrichtlijn (EED) mobiliteit

Naam instrument: Herziening energiebesparingsrichtlijn (EED) mobiliteit

Sector: Landbouw | Industrie | Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Op 23 maart 2023 is in Europa een onderhandelingsakkoord bereikt over de herziening van de Energy Efficiency Directive. Een belangrijke aanpassing van de richtlijn is de aanscherping van het hoofddoel dat de EU in 2030 maximaal respectievelijk 763 Megaton olie equivalent (hierna: Mtoe) finaal en 992,5 Mtoe primaire energie mag gebruiken. Op EU-niveau is nu een bindend doel van 11,7% finale energiebesparing in 2030 ten opzichte van de prognoses van het in 2020 vastgestelde EU-referentiescenario vastgelegd. Ditzelfde percentage geldt voor primaire energiebesparing, maar dit doel is indicatief. Lidstaten stellen een indicatieve nationale bijdrage vast op basis van het primair- en finaal energiegebruik, om gezamenlijk te voldoen aan dit doel. Voor Nederland komt dit respectievelijk neer op 1935 PJ en 1609PJ. Deze is aan de EC gecommuniceerd in het INEK.

In de Klimaat- en Energieverkenning 2023 heeft het Planbureau voor de Leefomgeving gekeken naar de haalbaarheid van het hoofddoel voor Nederland. Het primaire doel ligt buiten de verwachte bandbreedtes. Als alles meezit (bijvoorbeeld wanneer de winters relatief warm zijn) en al het aangekondigde beleid wordt uitgevoerd dan ligt het finale doel binnen de bandbreedte. Om zekerheid te creëren dat het finale doel behaald wordt is er extra beleidsinzet op energiebesparing nodig.

De extra beleidsinzet die nodig is voor het behalen van beide doelen zullen worden ingevuld binnen het NPEB. Binnen dit programma worden er sectorale subdoelen gesteld, om per sector beter te kunnen sturen op energiebesparing. Bij de verdeling per sector wordt er gekeken naar een kosteneffectieve invulling van het hoofddoel. Momenteel wordt er interdepartementaal afgestemd over de sectorale subdoelen.

Fungerende details

Momenteel is er nog geen keuze gemaakt over een sectorverdeling om te komen tot het EED-doel. Hier moet uiterlijk bij de VJN 2025 een keuze over zijn gemaakt. Voor de sector mobiliteit zal de inzet vooral ingroei van elektrische voertuigen zijn, maar doordat er nog geen keuze over een sectorverdeling is gemaakt is het nog onduidelijk over hoe groot deze ingroei zal moeten zijn.

Toelichting op doorrekening

Het effect van de herziening van de EED mobiliteit kan nog niet gekwantificeerd worden omdat er op 1 mei 2024 nog geen keuze was gemaakt over een sectorverdeling om te komen tot het EED-doel.

7.18 Het Nieuwe Telen (HNT)

Naam instrument: Het Nieuwe Telen (HNT)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Nieuwe Telen (HNT) is een nieuwe manier van energiezuinig telen gebaseerd op de combinatie van natuurkundige en biologische kennis en het werken met 6 balansen. Het nieuwe telen kan zonder en met investeringen gedaan worden. De energiebesparing bij met investeringen is groter. De toepassing van HNT wordt vanuit het programma Kas als Energiebron gestimuleerd en ondersteund met cursussen en kennisuitwisseling, die ook voor teeltadviseurs toegankelijk zijn.

Fungerende details

- ze scherm plus passieve ontvochtiging (HNT zonder investeringen) 15% besparing penetratie 47,7%;
- ze scherm plus actieve luchtbehandeling (HNT met investeringen) 25% besparing penetratie 5,1 %.

Het effect dat vanuit de EG al aan ze scherm wordt toegekend aftrekken en dan de plus daarbovenop toekennen aan HNT.

Toelichting op doorrekening

De inschatting is gebaseerd op het effect van toepassing van teeltprincipes conform Het Nieuwe Telen. Het effect van technologieën wordt separaat bepaald. Er is ingeschat dat succesvolle implementatie van Het Nieuwe Telen zonder investeringen in technieken leidt tot een besparing van 3-5 m³/m².

Er is een aanzienlijke groep tuinders reeds geïnformeerd via een cursus omtrent Het Nieuwe Telen, maar een zeer grote groep kan nog bereikt worden. Ook is de inschatting vanuit het Ministerie dat circa de helft van het glastuinbouw-areaal is bereikt en Het Nieuwe Telen zo goed mogelijk toepast. Dit betekent dat bij een aanzienlijk deel van de sector nog Het Nieuwe Telen gerealiseerd kan worden. Het is niet bekend wat de omvang is van deze groep, hoeveel glastuinbouw-areaal dit precies betreft en welke teelten en welke teelten daar plaatsvinden (intensief versus extensief). Er is in deze KEV verondersteld dat op ca 1500 ha glastuinbouw een besparing gerealiseerd kan worden van circa 1,9 PJ (circa 4 m³/m²) tot met een onzekerheid van circa 1,7 PJ zowel aan de onderkant als bovenkant. Deze besparing vormt een onderdeel van de totale, gerealiseerde besparing.

7.19 Investeringssubsidie emissiearme stallen SBV en Aanscherpen ammoniaknormen stallen

Naam instrument: Investeringssubsidie emissiearme stallen SBV en Aanscherpen ammoniaknormen stallen

Sector: Landbouw

Type Instrument: Regelgevend

Status: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Een aanscherping van de emissienormen voor ammoniak voor nieuwe en bestaande stallen voor melkvee, vleeskalveren, varkens en pluimvee is in voorbereiding; geiten is nog onzeker. Het moment van publicatie en inwerkingtreding is ook onzeker. Bij het vaststellen van deze normen zal gebruikgemaakt worden van sectoranalyses en de resultaten van een evaluatie van de huidige Subsidiemodules brongerichte verduurzaming (Sbv). Het streven is om de normering voor ammoniak zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de streefwaarden van de Sbv, die tussen de 70-85% reductie zijn voor melkvee, varkens en pluimvee. Van belang is dat er stappen worden gezet in het kader van de toestemmingverlening Natura 2000-activiteiten. Verdere besluitvorming moet nog plaatsvinden.

Toelichting op doorrekening

Omdat de nieuwe ammoniakemissienormen per diercategorie en het ingangsdatum nog niet bekend waren ten tijden van de KEV, kon geen kwantitatief effect worden toegekend aan deze maatregel.

Referenties

LNV (2024), *Kamerbrief voortgang innovatie emissiereductie veehouderij*, Den Haag: Ministerie van landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/01/23/voortgang-innovatie-emissiereductie-veehouderij>.

WUR (2021), 'Sectoranalyse varkens', Wageningen: Wageningen University & Research; <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/kennisonline-onderzoeksprojecten-lvv/kennisonline/sectoranalyse-varkens.htm>.

WUR (2023a), 'Sectoranalyse emissies door kalveren', Wageningen: Wageningen University & Research; <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/kennisonline-onderzoeksprojecten-lvv/kennisonline/sectoranalyse-emissies-door-kalveren.htm>.

WUR (2023b), 'Sectoranalyse melkvee', Wageningen: Wageningen University & Research; <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/kennisonline-onderzoeksprojecten-lvv/kennisonline/sectoranalyse-melkvee.htm>.

7.20 Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties

Naam instrument: Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv) is een vrijwillige subsidieregeling voor vrijwillige onherroepelijke beëindiging van melkvee-, varkens- en pluimveehouderijlocaties. Het doel van de regeling is een structurele vermindering van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige en overbelaste Natura 2000-gebieden, maar de regeling zal effect hebben op andere doelstellingen, zoals reductie van broeikasgasuitstoot vanuit de landbouw. De regeling is aangekondigd in een Kamerbrief uit februari 2020 en verder toegelicht in april 2020, als onderdeel van een pakket aan bronmaatregelen voor de structurele aanpak stikstof. Op 10 mei 2022 is een concept uitwerking van de regeling gepubliceerd voor publieke consultatie. De met de Lbv te verstrekken subsidie is staatssteun en dient om die reden te voldoen aan de voorwaarden uit het Europese steunkader. De Europese Commissie heeft de Lbv onder het betreffende steunkader goedgekeurd, waarmee de met de Lbv te verlenen subsidie is aangemerkt als geoorloofde staatssteun. Op 3 juli 2023 is de regeling opengesteld voor een bedrag van € 500 miljoen, onderverdeeld in sectorplafonds voor melkvee (€ 270 miljoen), varkens (€ 115 miljoen) en pluimvee (€ 115 miljoen). Bij overtekening van de sectorplafonds worden subsidieaanvragen die voldoen aan de voorwaarden beschikt op volgorde van kosteneffectiviteit (euro subsidie per mol reductie), waarbij de aanvraag met de hoogste kosteneffectiviteit als eerste in aanmerking komt, aflopend tot het sectorale subsidieplafond is uitgeput. Sluitingsdatum voor het doen van subsidieaanvragen was 1 december 2023.

Om maximaal effect te hebben op de uiteindelijke stikstofreductie in Natura2000-gebieden is er per overbelast Natura 2000-gebied een drempelwaarde voor stikstofdepositie opgenomen in de regeling, waarbij de hoogte van de drempelwaarden zo is vastgesteld dat rond ieder gebied ongeveer een gelijk percentage van (ca. 11%) van alle veehouderijlocaties (melkvee, varkens, pluimvee) in aanmerking kan komen, resulterend in een totale doelgroep van circa 10.000 veehouderijlocaties. Als gevolg van overlap met de Lbv-plus bestaat de effectieve doelgroep van de Lbv uiteindelijk uit circa 8.000 veehouderijlocaties. De omvang van de stikstofdepositie van een veehouderijlocatie op stikstof-gevoelige Natura 2000-gebieden wordt daarbij vastgesteld met AERIUS. Hierbij is een specifieke variant van dit model ontwikkeld, AERIUS check, die de stikstofdepositie van een individuele veehouderijlocatie op alle overbelaste Natura 2000-gebieden binnen 25 km bepaalt. Veehouders die een positieve subsidiebeschikking ontvangen kunnen, onder voorwaarde dat aan alle subsidievereisten wordt voldaan, aanspraak maken op een vergoeding voor het door te halen productie van 100% van de marktwaarde, zoals door de minister voor Natuur en Stikstof vastgesteld bij opstelling van de regeling, en een vergoeding voor het waardeverlies van de productiecapaciteit van 100% van de voor leeftijd gecorrigeerde vervangingswaarde per vierkante meter van de dierenverblijven (stallen).

Bij de vormgeving van de Lbv is gebruikt gemaakt van de eerdere ervaringen met de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv).

Fungerende details

Het aantal subsidieaanvragen dat bij sluiting van de regeling op 1 december 2023 was ingediend oversteeg ruimschoots het beschikbare budget van € 500 miljoen. Het kabinet heeft daarop besloten het budget te verhogen met € 612 miljoen, zodat alle aanvragen die aan de voorwaarden voldoen positief kunnen worden beschikt. De Europese Commissie heeft in april 2024 met deze verhoging ingestemd. Met het ophogen van het budget is er ook geen noodzaak meer voor aparte subsidieplafonds per sector. Deze zijn met de wijziging van de regeling in april 2024 om die reden geschrapt.

Voorlopige budgetinformatie

Budgetplafond Lbv: € 1.102 miljoen.

Toelichting op doorrekening

In de KEV 2022 is aan de hand van de uitwerking van de conceptregeling in de consultatie het maximale reductie-effect van de Lbv ingeschat. In de uitwerking is uitgegaan van een beschikbaar bedrag van 970 miljoen euro. Daarnaast is uitgegaan van de verdeling van de budgetten over de sectoren (melkvee, pluimvee, varkens) zoals in de conceptregeling beschreven.

In de MESN-rapportage en de KEV 2023 is het effect van deze regeling ook ingeschat. Daarbij is uitgegaan van het lagere budget bij openstelling van de regeling (500 miljoen euro). Het budget is echter in april 2024 weer verhoogd met 612 miljoen euro. Ook is de verdeling van de budgetten over de sectoren uit de conceptregeling losgelaten. Voor de inschatting in deze KEV hebben we gebruik kunnen maken van nieuwe informatie over het aantal aanmeldingen voor de Lbv. Voor de inschatting van het effect zijn verschillende aannames gemaakt. De vergoeding voor deelnemers gaat uit van forfaitaire vergoedingen: 100% vergoeding voor productierechten gebaseerd op de marktwaarde en 100% vergoeding voor stallen gebaseerd op de gecorrigeerde vervangingswaarde (economische waarde gecorrigeerd voor veroudering). Bij vergoedingen voor stallen gaan we in de berekeningen uit van de forfaitaire waarde van een stal halverwege de levensduur. Om de onzekerheid in de uiteindelijke deelname weer te geven berekenen wij voor de Lbv een onder- en bovengrens:

Bij de inschatting van de bovengrens gaan we uit van een volledige uitputting van zowel het originele budget van 500 miljoen euro als de verhoging van 612 miljoen euro. Doel van de ophoging was om alle aanmeldingen te kunnen gunnen. Op basis van het aantal aanmeldingen en de hoogte van de ophoging van het budget gaan we ervan uit dat de omvang van de bedrijven die zich hebben aangemeld bovengemiddeld is. We gaan uit van een verdeling van de budgetten over de sectoren (melkvee, varkens, pluimvee) op basis van het aantal aanmeldingen voor de regeling op 1 mei 2024 (Lbv actueel) en de waarde van een gemiddeld bedrijf per sector. Binnen de sectoren pluimvee en varkens is het bedrag gealloceerd op basis van dieraantallen en kosten per dierplaats. Hierbij is rekening gehouden met de verhouding waarin verschillende typen dieren (bijvoorbeeld leghennen en vleeskuikens) binnen die diercategorieën in Nederland worden gehouden. In de kwantificering van de bovengrens gaan wij ervan uit dat het gehele budget wordt uitgeput ondanks de observatie uit evaluaties van het verleden dat het budget van een beëindigingsregeling nooit volledig werd uitgeput (Boezeman & Vink 2022). Dit beschouwen we dan ook als een belangrijke onzekerheidsfactor.

Op basis van deze uitgangspunten verwachten we voor de bovengrens dat door de Lbv het aantal melkkoeien met circa 2 procent zal dalen, het aantal varkens met circa 12 procent en het aantal

pluimvee met 6 procent ten opzichte van 2022.

Bij de inschatting van de ondergrens gaan we er vanuit dat een deel van de aanmeldingen voor de Lbv nog afgewezen zal worden en dat een deel van de positief beschikte aanmeldingen zich alsnog terug zal trekken. We hanteren de volgende uitgangspunten:

- Aantal aanmeldingen: Op 1 mei 2024 hadden 233 varkenshouderijen, 34 pluimveehouderijen, 214 melkveehouderijen en 17 veehouderijen met meerdere diersoorten zich aangemeld voor de regeling. Daarnaast waren er nog 192 bedrijven die zich aangemeld hadden voor zowel Lbv als Lbv-plus. We nemen aan dat de helft van de bedrijven die zich op 1 mei zowel voor de Lbv-plus als de Lbv hebben aangemeld deel zal nemen aan de Lbv. Bedrijven met meerdere diersoorten die zich aangemeld hebben worden evenredig verdeeld over de verschillende sectoren.
- Afwijzing van aanmeldingen: Voor de Lbv en Lbv-plus konden geïnteresseerde bedrijven in een webapplicatie laten berekenen of ze in aanmerking komen voor deze regelingen. We verwachten daarom relatief weinig afwijzingen in vergelijking met eerdere beëindigingsmaatregelen zoals bijvoorbeeld de Saneringsregeling varkenshouderijen (Srv) of Maatregel gerichte aankoop (Mga1). We baseren het aantal afwijzingen op de al beoordeelde aanvragen voor de Lbv-plus (Lbv actueel). Op 1 mei 2024 waren 424 van de 481 Lbv-plus aanvragen toegekend, oftewel een toekenningspercentage van 88%.
- Terugtrekking bij positieve beschikking: We weten van eerdere beëindigingsmaatregelen dat een groot aantal bedrijven zich 'voor de zekerheid' aanmeldt voor dergelijke regelingen zodat ze in aanmerking komen mochten ze dat willen. Dergelijke bedrijven trekken zich vaak alsnog terug. Bij de Srv trok 36% van de positief beschikte aanvragen zich alsnog terug (CE-Delft 2023). Bij de Lbv verwachten ook dat een fors deel van de aangemelde bedrijven zich terug zal trekken, daarom gaan we in de berekening van de ondergrens ook uit van het percentage bedrijven dat zich terugtrok bij de Srv.

Op basis van deze uitgangspunten verwachten we voor de ondergrens dat door de Lbv circa 140 melkveehouderijen, 170 varkenshouderijen en 30 pluimveehouderijen beëindigd zullen worden. Hierbij zal circa 465 miljoen euro van het budget besteed worden. We gaan er vanuit dat deze bedrijven een gemiddelde bedrijfsomvang hebben binnen de betreffende sector.

Voor de inschatting van het effect van de Lbv op het aantal dieren in het basispad (vastgesteld beleid) gaan wij uit van het gemiddelde van de boven- en ondergrens in afname van de dieraantallen per sector. Dit betekent een afname in dieraantallen van circa 1,5% bij melkvee, 9% bij varkens en 5% bij pluimvee. Daarbij zou circa 780 miljoen euro van het budget van 1,1 miljard euro besteed worden.

Referenties

Boezeman, D. & Vink, M. (2022), *Beëindigen van veehouderijen – lessen uit 25 jaar beëindigingsregelingen*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving; <https://www.pbl.nl/publicaties/beeindigen-van-veehouderijen#:~:text=In%20deze%20policy%20brief%20worden.het%20olande-lijk%20gebied%20te%20realiseren>.

CE Delft (2023), *Evaluatie subsidieregeling sanering varkenshouderij*, Delft: CE-Delft; <https://ce.nl/publicaties/evaluatie-subsidieregeling-sanering-varkenshouderij/>.

LNV (2023), *Regeling van de Minister voor Natuur en Stikstof van 5 juni 2023, nr. WJZ/27312647, houdende regels voor de verstrekking van subsidie voor het sluiten van veehouderijlocaties voor de reductie van*

stikstofdepositie op natuurgebieden (Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties voor stikstofreductie), Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2023, 14992; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2023-14992.html>.

LNV (2024), Kamerbrief over voortgang aanpak piekbelasting, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://open.overheid.nl/documenten/0546e965-35bf-4b85-a5a3-abb701e18ca/file>.

Rijksoverheid (2020), 'Regeling gerichte opkoop veehouderijen gestart', Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/11/03/regeling-gerichte-opkoop-veehouderijen-gestart>.

RVO (2023), 'Lbv en Lbv-plus actueel', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/lbv-plus-actueel>.

Tweede Kamer (2024). Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor het jaar 2024, Nota van Wijziging, Den Haag: Tweede Kamer; <https://open.overheid.nl/documenten/d88dc5e7-aofd-4ff5-8967-e791b4f8730c/file>.

7.21 Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties kleinere sectoren

Naam instrument: Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties kleinere sectoren

Sector: Landbouw

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Lbv kleinere sectoren is een regeling voor veehouders die hun veehouderijbedrijf of een locatie van hun veehouderijbedrijf met kalveren, melkgeiten, konijnen, vleeseenden of overig rundvee (zoogkoeien en fokstieren) met subsidie definitief en onherroepelijk willen beëindigen. Doel van de regeling is het reduceren van de depositie van stikstof op overbelaste en voor stikstof gevoelige Natura 2000-gebieden. De Regeling staat open voor veehouderijlocaties die voldoen aan de drempelwaarden van de Lbv alsook voor veehouderijlocaties die voldoen aan de drempelwaarde van de aanpak piekbelasting (2.500 mol/jaar). Veehouderijlocaties die voldoen aan een drempelwaarde van de Lbv (en aan de overige voorwaarden voldoen) kunnen in aanmerking komen voor een vergoeding van 100% van het waardeverlies van hun productiecapaciteit, vastgesteld op basis van de leeftijd en oppervlakte van individuele stallen en de daarbij behorende forfaitaire vervangingswaarde. Veehouderijlocaties die voldoen aan de drempelwaarde van de aanpak piekbelasting (en aan de overige voorwaarden voldoen) kunnen in aanmerking komen voor een vergoeding van 120% van het waardeverlies van hun productiecapaciteit, vastgesteld op basis van de leeftijd en oppervlakte van individuele stallen en de daarbij behorende forfaitaire vervangingswaarde en voor een bijdrage in de sloopkosten van € 45,- per vierkante meter staloppervlakte.

Openstelling van de Lbv kleinere sectoren is voorzien voor najaar van 2024. Er is een budget beschikbaar van € 50 miljoen, toe te kennen op basis van 'first come, first serve'.

Toelichting op doorrekening

Op 1 mei 2024 was er nog te weinig informatie bekend over deze regeling om de effecten ervan te kunnen kwantificeren.

7.22 Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus)

Naam instrument: Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Naar aanleiding van het advies van Johan Remkes is in het najaar van 2022 besloten tot de zogenoemde Aanpak Piekbelasting (APB), met als doel de stikstofdepositie van de circa 3.000 locaties (veehouderij en industrie) met de grootste impact op voor stikstof gevoelige en overbelaste Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk te reduceren. Onderdeel van de aanpak piekbelasting is de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus), een subsidieregeling waarmee de circa 2.800 melkvee-, varkens-, pluimvee- en vleeskalverhouderijlocaties die tot de doelgroep van de APB behoren op vrijwillige basis onherroepelijk beëindigd kunnen worden. De met de Lbv-plus te verstrekken subsidie is staatssteun en dient om die reden te voldoen aan de voorwaarden uit het Europese steunkader. De Europese Commissie heeft de Lbv-plus onder het betreffende steunkader goedgekeurd, waarmee de met de Lbv-plus te verlenen subsidie is aangemerkt als geoorloofde staatssteun. Voor de APB alsook de subsidieregeling geldt een drempelwaarde van 2.500 mol stikstofdepositie (stikstofvracht) op overbelaste Natura 2000-gebieden binnen 25 km. Veehouders waarvan de veehouderijlocatie voldoet aan de voorwaarden van de regeling kunnen aanspraak maken op een vergoeding van 100% van de marktwaarde van het door te halen productierecht (gebaseerd op de marktwaarde bij het openen van de regeling), 120% vergoeding voor het waardeverlies van de productiecapaciteit (gebaseerd op een forfaitaire, voor leeftijd gecorrigeerde, vervangingswaarde per vierkante meter van de dierenverblijven) en een forfaitaire bijdrage in de sloopkosten van € 45,- per vierkante meter van de dierenverblijven. De regeling is op 3 juli opengesteld met een budget van € 975 miljoen. Dit budget is in april 2024 opgehoogd tot € 1.820 miljoen. Oorspronkelijk zou de regeling per 5 april 2024 sluiten. De openstellingsperiode is, gelijk met het ophogen van het budget, verlengd tot en met 20 december 2024. Zowel de ophoging van het budget als de verlenging van de openstellingstermijn zijn door de Europese Commissie goedgekeurd.

Fungerende details

Het actuele aantal aanvragen, beschikkingen en door veehouders ondertekende overeenkomsten is terug te vinden op Lbv en Lbv-plus actueel.

Voorlopige budgetinformatie

Budget Lbv-plus: € 1.820 miljoen

Toelichting op doorrekening

De Lbv-plus wordt kwantitatief meegenomen als vastgesteld beleid. Op 1 mei 2024 hadden 206 varkenshouderijen, 151 pluimveehouderijen, 132 melkveehouderijen, 175 kalverhouderijen en 62 veehouderijen met meerdere diersoorten zich aangemeld voor de regeling. Daarnaast waren er nog

192 bedrijven die zich aangemeld hadden voor zowel de Lbv als Lbv-plus. Gezien de omvang van het budget, de korte looptijd en de beperkte groep van circa 2.800 bedrijven die in aanmerking komen voor de Lbv-plus-regeling zal er een relatief hoog deelnamepercentage nodig zijn om het budget uit te putten. Daarnaast maakt het feit dat het aanbod dat met deze regeling wordt gedaan eenmalig is en geldt voor een beperkte periode het ook lastiger om te komen tot een uitputting van het budget, er komen immers geen eventuele vervolgranches bij een onderuitputting. Het is op basis van de beperkte beschikbare gegevens zeer lastig om in te schatten hoeveel veehouders mee zullen doen aan de Lbv-plus-regeling. Om toch enige richting te geven, werken we met een bandbreedte. Voor de inschatting van het effect zijn verschillende aannames gemaakt. De vergoeding voor deelnemers gaat uit van forfaitaire vergoedingen: 100% vergoeding voor productierechten gebaseerd op de marktwaarde en 120% vergoeding voor stallen gebaseerd op de gecorrigeerde vervangingswaarde (economische waarde gecorrigeerd voor veroudering). Daarnaast is er een vergoeding voor de sloopkosten van 45 euro per m² per staloppervlak. Bij vergoedingen voor stallen gaan we in de berekeningen uit van de forfaitaire waarde van een stal halverwege de levensduur. Bij de berekeningen van de vergoeding per deelnemer gaan we er van uit dat deelnemers een gemiddelde bedrijfsomvang hebben binnen de betreffende sector.

Bovengrens: We gaan uit van een volledige uitputting van het budget van 1,8 miljard euro ondanks de observatie uit evaluaties van het verleden dat het budget van een beëindigingsregeling nooit volledig werd uitgeput (Boezeman & Vink 2022). Dit beschouwen we dan ook als een belangrijke onzekerheidsfactor. Desalniettemin gaan we er van uit dat er veel animo zal zijn voor deze regeling mede ook door de mogelijk vergaande beperkingen in de bedrijfsvoering die piekbelasters te wachten zou kunnen staan. We gaan uit van een verdeling van de budgetten over de sectoren op basis van het aantal aanmeldingen voor de regeling op 1 mei 2024 (Lbv-plus actueel) en de waarde van een gemiddeld bedrijf per sector onder de 2800 piekbelasters (RIVM 2023). Binnen de sectoren pluimvee en varkens is het bedrag gealloceerd op basis van dieraantallen en kosten per dierplaats. Hierbij is rekening gehouden met de verhouding waarin verschillende typen dieren (bijvoorbeeld leghennen en vleeskuikens) binnen die diercategorieën in Nederland worden gehouden. In de uiteindelijke uitwerking kan deze verdeling anders uitpakken. Op basis van deze uitgangspunten verwachten we dat aan de Lbv-plus circa 240 melkveehouderijen, 380 varkenshouderijen, 280 pluimveehouderijen en 320 kalverhouderijen deel zullen nemen.

Middengrens: We gaan ervanuit dat het aantal aanmeldingen tussen 1 mei 2024 en de sluiting van de regeling op 1 december 2024 nog toe zal nemen met 35%. Dit is een vergelijkbare toename in het aantal aanmeldingen als tussen 1 december 2023 en 1 mei 2024. Op basis daarvan verwachten we dat er circa 900 bedrijven van de 2800 die in aanmerking komen zich zullen aanmelden voor deze regeling. Dit is een belangrijke onzekerheid. Bij de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv) nam in de laatste twee maanden van openstelling het aantal aanmeldingen toe met een factor 2,6. Een dergelijke sterke toename verwachten we niet bij de Lbv-plus omdat, in tegenstelling tot de Lbv, in de Lbv-plus aanvragen beoordeeld en toegekend werden op volgorde van binnenkomen. Bij eerdere beëindigingsmaatregelen, zoals de Lbv of de Srv, werden aanvragen beoordeeld op basis van kostenefficiëntie en speelde het moment van aanmelden geen rol. We nemen aan dat de helft van de bedrijven die zich op 1 mei zowel voor de Lbv-plus als de Lbv hebben aangemeld deel zullen nemen aan de Lbv-plus. Daarnaast zullen een deel van de aanmeldingen voor de Lbv-plus nog afgewezen worden en zal een deel van de positief beschikte aanmeldingen zich alsnog terugtrekken. Op 1 mei 2024 waren 424 van de 481 Lbv-plus aanvragen toegekend, oftewel een toekenningspercentage van 88%. We verwachten een vergelijkbaar toekenningspercentage over de uiteindelijke aanmeldingen. We weten van eerdere beëindigingsmaatregelen dat een

groot aantal bedrijven zich 'voor de zekerheid' aanmeldt voor dergelijke regelingen zodat ze in aanmerking komen mocht ze dat willen. Dergelijke bedrijven trekken zich vaak alsnog terug. Bij de Srv trok 36% van de positief beschikte aanvragen zich alsnog terug. Bij de Lbv-plus verwachten ook dat een deel van de aangemelde bedrijven zich terug zal trekken. We verwachten echter dat dit percentage voor kalver-, varkens- en melkveehouders lager zal liggen dan bij de Srv vanwege de mogelijk vergaande beperkingen in de bedrijfsvoering die piekbelasters te wachten zou kunnen staan naast aanvullende beperkingen vanuit flankerend mest- en dierenwelzijnsbeleid. We gaan uit van een terugtrekkingspercentage van 18%. Vanwege de economische goede omstandigheden in de pluimveehouderij verwachten dat daar relatief veel meer bedrijven zich terug zullen trekken. We gaan voor deze sector uit van een terugtrekkingspercentage van 50%. Bij de berekening van vermindering van de dieraantallen onder deelnemers gaan we uit van een gemiddeld bedrijf per sector onder de 2800 piekbelasters (RIVM 2023). Op basis van deze uitgangspunten verwachten we dat aan de Lbv-plus circa 160 melkveehouderijen, 270 varkenshouderijen, 180 pluimveehouderijen en 190 kalverhouderijen deel zullen nemen. Hierbij zal circa 1,2 miljard euro van het budget besteed worden.

Ondergrens: We gaan ervan uit dat de deelname aan de Lbv-plus voornamelijk zal bestaan uit een beperkte groep agrarische ondernemers die in de jaren rond de opening van de regeling toch al van plan waren hun bedrijf te beëindigen. Uit de ervaringen met eerdere opkoopregelingen weten we dat er bepaalde patronen onder deelnemers aan beëindigingsregelingen onderscheiden kunnen worden. Een groot deel van de deelnemers aan beëindigingsregelingen zijn ondernemers die hun beslissing tot bedrijfsbeëindiging uitstellen of naar voren halen om deel te kunnen nemen aan een beëindigingsregeling (Boezeman & Vink 2022; CE-Delft 2023). Van eerdere opkoopregelingen weten we dat dat in het jaar voor en na een opkoopregeling er gemiddeld minder bedrijven stoppen dan gemiddeld (Boezeman & Vink 2022). Hierdoor hebben de regelingen een soort aanzuigende werking op het aantal stoppende veehouders in de 3 jaar rond een opkoopregeling. Een dergelijk patroon verwachten we ook bij de 2800 bedrijven die in aanmerking komen voor de Lbv-plus. Hier zijn ook al de eerste signalen zichtbaar van (Wouda 2023). Echter, vanwege de hoge vergoedingen, de eenmaligheid van de regeling en het feit dat de Lbv en Lbv-plus al ruim een jaar geleden zijn aangekondigd verwachten we dat de Lbv-plus niet een aanzuigende werking van 3, maar 4-5 jaar zal hebben. Het aantal veehouders dat gemiddeld genomen jaarlijks stopte over de afgelopen 5 jaar verschilt per sector (resp. 2% melkveehouders, 5,7% varkenshouders, 2,2% pluimveehouders, 2% kalverhouders) (CBS 2023). Met name het aantal stoppende kalverhouders vertoont een grillig patroon, met een toename van het aantal bedrijven in 2017 en maar een afname van rond de 2-3% in 2020 en 2021. Dat zou betekenen dat met name voor varkenshouders over een periode van 4-5 jaar het mogelijk is om tot circa 25% stoppers te komen. Voor pluimvee-, melkvee- en kalverhouders zou dat kunnen uitkomen op rond de 10% stoppers. Hierbij doen we de aanname dat het gemiddeld percentage piekbelasters dat jaarlijks stopt overeenkomt met het gemiddelde percentage veehouders dat in heel Nederland jaarlijks stopt. Uit eerdere enquêtes van opkoopregelingen weten we dat dat rond 14% van de veehouders geïnteresseerd was in een opkoopregeling onder de voorwaarden zoals deze golden voor de Lbv (EenVandaag 2022). Dat percentage komt overeen met het aantal stoppers over een periode van 4-5 jaar. Dit percentage komt tevens overeen met het percentage bedrijven met een bedrijfshoofd van 55 jaar of ouder zonder opvolger. Dat ligt bij alle sectoren rond de 14%, ook bij pluimveehouders en kalverhouders (CBS 2021). Er zijn nog een aantal andere factoren die impact kunnen hebben op het aantal deelnemende bedrijven aan de Lbv-plus. Zo is flankerend beleid een belangrijke factor, evenals de economische context waarin een bedrijf opereert (Boezeman & Vink 2022). Voorbeelden van flankerend beleid die een grote impact kunnen hebben op veehouderijen zijn bijvoorbeeld het vervallen van de derogatie, het Convenant dierwaardige veehouderij en de technische en financiële mogelijkheden om emissies te verminderen

voor piekbelasters die door willen gaan. Ook het vervallen van de derogatie heeft een groot effect hebben op de kosten voor veehouders. Op basis hiervan schatten we in dat met name onder varkenshouders en kalverhouders een hogere deelname aan de Lbv-plus zal zijn. Daarom stellen we het verwachte percentage stoppende kalverhouders gelijk aan dat van de varkenshouderij.

Op basis van deze uitgangspunten verwachten we dat door de Lbv-plus circa 110 melkveehouderijen, 140 varkenshouderijen, 50 pluimveehouderijen en 170 kalverhouderijen beëindigd zullen worden. Daarbij zou circa 650 miljoen euro van het totale budget van 1,8 miljard euro besteed worden.

Referenties

- Boezeman, D. & Vink, M. (2022), *Beëindigen van veehouderijen – lessen uit 25 jaar beëindigingsregelingen*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving; <https://www.pbl.nl/publicaties/beeindigen-van-veehouderijen#:~:text=In%20deze%20policy%20brief%20worden,het%20andere%20gebied%20te%20realiseren>.
- CBS (2021), *Bedrijfsopvolging op landbouwbedrijven*, Centraal Bureau voor de Statistiek; <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/02/bedrijfsopvolging-op-landbouwbedrijven>.
- CBS (2023), 'Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente', CBS Statline; <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80781NED/table?fromstatweb>.
- CE Delft (2023), *Evaluatie subsidieregeling sanering varkenshouderij*, Delft: CE-Delft; <https://ce.nl/publicaties/evaluatie-subsidieregeling-sanering-varkenshouderij/>.
- EenVandaag & Boerderij (2022), *Onderzoek: veehouders over uitkoopregeling kabinet*, EenVandaag Opiniepanel Rapport, 24 mei 2022; https://eenvandaag.assets.avrotros.nl/user_upload/PDF/Rapportage%20boeren%202022.pdf.
- LNV (2023), *Regeling van de Minister voor Natuur en Stikstof van 5 juni 2023, nr. WJZ/27312934, houdende regels voor de verstrekking van subsidie voor het sluiten van veehouderijlocaties met piekbelasting op natuurgebieden (Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting)*, Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2023, 15029; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2023-15029.html>.
- LNV (2024), *Kamerbrief over voortgang aanpak piekbelasting*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://open.overheid.nl/documenten/0546e965-35bf-4b85-a5a3-abb701e18ca/file>.
- Ministerie van Financiën (2023), *Aanbiedingsbrief bij Voorjaarsnota 2023*, Den Haag: Ministerie van Financiën; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/28/aanbiedingsbrief-bij-voorjaarsnota-2023>.
- RIVM (2023), *Bepalen drempelwaarde piekbelastersaanpak*, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; <https://www.rivm.nl/publicaties/bepalen-drempelwaarde-piekbelasters-aanpak>.
- RVO (2023), 'Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/lbv-plus>.
- RVO (2023), 'Lbv en Lbv-plus actueel', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/onderwerpen/lbv-plus-actueel>.
- Tweede Kamer (2024). *Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor het jaar 2024*, Nota van Wijziging, Den Haag: Tweede Kamer; <https://open.overheid.nl/documenten/d88dc5e7-aofd-4ff5-8967-e791b4f8730c/file>.

Wouda, T. (2023), 'CBS: krimp landbouwbedrijven ging in 2022 minder hard', Nieuwe Oogst, 3 augustus 2023; <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2023/08/03/cbs-krimp-landbouwbedrijven-ging-in-2022-minder-hard>.

7.23 Landelijke verplaatsingsregeling met piekbelasting (Lvvp)

Naam instrument: Landelijke verplaatsingsregeling met piekbelasting (Lvvp)

Sector: Landbouw

Type Instrument:

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Lvvp is onderdeel van de aanpak piekbelasting. Het is een vrijwillige subsidieregeling, gericht op het stimuleren van vrijwillige verplaatsing van veehouderijbedrijven met piekbelasting (op basis van Aerius-check) naar een locatie waar ze geen of wezenlijk minder stikstofdepositie op kwetsbare Natura2000 veroorzaken. Hiervoor is 115 miljoen gereserveerd.

Toelichting op doorrekening

Het gaat bij deze regeling om het verplaatsen van veehouderijen gericht op het plaatselijk verminderen van de depositie van stikstof. Dit heeft naar verwachting geen effect op de totale emissies van broeikasgassen of stikstof.

7.24 MMIP B1: Emissiereductie methaan veehouderij

Naam instrument: MMIP B1: Emissiereductie methaan veehouderij

Sector: Landbouw

Type Instrument: Onderzoek

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Nederlandse overheid heeft vijf missiethema's opgesteld voor innovatie binnen verschillende Topsectoren, die de basis vormen voor Kennis- en InnovatieAgenda's (KIA's). Landbouw valt onder de Kennis- en InnovatieAgenda Landbouw, Water & Voedsel (KIA-KWV), die bestaat uit 6 missies en 2 sleuteltechnologieën, die onderverdeeld zijn in 30 Meerjarige Missiegedreven Innovatie Programma's (MMIP). Voor de vermindering van broeikasgassen binnen de landbouw is Missie B: 'Klimaatneutrale landbouw- en voedselproductie' van belang. Deze missie bestaat uit meerdere subdoelen. Het doel 'Emissiereductie Methaan Veehouderij' bestaat uit twee delen: 1) het reduceren van de methaan-emissie door pens- en darmfermentatie en 2) het reduceren van methaan- en lachgasemissies uit de stal en mestopslag inclusief het opwaarderen van mest. De aanpak van deze doelen is gericht op onderzoek, pilots en demo's en richt zich naast emissiereductie van methaan en lachgas ook op de reductie van ammoniak. Voor Emissiereductie Methaan Veehouderij zijn twee verschillende budgetten beschikbaar voor de periode 2020-2030, gefinancierd vanuit het Klimaat-akkoord:

- 57 miljoen euro voor de Geïntegreerde aanpak methaan en ammoniak via voer- en dier-spoor, wat alleen betrekking heeft op de melkveehouderij; en
- 44 miljoen euro voor Brongerichte maatregelen pilots en demo's, wat betrekking heeft op zowel de melkvee- als de varkenshouderij en onderzoek, pilots en demo's behelst gericht op methaan- en lachgasemissiereductie vanuit stallen en mestopslagen en het opwaarderen van mest.

Er zijn verschillende activiteiten en onderzoeken uitgezet in deze kaders, die veelal worden gecommuniceerd onder de noemer 'Integraal Aanpakken'. Hierbij is gekozen voor een onderzoeks- en netwerktaak. Onder de netwerktaak valt onder andere het Netwerk Praktijkbedrijven voor melkveehouders, met 114 deelnemers. Binnen vier jaar doen de deelnemers mee met het testen/toepassen van verschillende maatregelen uit het voer-, dier- en managementspoor. Daarnaast worden ook erfbetreiders betrokken. Een soortgelijk netwerk voor varkenshouders is in opbouw. De focus is hierbij, naar verwachting, voornamelijk op stallen en mest. Er is ook een netwerk van 17 onderzoeksbedrijven onder de noemer 'Koeien en Kansen'. Recent onderzoek uit de onderzoekstak heeft zich o.a. gericht op de positieve invloed van vers gras op een verminderde methaanuitstoot. Andere onderwerpen zijn o.a. de variabiliteit van methaanproductie uit ruwvoer en de mogelijkheden van fokkerij/invloed van het microbiom bij melkvee. MMIP missie D: 'Gewaardeerd, gezond en veilig voedsel' is ook relevant voor emissiereductie. Binnen de doelstelling 'Veilige en duurzame primaire productie' vindt onder andere onderzoek plaats gericht op het ontwikkelen en toepassen van duurzame pluimveehouderijsystemen, die naast fijnstofreductie ook rekening houden met dierwelzijn, stalklimaat en diergezondheid. Ook vindt er onderzoek plaats naar trager groeiende vleeskuikens en hun emissies van fijnstof en ammoniak. De financiering van de Kennis- en Innovatieprogramma's komt uit publieke en private partijen. In 2022 is er een nieuwe call geweest voor nieuwe onderzoeken in de vorm van publiek private samenwerkingen (PPS), waarvan de meeste 4 jaar gaan

lopen. Er zijn 93 projecten gehonoreerd voor KIA-LWV, met een totaal budget van 103 miljoen euro, waarbij 50,5 miljoen euro afkomstig is vanuit maatschappelijke organisaties en bedrijven.

Toelichting op doorrekening

Er is, net als in de KEV 2022, geen effect toegekend aan het MMIP. Dit omdat het onderzoek betreft, en de pilots en demo's nog in de ontwikkelfase zijn.

Referenties

Klimaatakkoord (z.j.), *Kennis- en innovatieagenda*, Klimaatakkoord; <https://www.klimaatakkoord.nl/themas/kennis--en-innovatieagenda>.

Rijksoverheid (2019), *Kamerbrief kennis- en innovatieconvenant 2020-2023*, Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/17/kamerbrief-over-kennis-en-innovatieagendas-2020-2023>.

7.25 Maatregel Gerichte Aankoop, 1e tranche (MGA-1)

Naam instrument: Maatregel Gerichte Aankoop, 1e tranche (MGA-1)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (MGA-1) is opgezet ter ondersteuning van een extra mogelijkheid om te stoppen voor agrarische bedrijven met hoge stikstofuitstoot die dichtbij Natura-2000 gebieden gevestigd zijn. Provincies hebben budget gekregen om dergelijke bedrijven aan te kopen, op basis van vrijwilligheid. Via de regeling gerichte opkoop kunnen provincies en agrarische bedrijven een koopovereenkomst sluiten. De regeling is gericht op het kunnen opkopen van bedrijven die een relatief hoge belasting veroorzaken op nabijgelegen Natura-2000 gebieden die stikstofgevoelig én overbelast zijn.

Voormalige naam: Regeling provinciale aankoop veehouderijen (Rpav) (structurele aanpak stikstof)

Fungerende details

Over de totale omvang van de MGA betrof een budget van 350 mln. De MGA zou via meerdere tranches worden weggezet. De eerste tranche (MGA-1) betreft de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (Rpav) met een budget van 100 mln euro. Hiervan is 95 mln euro via de SPUK aan provincies beschikbaar gesteld.

Het budget MGA-1 is aangevuld met 123 mln resterende middelen Srv. Van het totale beschikbare bedrag zijn uiteindelijk voor een bedrag van 110 mln koopovereenkomsten afgesloten (54 koopovereenkomsten). Daarvan hebben 2 ondernemers zich alsnog teruggetrokken: die gaan meedoen met de Lbv-plus. Als we die er weer afhalen, houden we ruwweg de 100 mln over wat daadwerkelijk tot sluiting leidt. De resterende middelen vloeien terug naar FIN.

De 52 koopovereenkomsten zijn in 2022 afgesloten. De afwikkeling - sluiten van de veehouderij (afronding van productiecycclus, afvoeren van dieren en mest, sloop van stallen, doorhalen van rechten en verzoek indienen tot wijziging van bestemmingsplan) vergt veelal een jaar of meer. Het is niet aannemelijk dat het doorhalen van de productierechten al zichtbaar is in de gecombineerde opgave over 2022.

De 250 mln voor de volgende tranches zijn gesplitst in:

- 150 mln voor de MGB (MGA-2)
- 50 mln voor een nieuwe regeling 'Lbv-kleine sectoren' en
- 50 mln voor 'maatwerkvoorziening Lbv/Lbv-plus'.

Daarmee is de inzet nog steeds om die 250 daadwerkelijk te besteden aan stoppende veehouderijen. We weten nu natuurlijk nog niet welk deel hiervan daadwerkelijk tot uitvoering komt (en welk deel van het budget onbenut blijft).

Toelichting op doorrekening

In de KEV 2022 is er van uitgegaan dat de twee tranches van deze regeling (MGA1 en MGB) vergelijkbaar zouden zijn. Deze zijn dan ook als één geheel ingeschat op basis van een budget van 483 miljoen. Een dergelijke aannname is ook in Reinds et al. (2024) gedaan.

De MGA1 bevindt zich in de afrondende fase. Van de deelnemers aan de MGA1 is bekend hoeveel dieren zij houden. Hiermee is nauwkeurig in beeld te brengen wat het effect van de MGA1 op de dieren aantallen is. Deze informatie is ook gebruikt voor de inschatting van de effecten van de MGA zoals beschreven in het Achtergronddocument bij de Monitoring en Evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PBL & WUR, 2024). Daarnaast zijn twee deelnemers overgestapt naar de Lbv-plus.

Referenties

- LNV (2020), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 27 oktober 2020, nr. WJZ/ 20259020 , houdende eenmalige specifieke uitkeringen ten behoeve van de gerichte opkoop van veehouderijen ter vermindering van de stikstofdepositie op overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden), Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2020, 57568; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-57568.html>.
- PBL & WUR (2024), Beleidsoverzicht en factsheets beleidsinstrumenten. Achtergronddocument bij de Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving & Wageningen: Wageningen University & Research; <https://www.pbl.nl/publicaties/beleidsoverzicht-en-factsheets-beleidsinstrumenten-1>.
- Reinds, G.J. et al. (2024), Voortgang stikstofbronmaatregelen en verwachte effecten in 2030. Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering, Wageningen: Wageningen University & Research, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; <https://www.pbl.nl/publicaties/voortgang-stikstofbronmaatregelen-en-verwachte-effecten-in-2030>.

7.26 Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging (MGB, 2e tranche MGA)

Naam: Maatregel gebiedsgerichte beëindiging (MGB, 2e tranche MGA)

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging veehouderijlocaties (MGB) is de tweede tranche van de Maatregel Gerichte Aankoop (Mga) rond Natura 2000-gebieden, zandgronden, laagveen en beekdalen. De Mga had een budget van 350 miljoen euro verdeeld over meerdere tranches. De MGB heeft een budget van 140 miljoen euro.

Naast het budget dat provincies aan de hand van de verdeelsleutel op grond van deze MGB regeling verkrijgen, kunnen zij het budget van de subsidie regels verhogen met eigen middelen. Ook kunnen middelen worden ingezet uit eerder verkregen bijdragen van het rijk op grond van andere regelingen, echter binnen de voorwaarden die daarvoor gelden. Dat tot een maximum van 700 miljoen euro.

Vanwege staatsteun werd de regeling medio mei 2024 voor prenotificatie voorgelegd aan de Europese Commissie. Op 14 augustus 2024 publiceerde de Europese Commissie de goedkeuring voor de staatsteuntoets.

De MGB richt zich op het verminderen van de ammoniakemissie, wat bijdraagt aan het verlagen van de stikstofneerslag op kwetsbare natuurgebieden, waaronder Natura 2000-gebieden, beekdalen, laagveen en zandgronden. Daarnaast draagt de maatregel bij aan de gebiedsgerichte aanpak van de provincies en via die aanpak aan het realiseren van doelen voor natuur, water en klimaat.

Met de MGB kunnen provincies veehouderijlocaties van veehouders die vrijwillig, geheel of gedeeltelijk, willen stoppen, via een subsidie laten beëindigen. De regeling is aanvullend op de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv) en de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus). De MGB kan door provincies worden opengesteld in veenweidegebieden, beekdalen, zandgronden en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, er is een nadrukkelijke koppeling met de NPLG gebieden. De bufferzones gaan 2.500 meter omvatten. Veehouderijlocaties die meer uitstoten dan de drempelwaarde van 250 kg NH₃/j (voor melkvee- en rundveebedrijven) of 750 kg NH₃/j (voor andere diercategorieën) én gelegen zijn in veenweidegebieden, beekdalen, op zandgronden of in overgangszones rond Natura 2000-gebieden komen in aanmerking voor de regeling. Omdat hier sprake is van staatssteun moet de regeling door de Europese Commissie worden goedgekeurd. Inmiddels publiceerde de Europese Commissie op 14 augustus 2024 de goedkeuring voor staatssteun. Het streven is de MGB in september 2024 te publiceren. Dan staat de regeling voor de provincies voor een periode van 3 jaar open.

Het resterende budget van 100 miljoen euro voor de derde tranche van de Mga is verdeeld over twee beëindigingsregelingen; de Lbv-kleine sectoren (50 miljoen euro) en de maatwerkvoorziening Lbv/Lbv-plus (50 miljoen euro). Deze regelingen worden ook op korte termijn opengesteld. Daarmee is het resterende budget van de Mga beschikbaar voor de beëindiging van veehouderijen.

Toelichting op doorrekening

In de KEV 2022 is er van uitgegaan dat de twee tranches van de MGA (MGA1 en MGB) vergelijkbaar zouden zijn. Deze zijn dan ook als één geheel ingeschat op basis van een budget van 483 miljoen. Een dergelijke aannname is ook in Reinds et al. (2024) gedaan. De MGA1 is ondertussen vrijwel afgerond, maar resterend budget van deze tranche zal niet doorstromen naar de MGB.

Op 1 mei 2024 was het nog onduidelijk wat de voorwaarden voor deelname aan de MGB zouden zijn. Daarom zijn de effecten van deze regeling niet kwantitatief ingeschat. Hierdoor zal de inschatting van de effecten van de MGB en MGA1 samen lager uitvallen dan voor de MGA in de KEV 2022.

Referenties

Ministerie van Financiën (2023), *Aanbiedingsbrief bij Voorjaarsnota 2023*, Den Haag; Ministerie van Financiën; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/28/aanbiedingsbrief-bij-voorjaarsnota-2023>.

Reinds, G.J. et al. (2024), *Voortgang stikstofbronmaatregelen en verwachte effecten in 2030. Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering*, Wageningen: Wageningen University & Research, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; <https://www.pbl.nl/publicaties/voortgang-stikstofbronmaatregelen-en-verwachte-effecten-in-2030>.

7.27 Maatregel optimalisatie melkveevoerrantsoen

Naam instrument: Maatregel optimalisatie melkveevoerrantsoen

Sector: Landbouw

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Status: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Dit beleidsinstrument bestaat uit een afsprakenkader, gericht op voermanagementmaatregelen ter vermindering van stikstofemissies. Deze maatregel is in een Kamerbrief (LNV 2021), samen met twee andere managementmaatregelen voor de melkveehouderij ten behoeve van stikstof-reductie, verder uitgewerkt. Er zijn afspraken gemaakt met de sectorpartijen LTO, NAJK, Biohuis en Netwerk GROND die met het versturen van de brief zijn geformaliseerd. Deze bronmaatregelen maken deel uit van het structurele stikstofmaatregelen-pakket. Hierbij is alleen invulling gegeven aan managementmaatregelen in de melkveehouderij, waarbij afspraken zijn gemaakt (inclusief geformuleerde doelstellingen) op sectorniveau.

Met betrekking tot het ruw eiwitgehalte in het melkveevoerrantsoen is de afspraak met de sector om deze de komende jaren stapsgewijs te verlagen tot maximaal 160 gram ruw eiwit per kilogram droge stof in 2025. Onder leiding van het NAJK en met deelname van de CTM-partijen (Coalitie Toekomstbestendige Melkveehouderij) en LNV is een technische werkgroep gestart. Ook de diervoedersector werkt mee aan het realiseren van het doel.

Er is in 2021 een voerpilot opgezet, om te kijken of er kosteneffectieve maatregelen mogelijk zijn die inpasbaar zijn in de bedrijfsvoering en weinig andere negatieve effecten hebben (onder andere op diergezondheid en welzijn). In de pilot nemen 155 melkveehouders deel die streven naar 155 gram ruw eiwit. In 2024 wordt samen met de sector gekeken naar nieuwe afspraken voor verdere optimalisatie in de periode na 2025.

Voor de implementatie van veevoermaatregelen is 73 miljoen euro beschikbaar (structurele aanpak stikstof).

Fungerende details

Na 1 mei komen er nieuwe afspraken, waarin de huidige sectorafspraken wordt geëvalueerd en evt. een nieuwe doelstelling wordt afgesproken richting 2030. Eventuele knelpunten bij het behalen van de sectorafspraken zullen uit dit overleg moeten voortkomen. De oorspronkelijke maatregel verlagen ruw-eiwitgehalte in veevoer uit het structurele pakket is breder dan alleen melkveehouderij. De mogelijkheden voor een vergelijkbare managementaanpak voor andere sectoren (varkens- en pluimveehouderij) wordt momenteel verkend.

Toelichting op doorrekening

Dit beleidsinstrument is een pilot en bevat geen concrete verplichtingen voor bedrijven. Aan de pilot is geen effect omdat de omvang te gering is voor het kwantificeren van een effect op nationale schaal. Wel worden (los van beleid) voermaatregelen naar verwachting gebruikt in de melkveesector om meer melk te produceren bij een gelijkblijvende stikstofexcretie per koe. In de raming heffen

het effect van een stijgende melkproductie per koe (toename van de stikstofexcretie) en een lager eiwitgehalte in het rantsoen (afname van de stikstofexcretie) elkaar dus nagenoeg op.

Referenties

Koe en Eiwit (z.d.), 'Scherp voeren en goed boeren', <https://koeeneiwit.nl/>.

LNV (2021), *Kamerbrief uitwerking managementmaatregelen melkveehouderij voor stikstofreductie*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/07/20/kamerbrief-uitwerking-managementmaatregelen-melkveehouderij-voor-stikstofreductie>.

LNV (2023), *Stikstofreductie en natuurverbetering (35.600)*; brief van de minister van LNV over toezegging 'Informereren over uitkomsten pilot eiwitarm veevoer' (EK, AF), Eerste Kamer der Staten-Generaal, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20230517/brief_van_de_minister_van_lnv_over/info.

7.28 Maatregel weidegang

Naam instrument: Maatregel weidegang

Sector: Landbouw

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Dit beleidsinstrument bestaat uit een afsprakenkader, gericht op het bevorderen van weidegang ter vermindering van stikstofemissies. Deze maatregel is in een Kamerbrief (20-07-2021), samen met twee andere managementmaatregelen voor de melkveehouderij ten behoeve van stikstof-reductie, verder uitgewerkt. Er zijn afspraken gemaakt met de sectorpartijen LTO, NAJK, Biohuis en Netwerk GROND die met het versturen van de brief zijn geformaliseerd. Deze bronmaatregelen maken deel uit van het structurele stikstofmaatregelen-pakket. Hierbij is alleen invulling gegeven aan managementmaatregelen in de melkveehouderij, waarbij afspraken zijn gemaakt (inclusief geformuleerde doelstellingen) op sectorniveau.

De doelstelling is een toename van het gemiddelde aantal uren weidegang met 180 uur in 2025 ten opzichte van 2018, berekend over alle melkkoeien (inclusief jongvee) in Nederland. Voor deze maatregel is 3 miljoen euro gereserveerd, afkomstig uit de structurele aanpak stikstof.

In het kader van de maatregel is het door LNV gefinancierde project 'Grip op Gras' van Stichting Weidegang relevant om meer uren weidegang en een lager eiwitgehalte in het rantsoen te stimuleren. Inmiddels is ook het project 'Jong Gegraasd Oud Gedaan' gestart. Dit betreft een kennisverspreidingscampagne waarbij melkveehouders worden aangemoedigd hun jongvee te weiden. Naast deze twee lopende projecten zullen in 2024 nog twee projecten van start gaan. Daarnaast heeft LNV in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) de mogelijkheid geopend om extra uren weidegang te belonen als groene dienst via de ecoregeling.

Fungerende details

Deze doelstelling is gewijzigd ten opzichte van de in 2020 geformuleerde doelstelling voor de analyse van de stikstof bronmaatregelen door het PBL, waardoor de potentiële reductie anders zal uitpakken.

Sinds vorig jaar is weidegang ook een activiteit binnen de ecoregeling. Vanaf dit jaar (2024) moeten melkveehouders 1500 uren of 2500 uren weidegang behalen om te voldoen aan de ecoactiviteit.

Het gemiddeld aantal uren weidegang is sinds referentiejaar 2018 helaas gedaald in plaats van gestegen. Het streefdoel is hiermee verder uit zicht gekomen dan bij aanvang van de maatregel (CBS, 2023).

Concreet de instrumenten met nadere informatie:

- Vastgesteld beleid:
 - Grip op Gras (2021-2024), budget 1,8 miljoen euro, 268 deelnemers (peildatum juni 2023)
 - Jongvee Weiden (2023-2025), budget 275 duizend euro (50 adviesgesprekken met individuele ondernemers).

- Voorgenomen beleid:
 - Project Veelweiden (2024-2026), budget 635 duizend euro, onderdeel meten 10 deelnemers, onderdeel trainingen 200 deelnemers.
 - Project Robot en Weiden (2024-2027), budget 863 duizend euro geen deelnemers-aantal.

Toelichting op doorrekening

Sinds de KEV2022 zijn er wijzigingen in norm voor weidegang in de eco-regeling. Het beleid bestaat verder vooral uit onderzoeks- en demonstratieprojecten, waaraan geen effect is toegekend in de ramingen. De landelijke voortgang van de maatregel is dan ook beperkt (zie ook KEV 2022 en Reinds et al. (2024)).

Referenties

CBS (2024), 'Weidegang van melkvee; bedrijfsgrootte, regio', CBS Statline; <https://open-data.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85303NED/table>.

PBL, TNO, CBS & RIVM (2022), *Klimaat- en Energieverkenning 2022*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving. <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2022>.

RVO (2023), 'Eco-regeling 2024', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/glb-2024/eco-regeling>.

Reinds, G.J. et al. (2024), *Voortgang stikstofbronmaatregelen en verwachte effecten in 2030. Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering*, Wageningen: Wageningen University & Research, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; <https://www.pbl.nl/publicaties/voortgang-stikstofbron-maatregelen-en-verwachte-effecten-in-2030>.

7.29 Marktintroductie energie-innovaties glastuinbouw (MEI) regeling

Naam instrument: Marktintroductie energie-innovaties glastuinbouw (MEI) regeling

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Investeringssubsidie voor glastuinders voor de vroege marktintroductie van innovatieve kas- of energiesystemen, die vergaand de CO₂ emissie reduceren. Subsidiepercentage is 40% voor MKB, 30% voor niet MKB.

Voorlopige budgetinformatie

Jaarlijkse openstelling. Voor 2023 t/m 2027 openstellingen van 8,5 miljoen/jaar. Voor 2028 t/m 2030 waarschijnlijk 5 miljoen/jaar.

Toelichting op doorrekening

Er is door RVO een berekening uitgevoerd om het effect van de MEI-regeling te appreciëren van (subsidie) bedragen naar een energetisch effect. Door ontbrekende gegevens kan PBL dit niet controleren. Dit is gelijk verondersteld aan de EG regeling en neerwaarts bijgesteld, omdat het subsidiepercentage hoger is voor de MEI regeling in vergelijking met de EG regeling (waardoor per euro effectieve subsidie minder energiebesparing kan worden gerealiseerd. PBL heeft deze berekening toegepast met de aangegeven subsidies in de toekomst: voor 2023 t/m 2027 openstellingen van 8,5 miljoen/jaar; voor 2028 t/m 2030 waarschijnlijk 5 miljoen/jaar.

Het energiebesparingseffect is niet groot en meegenomen als onderdeel van de totaal gerealiseerde energiebesparing door de sector glastuinbouw op een termijn tot 2030. Dit beleidsinstrument telt overigens mee voor de EED.

Referenties

RVO (2023), 'Marktintroductie energie-innovaties glastuinbouw (MEI)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/marktintroductie-energie-innovaties-glastuinbouw>.

7.30 Nieuwe derogatiebeschikking (inclusief verlaging mestproductieplafonds)

Naam instrument: Nieuwe derogatiebeschikking (inclusief verlaging mestproductieplafonds)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Uitzondering op de gebruiksnorm voor dierlijke mest van 170 kg N/ha, afkomstig uit Bijlage III van de Nitraatrichtlijn. Hierbij worden deze uitzonderingen de komende jaren afgebouwd in de volgorde 250-240-230-200-170 kg N/ha per jaar en 230-220-210-190-170 kg N/ha per jaar in door Nutriënten Verontreinigde gebieden. Daarnaast wordt per 2023 geen derogatie meer verleend in Natura 2000 gebieden en grondwaterbeschermingsgebieden.

Hierbij gelden als belangrijkste voorwaarden:

- Deelnemende bedrijven dienen 80% grasland aan te houden;
- Er mag geen fosfaatkunstmest worden gebruikt op de deelnemende bedrijven;
- Nederland wijst door nutriënten verontreinigde gebieden aan waar de stikstofgebruiksnormen per 2025 met 20% worden verlaagd;
- De nationale mestproductieplafonds worden verlaagd naar 489,4 miljoen kg stikstof en 150,7 miljoen kg fosfaat (in 2020 geproduceerde hoeveelheid) en in 2025 naar 440 miljoen kg stikstof en 135 miljoen kg fosfaat;
- Uiterlijk 1 januari 2024 wordt een pakket met verplichte maatregelen uitgevoerd in grondwaterbeschermingsgebieden, geëffectueerd met een korting op de stikstofgebruiksnorm van 10%;
- Langs waterlopen worden bufferstroken aangehouden waarop geen mest wordt gebracht variërend tussen de 0,5 en 5 meter, afhankelijk van het type waterloop en de omvang van het perceel.

Toelichting op doorrekening

De beschikking is vastgesteld door de Europese Commissie en de elementen eruit zijn (of worden) vertaald in aanpassing van de nationale regelgeving. De aanpassingen hebben forse consequenties voor de Nederlandse landbouw. Een aanzienlijke groep van bedrijven (met name melkveebedrijven) kan minder mest toedienen, namelijk 170 kilogram stikstof per hectare in plaats van eerder (afhankelijk van de regio) 230 of 250 kilogram stikstof per hectare. Omdat er al schaarste is aan afzetmogelijkheden voor dierlijke mest in Nederland, moet de niet plaatsbare mest verwerkt en geëxporteerd worden, of de veestapel moet (extra) krimpen. De verplichte toepassing van bufferstroken vermindert het areaal waarop mest kan worden afgezet, waardoor het overschot aan mest verder toeneemt. In de 'nutriënt-verontreinigde gebieden' worden de stikstofgebruiksnormen met 20 procent verlaagd, wat gevolgen heeft voor met name het gebruik van kunstmest. Ook bevat de beschikking een verlaging van de nationale mestproductieplafonds (van in 2024 172,9 miljoen kilogram fosfaat en 504,4 miljoen kilogram stikstof naar 135,0 miljoen kilogram fosfaat en 440,0 miljoen kilogram stikstof in 2025. Deze plafonds zijn door Nederland vertaald in sectorale plafonds voor melkvee, pluimvee en varkens. Deze plafonds hebben echter geen directe doorwerking op bedrijfsniveau. Hiervoor zijn aparte instrumenten ontwikkeld, zoals opkoopregelingen en verhoging

van afroming bij verkoop (zie aldaar). Zie verder Cals et al. (2024) voor hoe de maatregelen in de derogatiebeschikking zijn meegenomen in de ramingen.

Referenties

Europese Commissie (2022), Uitvoeringsbesluit (EU) 2022/2069 van de Commissie van 30 september 2022 tot verlening van een door Nederland gevraagde derogatie op grond van Richtlijn 91/676/EEG van de Raad inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (Kennisgeving geschied onder nummer C(2022) 6859), Brussel: Europese Commissie; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:32022D2069>.

Cals, T. C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk en G. Velthof (2024), Raming van luchtmissies uit de landbouw in 2030 en met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwrapingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025. WEnR rapport, Wageningen.

7.31 Omschakelprogramma Duurzame Landbouw

Naam instrument: Omschakelprogramma Duurzame Landbouw

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met het omschakelprogramma 'Duurzame landbouw' wordt beoogd om de omschakeling naar duurzamere vormen van landbouw financieel mogelijk te maken voor agrarische ondernemers die in het kader van stikstofreductie en op basis van een levensvatbaar duurzaam bedrijfsplan willen omschakelen, maar daarbij tegen financiële belemmeringen aanlopen. Er zijn twee sporen:

- Tijdelijk verlichten van de kasstroom wanneer een bedrijf wil omschakelen naar een meer duurzame bedrijfsvoering ('omshakelspoor'). Dit spoor bestaat uit twee subsidieregelingen (Regeling Bedrijfsplan voor omschakeling en Regeling Demonstratiebedrijven) en het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL) vanuit het Nationaal Groenfonds.
- Een 'overbruggingspoor' om agrarische ondernemers te ondersteunen in de omschakeling, door tijdelijke financiële dips tijdens de omschakelperiode te verzachten/te overbruggen. Dit spoor bestaat uit een werkkapitaalregeling.

Er is voor dit instrument 175 miljoen euro beschikbaar gesteld door het Rijk (structurele aanpak stikstof).

Fungerende details

- De regeling Bedrijfsplan voor omschakeling. Deze is in 2021 opengesteld en wordt in 2021 tot en met 2023 jaarlijks opengesteld. In totaal zijn er 1000 vouchers aangevraagd.
- Regeling Demonstratiebedrijven: wordt in 2021 tot en met 2023 jaarlijks opengesteld.
- Werkkapitaalregeling: Mogelijkheid tot aanvragen extra werkkapitaal voor omschakelingsperiode na overgang naar biologische of meer duurzame bedrijfsvoering. De regeling is per 1 januari 2022 opengesteld.

Investeringsfonds Duurzame Landbouw uitgevoerd door het Nationaal Groenfonds: De pilot IDL is eind 2022 positief geëvalueerd (Ecorys 2023). Het IDL helpt agrarisch ondernemers om de omschakeling naar een veel duurzamere bedrijfsvoering te maken. Mede op basis van deze evaluatie heeft de minister van LNV in juli 2023 besloten het IDL een definitief karakter te geven. Voor het definitieve fonds is €130,8 miljoen aan middelen beschikbaar gesteld en het fonds is in juni 2024 opengesteld. Het Nationaal Groenfonds is fondsbeheerder en de middelen worden gedurende de looptijd revolverend ingezet.

Toelichting op doorrekening

Kwantificering van de verschillende elementen van het Omschakelprogramma is op dit moment niet mogelijk. Van de regeling Bedrijfsplan voor omschakeling, de Regeling Demonstratiebedrijven en de werkkapitaalregeling is op dit moment niet te kwantificeren óf en op welke manier deze een directe bijdrage leveren aan emissiereductie. De omschakelplannen uit het Investeringsfonds zijn erg verschillend, en kwantificering vraagt daarom om gedetailleerd inzicht in de uitwerking. Wel is een voorwaarde dat alle bedrijven die een achtergestelde lening aangaan minimaal inzetten op

stikstofreductie. Dit zou in de toekomst in principe kwantificeerbaar zijn als de voorstellen van de bedrijven enig houvast geven om dit in te schatten. Omdat de toekomstige vormgeving van het Investeringsfonds ook afhangt van de uitkomst van de pilot en de uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak in het kader van het NPLG, kan ook hier geen reductie-effect voor worden ingeschat.

Referenties

Ecorys (2023), *Evaluatie Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL)*, Rotterdam: Ecorys; <https://zoek.of-ficialebekendmakingen.nl/blg-1100917.pdf>.

LNV (z.j.), 'Omschakelprogramma', Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://www.groeiennaarmorgen.nl/financiele-regelingen/omschakelprogramma>.

Nationaal Groeifonds (z.j.), 'Investeringsfonds Duurzame Landbouw'; <https://www.nationaalgroenfonds.nl/fondsen/investeringsfonds-duurzame-landbouw/>

7.32 POP₃ Subsidie Voor Verduurzamen Stallen En Verminderen Stikstof (Kalversector)

Naam instrument: POP₃ Subsidie Voor Verduurzamen Stallen En Verminderen Stikstof (Kalversector)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze subsidie richt zich op kalverhouders, die subsidie kunnen krijgen voor de overstap naar een duurzaam stalsysteem. De subsidie is onderdeel van de Verordening POP₃ subsidies provincie Gelderland (POP₃GLD) en de Gelderse stikstofaanpak. Het beschikbare bedrag is in totaal 10.680.000 euro (maximaal 300.000 euro per vleeskalverhouderij voor fysieke maatregelen, maximaal 120.000 euro per vleeskalverhouderij voor investeringen in meten stalemisies). Een voorwaarde om in aanmerking te komen voor subsidie is dat de kalverhouders gaan meten wat het effect van het stalsysteem is op de uitstoot. Er zijn 6 aanvragen positief gehonoreerd; bij drie aanvragen gaat het om een samenwerkingsverband tussen een stichting en kalverhouders gericht op de vermindering van de ammoniakuitstoot door het opvangen van mest en urine in een ammoniakarme vloeistof. In één aanvraag gaat het om een nieuwbouwstal waarbij er bronscheiding van faeces en urine en daarnaast verdunning zal plaatsvinden. In twee aanvragen gaat het om een samenwerkingsverband tussen kalverhouderijen en een bedrijf gericht op de implementatie van een innovatief en duurzaam stalsysteem, inclusief validatie van het effect.

Toelichting op doorrekening

Vanwege de beperkte omvang van de regeling was deze niet meegenomen in de berekeningen van de KEV 2022. Met betrekking tot deelname (6 bedrijven) is er geen verandering ten opzichte van de KEV 2022.

7.33 Regeling energie-efficiëntie glastuinbouw (EG)

Naam instrument: Regeling energie-efficiëntie glastuinbouw (EG)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Subsidieregeling voor energiebesparing glastuinbouw voor de investeringen: extra energieschermen, aansluiting CO₂-, biogas- of warmtecluster, luchtbehandeling, sinds 2021 uitgebreid met led, verneveling en kasophoging met diffuse coating (V), onderdeel van KaE (Kas als Energiebron). 20% subsidie.

Voorlopige budgetinformatie

Voor de EG-regeling is gemiddeld per jaar 18,95 miljoen euro per jaar beschikbaar. Aanvullend is voor de periode 2024-2030 in totaal 200 miljoen euro vanuit klimaatfonds beschikbaar gesteld (kamerstuk 32813 nr 1230 en 32627 nr 64). Als gevolg van voorjaarsbesluitvorming 2024 is de EG met netto 7 miljoen gekort. Daarnaast VJN 2024 ombuiging korting met 4,6 miljoen.

Beleid/LNV zet in op hogere openstellingen in begin van de periode 2022- 2030 om energiebesparing zo snel mogelijk te versnellen.

Tabel 7.5

Gerealiseerde en beoogde openstellingsbudgetten in miljoenen euro's.

2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
25	70	70	40	40	30	30	27	27

Toelichting op doorrekening

Er is door RVO een berekening uitgevoerd om het effect van de EG-regeling te appreciëren van (subsidie) bedragen naar een energetisch effect. Dit is door PBL gecontroleerd en is een goede benadering van de appreciatie van dit instrument door PBL. PBL heeft deze berekening toegepast met de aangegeven subsidies in de toekomst. Het energiebesparingseffect is relevant en meegenomen als onderdeel van de totaal gerealiseerde energiebesparing door de sector glastuinbouw op een termijn tot 2030 in de berekeningen. Dit beleidsinstrument telt overigens mee voor de EED.

Referenties

Tweede Kamer (2023), *Kabinetsaanpak Klimaatbeleid*, kamerstuk 32813 nr. 1230, Den Haag: Tweede Kamer; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32813-1230.html>.

Tweede Kamer (2024), *Voortgang energietransitie glastuinbouw*, kamerstuk 32627 nr. 64, Den Haag: Tweede Kamer; https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024D03990&did=2024D03990.

7.34 Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (RPMP)

Naam instrument: Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (RPMP)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (Rpmp) heeft als doel het legaliseren van PAS-melders te versnellen. Provincies kunnen via deze regeling een specifieke uitkering aanvragen om de situatie van bedrijven die een melding hebben gedaan tijdens het Programma Aanpak Stikstof (PAS-melding) van een oplossing te voorzien. Daarbij kan gedacht worden aan het aankopen van bedrijven met het oog op gehele of gedeeltelijke sluiting om depositieruimte te creëren voor PAS-meldingen. De uitkering kan ook gebruikt worden om de PAS-melder helpen te stoppen met de gemelde activiteit of te stoppen met het hele bedrijf. Tenslotte kan de uitkering ook gebruikt worden voor het financieren van de aankoop van grond voor bufferzones of technologische oplossingen om de stikstofdepositie te minderen tot de grenzen van de bestaande vergunning (LNV 2023). De essentie is dat met de maatregel een volledige en structurele oplossing wordt geboden voor een PAS-melder.

Het benutte budget van deze regeling is € 14,8 mln. Zowel Drenthe, Gelderland, Zuid-Holland en Flevoland hebben gebruik gemaakt van deze regeling. Provincies mogen voor het oplossen van een PAS-melding niet meer budget besteden dan de waarde van het bedrijf van de PAS-melder tot een maximum van €3,5 miljoen. Op 1 mei 2023 is de Rpmp opengegaan, is gesloten op 31 augustus 2023 (LNV 2023).

Omdat ook de behoefte bestaat om in de toekomst maatregelen te nemen voor het bieden van een oplossing aan PAS-melders, wordt de regeling opnieuw opgesteld. Vanaf september 2024 kunnen provincies opnieuw met hetzelfde doel maatregelen treffen. Dit is mogelijk tot 2026. In totaal is daarvoor €250 mln. beschikbaar.

Fungerende details

Op grond van de Omgevingswet draagt de Minister voor Natuur en Stikstof tezamen met de provincies zorg voor het legaliseren van de projecten waarvoor ten tijde van het Programma aanpak stikstof (PAS) geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Die projecten zijn alsnog vergunningplichtig geworden doordat die vrijstelling op 29 mei 2019 door de bestuursrechter onverbindend is verklaard.

De grote en complexe legalisatieopgave moet binnen afzienbare termijn worden afgerond. Binnen dat kader wordt alle focus gelegd op het versnellen van de legalisatieopgave. De middelen die met deze regeling beschikbaar worden gesteld, dragen eraan bij dat voor zoveel mogelijk melders (agrarische en niet agrarische ondernemingen) op een zo kort mogelijke termijn een oplossing wordt gevonden.

De rijksbijdrage die op grond van de Rpmp wordt verstrekt, is een specifieke uitkering als bedoeld in artikel 15a, eerste lid, van de Financiële-verhoudingswet, maar is ook een subsidie waarop de

subsidieregels van de Awb van toepassing zijn.

Deze regeling is tot stand gekomen in overleg met de provincies, BII12 en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Toelichting op doorrekening

De eerste ronde van de Rpmp is op 31 augustus 2023 gesloten. Het is op dit moment nog niet duidelijk aan welke type maatregelen het budget van 14,8 miljoen euro besteed is. Door de diversiteit aan maatregelen die genomen kunnen worden onder deze regeling is inzicht hierin nodig om het effect op emissies te kunnen kwantificeren. Door het ontbreken van deze informatie is het ook niet mogelijk de effecten op de emissies in te schatten voor de tweede ronde van deze regeling die open is gegaan in september 2024.

Het is echter al wel duidelijk dat bij de beëindiging van bedrijven om ruimte te bieden aan PAS-melders of bij (gedeeltelijke) beëindiging van bedrijven van PAS-melders de dierrechten van deze bedrijven niet doorgehaald worden. Dit betekent dat deze rechten door andere bedrijven overgenomen kunnen worden, en dat dit niet tot een structurele vermindering van het aantal dieren en de daar bijbehorende emissies zal leiden.

Referenties

Tweede Kamer (2023), *Najaarsnota 2023*, 36470 nr. 1, Den Haag: Tweede Kamer; <https://open.Overheid.nl/documenten/c120c1e6-6fc5-4961-a141-83e6a8f9887d/file>.

7.35 Sectorale interventie Groenten en Fruit (SIG&F)

Naam instrument: Sectorale interventie Groenten en Fruit (SIG&F)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Erkende producentenorganisaties hebben specifieke voordelen die telersverenigingen niet hebben, met name op het gebied van mededinging en de mogelijkheid van financiële ondersteuning middels de EU-regeling voor acties gericht op onder meer een verbeterde, marktgerichte afzet en duurzame productie. Erkende producentenorganisaties dragen daarom in het bijzonder bij aan versterking van de positie van producenten in de keten. Veel van de groenten en fruit producenten in Nederland zijn aangesloten bij een telersvereniging, maar die is niet altijd (meer) erkend als producentenorganisatie. Er is de laatste jaren sprake geweest van een afname van het aantal telers met lidmaatschap in een(erkende) producentenorganisatie. Het is van belang dat het lidmaatschap van telers van een (erkende) producentenorganisatie, het erkend zijn van telersverenigingen als producentenorganisaties in Nederland en het deelnemen aan de EU-regeling weeraantrekkelijker wordt. Daartoe wordt onder andere ingezet op een met de sector afgestemde regeling en op zoveel mogelijk vermindering van de administratieve lasten. Deze interventie draagt bij aan:

- Rendabel ondernemerschap.
- Toegevoegde waarde voor agrariërs.
- Sterkere positie van landbouwers in de keten.
- Meer en betere samenwerking.
- Klimaatadaptatie.
- Duurzame energie en energiebesparing.
- Betere bodemkwaliteit.
- Aantrekkelijkere werkomstandigheden

De SIG&F is de opvolger van de gemeenschappelijke marktordening groenten en fruit (GMO).

Fungerende details

Verduurzamingsmaatregelen voor klimaat en energie zijn onderdeel van de plannen die ondersteund worden met de SIG&F. Er zijn geen bij beleid geen gegevens bekend over het effect ervan voor energie en klimaat. Bekend is wel dat er m.b.v. de regeling veel in LED is geïnvesteerd. Bij voorkeur aansluiten bij de expertinschatting over de penetratiegraad van LED die in het kader van de tariefstudie CO₂ heffing glastuinbouw wordt gemaakt. Via collega PAV nog een nieuwe poging om info bij RVO vandaan te krijgen.

Toelichting op doorrekening

Het effect van dit instrument is niet bekend en kan niet worden geapprecieerd. In het algemeen is relatief veel omschakeling naar LED verondersteld in de KEV; dat lijkt passend bij dit beleidsinstrument.

Referenties

Netwerk Platteland (2022), *Samenvatting Nederlands Nationaal Strategisch Plan (NSP) GLB 2023-2027*, <https://www.netwerkplatteland.nl/samenwerken/documenten/publicaties/2022/12/16/samenvatting-nationaal-strategisch-plan-glb-2023-2027>.

7.36 Stimuleringsregeling warmteinfrastructuur glastuinbouw (SWIG)

Naam instrument: Stimuleringsregeling warmteinfrastructuur glastuinbouw (SWIG)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Middelen zijn bedoeld voor warmtedistributienetten in de glastuinbouw. Met de toegekende middelen kan naar schatting circa 7 PJ per jaar aan alternatieve warmte beschikbaar komen voor de glastuinbouw (kamerbrief 32627, nr. 64).

Voorlopige budgetinformatie

Totaal 300 miljoen uit klimaatfonds plus 11 miljoen ODE compensatie voor de periode 2024 t/m 2030. Uitvoeringskosten moeten uit dit budget betaald worden, nu geraamd op 3 miljoen. Netto 311-3= 308. Het budget voor de SWIG uit klimaatfonds is naar de LNV begroting.

Tabel 7.6

Geplande openstellingen en openstellingsbudgetten in miljoenen euro's

Openstel- ling	Openstellingsbudget
1 ^e 2024	12,5 + 14,5 = 27 (loopt t/m augustus 2024)
2 ^e 2024	48
2025	90
2026	89,4
2027	37,6
2028	restant

Toelichting op doorrekening

Het stimuleren van (energie) infrastructuur is noodzakelijk voor de energietransitie. De SWIG wordt daarom beoordeeld als randvoorwaardelijk beleid. Infrastructuur levert in zichzelf geen PJ's op, maar er wordt rekening gehouden met (toekomstige) warmtelevering in de KEV.

Referenties

Tweede Kamer (2024), *Voortgang energietransitie glastuinbouw*, kamerstuk 32627 nr. 64, Den Haag:

Tweede Kamer; https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024D03990&did=2024D03990.

RVO (2023), 'Subsidie Warmte infrastructuur Glastuinbouw (SWIG)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/swig>.

7.37 Subsidiemodule agrarische bedrijfsadviesing en educatie (SABE)

Naam instrument: Subsidiemodule agrarische bedrijfsadviesing en educatie (SABE)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met de Subsidiemodule agrarische bedrijfsadviesing en educatie (SABE) kan een ondernemer een voucher of subsidie aanvragen. Dit is gericht op het leren over duurzame landbouw, omschakelen naar extensieve, natuur inclusieve, kringloop- of biologische landbouw. Ook kan subsidie worden aangevraagd door ondernemers die agrariërs willen trainen in een duurzamere bedrijfsvoering of voor een bedrijfsadvies op maat aan een agrariër.

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn niet te kwantificeren.

7.38 Subsiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)

Naam instrument: Subsiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Subsiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv) zijn gericht op ondersteuning voor (stal)innovatie en eerste investeringen in nieuwe staltechniek. Veehouders kunnen subsidie krijgen om brongericht minder broeikasgassen, ammoniak, geur en fijnstof/endotoxinen uit te stoten (integraal emissiearm), waarbij het dierenwelzijn en de brandveiligheid verbetert. Dit instrument bestaat uit twee modules: een eerste subsiemodule richt zich op onderzoek naar en ontwikkeling van het gebruik van technische innovaties en managementmaatregelen (innovatiemodule). De tweede subsiemodule focust op de toepassing van bewezen technische innovaties (investeringsmodule). De innovatiemodule is op dit moment drie keer opengesteld geweest voor meerdere diercategorieën. De investeringsmodule is in juni 2020 en april 2021 opengesteld geweest voor pluimvee (gericht op fijnstofreductie, conform afspraak in het Hoofdlijnenakkoord Sanering en Verduurzaming Varkenshouderij). Op dit moment is een openstelling van de investeringsmodule binnen de aanpak piekbelasting in voorbereiding. Voorwaarde voor de openstelling is dat er voldoende zekerheid is dat ook een vergunning voor Natura 2000-activiteiten kan worden verleend.

Vanuit rijks gelden is er in totaal 452 miljoen euro beschikbaar voor de Sbv: 112 miljoen vanuit het Klimaatakkoord, 60 miljoen vanuit het Regeerakkoord Rutte 3 en 280 miljoen vanuit de structurele aanpak stikstof. Hiervan is 73,5 miljoen gericht op de innovatiemodule. De Sbv is onderdeel van drie trajecten die de uitstoot van emissies (o.a. ammoniak) uit stallen reduceren. Naast de Sbv gaat het hierbij om het aanscherpen van emissienormen voor ammoniak in combinatie met een investeringssubsidie ter ondersteuning van boeren voor het doorvoeren van benodigde aanpassingen en een streven naar brongerichte reductie van meerdere emissies bij de algehele integrale verduurzaming van de veehouderij.

Fungerende details

Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe openstelling van de investeringsmodule. Het beschikbaar budget is 60 miljoen. Openstelling staat gepland voor het derde of vierde kwartaal 2024.

Van de genoemde 280 miljoen is circa 87 miljoen beschikbaar voor de SBV (76 miljoen opgevraagd in 2022 en 11 miljoen resterend AP bij FIN). De rest is gealloceerd naar andere trajecten zoals de LBV-plus en de PAS-melders. Mochten deze middelen daar niet worden benut dan vloeien ze terug naar de Aanpak Piekbelasting reservering voor de SBV.

De Sbv is onderdeel geworden van de aanpak Piekbelasting.

Toelichting op doorrekening

Dit instrument bestaat uit twee modules: de eerste subsidiemodule richt zich op onderzoek naar en ontwikkeling van het gebruik van technische innovaties en managementmaatregelen (innovatiemodule). De tweede subsidiemodule focust op de toepassing van bewezen technische innovaties (investeringsmodule).

Op dit moment is er een resterend budget van 157 miljoen euro voor de investeringsmodule. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee verschillende investeringssubsidiebudgetten (Sbv1 en Sbv2).

Subsidiebudget Sbv1 (60 miljoen euro)

De Sbv-investeringsmodule is op 2 september 2024 opnieuw opengesteld en is gericht op ammoniakreductie op bedrijven die vallen onder de aanpak piekbelasting (RVO, 2024). Er zijn geen eisen opgenomen voor methaanreductie, daarom wordt geen effect op broeikasgasemissies toegekend. De subsidie dekt 80% van de meerkosten voor investering in een emissiearme stal. Daarbij geldt voor ammoniak een streefwaarde 77% reductie voor melkkoeien en 85% voor varkens. De subsidie is niet beperkt tot brongerichte aanpassingen (via vloer- en kelderaanpassingen); ook combinaties met toegevoegde technieken zijn toegestaan.

Bij volledige uitputting van het beschikbare budget zou in 2030 3 procent van de melkkoeien en varkens in emissiearme stallen met de voor de subsidie geldende emissienormen kunnen worden gehuisvest.

Subsidiebudget 2 (97 miljoen euro)

Aanname (van PBL) is dat dit budget zich niet specifiek richt op piekbelasters en ook eisen stelt aan methaanreductie (naast ammoniakreductie), omdat een belangrijk deel van het budget aan het Klimaatpakkoord is gekoppeld.

- Eisen voor ammoniak: streefwaarden uit de Sbv: 70% reductie bij melkkoeien en 85% reductie bij varkens
- Eisen voor methaan: uitgangspunt minimumwaarden (-50% CH₄). Wel zou er (deels) overlap kunnen zijn met de ontwikkeling van meer lokale mestvergisting, waarbij ook methaanreductie gerealiseerd kan worden; bij volledige overlap is er geen extra reductie van methaan.

Het gaat bij de Sbv2 vooral om technieken in de stal (zoals aanpassingen van vloeren/kelders) met als doel de mest(fracties) snel uit de stal te verwijderen naar een afgedekte opslag, met als doel ook een reductie van methaan van minimaal 50 procent te realiseren. Hiervoor is nabewerking van de mest nodig. Dat kan lokaal (op bedrijfsniveau) via methaanoxidatie of (lokaal of centraal) via mestvergisting. De kosten voor investering in mestvergisting zijn niet meegenomen (hier is een aparte subsidieregeling (SDE) voor). De investeringskosten voor methaanoxidatie zijn in vergelijking met investeringskosten in integraal emissiearme stallen vrij beperkt (<5 procent). Er is een relatie met de toename van mestvergisting van rundveemest op boerderijschaal, waarbij er een streven is naar toevoer van zo vers mogelijke mest naar de vergister en dus een snelle verwijdering van de mest uit de stal. In het referentiep pad wordt ervan uitgegaan dat in 2030 circa drie keer zoveel rundveemest vergist wordt als in 2022. Als melkveehouders een groot deel hiervan vooral lokaal in monovergisters willen vergisten zullen zij interesse hebben in het aanpassen/ombouwen van hun stal om de mest zo vers en dus zo snel mogelijk uit de stal af te kunnen voeren.

Maximale implementatiegraad:

Met een budget van 97 miljoen euro en een vergoeding van 65% van de kosten zou bij 6% van de melkkoeien en van de varkens in integraal emissiearme stallen geïnvesteerd kunnen worden:

- bij melkkoeien zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw, in verhouding 3:2
- bij varkens vooral via nieuwbouw vanwege hoge meerkosten bij aanpassing bestaande stallen en vanwege relatief grotere vervanging van stallen die uitgerust zijn met luchtwassers (relatief korte afschrijvingstermijn).

Het effect op de geraamde methaanemissies is een reductie van ongeveer 0,04 – 0,07 megaton CO₂-equivalenten in 2030.

Effect op ammoniakemissie

Het gezamenlijke effect op de geraamde ammoniakemissie van de Sbv 1 en Sbv 2 is een reductie van ongeveer 0,7 tot 1,3 kiloton NH₃ in 2030, waarvan 0,6 tot 1,1 kiloton bij melkvee en 0,1 tot 0,2 kiloton bij varkens.

Referenties

Dooren, H.J.C. van, Ogink, N.W.M. & Vermeij, I. (2023), *Sectoranalyse melkvee*, Wageningen: Wageningen University & Research, pagina 18; <https://edepot.wur.nl/632741>.

Informatiepunt Leefomgeving (z.j.) 'Conversietabel OW- naar Rav-code bijlage V van de Omgevingsregeling', Informatiepunt Leefomgeving: Experts in Omgevingswet en leefomgeving; <https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/dierenverblijven/systeembeschrijvingen-stallen/conversietabel-bijlage-rav-code/>.

LNV (2020), *Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 18 mei 2020, nr. WJZ/20022360, tot wijziging van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies en Regeling openstelling EZK- en LNV-subsidies 2020 in verband met de invoering en openstelling van een subsidiemodule betreffende brongerichte verduurzaming van stal- en managementmaatregelen ten aanzien van investeringen in niet-bewezen innovaties*, Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2020, 27006; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-27006.html>.

LNV (2021), *Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 26 oktober 2021, nr. WJZ/21225831, tot wijziging van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies en de Regeling openstelling EZK- en LNV-subsidies 2021 in verband met de wijziging en openstelling van de Innovatiemodule betreffende Brongerichte verduurzaming van stal- en managementmaatregelen*, Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2021, 43895; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-43895.html>.

LVN (2023), *Kamerbrief over innovatie en borging van emissiearme stalsystemen*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://open.overheid.nl/documenten/13667e56-5a01-443a-b489-16of48a4a52c/file>.

LNV (2024a), *Kamerbrief over voortgang aanpak piekbelasting*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/01/23/kamerbrief-voortgang-aanpak-piekbelasting>.

LNV (2024b), *Kamerbrief over voortgang innovatie emissiereductie veehouderij*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://open.overheid.nl/documenten/4729da41-b03c-4358-92bd-95f90acb3c03/file>.

LNV (2024c), *Regeling van de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur van 28 augustus 2024, nr. WJZ/39911215, tot wijziging van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies en Regeling openstelling EZK- en LNV-subsidies 2024 in verband met de wijziging en openstelling van de*

subsiemodule bewezen en niet-bewezen innovaties verduurzaming veehouderij voor de investering in bewezen innovaties voor veehouderijen met piekbelasting, Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2024, 28653; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2024-28653.html>.

RVO (2020), 'Subsidie voor innovatie en verduurzaming van stallen', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/innovatie-en-verduurzaming-stallen>.

RVO (2021), 'Onderzoeken en ontwikkelen van innovaties voor stalsystemen 2020', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/sbv/innovatie-stalsystemen/1e-openstelling>.

RVO (2024), 'Subsidie voor investeringen in verduurzaming voor veehouderijlocaties met piekbelasting (Sbv)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/investeringen-verduurzaming-veehouderijlocaties-piekbelasting> [Geraadpleegd op 7 oktober 2024].

7.39 Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking

Naam instrument: Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking van LNV is ontwikkeld in het kader van het klimaat- en stikstofbeleid. Doel is om stikstof uit dierlijke mest te herwinnen tot meststoffen die kunstmest kunnen vervangen. De subsidieregeling is gericht op (intermediaire) bedrijven die een hoogwaardige mestverwerkingsinstallatie willen laten bouwen, of een huidige installatie willen laten ombouwen. Zij krijgen 35-40% van de investeringskosten gerelateerd aan de mestverwerkingsinstallatie vergoed (met vergoedingen tussen de 125.000 en 2.000.000 euro). Voorwaarde hierbij is dat 90% van de aanvoer uit staldiermest moet bestaan. De subsidieregeling is in 2022 en 2023 opengesteld en zal de komende jaren in de periode tot 2030 jaarlijks worden opengesteld. Tot 2030 is er in totaal 48 miljoen beschikbaar voor deze regeling; 33 miljoen vanuit het Klimaatakkoord en 15 miljoen vanuit stikstofmiddelen.

Fungerende details

Voor eind 2024 wordt er opnieuw een openstelling van zes weken georganiseerd. Voor deze regeling is nog geen prognose van het N-effect beschikbaar. Het is de bedoeling om hierover met PBL in gesprek te gaan. Recent heeft de EC een concept voorstel voor Renure gepubliceerd. Invoering van Renure en daarmee het erkennen van kunstmestvervangers is een belangrijke stap om meer gebruik te kunnen maken van herwinbare meststoffen.

Toelichting op doorrekening

Zie Achtergronddocumenten WUR over wijze waarop dit instrument is meegenomen (Vonk et al., 2023 en Cals et al., 2024).

Referenties

Cals, T., C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk, G. Velthof (2024), *Raming van luchtmissies uit de landbouw in 2030 en met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025*. WEnR rapport, Wageningen.

Vonk, J., van Bruggen, C., Lagerwerf, L.A., Huijsmans, J.F.M., Luesink, H.H., van der Zee, T. & Velthof, G.L. (2023), *Raming van luchtmissies uit de landbouw tot met doorkijk naar 2040. Achtergrond-document veehouderij en akkerbouw bij de Klimaat- en Energieverkenning 2022*, Wageningen: Wageningen University & Research; <https://research.wur.nl/en/publications/raming-van-luchtmissies-uit-de-landbouw-tot-2030-met-doorkijk-na>.

7.40 Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv)

Naam instrument: Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv)

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Doel van de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) is het wegnemen van geuroverlast door varkenshouderijen voor omwonenden. Dit wordt bereikt door varkenshouderijlocaties definitief en onherroepelijk te sluiten, waarbij ook de varkensrechten uit de markt worden gehaald. Deze regeling draagt ook bij aan een vermindering van de broeikasgas- en stikstofuitstoot. De Srv is aangekondigd in het Regeerakkoord Rutte III in 2017 (120 miljoen euro). In het kader van Urgenda is extra budget aan de Srv toegevoegd (60 miljoen euro). Daarnaast is een extra budget van 275 miljoen euro toegevoegd, als onderdeel van de structurele aanpak stikstof. Deze laatste uitbereiding van het budget was erop gericht om alle aanvragen die zijn ontvangen in het kader van de Srv te honoreren, mits deze aan de gestelde vereisten voldeden. Er zijn 520 aanvragen ingediend, waarvan er 430 aan alle voorwaarden voldeden. Er zijn 277 varkenshouderijlocaties daadwerkelijk beëindigd (Noord-Brabant (172), Limburg (55), Gelderland (27), Overijssel (20) en Utrecht (3)). Het aantal varkenshouderijlocaties dat definitief is beëindigd (277) is een stuk lager dan het aantal positieve beschikking (430). Varkenshouders hebben een eigen individuele afweging gemaakt. Factoren die hierbij meespeelde waren de rond die tijd hoge varkensprijzen vanwege varkenspest in China, het niet kunnen realiseren van een alternatieve economische activiteit op de te beëindigen locatie en de te laag bevonden vergoeding.

Fungerende details

De regeling is inmiddels gesloten. Begin 2024 heeft RVO de laatste dossiers afgehandeld.

Toelichting op doorrekening

De dieren van deelnemers aan de Srv zijn afgevoerd voor 1 april het basisjaar van deze KEV. Deze dieren zitten dus niet meer in de dieraantallen van het basispad.

7.41 Versnellingsplan aardwarmte

Naam instrument: Versnellingsplan aardwarmte

Sector: Landbouw

Type Instrument:

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Versnellingsplan aardwarmte is vertraagd. Wordt in 2024 verder opgepakt. EZK in de lead.

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is niet nader uitgewerkt en kan niet worden geapprecieerd.

7.42 Vestigingssteun voor jonge landbouwers

Naam instrument: Vestigingssteun voor jonge landbouwers

Sector: Landbouw

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De interventie vestigingssteun voor jonge landbouwers bestaat uit het verstrekken van subsidie aan jonge landbouwers bij het overnemen of starten van een landbouwbedrijf. De prestatie die geleverd wordt voor het verkrijgen van de subsidie is de gehele, dan wel gedeeltelijke overname of bedrijfsstart. Jonge landbouwers kunnen een steunbedrag krijgen van € 80.000- als zij op basis van een ondertekende koopakte laten zien dat zij het bedrijf geheel of gedeeltelijk hebben overgenomen. De aanvraag moet vergezeld zijn van een bedrijfsplan.

Fungerende details

Het primaire doel van de interventie is het ondersteunen generatievernieuwing in de landbouw. Bijdrage aan de ecologische en maatschappelijke verduurzaming wordt gestimuleerd via het verplichte bedrijfsplan, maar de beoordeling daarvan is licht. Het gaat er vooral om dat de jonge boer nagedacht heeft over de ontwikkeling van het bedrijf, de toekomstige bedrijfsvoering en de mogelijkheden om (ook) te werken aan maatschappelijke doelen.

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn niet te kwantificeren.

7.43 Vrijwillige opkoopregeling kalverhouderijen provincie Gelderland

Naam instrument: Vrijwillige opkoopregeling kalverhouderijen provincie Gelderland

Sector: Landbouw

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De provincie Gelderland heeft als onderdeel van de provinciale stikstofaanpak een provinciale vrijwillige opkoopregeling kalverhouderijen in het leven geroepen. Gelderse kalverboeren die geen toekomstperspectief in hun bedrijf zien, konden zich tot uiterlijk 1 december 2020 bij de provincie melden om in aanmerking te komen voor de regeling. Voor deelnemende kalverhouderijen gelden drie criteria:

- 75% van het bedrijf moet kalverhouderij zijn;
- De vestiging heeft een drempelwaarde van 1 mol P/ha/jaar voor de Veluwe en 10 mol voor overige Natura 2000 gebieden (max. van gemiddelde waarde per hectare per jaar conform Aerius);
- De vestiging heeft een minimale totale stikstofbelasting van 17.500 mol N per jaar.

De totale regeling bedraagt 20 miljoen vanuit de provincie. Daarnaast kreeg de provincie vanuit het rijk 20 miljoen om bedrijven die wel interesse hadden, maar waar geen budget beschikbaar voor was, ook een aanbod te kunnen doen. Voor dit laatste bedrag gelden de eisen van de Regeling provinciale aankoop veehouderijen (Rpav; inclusief beroepsverbod). Van de originele 114 aanmeldingen voldeden er 26 aan de criteria. Op dit moment zijn vier bedrijven opgekocht. Met vier bedrijven worden nog gesprekken gevoerd. Bij deze regeling worden geen productierechten doorgehaald, omdat er geen productierechten zijn voor de vleeskalverhouderij. De stikstofruimte gekoppeld aan de bedrijven wordt na afroaming van 30 procent geregistreerd in de Gelderse Stikstofbank (GSB).

Toelichting op doorrekening

Het effect van het instrument is verwerkt in de raming van de aantallen vleeskalveren. Hierbij is uitgegaan van de informatie beschikbaar op de peildatum. Toen was bekend dat de provincie Gelderland twaalf bedrijven had opgekocht. Van de eerste vier opgekochte kalverhouderijen is bekend dat deze gemiddeld 1.875 vleeskalveren hadden, wat aanzienlijk groter is dan een gemiddeld vleeskalverbedrijf (706 vleeskalveren per bedrijf). In de raming is uitgegaan van de opkoop van twaalf bedrijven, waarvan vier met 1.875 vleeskalveren en acht met 706 vleeskalveren. Het verwachte effect is groter dan in de KEV 2022, waarbij op basis van de toen beschikbare informatie er vanuit werd gegaan dat er acht bedrijven zouden deelnemen aan de regeling.

Referenties

Gedeputeerde Staten van Gelderland (2020), 'Beleidsregel van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland houdende regels omtrent de aankoop van vleeskalverhouderijen (Beleidsregels aankoop vleeskalverhouderijen 2020)', Gedeputeerde Staten van Gelderland;

<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR645084/1>.

Gedeputeerde Staten Gelderland (2021), *Statenbrief provincie Gelderland 09-03-2021. Voortgang Gelderse Maatregelen Stikstof 2021*, Gedeputeerde Staten van Gelderland; [https://gelderland.stateninformatie.nl/modules/1/ingekomen%20stukken/654611](https:// gelderland.stateninformatie.nl/modules/1/ingekomen%20stukken/654611).

Nieuwe Oogst (2022), 'Gelderland koopt vier kalverhouderijen' (Nieuwsbericht, 06-04-2022); <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/04/06/gelderland-koopt-vier-kalverhouderijen#:~:text=Provincie%20Gelderland%20heeft%20vier%20kalverhouderijen,an-dere%20ondernemers%20wordt%20nog%20gesproken.>

Vee en Gewas (2021), 'Rijk verdubbelt budget Gelderse kalveropkoopregeling' (Nieuwsbericht, 05-07-2021), Vee en Gewas; [https://www.vee-en-gewas.nl/artikel/411074-rijk-verdubbelt-budget-gelderse-kalveropkoopregeling/.](https://www.vee-en-gewas.nl/artikel/411074-rijk-verdubbelt-budget-gelderse-kalveropkoopregeling/)

7.44 Wm Wet Milieubeheer: Kader incl. regels m.b.t. energiebesparingsplicht en emissies stookinstallaties

Naam instrument: Wm Wet Milieubeheer: Kader incl. regels m.b.t. energiebesparingsplicht en emissies stookinstallaties

Sector: Landbouw | Industrie | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Al sinds 1993 is er een energiebesparingsverplichting in de Wet milieubeheer opgenomen. In 2008 is dit gedefinieerd als de plicht om alle energiebesparende maatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen. In het Energieakkoord is in 2013 afgesproken de handhaving te intensiveren. Het bevoegd gezag (de provincies en gemeenten en de door hen gemandateerde regionale uitvoeringsdiensten en omgevingsdiensten) is verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de energiebesparingsverplichting. Zij gaven aan dat dit moeilijk was omdat het overzicht ontbrak welke bedrijven al maatregelen hebben genomen en omdat per inrichting discussie kon ontstaan over te nemen maatregelen en de terugverdientijd daarvan.

Toelichting op doorrekening

Door de energiebesparingsplicht moeten bedrijven en instellingen in de dienstensector en in andere sectoren maatregelen uitvoeren die een terugverdientijd hebben van vijf jaar of minder. De erkende maatregelenlijsten (EML) zijn voor de tweede ronde geactualiseerd. De actualisatie ontsluit een groter besparingspotentieel omdat meer besparingsmaatregelen voldoen aan de terugverdientijd van vijf jaar, waaronder de hybride warmtepomp.

Het kabinet is van plan de energiebesparingsplicht aan te scherpen door de terugverdientijd in 2027 te verlengen naar zeven jaar. De RVO heeft onderzoek gedaan naar het besparingseffect van de mogelijke aanscherping. De conclusie was dat dit effect niet kan worden bepaald, doordat informatie ontbreekt over het mogelijke effect van extra verplichte maatregelen en veranderingen van de voorwaarden waaronder maatregelen verplicht zijn.

Referenties

RVO (2022), 'Erkende maatregelenlijsten (EML)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/energiebesparingsplicht/eml>.

RVO (2024), *Memo Energiebesparingspotentieel terugverdientijd 7 jaar*, Den Haag: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/04/analyse-rvo-van-5-naar-7-jaar>.

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landbouw uit het Hoofdlijnenakkoord

7.45 Aanpassing Natura 2000 gebieden

Naam instrument: Aanpassing Natura 2000 gebieden

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord is het plan geformuleerd om Natura 2000-gebieden te herijken, 'gericht op een hoofdstructuur van robuuste natuurgebieden (geen 'snippernatuur)'. De verwoording in het Hoofdlijnenakkoord is niet uitgewerkt en kan op verschillende manieren geïnterpreteerd worden. Het is ook niet duidelijk wat deze aanpassing voor de landbouw zal betekenen. De aanpassing van de begrenzing van kwetsbare gebieden (Nitraatrichtlijn) of Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) zal alleen mogelijk zijn op basis van een gedegen ecologische onderbouwing. Het is de vraag of de Europese Commissie akkoord gaat met een aanpassing van de begrenzing. Aan deze voorgestelde maatregel wordt daarom geen effect toegekend.

7.46 Aanpassing uitkoopregelingen Lbv en Lbv-plus (o.a. uitstel sloopverplichting)

Naam instrument: Aanpassing uitkoopregelingen Lbv en Lbv-plus (o.a. uitstel sloopverplichting)

Sector: Landbouw

Beleids categorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Het Hoofdlijnenakkoord stelt voor om boeren die gebruik maken van de Landelijke beëindigingsregelingen veehouderijlocaties (Lbv en Lbv-plus) uitstel te geven van de sloopverplichting totdat de mestmarkt weer stabiel is. Hierdoor kan mest (tijdelijk) worden opgeslagen in mestkelders van boeren die zijn gestopt. Wanneer bedrijven die meedoen aan de beëindigingsmaatregelen als de Lbv en Lbv-plus hun stallen wel slopen (zoals nu het beleid is) dan daalt hierdoor de hoeveelheid mest in opslag. Dit wordt in het basispad van de KEV verondersteld. Bij uitstel van de sloopverplichting neemt de totale mestvoorraad in Nederland minder af. De grotere hoeveelheid mest in opslag (ten opzichte van het basispad) heeft echter beperkte invloed op emissies uit mestopslag. De emissies van methaan en ammoniak uit mest verminderen in de loop van tijd omdat de afbraak organische stof op een gegeven moment afneemt (Külling et al. 2003). Het effect van deze maatregel op emissies zal dus beperkt zijn.

Referenties

Külling et al. (2003); Ammonia, nitrous oxide and methane emissions from differently stored dairy manure derived from grass- and hay-based rations. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*, Volume 65, pages 13–22.

7.47 Bedrijfsspecifieke emissiedoelen op basis van afrekenbare stoffenbalans

Naam instrument: Bedrijfsspecifieke emissiedoelen op basis van afrekenbare stoffenbalans

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Het Hoofdlijnenakkoord stelt voor om een 'afrekenbare stoffenbalans' te ontwikkelen met bedrijfsspecifieke emissiedoelen. Het beter kunnen monitoren van emissies op bedrijfsniveau kan boeren stimuleren om het bedrijfsmanagement te optimaliseren en om innovaties te toe te passen. Ook kan een afrekenbare stoffenbalans een grondslag zijn voor beloningen door zowel overheid als private partijen voor bovenwettelijke prestaties. Hierdoor zouden boeren gestimuleerd kunnen worden om extra maatregelen te nemen om emissies te verminderen waar nu geen beleidsinstrumenten voor zijn, zoals het toepassen van methaanremmers in veevoer die emissies uit pensfermentatie verlagen, of het versneld afvoeren van dierlijke mest uit stallen. Een snelle omslag naar (volledige) doelsturing is echter niet te verwachten. Implementatie vergt wetswijzigingen en kent hoge uitvoeringskosten: als doelen 'afrekenbaar' zijn, dan stelt dat strikte eisen aan de fout- en fraudegevoeligheid van zo'n afrekenbare stoffenbalans. Daarnaast zijn de effecten op emissies (en ook de technische en juridische eisen aan een systeem met bedrijfsspecifieke emissiedoelen) sterk afhankelijk van de gestelde normen, beloningen of sancties. Geen van deze punten is op dit moment echter concreet uitgewerkt.

7.48 Geen gedwongen krimp van de veestapel

Naam instrument: Geen gedwongen krimp van de veestapel

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Het Hoofdlijnenakkoord geeft aan dat er niet wordt gestuurd op gedwongen krimp van de veestapel. In de middenraming voor het vastgestelde en voorgenomen beleid zit echter geen maatregel die leidt tot gedwongen krimp van de veestapel. Deze maatregel zal daarom geen effect hebben op de geraamde dieraantallen in 2030 en verder en daarmee evenmin op de emissies.

7.49 Investering van 5 miljard euro in agrarische sector / afschaffing transitiefonds

Naam instrument: Investering van 5 miljard euro in agrarische sector/ afschaffing transitiefonds

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat de eerder gereserveerde middelen (20,5 miljard euro tot en met 2025) voor het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur komen te vervallen. Het wetsvoorstel voor dat fonds wordt ingetrokken. In plaats hiervan wordt er een investering gedaan in de agrarische sector voor 'innovatie, een opkoopregeling en aanpak voor de mestmarkt'. Verder geeft het Hoofdlijnenakkoord aan dat 'de huidige middelen op de begroting van LNV voor het landelijk gebied blijven behouden' (Budgettaire bijlage Hoofdlijnenakkoord). Bijvoorbeeld uit het voorgenomen Transitiefonds is dat 1,85 miljard euro voor het uitkopen van piekbelasters (Lbv-plus) en de gebiedsaanpak door provincies (circa 0,5 miljard euro voor versnellingsmaatregelen en circa 1,3 miljard euro voor koploperprojecten). Dit betekent bijvoorbeeld ook dat het Programma Natuur en de middelen uit de Aanpak Stikstof, voor bedrijfsbeëindiging of stalsystemen, blijven staan.

Deze afspraken betekenen dat de middelen voor maatregelen die in de KEV2024 als vastgesteld of voorgenomen zijn beschouwd (zoals de Lbv-plus) niet minder worden. Dit leidt dus niet tot wijziging van de ramingen voor 2030 en verder. Omdat nog niet duidelijk is wat de maatregelen voor 'innovatie, een opkoopregeling en aanpak voor de mestmarkt' in zullen houden kan hieraan geen effect worden toegekend.

7.50 Meer agrarisch natuurbeheer en levering ecosysteemdiensten

Naam instrument: Meer agrarisch natuurbeheer en levering ecosysteemdiensten

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Het Hoofdlijnenakkoord beoogt met een flinke impuls voor agrarisch natuurbeheer en ecosysteemdiensten (structureel 500 miljoen euro extra per jaar) bij te dragen aan betere verdienmodellen voor de boer ('Maatregelen voor een goede boterham'). De beloning voor agrarisch natuurbeheer en ecosysteemdiensten wordt langjarig met marktconforme financiële zekerheid. Het is echter nog niet duidelijk om welke vormen van agrarisch natuurbeheer het gaat, en welke ecosysteemdiensten gestimuleerd zullen worden. Het is daarom niet mogelijk om een inschatting te maken van het effect van deze maatregel op emissies vanuit de landbouw.

7.51 Nieuwe derogatie Nitraatrichtlijn

Naam instrument: Nieuwe derogatie Nitraatrichtlijn

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

Het nieuwe kabinet wil in gesprek met de Europese Commissie om het vervallen van de derogatie van de Nitraatrichtlijn terug te draaien. Ook wil men bij de Europese Commissie en nieuwe, mogelijk regio-specifieke derogatie aanvragen, en de in plaats van de aanwijzing van heel Nederland als kwetsbaar gebied een aanwijzing per gebied.

Als we ervan uitgaan dat dit geheel lukt en bedrijven die nu gebruik maken van de derogatie de hogere gebruiksnormen voor stikstof in dierlijke mest kunnen handhaven, dan betekent dit grotendeels een continuering van de huidige situatie. Een extra krimp van de melkveestapel door hoge druk op de mestmarkt, zoals in het basispad van de KEV 2024 is verondersteld, is dan niet nodig. De veestapel is – ook bij behoud derogatie - in 2030 als gevolg van de bedrijfsbeëindigingsregelingen wel kleiner dan in 2022, met name het aantal varkens en pluimvee is lager. De melkveestapel krimpt dan slechts met 5 procent, als gevolg van de bedrijfsbeëindigingsregelingen en een gestegen melkproductie per koe. Het is echter onzeker of de Europese Commissie terugkomt van het besluit om de derogatie vanaf 2024 af te bouwen. Een aanpassing van de Nitraatrichtlijn is niet onmogelijk, maar de procedure is complex en vaak langdurig vanwege verschillende factoren. Het vereist goedkeuring op meerdere niveaus, namelijk overeenstemming tussen de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de EU. Daarnaast hebben de lidstaten en diverse belanghebbenden uiteenlopende belangen en prioriteiten, wat het bereiken van consensus uitdagend maakt.

Effect op broeikasgassen

De broeikasgasemissies uit de veehouderij en akkerbouw komen bij een nieuwe derogatie in 2030 - afhankelijk van de voorwaarden hierbij - maximaal 1,5 megaton CO₂-equivalenten (ongeveer 10 procent) hoger uit dan in de ramingen voor het vastgestelde en voorgenomen beleid. Dit komt vooral omdat de melkveestapel ongeveer 15 procent groter is, wat leidt tot hogere methaanemissies door pens-fermentatie en uit stallen. Ook zijn de lachgasemissies iets groter, omdat er meer dierlijke mest wordt toegediend. Vergeleken met 2022 liggen de emissies bij behoud van de derogatie in 2030 wel nog steeds ongeveer 0,7 megaton CO₂-equivalenten lager.

Effect op luchtverontreinigende stoffen

De ammoniakemissies uit de veehouderij en akkerbouw komen bij volledig terugkeren van de derogatie in 2030 bijna 9 kiloton NH₃ (9 procent) hoger uit dan in de variant met vastgesteld en voorgenomen beleid. Dit komt vooral door de hogere NH₃ emissies bij uitrijden van dierlijke mest, hoewel dit deels wordt gecompenseerd door een lagere emissie door een lagere stikstofkunstmestgift. Netto zullen de emissies uit bemesting met bijna 5 kiloton NH₃ toenemen. Door de grotere veestapel stijgen de emissies uit melkveestallen met ongeveer 4 kiloton ammoniak. Als de derogatie gedeeltelijk terugkeert dan is uiteraard het effect minder groot.

Bij NO_x nemen de emissies met 6 procent toe (1,7 kiloton), bij PM_{2,5} is dit 3 procent (0,01 kiloton). Dit komt omdat bij PM_{2,5} de emissies vooral samenhangen met pluimveestallen, waarvoor er weinig verandert. Bij NMVOS hangen de emissies juist sterk samen met het gebruik van dierlijke mest. De emissies stijgen bij volledig herstel van de derogatie met 14 procent (11 kiloton).

7.52 Nieuw stelsel voor beoordeling van emissiearme stallen

Naam instrument: Nieuw stelsel voor beoordeling van emissiearme stallen

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord is vastgelegd dat er 'zo spoedig mogelijk een nieuw stelsel voor de beoordeling van emissiearme stallen en stalsystemen [komt], zoveel mogelijk gebaseerd op bedrijfsmetingen'. De twijfels omtrent de werking van emissiearme stallen hebben in 2022 geleid tot een uitspraak van de Raad van State en sindsdien is de vergunningverlening voor deze stallen vrijwel tot stilstand gekomen. Op dit moment lopen er verschillende trajecten om de vergunningverlening weer mogelijk te maken, bijvoorbeeld door emissies in stallen continu te meten, en omgevingsvergunningen te verlenen op basis van een emissiedoel dat niet mag worden overschreden in plaats van een bepaald staltype. Binnen de 'Landelijke aanpak meten stalemissies' wordt onder andere gewerkt aan meetprotocollen voor stalemissies. In theorie zouden deze ontwikkelingen, zeker in combinatie met investeringssubsidies, tot snellere implementatie en/of verbeterde werking van emissiearme stallen kunnen leiden. Het is echter op dit moment nog niet mogelijk om dit effect kwantitatief in te schatten.

7.53 Stappen naar een toekomstbestendige, dierwaardige veehouderij

Naam instrument: Stappen naar een toekomstbestendige, dierwaardige veehouderij

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

Het Hoofdlijnenakkoord geeft aan dat concrete stappen worden gezet naar 'een toekomstbestendige, nog meer dierwaardige veehouderij'. Daartoe wordt per diersoort vastgelegd aan welke eisen stallen op lange termijn moeten voldoen. Vanwege het gebrek aan concrete uitwerking van de voorstellen kan in deze KEV geen kwantitatieve inschatting van de emissie-effecten van deze maatregel gemaakt worden. Het aanpassen van stallen om dieren meer ruimte te geven zou mogelijk tot hogere ammoniakemissies leiden, omdat een grotere staloppervlakte en daarmee grotere vloerbevuiling tot hogere ammoniakemissies per dier kunnen leiden (van Harn et al., 2012). Het effect op methaanemissies is onzeker. Over het algemeen resulteert toenemende beweiding in minder ammoniak- en methaanemissies, maar in meer nitraatuitspoeling en lachgasemissies (Gies et al., 2023). De beperking van transportafstanden zou waarschijnlijk geen direct effect op emissies hebben, maar kan wel indirect effect hebben op de import en export van levende dieren en daarmee op de omvang van sectoren zoals de vleeskalverensector of de varkenssector.

Referenties

- Gies et al. (2023), *Scenariostudie naar doelen en doelrealisatie in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied: een integrale verkenning van regionale water-, klimaat- en stikstofdoelen en maatregelen in de landbouw*, Wageningen: Wageningen University & Research; <https://edepot.wur.nl/587289>.
- van Harn, J., Ellen, H. H., Veldkamp, T., & Aarnink, A. J. A. (2012). *Effect van huisvestings- en managementmaatregelen op ammoniakemissie bij leghennen, vleeskuikers, kalkoenen en eenden*, Rapport, Wageningen UR Livestock Research; No. 560; <https://edepot.wur.nl/202664>.

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landbouw

7.54 Afroming bij overdracht rechten

Naam: Afroming bij overdracht rechten

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Voorgenomen

Toelichting op doorrekening

Om de druk op de mestmarkt te verminderen en te voorkomen dat in 2025 de nationale mestproductieplafonds uit de derogatiebeschikking worden overschreden, heeft minister Adema (LNV) in april 2024 voorgesteld om op korte termijn het afromingspercentage bij overdracht van fosfaat-rechten buiten familieverband in de melkveehouderij te verhogen van 10 procent naar 30 procent (LNV 2024) en afroming bij overdracht van varkensrechten en pluimveerechten in te voeren. Ook voor deze overdrachten van varkens- en pluimveerechten buiten familieverband zou dan een afroming van 30 procent gaan gelden. Deze afroming zou ook van toepassing zijn in het geval een bedrijf met productierechten in zijn geheel of gedeeltelijk wordt overgedragen aan een andere landbouwer.

De verhoogde afroming bij overdracht rechten wordt beschouwd als voorgenomen beleid. De maatregel is naar het parlement aangekondigd en deze is concreet ingevuld. Ook zal de uitvoering van de maatregel goed mogelijk zijn, omdat er al een voorziening voor is in de Meststoffenwet. Er wordt vanuit gegaan dat de hogere afroming ingaat vanaf 1 januari 2025 en loopt tot en met 2026 (dus in totaal twee jaar). Op grond van historische data over verhandelde mestproductierechten buiten familieverband is een inschatting gemaakt van het effect op de dieren aantallen (zie Cals et al., 2024).

In de KEV 2024 zijn we uitgegaan van een afroming van 30 procent van de productierechten bij melkvee, varkens en pluimvee bij overdracht buiten familieverband. Het meest recente voorstel voor wijziging van de Meststoffenwet (LNVN, 2024) kent lagere afrompercentages voor varkensrechten (25 procent) en pluimveerechten (15 procent). Het effect van deze wijziging op de geraamde emissies is naar verwachting erg klein.

Referenties

Cals, T. C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk, G. Velthof (2024), *Raming van luchtmissies uit de landbouw in 2030 en 2035, met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025*. WEnR rapport, Wageningen.

LNV (2024), Plan van aanpak mestmarkt 5 april 2024. Bijlage bij Kamerbrief Beantwoording Kamervragen over het bericht 'Ingrijpend miljardenpakket voor opkoop boeren moet koude sanering veestapel voorkomen', Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/04/05/beantwoording-kamervragen-plan-van-aanpak-mestmarkt>.

LVVN, 2024. Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de voorwaarden over de maximale mestproductie in de derogatiebeschikking 2022–2025 (Wet wijziging Meststoffenwet in verband met de maximale mestproductie). Den Haag: Tweede kamer 36 618 nr. 2.

<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D34463>

7.55 Brede beëindigingsregeling

Naam: Brede beëindigingsregeling

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

Het kabinet stelt een brede beëindigingsregeling voor om de komende jaren (2025-2029) veehouders die vrijwillig willen stoppen, financieel te blijven ondersteunen. Het kabinet stelt dat een verlaging van het aantal gehouden dieren essentieel is voor het verlagen van de stikstofdeken, de realisatie van de klimaatdoelen voor de landbouw in 2030, en het verlagen van de mestproductie, wat bijdraagt aan het verlichten van de acute mestcrisis en (mogelijk) aan de verbetering van de waterkwaliteit. De productierechten van deelnemende bedrijven worden doorgehaald. Dat leidt tot een permanente en onomkeerbare krimp van de veestapel, die ook bijdraagt aan structurele verlaging van de druk op de mestmarkt en ruimte biedt aan de blijvers, vooral de jonge boeren. Daarnaast kan de verlaging van de stikstofdeken meer ruimte bieden om PAS-melders te legaliseren, en kan deelname aan een brede beëindigingsregeling voor sommige PAS-melders, die zelf de keuze willen maken om te stoppen, een oplossing zijn. Vanwege de waterkwaliteit wordt ingezet op een regeling waarmee het grasland wordt behouden (om te voorkomen dat het wordt omgezet in agrarisch bouwland) en tegelijkertijd zullen, gelet op de KRW-normen, andere overheden via de Omgevingswet gestimuleerd worden om hiervoor te zorgen. Daarnaast kan de beoogde financiële ondersteuning uitkomst bieden voor veehouders die in de introductie of aanscherping van normering (zoals de invoering van een grasland-norm voor grondgebondenheid of aanvullende stalen in het kader van dierwaardige veehouderij of voor emissiereductie) aanleiding zien om hun veehouderij vrijwillig te beëindigen.

Het kabinet is voornemens deze regeling, of regelingen, afhankelijk van de vormgeving, te laten voortbouwen op de ervaringen met de Lbv en Lbv-plus. Deze zou begin 2025 kunnen worden opengesteld. De regeling zal in principe toegankelijk zijn voor alle veehouderijsectoren en is daarmee breder dan de Lbv en Lbv-plus. Het doel is te borgen dat de verlaging van het aantal gehouden dieren permanent is. Daar waar het om dieren gaat zonder productierechten, is een harde voorwaarde dat deze blijvend uit de markt worden gehaald. Per openstelling wordt bepaald welke veehouderijsectoren (bijvoorbeeld alleen sectoren met productierechten) daadwerkelijk in aanmerking komen. In de regeling worden prikkels opgenomen om snelle beëindiging te stimuleren, bijvoorbeeld via een degressief subsidiepercentage waarbij het subsidiepercentage in verhouding staat tot het verwachte doelbereik. Dit draagt bij aan een verlichting op de korte termijn. Per openstelling kunnen nadere specifieke voorwaarden worden gesteld, waardoor de doelgroep ook specifiek kan worden afgestemd op (de mate van voortgang van) het doelbereik voor CO₂- en stikstof reductie. Per openstelling zal eveneens worden bekeken of de regeling opengesteld wordt onder regie van het Rijk of onder regie van de provincies. De regeling zal zo snel mogelijk nader worden vormgegeven, waarbij afstemming met medeoverheden zal plaatsvinden.

De regeling kan worden bekostigd uit de middelen die zijn gereserveerd voor het Transitiefonds. Bij het vaststellen van de omvang van het Transitiefonds is rekening gehouden met middelen voor de opkoop van melkvee, pluimvee en varkens. Er is reeds € 1,8 miljard uitgetrokken voor de Lbv-plus-regeling. Indicatief is er nog ruim € 4 miljard beschikbaar om tot en met 2030 in zetten voor beëindigingsregelingen. De regeling wordt de komende maanden verder uitgewerkt.

Vanwege het ontbreken van een concrete regeling, tijdpad en budget wordt dit instrument in de KEV als geagendeerd beleid gezien waarvoor geen effectinschatting kon worden gemaakt.

7.56 Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland

Naam: Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

Deze subsidieregeling richt zich op agrarische ondernemingen in de provincie Groningen, Fryslân en Drenthe. Deze regeling is onderdeel van de versnellingsaanpak van het Rijk via de Regeling Specifieke Uitkering Provinciale Versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied. Bedrijven kunnen subsidie aanvragen voor investeringen in maatregelen die bijdragen aan de reductie van stikstofemissie en voor de inwinning van advies over die maatregelen. Investerings waarvoor subsidie aangevraagd kon worden in 2023 zijn mestrobots, installaties en spoelleidingen voor het schoonsproeien van loopvloeren, registratiesystemen en installaties voor het gebruik van magnesiumchloride op traditionele roostervloeren. In 2024 kan er niet voor geheel dezelfde typen investeringen subsidie worden aangevraagd – de openstelling in 2024 wijkt af van die in 2023. Verder is daar nog geen informatie over bekend. Voor de drie provincies gezamenlijk is er een budget van 55 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2023 zijn er twee openstellingen geweest en in 2024 zal de regeling nog twee keer worden opengesteld. Er is nog weinig informatie over deelname en het type toegepaste technieken bekend. De provincies geven aan dat ongeveer 20% van de boeren in Groningen, Fryslân en Drenthe gebruik hebben gemaakt van de regelingen. In Drenthe zijn in 2023 118 aanvragen toegekend, waarvan er 2 zijn beschikt. Na toekenning heeft een deelnemer twee jaar de tijd om de maatregel uit te voeren.

Dit instrument is niet meegenomen in de KEV 2024. Deze maatregel is primair gericht op de reductie van stikstof en heeft een te verwaarlozen effect op broeikasgassen. De technieken waarvoor subsidie kon worden aangevraagd, zoals mestrobots en spoelleidingen voor het schoonsproeien van loopvloeren zorgen voor een verbetering van de effectiviteit van de huidige emissiearme stallen óf een additionele ammoniakreductie (afhankelijk van het aanwezige stalsysteem). Op dit moment zijn de aantallen van deelname voor deze aanpassing nog te beperkt om mee te nemen in de raming. Wel kan worden verwacht dat bij bredere inzetbaarheid van deze technieken in de toekomst dit invloed heeft op de uitgangspunten van de effectiviteit van verschillende stalsystemen in de raming. Hiervoor is wel aanvullende informatie nodig over de omvang van de inzet en de aanwezige stalsystemen.

Referenties

Gedeputeerde Staten van Drenthe (2023), 'Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland', Gedeputeerde Staten van Drenthe; https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR696604/#artikel_10.

Gedeputeerde Staten van Fryslân (2023), 'Openstellingsbesluit Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland', Gedeputeerde Staten van Fryslân; <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR697320/3>

7.57 Omgevingsverordening Limburg 2024

Naam: Omgevingsverordening Limburg

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

In Limburg zijn (net als in Noord-Brabant) voor bepaalde diercategorieën al vanaf 2010 strengere emissie-eisen voor stallen (bij nieuwbouw en renovatie) van kracht dan in de rest van Nederland. Ook moeten alle stallen in Limburg in 2030 aan de geldende emissie-eisen voldoen.

In Limburg gelden strengere eisen voor stallen van varkens en van enkele pluimveecategorieën en tot 2018 ook voor stallen van melkkoeien. Tot 2023 waren de in de bijlage genoemde emissie-eisen voor stallen van melkkoeien en vleeskalveren minder stringent dan de nationaal geldende eisen vanaf respectievelijk 2018 en 2020, maar ondertussen is de nieuwe Omgevingsverordening van kracht, met een emissienorm van 8,6 kg NH₃/dierplaats voor melkkoeien. Deze eisen voor melkkoeien wijken af van Noord-Brabant, waarbij tevens veelal voor meer diercategorieën strengere emissie-eisen gelden dan in Limburg.

De emissie-eisen voor stallen zijn opgenomen in de Omgevingsverordening Limburg 2024.

Varkens

Voor varkens is de provinciale emissie-eis (vanaf 2010) 85% reductie ten opzichte van een traditionele stal (overige huisvestingssystemen). Deze eisen zijn stringenter dan in de rest van Nederland, m.u.v. Noord-Brabant waar dezelfde eisen gelden.

Voor biologische varkens zijn de eisen minder strikt; daar geldt 40% reductie. Voor biologische varkens gelden op nationaal niveau geen reductie-eisen.

Melkkoeien

Bij melkkoeien dient in Limburg (net als in Noord-Brabant) al vanaf 2010 ook in geval van beweidings bij nieuwbouw/renovatie een emissiearm huisvestingssysteem te worden gebouwd; op nationaal niveau was dit pas vanaf 2015 vereist. Sinds 2024 geldt een norm voor van 8,6 kg NH₃ per dierplaats.

In de raming voor de KEV is rekening gehouden met de eisen van de Omgevingsverordening Limburg bij de inschatting van de ontwikkeling van het aandeel emissiearme stallen. Zie Cals et al., 2024 voor meer detail.

Referenties

Cals, T. C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk, G. Velthof (2024), *Raming van luchtmissies uit de landbouw in 2030 en 2035, met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025*. WEnR rapport, Wageningen.

7.58 Omgevingsverordening Noord Brabant

Naam: Omgevingsverordening Noord Brabant

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

Voor varkens, pluimvee, melkkoeien en vleeskalveren zijn er verschillen tussen de eisen die gesteld worden volgens het nationale beleid (BAL) en het provinciale beleid in Noord-Brabant. Daarnaast stelt Noord-Brabant aanvullende eisen aan diercategorieën waaraan het BAL geen maximale emissiewaarden stelt (bijvoorbeeld vrouwelijk jongvee en geiten). In Noord-Brabant gelden al vanaf 2010 strengere emissie-eisen voor stallen (bij nieuwbouw en renovatie) dan voor de rest van Nederland (Verordening Stikstof en Natura 2000). Tevens was voor bepaalde diercategorieën sprake van streefwaarden (toekomstige aanscherpingen) en zouden alle bestaande stallen in 2028 aan de gestelde eisen moeten voldoen. Voor landbouw/veehouderij zijn de uitgangspunten van de Omgevingsverordening Noord-Brabant van 1-1-2024 (publicatie 14-12-2023) leidend.

Een belangrijke wijziging van het besluit in juli 2017 was dat de oorspronkelijke eis dat gemiddeld op bedrijfslocatieniveau in 2028 voldaan moest worden aan de tot dan geldende eisen is komen te vervallen. In plaats daarvan mogen bestaande huisvestingssystemen met ingang van 1 januari 2022 vanaf een bepaalde ouderdom niet meer worden toegepast als ze niet aan de op dat moment geldende emissie-eisen voldoen. Voor de rundveehouderij betreft het huisvestingssystemen waarvoor (meer dan) 20 jaar geleden vergunning is verleend of een melding is gedaan, voor de varkens-, geiten- en pluimveehouderij gaat het om huisvestingssystemen waarvoor dat (meer dan) 15 jaar geleden is gebeurd. Inmiddels zijn ook uitzonderingen opgenomen voor bedrijven die tijdelijk dan wel permanent een gelijkwaardige reductie wensen te behalen door het evenredig met het geëiste reductiepercentage houden van minder dieren.

Varkens en melkkoeien vormen de twee diercategorieën met de belangrijkste bijdrage aan de ammoniakemissie in Noord-Brabant.

Varkens

Voor varkens is de provinciale emissie-eis vanaf 2010 85% reductie ten opzichte van een traditionele stal (overige huisvestingssystemen). Deze eisen zijn stringenter dan in de rest van Nederland, m.u.v. Limburg waar dezelfde eisen gelden. Die zijn tot op heden alleen te realiseren via luchtwassers, op één uitzondering na (gekoelde mestpan voor kraamzeugen). Voor biologische varkens zijn de eisen minder strikt; daar geldt 40% reductie. Voor biologische varkens gelden geen reductie-eisen op nationaal niveau.

Melkkoeien

Er geldt geen ontheffing voor systemen met vaste mest. Wel is er sinds 2020 een uitzondering voor de aanpassing van bestaande huisvestingssystemen opgenomen voor veehouderijen met een natuurinclusieve bedrijfsvoering, voor nieuw te bouwen stallen geldt alleen een uitzondering voor een vrijloopstal.

Op dit moment geldt een gemiddelde reductie van 46% (RAV-emissiefactor 7) voor bedrijven met en zonder beweiding, m.u.v. permanente opstalling in stallen met mechanische ventilatie; daarvoor geldt 60% reductie oftewel een maximale RAV-emissiefactor 5,1. De huidige eisen, die gelden vanaf

2017, zijn stringenter dan de sinds 2018 vanuit het nationale beleid geldende emissiereductie-eis van 34% (RAV-emissiefactor 8,6) voor melkveestallen op bedrijven met en zonder beweiding. Er zijn in 2017 enkele verdere aanscherpingen van de normstelling opgenomen vanaf 2024 en 2028, die nog steeds van toepassing zijn (zie bijlage VI van de Omgevingsverordening Noord-Brabant voorheen bijlage 2 in de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant, 2022).

Wijzigingen in 2020

In 2020 is door Provinciale Staten de Wijziging Interim omgevingsverordening vastgesteld. De oorspronkelijke eisen uit 2017 zijn nog steeds grotendeels van kracht, maar zijn deels getemporeerd:

- De ingangsdatum waarop veehouders met verouderde huisvestingssystemen uiterlijk moeten voldoen aan de nieuwe emissie-eisen is gesteld op 1-1-2024;
- De oorspronkelijke aanscherping van de emissie-eisen voor melkkoeien tussen 1-1-2020 en 31-12-2023 heeft niet plaatsgevonden; de eisen vanaf 2017 blijven tot en met 2023 van kracht;
- De emissie-eisen gelden gemiddeld per bedrijf in plaats van per stal. Oftewel boeren kunnen intern salderen. Een oudere stal met een lagere (of geen) emissiereductie dan vereist mag blijven staan indien bij een nieuwe stal dusdanige emissiearme maatregelen worden getroffen dat het bedrijf gemiddeld aan de emissie-eisen voldoet;
- Er is een uitzondering voor natuurinclusieve veehouderij opgenomen;
- De eisen gelden niet meer voor kleine aantallen dieren.

Wijzigingen in 2023 en 2024

In 2023 is door Provinciale Staten een Wijziging Interim omgevingsverordening vastgesteld. De oorspronkelijke eisen uit 2017 zijn nog steeds grotendeels van kracht, maar zijn deels getemporeerd:

- De ingangsdatum waarop veehouders met verouderde huisvestingssystemen uiterlijk moeten voldoen aan de nieuwe emissie-eisen is gesteld op 1-7-2024;
- De oorspronkelijke aanscherping van de emissie-eisen voor melkkoeien en andere categorieën tussen 1-1-2020 en 31-12-2023 heeft niet plaatsgevonden; de eisen vanaf 2017 blijven tot en met 1-7-24 van kracht;

In 2023 is door Provinciale Staten besloten dat met inwerkingtreding van de Omgevingsverordening per 1-1-24:

- De ingangsdatum waarop verouderde huisvestingssystemen voor de diercategorieën melk- en kalfkoeien, vrouwelijk jongvee tot 2 jaar en vleeskalveren (HA1, HA2 en HA3) uiterlijk moeten voldoen aan de emissie-eisen is gesteld op 1-1-2026 (de aanscherping van de eisen is niet gewijzigd).

Hoe wordt het beleidsinstrument in de KEV meegenomen?

In de KEV is rekening gehouden met de aandelen en emissiefactoren van stalsystemen in Noord-Brabant ten opzichte van de rest van Nederland.

Bij melkvee is het geraamde aandeel emissiearme stalsystemen om twee redenen lager dan in de KEV2022. Ten eerste is er nu veel onzekerheid over de werking van emissiearme stallen op basis van vloer- en kelderaanpassingen bij melkvee, wat zorgt voor een beperkte vernieuwing van melkveestallen. Ten tweede is de ingangsdatum waarop verouderde huisvestingssystemen voor melk- en kalfkoeien, jongvee en vleeskalveren in Noord-Brabant moeten voldoen aan de strengere emissie-eisen uitgesteld naar 1 januari 2026. Zie Cals et al. (2024) voor meer detail.

Referenties

Cals, T. C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk, G. Velthof (2024), *Raming van luchtmissies uit de landbouw in 2030 en 2035, met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwrapingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025*. WEnR rapport, Wageningen.

Subsidieregeling Circulaire mestverwerking Gelderland

Naam instrument: Subsidieregeling Circulaire mestverwerking Gelderland

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

De subsidieregeling Circulaire mestverwerking is voor veehouderijen in de provincie Gelderland. Veehouderijen kunnen subsidie aanvragen voor het aanpassen van stalvloeren inclusief apparatuur voor het verzamelen van mest voor 60% van de subsidiabele kosten. Ook kan subsidie aangevraagd worden voor de plaatsing van een stikstofstripper en een mestscheider voor 80% van de subsidiabele kosten.

De provincie Gelderland heeft in 2023 in totaal 6,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor deze subsidieregeling. Het gehele budget is gegund. In totaal zijn er 30 aanvragen verleend tussen juli 2023 en november 2023. Hierbij is het niet bekend om welk type maatregelen het gaat.

Bedrijven kunnen voor zowel deze regeling als voor de SDE++ subsidie aanvragen. De subsidieregeling circulaire mestverwerking subsidieert geen mestvergisting.

Het instrument wordt gezien als vastgesteld beleid. Het effect van het instrument is waarschijnlijk (te) beperkt in omvang. Het effect is meegenomen bij de vaststelling van de uitgangspunten voor de berekeningen door de WUR/WEnR (Cals et al., 2024).

Referenties

Cals, T. C. van Bruggen, J. Huijsmans, L. Vissers, J. Vonk, G. Velthof (2024), *Raming van luchtmissies uit de landbouw in 2030 en 2035, met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtkwaliteit 2025*, WEnR rapport, Wageningen.

Gedeputeerde Staten van Gelderland (2023), '2e wijziging Regels Subsidieverlening 2023', Gedeputeerde Staten van Gelderland; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2023-3135.html>.

Provincie Gelderland (2024), Persoonlijke communicatie, 28 april 2024.

7.59 Toelating uit dierlijke mest herwonnen stikstofhoudende meststoffen (RENURE)

Naam: Toelating uit dierlijke mest herwonnen stikstofhoudende meststoffen (RENURE)

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

De Europese Commissie heeft een conceptvoorstel gepubliceerd om bepaalde producten die uit dierlijke mest zijn gewonnen toe te laten als meststof. Het was mogelijk om van 19 april tot 17 mei 2024 op dit voorstel feedback te leveren. Als deze meststof (RENURE) uit dierlijke mest aan bepaalde criteria voldoet, dan wordt deze in het kader van de Nitraatrichtlijn niet meer als dierlijke mest gezien, maar als kunstmest. Dit betekent dat deze meststof bovenop de norm voor dierlijke mest (170 kg stikstof per hectare na het vervallen van de derogatie) kan worden toegediend. De totale hoeveelheid werkzame stikstof (uit dierlijke mest, kunstmest en RENURE) mag de stikstofgebruiksnorm niet overschrijden. De voorgestelde criteria betreffen onder andere een minimumpercentage van 90% minerale stikstof ten opzichte van de totaal aanwezige stikstof, en maxima aan de hoeveelheid zware metalen.

Omdat het een ontwerpvoorstel tot het wijzigen van een Europese richtlijn betreft wordt gezien als geagendeerd beleid. Het is namelijk niet zeker wanneer de Commissie met een definitief voorstel komt. Wanneer dit voorstel is aangenomen moet het ook nog door lidstaten in nationale wetgeving wordt omgezet.

Voor het inschatten van het effect van RENURE op de emissies van broeikasgassen en luchtverontreinigende stoffen is vooral van belang in welke mate hierdoor de druk op de mestmarkt afneemt. RENURE zou dan kunnen leiden tot minder krimp van de melkveestapel, met hogere emissies als gevolg.

Omdat het opbouwen van de productiecapaciteit voor RENURE tijd zal kosten en aanzienlijke investeringen vereist is niet aannemelijk dat hierdoor de toenemende druk op de mestmarkt door het verlies van de derogatie volledig zal worden opgelost. Ook overlapt deze maatregel deels met de geagendeerde maatregel 'nieuwe derogatie' (beide maatregelen zullen tot minder druk op de mestmarkt en dus minder krimp van de melkveestapel leiden, waarbij het effect niet volledig additief is). We gaan daarom in de ramingen uit van een gecombineerd effect van deze twee maatregelen van een toename van de broeikasgasemissie van minimaal 0,2 en maximaal 1,5 megaton CO₂-equivalenten per jaar (zie verdere toelichting bij maatregelen Hoofdlijnenakkoord). Voor ammoniak is het gecombineerde effect van deze twee maatregelen een toename van 1,8 tot maximaal 8,5 kiloton ammoniak per jaar ten opzichte van de emissie bij vastgesteld en voorgenomen beleid. Zie verdere toelichting bij maatregelen Hoofdlijnenakkoord.

Voor het inschatten van de effecten van toelating van RENURE op de emissie van ammoniak is ook van belang wat de ammoniakemissie is bij toediening van RENURE-producten (ten opzichte van kunstmest). Er is een grote onzekerheid in de ammoniakemissiefactor bij gebruik op landbouwgronden van kunstmestvervangers in vergelijking tot die van kunstmeststoffen (Velthof 2021). Dit is

mede afhankelijk van de bodemeigenschappen en wijze van toediening. Volgens het voorstel van de EC moeten landen wel eisen stellen aan de wijze van toediening om ammoniakemissie te beperken. Dit kan bijvoorbeeld door het in de bodem brengen verplicht te stellen. Verder ontstaat bij de scheiding van mest ook een dikke fractie, die rijk is aan organische stof, fosfaat en organische stikstof. De dikke fractie bevat minder ammoniakale stikstof dan de vloeibare fractie en drijfmest, maar het aandeel is niet te verwaarlozen. Deze dikke fractie mag volgens de huidige regels op grasland oppervlakkig worden aangewend. De ammoniakemissie hieruit kan aanzienlijk zijn. Het is echter waarschijnlijker dat deze dikke fractie wordt geëxporteerd. Door deze onzekerheden is bij de inschatting van het effect van RENURE op de ammoniakemissie geen rekening gehouden met mogelijk hogere uitrijemissies bij gebruik van RENURE of emissies bij gebruik van de dikke fractie.

Referenties

Velthof, G.L., P.A.I Ehlert en O.F. Schoumans, 2021. *Ammoniak- en broeikasgasemissies bij toepassing van kunstmestvervangers; een quickscan*, Wageningen: Wageningen Environmental Research, Rapport 312 <https://edepot.wur.nl/556871>.

7.6o Versnellingsaanpak zandprovincies en veehouderijsectoren

Naam instrument: Versnellingsaanpak zandprovincies en veehouderijsectoren

Sector: Landbouw

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

In 2023 zijn de zandprovincies met een hoge veedichtheid een programma begonnen om innovatie in de veehouderij te versterken. De doelstellingen zijn (Drenthe et al 2023):

- Ontwikkelen van doorbraaktechnologieën die met technische universiteiten worden ontwikkeld en getest.
- Met sensoren realtime de effecten van emissiereducerende maatregelen meten, als basis voor een nieuw stelsel van vergunningverlening en handhaving.
- combinatie van stalinnovatie met mestverwaarding, waarbij groen gas voor het verdienmodel moet zorgen.
- Gerichte inzet van meststoffen op basis van bodembehoefte en waterkwaliteit (kunstmestvervangers), en de verdere ontwikkeling van een sluitende stoffenbalans.

Daarin zijn er drie sporen met pilots en onderzoeksprojecten: 1) Sensoren en real time meten van (nieuwe) emissie reducerende maatregelen 2) Monovergisting en mestverwaarding 3) Bemesten in balans.

Daarvoor vroegen de provincies in maart 2023 bij het Rijk circa 27 miljoen euro aan, waarvan 7,5 miljoen euro in het eerste half jaar van 2023. In 2023 is een Specifieke Uitkering 'Versnellingsaanpak zandprovincies en veehouderijsectoren' (SiSa LNV L28) aan Gelderland verstrekt van enkele miljoenen euro. Drenthe, Noord-Brabant, Limburg, Overijssel en Utrecht ontvingen (nog) geen specifieke uitkering in 2023.

In 2024 zijn ook de andere zes provincies aangesloten onder de vlag 'Versnellingsaanpak Emissie-arme Landbouw' en is er een convenant gesloten tussen Rijk, provincies en sectorpartijen (Convenant Regieorgaan Versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij). Er is in maart 2024 ook een update van die koersnotitie gepubliceerd (Regieorgaan 2024). Daarmee geeft het convenant ook verdere invulling aan de aanbevelingen kwartiermaker Tijssens (2022) over versnellen van innovatie.

Het effect is niet eigenstandig te kwantificeren in de KEV 2024, maar draagt bij aan de ontwikkeling van nieuwe technieken waarvoor eventueel in een latere fase (subsidie)regelingen voor worden vastgesteld om tot implementatie te komen.

Referenties

LNV (2023), *Convenant Regieorgaan Versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij*, Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden 2023, 34169; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2023-34169.html>.

Provincie Drenthe et al (2023), *Versnellingsaanpak zandprovincies & veehouderijsectoren*, Drenthe via <https://edepot.wur.nl/591096>.

Tijssens R. (2022), *Versnellen van innovatie voor een toekomstbestendig agrarisch Nederland*, Eindrapport kwartiermaker; <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-of9b5270dd955aaa39ccc96190cc16493b52f700/pdf>.

Regieorgaan (2024), *Update Koersnotitie (2024): Versnellingsaanpak Emissiearme Landbouw*; <https://edepot.wur.nl/654668>.

8 Factsheets beleidsinstrumenten

Landgebruik

8.1 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Naam instrument: Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze interventie bouwt voort op het bestaande Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) en het werk van groepen van boeren en andere grondbeheerders (collectieven). Hiermee wordt het gebruik van landbouwproductiemethodes gestimuleerd die een gunstig effect hebben op het klimaat, het landschap en de kenmerken daarvan, de natuurlijke hulpbronnen, de bodem, water en biodiversiteit. Er wordt ingezet op de optimalisatie van beheer in de bestaande leefgebieden: open grasland (prioriteit weide- en watervogels), open akker (voldoende habitat voor akersoorten), dooradering (onder andere landschapselementen) en komt er extra inzet voor water en klimaatmaatregelen. Door bovengenoemde extra inzet zal het ANLb in de komende GLB groeien van 110.000 naar 135.000 ha.

De leefgebieden en de categorieën worden door de provincies begrensd in het Natuurbeheerplan. Hierin beschrijven de provincies de gebieden waar beheerders subsidie kunnen krijgen voor de ontwikkeling van natuur, natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschap. De leefgebieden zijn allen begrensd door middel van een gebiedsgerichte aanpak. De beheeractiviteiten die worden uitgevoerd in een agrarisch leefgebied hebben een functie, bijvoorbeeld het creëren van foerageergebieden, of het optimaliseren van voortplantingsmogelijkheden. Voor de categorie water gelden andere beheerfuncties, zoals waterberging of bufferzones. De ANLb activiteiten kunnen een relatie hebben met GLMC8 (4% van het bouwland niet-productief laten). Voor wat dit betekent voor de voorwaarden, wordt u verwezen naar de site van RVO.

Fungerende details

Over de gehele periode gaat het om een budget van ca. 924 miljoen euro, waarvan 60% afkomstig is van cofinanciering door de provincies.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. Hoewel verschillende maatregelen, zoals de aanleg van landschapselementen zoals houtwallen naast een bijdrage aan biodiversiteit ook kunnen leiden tot meer vastlegging van koolstof, is het op dit moment niet mogelijk om het effect van dit soort elementen expliciet te kwantificeren in de landgebruiksraming. Het instrumentarium is hiervoor niet geschikt. Wel wordt, vanuit de Taakgroep LULUCF van de Emissieregistratie, onderzocht hoe landschapselementen in de ramingen kunnen worden meegenomen. Om rekening te houden met deze onzekerheid is ervoor gekozen om het potentiële effect van landschapselementen op te nemen in de onzekerheidsbandbreedte. Hierbij is uitgegaan van een behoudende groei van landschapselementen, gebaseerd op

de studie van Lesschen et al. (2023). Uitgaande van 40% realisatie van het doel van het aanvalsplan landschap, dat streeft naar 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in komt dit uit op een bandbreedte van 0 – 0,06 Mton CO₂-equivalenten. Voor meer informatie, zie Van Baren et al. (2024).

Referenties

Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.

Lesschen, J.P., Arets, E., van Baren, S., Gonzalez-Martinez, A., Jongeneel, R., Reijs, J., Selten, M., Slier, T., Vellinga, T. & Vissers, L. (2023), *Beleidsscenario's voor klimaatmitigatie in landbouw en landgebruik: resultaten voor de AFOLU-sector in 2035*, Wageningen: Wageningen University & Research; <https://edepot.wur.nl/630137>.

RVO (2024). 'Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/anlb>.

8.2 DAW - Verbeterde Kennis Verspreiding (VKV)

Naam instrument: DAW - Verbeterde Kennis Verspreiding (VKV)

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is een programmatische aanpak van een grote kwaliteits- en ruimtelijke opgave in het landelijk gebied. Het doel is voldoende chemisch schoon en ecologisch gezond water voor duurzaam gebruik in toekomstbestendige landbouw.

Vanuit het NPL is er in 2021 een Verbeterde Kennis Verspreiding (VKV) aan DAW toegevoegd met als doel kennisverspreiding gericht op verbetering van de bodemkwaliteit, koolstofvastlegging en duurzaam bodembeheer.

Hieraan wordt invulling gegeven door Bodemteams (ca. 100 bodemadviseurs die kennis uitwisselen en boeren advies geven), proefboerderijen (ca. 30), excursies en bijeenkomsten voor de praktijk. In 2024 wordt het onderdeel VKV binnen DAW geëvalueerd.

Opmerking: het is onduidelijk hoe het DAW-VkV past binnen LULUCF. Kennisverspreiding en ervaringen opdoen met maatregelen die gunstig zijn voor bodem, water en klimaat zal een positieve invloed hebben op bijvoorbeeld een toename van bodemkoolstof en gewas-keuzes. Ook kan het leiden tot meer inzet van vlinderbloemigen in het bouwplan en daardoor tot minder inzet van kunstmest. Het is op dit moment moeilijk de bijdrage te kwantificeren.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Bij een succesvolle pilot is daarnaast mogelijk nog additioneel beleid nodig voor opschaling.

8.3 Fonds voor bos op rijksgronden

Naam instrument: Fonds voor bos op rijksgronden

Sector: Landgebruik

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het fonds om bosaanleg op rijksgronden mogelijk te maken wordt beheerd en mede uitgevoerd door Staatsbosbeheer, maar is ook beschikbaar voor andere rijkspartijen. Uit het fonds kan zowel bosaanleg als spontane bosontwikkeling gefinancierd worden.

Voorlopige budgetinformatie

Totaal 11,8 miljoen euro beschikbaar, waarvan minimaal 90% (10,62 miljoen euro) voor realisatie. Maximale vergoeding = 20 duizend euro/ha. Vanaf 2023 is dit bedrag opgehoogd naar 23k euro/ha. Voor spontane bosontwikkeling geldt een maximum van 5 duizend euro/ha.

Toelichting op doorrekening

In de raming wordt gebruik gemaakt van de analyse van Van Bussel & Van Hinsberg (2024) als onderdeel van het programma Monitoring en Evaluatie Stikstofreductie en Natuurverbetering. Bosaanleg op rijksgronden is ook onderdeel van deze analyse, via de ambitiebeheerkaarten van de provincies. De resultaten van deze analyse zijn gebruikt in het bepalen van de arealen bosuitbreiding (zie Van Baren et al. 2024 voor meer informatie).

Referenties

- Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.
- Van Bussel, L.G.J. & van Hinsberg, A. (2024), *Verwachte effecten van voorgenomen natuur- en stikstofbronmaatregelen op de toestand van de natuur: Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving; <https://www.pbl.nl/system/files/document/2024-02/pbl-2024-verwachte-effecten-van-voorgenomen-natuur-en-stikstofbronmaatregelen-op-natuur-5292.pdf>.

8.4 GLB Pilots

Naam instrument: GLB Pilots

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

GLB Pilots tot eind 2025 (oud GLB): De 6 veenweidepilots onderzoeken of en hoe beheermaatregelen in het GLB bij kunnen dragen aan reductie CO₂-emissie in veenweidegebieden. In de provincies Friesland, Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht en in Noordwest Overijssel zijn deze pilots in uitvoering of bijna afgerond. Bijvoorbeeld HAKLAM (hoog als het kan, laag als het moet), greppelinfiltratie, verlengen plasdras en geringe drooglegging in combinatie met greppelinfiltratie zijn uitgebreid onderzocht op de effecten op het melkveehouderijbedrijf. In 2025 worden de GLB-pilots geëvalueerd.

Voorlopige budgetinformatie

Er zijn minder aanvragen ingediend dan er opengesteld budget was (5,3 miljoen euro). Het aangevraagde budget was 4,16 miljoen euro en bestaat voor 50% uit GLB-POP3 middelen en 50% middelen uit Klimaatakkoord. Er bleef ca. 1 miljoen euro over (50/50).

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Bij een succesvolle pilot is daarnaast mogelijk nog additioneel beleid nodig voor opschaling.

8.5 GLB-NSP samenwerkingsmaatregel veenweide en overgangsgebieden N2000

Naam instrument: GLB-NSP samenwerkingsmaatregel veenweide en overgangsgebieden N2000

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In de regeling samenwerking in veenweiden en overgangsgebieden Natura 2000 is een jaarlijkse vergoeding mogelijk voor geringe drooglegging (max. 40, 30 of 20 cm) en voor aanleg waterinfiltratiesysteem en digitale grondwaterpeilbuizen op veengrond in de provincies Fryslan, Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht en in Noordwest Overijssel en midden Groningen. Daarnaast kunnen melkveehouderijbedrijven meedoen met de optie extensivering, die ook in en rond stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden mogelijk is.

In en rond stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden kunnen melkveehouderijbedrijven een jaarlijkse vergoeding krijgen bij extensivering naar 150 kg stikstofdierexcretie per hectare per bedrijf of naar 100 kg stikstofdierexcretie per hectare per bedrijf.

Fungerende details

Het budget bij de eerste openstelling (van 1 mei tot en met 31 mei 2024) is:

- categorie veenweide: 37,5 miljoen euro;
- categorie overgangsgebieden Natura 2000: 105 miljoen euro.

Er komen nog meerdere openstellingen. Totale budget is 397 miljoen euro.

Voorlopige budgetinformatie

37,5 miljoen euro

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. De effecten van deze maatregel op broeikasgasemissies zijn onzeker zonder aanvullende informatie over het type vergoedingen en de bijbehorende maatregelen waar deelnemers voor kiezen. In oktober en november zal meer bekend worden over de eerste ronde van toekenningen. Ondertussen is wel bekend geworden dat zich veel geïnteresseerden hebben gemeld en dat het budget van regeling is overtekend. Het gaat om 190 deelnemers voor de categorie veenweide met circa 8.000 hectare grond (waarvan 6.500 hectare veengrond). Deze deelnemers komen uit veertien samenwerkingsverbanden uit Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Overijssel en Groningen. Voor de categorie Overgangsgebieden zijn aanvragen gedaan door 27 samenwerkingsverbanden, die optellen tot 170 deelnemers en circa 17.500 hectare grond. De samenwerkingsverbanden komen uit Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg. Dit komt neer op 170 deelnemers en bijna 17.500 hectare.

Referenties

LVVN (2024), *Antwoorden op Kamervragen over regeling Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur;

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/09/23/beantwoording-kamervragen-over-de-regeling-samenwerking-in-veenweidegebieden-en-natura-2000-overganggebieden>.

8.6 Grondgebonden eco-regeling voor klimaat en leefomgeving

Naam instrument: Grondgebonden eco-regeling voor klimaat en leefomgeving

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Agrariërs die zorgen voor het landschap en ecosysteemdiensten leveren, worden daarvoor beloond. Zij kunnen kiezen uit een lijst met eco-activiteiten die positief bijdragen aan biodiversiteit, landschap, kwaliteit van water, lucht en bodem en het klimaat. Hoe meer eco-activiteiten een boer onderneemt, hoe hoger de vergoeding. De eco-regeling draagt eraan bij dat boeren beloond worden voor het beheren van het landschap. Er is een lijst met eco-activiteiten waaruit boeren kunnen kiezen. In 2023 zijn 22 eco-activiteiten opengesteld, in de komende jaren zal de lijst steeds worden bijgesteld en zullen de mogelijkheden toenemen. Een boer kiest activiteiten die passen bij de bedrijfsvoering of individuele interesses. Hoe meer iemand doet, hoe hoger de beloning.

Om mee te doen aan de eco-regeling, moet het totaal aan eco-activiteiten dat een boer kiest evenwichtig aan alle doelen bijdragen. Iedere activiteit levert punten op en bij voldoende punten op alle doelen voldoet een landbouwer aan de zogenaamde instapeis. Iedere eco-activiteit heeft daarnaast een bepaalde waarde. Deze is gebaseerd op kosten die een boer moet maken (inclusief de inspanning) om de activiteit uit te voeren, gederfde inkomsten en soms ook het grote belang van een eco-activiteit voor natuur en milieu. De opgetelde waarde van de uitgevoerde eco-activiteiten, bepaalt voor welke premie (goud, zilver of brons) een boer in aanmerking komt.

Fungerende details

De ecoregeling wordt jaarlijks bijgesteld en opnieuw opengesteld. Met name bijdrage aan doelen op het gebied van klimaatmitigatie en -adaptatie, verbetering van de bodem, vermindering van ammoniakemissies en vergroting van het bosareaal. Voor de periode 2023-2027 is ca. 963.000.000 euro beschikbaar (EU-geld).

Afhankelijk van de inspanning, komt een boer in aanmerking voor een van de volgende eco-premies:

- Brons: 60 euro per hectare;
- Zilver: 100 euro per hectare;
- Goud: 200 euro per hectare.

Deze bedragen zijn onder voorbehoud. Onder andere op basis van deelnamebereidheid kunnen deze aangepast worden.

Voorlopige budgetinformatie

Budget wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Voor 2024 is € 152.000.000 beschikbaar. Mogelijk wordt dit nog aangevuld met nationale financiering.

Toelichting op doorrekening

In tegenstelling tot de KEV 2022 en KEV 2023 is er dit jaar, na afstemming met experts van de WUR, besloten om het effect van de eco-regeling niet te kwantificeren. In de afgelopen ramingen was sprake van een grove inschatting van 0,2-0,5 megaton CO₂-equivalenten, gebaseerd op de optelling van maatregelen die zouden kunnen leiden tot een hogere koolstofvastlegging zoals vergroting van permanent grasland, toepassen van vanggewassen/groenbemesters en toepassing van rustgewassen. Toen werd ook al aangegeven dit effect erg onzeker is omdat het onbekend was hoeveel agrariërs (en met welk areaal) de verschillende maatregelen gaan toepassen en wat er na 2027 met de regeling en de bijbehorende maatregelen zal gebeuren. Als beheer namelijk na enkele jaren niet wordt voortgezet kan de eerder vastgelegde koolstof ook weer vrijkomen. Hoewel dit jaar de deelnemersaantallen en maatregelkeuze van de eerste ronde van de eco-regeling bekend zijn, blijft een belangrijk onzekerheid dat informatie ontbreekt over de additionaliteit van maatregelen; werden de maatregelen in het verleden al toegepast of is er sprake van daalwerkelijke (landgebruiks-) verandering? Dit heeft een grote invloed op het uiteindelijke effect van de maatregelen. Dezelfde overweging geldt voor maatregelen die effect hebben op de emissie van lachgas, zoals de inzet van stikstofbinders en het mogelijke veranderende organische stofgehalte in de bodem.

8.7 Hernieuwde pachtwet

Naam instrument: Hernieuwde pachtwet

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De huidige pachtwetgeving kent meerdere knelpunten (Kamerstuk 27924, nr. 73). De pachtwetgeving is bedoeld om het kader te geven waarmee pachters beschikking kunnen krijgen over grond zonder onmiddellijk deze grond te moeten aankopen. Echter, mede door de systematiek van de huidige pachtwetgeving betreft meer dan 90% van de nieuwe pachtcontracten kortlopende geliberaliseerde pachtcontracten. Deze kortlopende pachtcontracten leveren agrarische ondernemers te weinig zekerheid op en kennen vaak relatief hoge pachtprizen. Kortlopende pacht is daarmee veelal een ongeschikte basis voor een gezond landbouwbedrijf. Verder bevat de kortlopende pacht weinig prikkels voor duurzaam bodembeheer voor de pachter. In de praktijk zal een pachter zijn schaarse middelen niet met prioriteit inzetten voor het investeren in de kwaliteit van landbouwgrond die hij wellicht over een (paar) jaar weer kwijt is. De ervaring leert dat een aantal verpachters deze investeringen niet op zich neemt. Hoe langer de pachtrelatie is, hoe meer het in het belang van de pachter is om goed voor de bodem te zorgen.

Hernieuwde pachtwetgeving zal gericht zijn op meer langjarige pacht en op meer mogelijkheden voor het faciliteren van duurzame landbouw en instandhouding of verbetering van de bodemkwaliteit. De inzet vanuit LNV is om samen met veldpartijen tot een gezamenlijk akkoord te komen.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen, omdat de uitwerking nog in ontwikkeling is.

Referenties

LNV (2019), *Pachtbeleid*, Kamerstuk 27924, nr. 73, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27924-73.html>.

8.8 Impulsgelden

Naam instrument: Impulsgelden

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het klimaatakkoord is afgesproken dat 100 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld ten behoeve van de emissiereductie in veenweidegebieden. De beschikbare middelen, gelabeld als impulsgelden, zijn verdeeld over de zes veenweideprovincies. Doel is dat met deze middelen ook in de opbouwfase al concrete stappen tot het tegengaan van bodemdaling en reductie van CO₂-emissies worden gezet. Het doel is om met deze middelen het gebiedsproces te ondersteunen en op gang te helpen. Het geld wordt ingezet voor watermaatregelen en het opkopen van bedrijven, bedrijven verplaatsen, kavelruil en extensivering.

Fungerende details

100 miljoen euro is verdeeld over de 6 veenweideprovincies:

- Fryslân en Zuid-Holland: elk 22 miljoen euro
- Utrecht en Noord-Holland: elk 18 miljoen euro
- Overijssel: 15 miljoen euro
- Groningen: 5 miljoen euro

Voorlopige budgetinformatie

100 miljoen euro

Toelichting op doorrekening

Deels meegenomen. Hoewel de exacte besteding van de Impulsgelden niet bekend was, zijn de Regionale Veenweide strategieën geanalyseerd op hun fase van uitvoering, concreetheid en beschikbaarheid van financiering (incl. vanuit de Impulsgelden). In het factsheet [Regionale Veenweide strategieën](#) wordt dit nader toegelicht.

8.9 Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP)

Naam instrument: Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP)

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Pilots en onderzoeksmiddelen vanuit het programma Veenweiden zijn ingezet in het IBP-VP (Overijssel, Friesland, Hollands-Utrechts veenweidegebied en Amsterdam Wetlands) a 10,8 miljoen euro en ten behoeve van de Regiodeal Bodemdaling. In de aanpak van het programma IBPVP staan de opgaven vanuit de gebieden centraal. Het programma vat deze opgaven samen in 4 types: verduurzaming landbouw gericht op bodem en water, natuur en samenleving, veedichte gebieden en veenweidegebieden. De gebieden gaan in de praktijk aan de slag met interbestuurlijk samenwerken en werken aan de opgaven op basis van een gezamenlijk opgesteld gebiedsplan. Het landelijk programma faciliteert de gebieden op hun expertisegebied, vooral vraaggericht. Dit doet het programma met kennis en onderzoek, het delen van leerervaringen via werkplaatsen (Community of Practice), het bieden van experimenteerruimte rond wetgeving en een financiële bijdrage voor uitvoering van het gebiedsplan vanuit de Rijksoverheid.

Voorlopige budgetinformatie

Er is 10,8 miljoen euro in de pilots IBP-VP geïnvesteerd.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Bij een succesvolle pilot is mogelijk nog additioneel beleid nodig voor opschaling.

8.10 Klimaatvelop 2018

Naam instrument: Klimaatvelop 2018

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vanuit de middelen uit de Klimaatvelop 2018 en 2019 is het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide (NOBV) gestart. Het onderzoeksprogramma maakt gebruik van kennis bij vier universiteiten en kennisinstelling Deltares en wordt begeleid vanuit de STOWA. In het programma worden pilots uitgevoerd en op diverse manieren de bodemdaling en het effect van maatregelen gemeten. In 2018 is 1 miljoen euro naar het NOBV gegaan. Ook is 2,2 miljoen euro gebruikt voor het project Klimaatslim Boeren op Veen.

Voorlopige budgetinformatie

Budget was 3,2 miljoen euro voor veenweide. Daarvan 1 miljoen euro voor NOBV. 2,2 miljoen euro voor Klimaatslim Boeren Op Veen.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Wel vindt er regelmatig afstemming plaats tussen de NOBV en de Taakgroep LULUCF van de Emissieregistratie, over de methodologie voor het bepalen van emissies uit veenweidegebieden (zie voor meer informatie Van Baren et al. 2024).

Referenties

Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.

8.11 MMIP B4 Verhogen vastleggen koolstof in Bos & Natuur

Naam instrument: MMIP B4 Verhogen vastleggen koolstof in Bos & Natuur

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vanaf 2019 zijn de kennispilots Klimaat Klimaat Klimaat bos en natuurbeheer uitgevoerd. De huidige kennisprogrammering op basis van de MMIP is een vervolg hiervan en loopt van 2023 tot en met 2026. Vanaf 2024 is de MMIP ondergebracht in de Kennis- en Innovatie Agenda (KIA), en valt onder programma 1C (deelprogramma nature based solutions voor klimaatmitigatie en -adaptatie).

Onderzoeksprojecten die uitgevoerd worden binnen deze kennisprogrammering:

- Actualiseren kengetallen m.b.t. klimaatmitigatiecapaciteit van diverse maatregelen in natuurgebieden;
- Ontsluiten databases ten behoeve van kengetallen en monitoring;
- Ontsluiten kennis: gereedschapskist klimaat klimaat bosbeheer + communicatie algemeen;
- Routekaarten aanpak omgevingsfactoren;
- Vitale Bosbodems;
- Aanvullende boomsoorten t.b.v. revitalisering;
- Inventarisatie data van autochtone bomen en struiken;
- Kleinschalig klimaat klimaat bosbeheer;
- Revitalisering en houtoogst;
- Kengetallen klimaatmitigatie capaciteit van open wateren en kwelders;
- Nulmeting en eerste effectrapportages en analyse pilots klimaat klimaat bos- en natuurbeheer;
- Praktijkgericht onderzoek naar hoogwaardig houtgebruik.

Voorlopige budgetinformatie

Budget: 786,1 duizend euro (2023-2026).

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Zie het factsheet [Onderzoeksprogramma NOBV](#) voor aanvullende informatie. N.B. In 2023 is de Klimaatvelop 2019 van Bomen, Bos, Natuur onderdeel gemaakt van deze MMIP.

8.12 Monitoringssystematiek veenweidemaatregelen

Naam instrument: Monitoringssystematiek veenweidemaatregelen

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vanuit het programma Veenweiden is de monitoringssystematiek voor veenweide-maatregelen opgesteld en heeft geresulteerd in de rapportage over SOMERS. De tabellen behorende bij SOMERS 1.0 bevatten de rekenregels waarmee gebieden en percelen door kunnen rekenen wat naar inschatting het effect (met bandbreedte) van een maatregel is. De maatregelen peilverhoging, onderwaterdrainage en drukdrainage kunnen nu doorgerekend worden bij verschillende archetypen veengrond, perceelsbreedte, kwel/wegzijging en referentiepeilen.

SOMERS is doorontwikkeld naar SOMERS 2.0

In 2024 zijn de eerste resultaten van de monitoring (2016 - 2022) bekend geworden - berekend met SOMERS 2.0 - en deze resultaten zullen door het NOBV worden gepubliceerd.

Voorlopige budgetinformatie

Het budget hiervoor zit in het NOBV.

Toelichting op doorrekening

SOMERS wordt ingezet in de raming voor de berekening van de effecten van veenweidemaatregelen. In het achtergronddocument bij deze raming wordt dit nader toegelicht (zie Van Baren et al. 2024).

Referenties

Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.

8.13 Nationale Eiwit Strategie (NES) en Bean Deal

Naam instrument: Nationale Eiwit Strategie (NES) en Bean Deal

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Anders

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het algemene doel van de NES is om te zorgen voor een vergroot aanbod van alternatieve en plantaardige eiwitten en daarmee de zelfvoorzieningsgraad van Nederland en Europa binnen vijf tot tien jaar te vergroten. Met stakeholders uit de gehele eiwitketen is daarvoor inzet langs een vijftal sporen afgesproken: I) de teelt van eiwitrijke gewassen voor humane consumptie (Bean Deal), II) het ontwikkelen van alternatieve eiwitten voor humane en dierlijke consumptie, III) het vergroten van de benutting van insecten, en IV) een vergrote inzet van reststromen. Deze vier sporen sluiten aan bij de inzet op kringlooplandbouw, bij de kansen die Nederlandse gewassen bieden en bij de koploperpositie van de Nederlandse agrofoodsector in het ontwikkelen van alternatieven. Het vijfde spoor is gericht op een verschuiving van de balans tussen dierlijke en plantaardige eiwitconsumptie passend bij de Schijf van Vijf. Dit spoor sluit aan bij de afspraken uit het Klimaatakkoord en draagt bovendien bij aan een gezonder eetpatroon.

De teelt van gewassen zoals vlinderbloemigen (een rustgewas) dragen ook bij aan een minder intensieve belasting van de bodem, vergeleken met rooigewassen. Daarnaast binden deze gewassen stikstof, wat een voordeel kan zijn omdat er dan minder bemesting nodig is. Eind 2020 is de Kamer geïnformeerd (Kamerbrief 35570-XIV-70) omtrent de Nationale Eiwitstrategie (NES), zoals is aangekondigd in het Realisatieplan van de LNV-visie. Het doel is om de productie van plantaardige eiwitten en de benutting van eiwitten uit reststromen en andere bronnen te vergroten. De focus ligt hierbij op de productie van gewassen die binnen dit doel passen. Deze strategie biedt daarmee tevens invulling aan de motie Moorlag om in kaart te brengen met welke beleidsinstrumenten en strategieën de verschuiving van consumptie kan worden bevorderd en versneld. Recentelijk is er geen actualisatie van dit dossier.

Opmerking I: het is onduidelijk hoe de eiwitstrategie past binnen LULUCF. Het is op dit moment moeilijk de bijdrage te kwantificeren, zowel binnen de sector LULUCF als binnen de sector Landbouw. De eiwitstrategie in het algemeen en de Bean Deal in het bijzonder kan een positieve invloed hebben op gewaskeuzes. Meer vlinderbloemigen in het bouwplan geeft meer stikstofbinding uit de lucht waardoor minder (kunst)mest nodig is. Vlinderbloemingen zijn ook gunstig voor de bodemkwaliteit.

Opmerking II: er is geen budget aan de NES en de Bean Deal gekoppeld. Eiwitboeren willen graag dat er meer onderzoek komt en dat er meer kwantificering mogelijk wordt.

Voorlopige budgetinformatie

Er is geen budget gekoppeld aan de Nationale Eiwit Strategie en de Bean Deal Eiwitgewassen.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. Het effect van deze strategie en de Bean Deal is nog onzeker. Daarnaast is het op dit moment nog niet mogelijk om het effect op landgebruiksemissies te kwantificeren, omdat dit sterk afhankelijk is van de gewas- en landgebruikskeuzes die zullen plaatsvinden.

Referenties

LNV (2021), *Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2021*, Kamerbrief 35570-XIV-70, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35570-XIV-79.html>.

8.14 Niet productieve investeringen op niet-landbouwbedrijven

Naam instrument: Niet productieve investeringen op niet-landbouwbedrijven

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met niet-productieve investeringen buiten het landbouwbedrijf bedoelen we investeringen die bijdragen aan het verhogen van de biodiversiteit (bijv. aanleg landschapselementen), inrichtingsmaatregelen ten behoeve van waterkwaliteits- en -kwantiteitsbeheer en aanpassing aan klimaatverandering. Er wordt ingezet op niet-productieve investeringen in het landelijk gebied met een aantoonbare directe link met de landbouw.

Fungerende details

Openstellingen worden gedaan door provincies, op basis van een zo uniform mogelijke regeling, met mogelijk gebiedsspecifieke elementen, zoals bijvoorbeeld type grond. Over de gehele periode komt naar verwachting ongeveer 125 miljoen euro beschikbaar, waarvan ca. 57% als cofinanciering door provincies moet worden ingebracht.

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn op dit moment niet te kwantificeren.

8.15 Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven

Naam instrument: Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze regeling heeft betrekking op het vergroten van de biodiversiteit met zoveel mogelijk koppeling aan de uitvoering van andere doelen zoals klimaat, water en energie. De investeringen hebben betrekking op de aanleg en beheer van landschapselementen en bossen, efficiënter gebruik van watervoorzieningen en stikstofreductie. Om duurzame ontwikkelingen efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht mogelijk te maken zijn niet-productieve investeringen nodig.

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn op dit moment niet te kwantificeren.

Referenties

Netwerk Platteland (2022), *Samenvatting Nederlands Nationaal Strategisch Plan (NSP) GLB 2023-2027*, <https://www.netwerkplatteland.nl/samenwerken/documenten/publicaties/2022/12/16/samenvatting-nationaal-strategisch-plan-glb-2023-2027>.

8.16 Onderzoeksprogramma NOBV

Naam instrument: Onderzoeksprogramma NOBV

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De eerste fase van het onderzoeksprogramma NOBV is beschikt en daarmee is het onderhoud van bestaande meetsites en onderzoek op nieuwe maatregelen en meetsites of mobiele meetinstallaties gedurende de komende jaren geregeld. In 2024 zal de tweede fase NOBV aangevraagd worden.

Fungerende details

STOWA is opdrachtgever voor het consortium van diverse universiteiten en onderzoeksinstituten onder leiding van Deltares. STOWA ontvangt de subsidie en verleent de opdrachten aan het consortium.

Het mechanistisch begrip is belangrijk bij het wel- of niet meten en modelleren van nieuwe maatregelen. Het Subsurface Organic Matter Emission Registration System (SOMERS) is ontwikkeld om de registratie en monitoring, maar ook de rekenregels op het kleinste niveau (perceelniveau) in te kunnen schatten. Dit vergroot de effectiviteit van het gebruik van maatregelen op percelen veengrond.

Voorlopige budgetinformatie

Er is 29 miljoen euro subsidie verleend aan het NOBV.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Wel vindt er regelmatig afstemming plaats tussen de NOBV en de Taakgroep LULUCF van de Emissieregistratie, over de methodologie voor het bepalen van emissies uit veenweidegebieden (zie voor meer informatie Van Baren et al. 2024). Zie ook factsheet [Klimaatvelop 2018](#).

Referenties

Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.

8.17 Productieve investeringen Groen – Blauw en dierenwelzijn

Naam instrument: Productieve investeringen Groen – Blauw en dierenwelzijn

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het gaat hierbij om investeringen op het landbouwbedrijf, waarbij rekening wordt gehouden met klimaat en milieu en dierenwelzijnsdoelen. Het gaat daarbij om investeringsmogelijkheden gericht op verduurzaming op en van landbouwbedrijven. Denk aan klimaatadaptatie en -mitigatie, precisielandbouw, waterhuishouding en natuur-inclusieve landbouw, waarmee eerst en vooral een rendabele(r) bedrijfsvoering mogelijk wordt. Er geldt een subsidiepercentage van maximaal 40%.

Hieronder volgt een lijst met mogelijke investeringen (niet - limitatief):

- Investeringen in bedrijfsmiddelen zoals robotisering, systemen om groei van gewaste monitoren en voor een innovatieve bedrijfsvoering.
- Investeringen in bedrijfsmiddelen zoals investeringen ten behoeve van de bodemverbetering, precisielandbouw, vermindering van uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen, investeringen in stalsystemen en watergebruik/beheer.
- Aanplant van meerjarige houtige gewassen ten behoeve van agroforestry; zoals windsingels ter bescherming van het gewas, fruitbomen/struiken ten behoeve van de productie van het bedrijf.
- Investeringen ten behoeve van het verbeteren van het dierenwelzijn. Daarvoor zijn de volgende activiteiten voorzien:
 - investeringen die uitoefenen natuurlijk gedrag bevorderen (bv. wroeten, scharrelen door stalverrijking).
 - investeringen die zorgen dat er meer ruimte per dier is (bv. vrijloopkraamhokken voor zeug en big, vrije uitloop).
 - investeringen in huisvesting die leiden tot minder ingrepen, zoals staart couperen biggen, onthoornen kalveren runderen, achterste teenverwijdering hanen. investeringen die leiden tot beter stalklimaat (bv. verneveling van water in de stal)

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn niet te kwantificeren zonder gedetailleerde informatie over individuele deelnemers en hun investeringen.

Referenties

Netwerk Platteland (2022), *Samenvatting Nederlands Nationaal Strategisch Plan (NSP) GLB 2023-2027*, <https://www.netwerkplatteland.nl/binaries/netwerkplatteland/documenten/publicaties/2022/12/16/samenvatting-nationaal-strategisch-plan-glb-2023-2027/Samenvatting+Nederlands+Nationaal+Strategisch+Plan+GLB+2023-2027.pdf>.

Stimulus (2024), *Factsheet GLB 2023-2027*, <https://www.stimulus.nl/glb-23-27/wp-content/uploads/sites/14/2024/06/Factsheet-GLB-Productieve-investeringen-groen-blauw-en-dierenwelzijn-jonge-landbouwers-.pdf>.

8.18 Programma Natuur

Naam instrument: Programma Natuur

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Via het programma natuur kunnen maatregelen voor aanleg en herstel van bos en landschap gefinancierd worden, naast de 210 miljoen die beschikbaar is voor de bovenwettelijke compensatieopgave. Provincies kunnen financiering aanvragen via de Uitvoering specifieke uitkering Programma Natuur (SPUK).

Voorlopige budgetinformatie

210 miljoen euro beschikbaar voor 3.400 hectare compensatiebos. Onbekend welk bedrag beschikbaar wordt gemaakt voor revitaliseringsmaatregelen. Hangt af van SPUK aanvragen provincies.

Toelichting op doorrekening

In de raming wordt gebruik gemaakt van de analyse van Van Bussel & Van Hinsberg (2024) als onderdeel van het programma Monitoring en Evaluatie Stikstofreductie en Natuurverbetering. In deze analyse zijn de voorgenomen natuurmaatregelen uit de eerste en gedeeltelijk tweede tranche van het Uitvoeringsprogramma Natuur en de regeling Versneld natuurherstel geanalyseerd. De resultaten van deze analyse zijn gebruikt in het bepalen van de arealen bosuitbreiding (zie Van Baren et al. 2024 voor meer informatie).

Referenties

- Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.
- Van Bussel, L.G.J. & van Hinsberg, A. (2024), *Verwachte effecten van voorgenomen natuur- en stikstofbronmaatregelen op de toestand van de natuur: Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving; <https://www.pbl.nl/system/files/document/2024-02/pbl-2024-verwachte-effecten-van-voorgenomen-natuur-en-stikstofbronmaatregelen-op-natuur-5292.pdf>.

8.19 Provinciaal programma landelijk gebied

Naam instrument: Provinciaal programma landelijk gebied

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Provincies stellen als onderdeel van het NPLG een provinciaal programma landelijk gebied op. Dit programma presenteert een samenhangende aanpak per provincie van de opgaves in natuur, water en klimaat in relatie tot ruimtelijke inrichting en de landbouw. De handreiking gebiedsprogramma's NPLG specificeert de vereisten voor de provinciale programma's (PPLG). Provincies hebben in juli 2023 een conceptversie van het provinciale programma ingediend. Deze PPLGs zijn voor het onderdeel veenweide de opvolger van de provinciale veenweide strategieën (nu onderdeel van het bredere plan) en voor stikstof de opvolger van de provinciale gebiedsplannen. In de PPLGs worden keuzes en maatregelen gemaakt voor het bereiken van de klimaatdoelen voor veehouderij (incl. methaanemissies), de veenweide strategieën, bomen, bossen en natuur en klimaatdoelen in minerale landbouwbodems.

Het provinciale gebiedsprogramma is beoordeeld door het Rijk, en voorzien van een toetsadvies met verbeterpunten. Provincies werken nu verder aan deze verbeterlag en dienen nieuwe programma's in Q3 2024. Deze programma's worden wederom beoordeeld. Bij een positief of gedeeltelijk positief advies kan een programma middelen aanvragen voor maatregelen uit het Transitiefonds.

De veenweidegebieden zijn aangewezen als prioritaire gebieden. Hier dienen provincies reeds maatregelen in te dienen voor aanpak van de klimaatopgave. Gelijktijdig met de gebiedsprogramma's hebben provincies maatregelpakketten ingediend voor koplopertrajecten. Deze maatregelpakketten zijn voorzien van een beoordeling door WEcR. Provincies hebben in april nieuwe maatregelpakketten ingediend. Indien positief beoordeeld door het Rijk komt er financiering beschikbaar voor uitvoering van deze maatregelpakketten.

Voorlopige budgetinformatie

Hiervoor is 1,28 miljard euro aan middelen beschikbaar gesteld.

Toelichting op doorrekening

Analyse van de PPLG's uit juli 2023 liet zien dat de meeste provincies in de PPLG's de hoofdlijnen van hun beleidsaanpak beschreven, en beperkte concrete gebiedskeuzes of compleet uitgewerkte beleidspakketten (Boezeman et al. 2024a). Vanwege de aanpak op hoofdlijnen en het gebrek aan financiële dekking beschouwen we de PPLG's binnen de KEV vooral als geagendeerd beleid, waarbij de meeste maatregelen niet concreet genoeg zijn om te kwantificeren. Ondertussen is na KEV-peildatum van 1 mei bekend geworden dat het kabinet Schoof het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur en het Nationaal Programma Landelijk Gebied heeft stopgezet, dat bedoeld was voor de financiering van de uitvoering van de PPLG's. Op dit moment is het dan ook onzeker óf en op welke manier de provincies PPLG's zullen door ontwikkelen en met welke financiering. De financiering voor de Versnellingsmaatregelen en de Koploperprojecten heeft wel doorgang gevonden.

Vooruitlopend op de instelling van het Transitiefonds heeft het kabinet Rutte-IV, met toestemming van parlement, namelijk een aantal maal een besluit genomen om beleidsmaatregelen te financieren met middelen die voor dat fonds gereserveerd waren. Daarmee werd in 2022 tot 2024 een deel van het totaalbedrag van 24,3 miljard euro uitgegeven of werden daarvoor verplichtingen aangegaan. Naast enkele generieke maatregelen van het Rijk, zoals de Lbv-plus voor bedrijfsbeëindiging, verplaatsing en techniekinvestering van veehouderijen, ging dat om specifieke uitkeringen (SPUK's) voor gebiedsgerichte maatregelen door de provincies. Deze specifieke uitkeringen aan de provincies bestaat uit twee ronden: de Versnellingsmaatregelen (november 2022) en de Koploperprojecten (juni 2024).

Versnellingsmaatregelen

De versnellingsmaatregelen, die gericht waren op maatregelen die al in 2022, 2023 en 2024 een bijdrage zouden kunnen leveren aan de natuur-, stikstof-, water- en klimaatdoelen in de gebiedsgerichte aanpak, beschouwen we binnen deze KEV als vastgesteld beleid. Voor deze maatregelen is in november 2022 een maximale Rijksbijdrage van 485,5 miljoen euro beschikbaar gesteld aan de provincies. In verschillende factsheets wordt ingegaan op specifieke versnellingsmaatregelen. Informatie over de maatregelen is verzameld via een uitvraag aan provincies, aangevuld met andere bronnen. In Boezeman et al. (2024b) wordt daarnaast gereflecteerd op de toekenningen en bestedingen (tot en met 2023) van de volledige set aan versnellingsmaatregelen. Hieruit komt duidelijk naar voren dat er een groot verschil is in toegekende bedragen per provincies, waarbij vooral voor Gelderland een groot aandeel beschikbaar is (bijna de helft van het budget van de provincies).

Meer dan de helft van het totale budget ging naar landbouwmaatregelen, waaronder beëindigingsmaatregelen (170 miljoen euro) en management- en technische maatregelen (108 miljoen euro). Twee maatregelen gericht op nieuwe technieken en innovatie zijn de Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie Noord-Nederland. Voor agrarische natuurmaatregelen gaat bijna het volledige bedrag (circa 104 miljoen euro) naar maatregelen die inzetten op het extensiever gebruik van landbouwgrond. Hier vallen verschillende maatregelen onder die zich richten op natuurinclusieve landbouw, grondregelingen, overgangsgebieden, de compensatiesystematiek in veenweidegebied Aldeboren, en groen-blauwe dooradering zoals landschapselementen (zie factsheet Vergroten en vergoeden landschapselementen in agrarisch gebied Gelderland). Natuurmaatregelen en watermaatregelen hebben een kleiner budget toegekend gekregen (circa 68 miljoen en circa 9 miljoen respectievelijk). Het grootste gedeelte van de natuurmaatregelen is voor Gelderland voor subsidie-regelingen om productiebos om te zetten naar natuurbos (zie factsheet Van productiebos naar natuurbos Gelderland).

Eind 2023, ruim halverwege de oorspronkelijke looptijd, was iets minder dan 10 procent besteed. Het bestedingspercentage was relatief laag bij beëindiging (0,5 procent) en extensivering en agrarische natuur (2,5 procent). Relatief meer budget is besteed van het budget voor techniek- en managementmaatregelen (25 procent) en watermaatregelen (40 procent).

Koploperprojecten

De koploperprojecten worden in de KEV als geagendeerd beschouwd. Op enkele thema's was het mogelijk om de concrete voorstellen te gebruiken voor een kwantificering. Van de overige maatregelen ontbrak nog de concrete uitwerking of werd het effect als te beperkt ingeschat om effect te hebben op een nationale raming. In Boezeman et al. (2024b) wordt gereflecteerd op de volledige set aan Koploperprojecten.

Voor landbouw komt hieruit naar voren dat circa een kwart van het totale budget naar management- en technische maatregelen in de landbouw gaat. Ruim een kwart is bestemd om grond minder intensief te gebruiken en agrarische natuur, zoals weidevogelbeheer, te bevorderen. Iets minder dan 10 procent gaat naar beëindiging en afwaardering van bedrijven. De uitkeringen verschillen sterk per provincie. Bij de management- en technische maatregelen in de landbouw gaat het voor de helft om investeringen in technische innovaties in met name stallen, zoals mestrobots en installaties voor het schoonsproeien van loopvloeren. De andere helft van het budget gaat naar maatregelen voor doelsturing en prestatiebeloning en managementmaatregelen (o.a. stimulering minder ruw eiwit in voer en meer weidegang).

Daarnaast zijn er verschillende landgebruikmaatregelen opgenomen in de zogenoemde koploperprojecten. Voor veenweidegebieden gaat het om onder andere voorstellen voor peilverhoging (tot 25 en 40 cm onder het maaiveld) en de functieverandering in veenweidegebieden van landbouwgrond naar natuur. We hebben de concreet uitgewerkte koploperprojecten en aanvullende maatregelen uit de regionale veenweidestrategieën gekwantificeerd waarvoor financiering beschikbaar was. Hierbij gaat het om maatregelen in de provincies Friesland (1700 ha), Utrecht (circa 2000 ha), Noord-Holland (1125 ha) en Zuid-Holland (3500 ha). Voor nadere toelichting zie Van Baren et al. (2024). Koploperprojecten richtten zich ook op bosuitbreiding en maatregelen om bestaande bossen te verbeteren ('revitalisering'). Concrete maatregelen uit de koploperprojecten tellen op tot ongeveer 1.250 hectare bosuitbreiding. De plannen voor revitalisering waren minder concreet. We hebben daarom een voorzichtige schatting gemaakt van het mogelijke emissie-effect aan de hand van Lesschen et al. (2023). Voor de overige koploperprojecten kon geen effectinschatting worden gemaakt. Zo bevatten de koploperproject gericht op uitbreiding van groen-blauwe dooradering niet voldoende concrete uitwerking om een effectinschatting te maken.

Referenties

- Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.
- Boezeman et al. (2024a), *Ex ante analyse Nationaal Programma Landelijk Gebied: provinciale programma's en rijksmaatregelen*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving, Wageningen: Wageningen University & Research, Delft: Deltares, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; https://www.pbl.nl/system/files/document/2024-02/pbl-2024-ex-ante-analyse-nationaal-programma-landelijk-gebied-5411_0.pdf.
- Boezeman et al. (2024b), *Inventarisatie provinciale maatregelen landelijk gebied gefinancierd uit het transitiefonds*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving
- Lesschen, J.P., Arets, E., van Baren, S., Gonzalez-Martinez, A., Jongeneel, R., Reijs, J., Selten, M., Slier, T., Vellinga, T. & Vissers, L. (2023), *Beleidsscenario's voor klimaatmitigatie in landbouw en landgebruik: resultaten voor de AFOLU-sector in 2035*, Wageningen: Wageningen University & Research; <https://edepot.wur.nl/630137>.

8.20 Quick scan natuurgebieden

Naam instrument: Quick scan natuurgebieden

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vanuit programma Veenweiden is een quick scan ondersteund van kansrijke maatregelen in natuurgebieden. Dit is gedaan nadat Urgenda heeft doorgerekend dat verhogen van de grondwaterstand in natuurgebieden op veengrond kan bijdragen aan reductie van CO₂-emissies. Afgesproken is dat deze maatregelen met aanvullend budget (niet uit veenweideprogramma) kunnen worden opgepakt.

Voorlopige budgetinformatie

Het budget van 150.000 euro is benut voor het uitvoeren van de quick-scan.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek als faciliterend beleid beschouwd. Het uitvoeren van deze maatregelen valt niet onder dit instrument.

8.21 Regionale Veenweide strategieën

Naam instrument: Regionale Veenweide strategieën

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De 6 Regionale veenweide strategieën 1e fase passen bij het Veenplan 1e fase. Vervolgens zijn ze vertaald naar Provinciale programma's landelijk gebied

Voorlopige budgetinformatie

Er is geen budget voor het opstellen van de Regionale Veenweide Strategieën beschikbaar gesteld. Dat moesten de regio's zelf financieren.

Toelichting op doorrekening

In alle zes relevante provincies (Friesland, Utrecht, Groningen, Overijssel, Noord- en Zuid-Holland) zijn de regionale veenweide strategieën intussen bekrachtigd, maar een gedeelte van de maatregelen zijn concreet genoeg uitgewerkt én hebben beschikbare financiering. Een gedeelte van de maatregelen uit de regionale veenweide strategieën van Utrecht en Friesland voldeden aan deze eisen en vinden zich in een (voorbereidende) fase van uitvoering. Deze maatregelen zijn dan ook gekwantificeerd als onderdeel van het vastgestelde en voorgenomen beleid. Het gaat hierbij in Utrecht om circa 1500 ha met peilverhoging tot 40 cm onder maaiveld in combinatie met passieve waterinfiltratie. Voor Friesland gaat het om een combinatie van peilverhoging (naar 40 cm en 25 cm onder maaiveld) en functieverandering van landbouw naar natuur. Deze maatregelen tellen op tot circa 3600 hectare aan maatregelen. Zie Van Baren et al. (2024) voor meer informatie. In het factsheet van de [Provinciale programma's landelijk gebied](#) worden de geagendeerde veenweide maatregelen uit de koploperprojecten nader toegelicht.

Referenties

Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.

8.22 Samenwerking voor integrale gebiedsontwikkeling

Naam instrument: Samenwerking voor integrale gebiedsontwikkeling

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Planning

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De interventie voor integrale gebiedsontwikkeling kent twee onderdelen:

- Steun voor de voorbereiding voor de integrale gebiedsontwikkeling. Voor de voorbereiding van een integraal gebiedsplan kunnen de volgende activiteiten worden uitgevoerd:
 - Het treffen van voorbereidingen voor en inrichten van een samenwerkingsverband in de vorm van een operational group in het kader van EIP.
 - Het formuleren van de gebiedsopgave(n) en de uitwerking daarvan in een integraal gebiedsplan. Het plan is een projectplan dat de uit te voeren activiteiten met een realistische begroting beschrijft (inclusief een beschrijving van de rollen/verantwoordelijkheden binnen het samenwerkingsverband van de verschillende partners) om een integraal gebiedsplan uit te kunnen voeren.
- Steun voor de uitvoering van een (meerjarig) integraal gebiedsplan. Voor de uitvoering van een integraal gebiedsplan, door een samenwerkingsverband in de vorm van een operational group, kunnen de volgende activiteiten worden uitgevoerd:
 - Het organiseren van bijeenkomsten voor kennisdeling en bewustwording voor draagvlak in het gebied ten behoeve van de opgave in het gebied en de te bereiken doelen (klimaat, water, bodem en/of lucht) zoals opgenomen in het plan;
 - De voorbereiding en uitvoering van een eventuele ruilverkaveling (en bedrijfsverplaatsingen) voor de realisatie van de doelen;
 - De realisatie van specifieke productieve en niet-productieve investeringen die bijdragen aan de doelen op het gebied van klimaat, water, bodem en/of lucht, biodiversiteit en landschap zoals opgenomen in het integrale gebiedsplan;
 - Het ontwikkelen of beproeven van innovaties dienend aan de doelen van het gebiedsplan (als operational group in het EIP);
 - Agrarische beheersactiviteiten (management) gerelateerd aan nieuwe bijvoorbeeld niet-productieve investeringen gerealiseerd gedurende dit project. Dubbel-financiering met het ANLb wordt voorkomen. Hiervoor worden de bedragen van de verschillende beheerpakketten uit het Agrarisch natuur- en landschapsbeheer gehanteerd.
 - Proces, administratie en verantwoording. Monitoring en evaluatie (en eventuele bijsturing).

Het betreft het uitvoeren van een integraal gebiedsplan door een gebiedscoalitie. Met een integraal gebiedsplan kan maatwerk geleverd worden in het bijdragen aan de GLB-doelen. Het zwaartepunt van deze interventie zal liggen op niet-productie investeringen, maar ook productieve investeringen, kennisoverdracht en innovatie kunnen onderdeel zijn van het gebiedsplan. Deze interventie is aanvullend op de ANLb-aanpak met leefgebieden en eveneens aanvullend op de LEADER-aanpak, welke gericht is op bottom-up processen voorplattelandontwikkeling en groenblauwe architectuur. Het zwaartepunt bij de interventie integrale gebiedsontwikkeling ligt op niet-productieve investeringen voor inrichting en herstelmaatregelen voor water en bodem op basis van een

gebiedsplan. In dit gebiedsplan is tevens ruimte voor kennisoverdracht, innovatie en productieve investeringen.

Toelichting op doorrekening

De effecten van deze maatregel op emissies van broeikasgasemissies en/of luchtverontreinigende stoffen zijn op dit moment niet te kwantificeren.

8.23 Slim Landgebruik

Naam instrument: Slim Landgebruik

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het onderzoeksprogramma Slim Landgebruik (SL) wordt vanuit het Nationaal Programma Landbouwbodems ingezet als beleidsinstrument voor de benodigde kennisontwikkeling. Het doel van het onderzoeksprogramma Slim Landgebruik is vanaf de start in 2018: het leveren van kennis die nodig is om te komen tot een vastlegging van 0,5 Mton CO₂ aan de bodem per jaar vanaf 2030 of eerder voor minerale landbouwbodems in Nederland én bijdraagt aan de realisatie van het duurzaam beheren van alle landbouwbodems in Nederland.

Om dit doel te bereiken zijn er zes thema's vastgesteld op basis waarvan in de periode 2018-2023 onderzoek is verricht. Deze thema's zijn:

- effectiviteit van koolstofvastleggende maatregelen, inclusief afwenteling naar lachgasemissies
- inpassing in de praktijk, inclusief kosten en baten
- monitoring
- incentives voor koolstofvastlegging
- eenduidige en duidelijke kennisverspreiding
- integratie van resultaten

Belangrijke resultaten die zijn opgehaald tot nu toe: dat in potentie het mogelijk is om het klimaatdoel van 0,5 Mton extra CO₂-eq vastlegging per jaar in minerale landbouwbodems te behalen, mits de maatregelen in voldoende mate worden toegepast op agrarische bedrijven.

Voor de implementatie van de vanuit Slim Landgebruik onderbouwde maatregelen wordt gebruik gemaakt van de versterkte kennisverspreiding via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Deze kennisverspreiding vindt plaats door onder andere de inzet van bodemteams en gratis adviezen, en is daarmee op basis van vrijwilligheid.

Voorlopige budgetinformatie

Voor de periode 2024 t/m 2026 is 6,4 miljoen euro beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Wel vindt afstemming plaats tussen het Slim Landgebruik onderzoeksprogramma en de Taakgroep LULUCF van de Emissieregistratie, over de methodologie voor het bepalen koolstofvastlegging in landbouwbodems.

8.24 Subsidieregeling voor Natuur en Landschap (SNL) - Onderdeel Natuur

Naam instrument: Subsidieregeling voor Natuur en Landschap (SNL) - Onderdeel Natuur

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Natuurbeheerders met natuurgrond in het Natuur Netwerk Nederland (een door de provincie aangewezen gebied), kunnen subsidie krijgen voor natuur- en landschapsbeheer. De provincies bepalen de mogelijkheden en voorwaarden en geven in het provinciaal Natuurbeheerplan aan voor welke beheertype subsidie mogelijk is. In de provinciale Openstellingsbesluiten geven de provincies aan voor welke beheertypen en bijdragen subsidie beschikbaar wordt gesteld, en hoeveel geld zij in totaal beschikbaar stellen voor subsidies.

Toelichting op doorrekening

Indirect meegenomen. Het afronden van het NNN, met eerder afgesproken inrichtings- en herstelmaatregelen, is inclusief het reguliere beheer van bestaande en nieuwe natuur onderdeel van de studie van de Van Bussel & Van Hinsberg (2024). Deze studie, gedaan in het kader van de Evaluatie en monitoring van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering, gebruiken wij in de raming als input voor verschillende landgebruiksklassen, zoals bos. Het is niet mogelijk om het effect van specifieke beheersinformatie uit de SNL daarnaast mee te nemen in de kwantificering van de emissie-effecten. Wel wordt er uit andere bronnen, oa. de Nationale Bos Inventarisatie, beheersinformatie over bos meegenomen in de raming. Voor meer informatie, zie Van Baren et al. 2024.

Referenties

- Van Baren, S. et al. (2024, te verschijnen), *Raming van emissies van broeikasgassen en verwijderingen van CO₂ door LULUCF-sector 2022-2040: Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning 2024*, Wageningen: Wageningen University & Research.
- Van Bussel, L.G.J. & van Hinsberg, A. (2024), *Verwachte effecten van voorgenomen natuur- en stikstofbronmaatregelen op de toestand van de natuur: Monitoring en evaluatie van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving; <https://www.pbl.nl/system/files/document/2024-02/pbl-2024-verwachte-effecten-van-voorgenomen-natuur-en-stikstofbronmaatregelen-op-natuur-5292.pdf>.

8.25 Valuta voor Veen

Naam instrument: Valuta voor Veen

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met de middelen uit de Klimaatgelden 2019 (6 miljoen euro) zijn twee pilots per provincie gestart met het certificatiesysteem van de Stichting Nationale Koolstofmarkt (SNK). Het budget is vooral gebruikt om het SNK-protocol van Valuta voor Veen op te stellen en per provincie twee projecten te begeleiden naar een certificaat.

Voorlopige budgetinformatie

Uit de Klimaatenvoloppe 2019 is 6 miljoen euro gebruikt voor ondersteuning bij het opzetten van Valuta voor Veen.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Bij een succesvolle pilot is mogelijk nog additioneel beleid nodig voor opschaling.

8.26 Veenplan 1e fase

Naam instrument: Veenplan 1e fase

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Anders

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Mede n.a.v. afspraken uit het Klimaatakkoord worden beleidsinstrumenten voor veenweidegebieden uitgewerkt via een Veenplan en onderzoeksprogramma. De maatregelen betreffen infiltratiesystemen (drukdrains, onderwater drains), peilverhoging en andere (natte) teelten. In de eerste fase van het Veenplan wil men aan de hand van pilots, communities of practice en met het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) inzicht verwerven in mogelijke maatregelen voor broeikasgasreductie door veenweidebeheer. De kennisvragen in de eerste periode richten zich vooral op gezamenlijk leren voor de uitrol. De opbouwfase is bedoeld om op basis hiervan tot een programma voor de jaren 2024-2030 te komen (veenplan fase 2) waarin een grootschaliger uitrol van kosteneffectieve werkwijzen passend binnen een lange termijn visie veenweide centraal staat. Daartoe maken de zes provincies met het meeste kustvlakte veen gebiedsplannen. Het Veenplan 1e fase is op 13 juli 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd.

Voorlopige budgetinformatie

Het budget zit in de impuls gelden, uitrolmiddelen en onderzoek en pilotmiddelen.

Toelichting op doorrekening

Verschillende onderdelen uit het Veenplan 1e fase worden bij de specifieke factsheets nader toegelicht. Hierbij gaat het onder andere om de [Regionale Veenweide strategieën](#), de [Impulsgelden](#), het [Onderzoeksprogramma NOBV](#) en het [Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland \(IBP-VP\)](#).

8.27 Veenplan 2e fase

Naam instrument: Veenplan 2e fase

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De actie nu is het opstellen van een veenplan 2e fase. Dat plan is voorzien gereed te zijn in 2024 voor toezending naar de Tweede Kamer. Oorspronkelijke planning in het Veenplan 1e fase was 2022, maar dat is niet gelukt door latere oplevering van:

- Regionale Veenweide Strategieën (nu vertaald naar PPLG's);
- eerste monitoring resultaten;
- afronding van de opbouwfase van pilots en onderzoek.

Voorlopige budgetinformatie

Er is geen budget voor het opstellen van het Veenplan 2e fase.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen, uitwerking is nog in ontwikkeling.

8.28 Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIPNL)

Naam instrument: Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIPNL)

Sector: Landgebruik

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met het oog op deze opgaven is in 2022 het Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIPNL) van start gegaan. VIPNL heeft als doel te komen tot de ontwikkeling van duurzame en opschaalbare vormen van landgebruik, die toch een rendabele exploitatie mogelijk maken. Op de korte termijn richt VIPNL zich op praktische maatregelen. Op de lange termijn beoogt VIPNL innovaties in landgebruik. De combinatie van korte termijn- en lange termijn doelen moet ertoe leiden dat de perspectieven van de Regionale Veenweide Strategieën gerealiseerd worden. Het Veenweide Innovatie Programma NL is beschikt voor vier thema's (hoogwaterboerderij, klei in veen, natte teelten en veenmos) en beoogt dat er voldoende geschikte meetsites komen zodat het NOBV daar nieuwe maatregelen en kennisleemtes kan onderzoeken. In totaal is hiervoor 11,4 miljoen euro beschikbaar gekomen.

In 2023 is de tweede serie thema's gehonoreerd (profielkeren, overlagen) en in 2024 is een verzoek voor 4 nieuwe aanvragen in behandeling.

Voorlopige budgetinformatie

Er is 14,15 miljoen voor twee VIPNL tranches verleend.

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen. In de KEV worden instrumenten gericht op onderzoek, pilots en kennisuitwisseling als faciliterend beleid beschouwd, omdat deze trajecten zich nog in de ontwikkelfase bevinden en de uitkomst van deze trajecten nog onzeker is. Bij een succesvolle pilot is mogelijk nog additioneel beleid nodig voor opschaling.

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Landgebruik

8.29 Van productiebos naar natuurbos Gelderland

Naam instrument: Van productiebos naar natuurbos Gelderland

Sector: Landgebruik

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

Deze regeling is onderdeel van de versnellingsaanpak van het Rijk via de Regeling Specifieke Uitkering Provinciale Versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied. De provincie Gelderland heeft voor deze versnellingsmaatregel 40 miljoen euro ontvangen. Oorspronkelijk moest dit bedrag in de jaren 2022, 2023 en 2024 worden besteed, maar Gelderland heeft door een gehonoreerd wijzigingsverzoek daarvoor tot eind 2028 de tijd. In 2022 en 2023 was er nog geen geld besteed (Gelderland 2024; Boezeman et al. 2024).

De versnellingsmaatregel is toegekend om boseigenaren te compenseren met een compensatieregeling voor de financiële schade van het verbod op houtoogst in bepaalde boshabitats, omdat bossen zonder houtproductie minder waard worden en bestaande houtopstanden geen opbrengst meer geven. Het gaat hierbij om het verbod gekoppeld aan de regeling Bossen voor Natura 2000-gebied de Veluwe, met daarin maatregelen gericht op stoppen van houtoogst uit kwalificerende boshabitats, dit betreft ongeveer 3.000 hectare op de Veluwe. In het overige deel van het kwalificerend boshabitat op de Veluwe (ca 3.700 hectare) geldt een houtoogstbeperking. Hier mag onder voorwaarden slechts beperkt hout geoogst worden. Motivatie voor deze maatregel is om te Natura 2000 doelen in deze gebieden te behalen en de processen van veroudering, aftakeling en natuurlijke sterfte van bomen te stimuleren en daarnaast ook bij te dragen aan het voorkomen van (verdere) verzuring van de bodem.

Dit instrument wordt in de KEV niet meegenomen, vanwege te beperkte omvang.

Referenties

Boezeman et al. (2024), *Inventarisatie provinciale maatregelen landelijk gebied gefinancierd uit het transitiefonds*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving

LNV (2022). *Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied*, Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0047503/2022-11-24>.

Provinciale Staten Gelderland (2022), *Samenvattend beeld – Keuzes maken en rol pakken*, Provincie Gelderland; <https://begrotingscyclus.gelderland.nl/document/2022/Jaarstukken/hoofdstuk/01f00000-5601-0050-f227-08da75f8afoc>.

Provinciale Staten Gelderland (2023). 'Reacties op oordeelsvorming 13 september 2023 (vervolgvoorstel)', Provincie Gelderland; <https://begrotingscyclus.gelderland.nl/document/2023/Naajaarsnota/hoofdstuk/35d90000-5601-0050-80d1-08dbb43be156>.

8.30 Vergroten en vergoeden landschapselementen in agrarisch gebied Gelderland

Naam instrument: Vergroten en vergoeden landschapselementen in agrarisch gebied Gelderland

Sector: Landgebruik

Beleidscategorie: Vastgesteld

Toelichting op doorrekening

Deze regeling is onderdeel van de versnellingsaanpak van het Rijk via de Regeling Specifieke Uitkering Provinciale Versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied. De provincie Gelderland heeft voor deze versnellingsmaatregel 2,5 miljoen euro ontvangen. Oorspronkelijk was dit budget voor de jaren 2022, 2023 en 2024, maar door een wijzigingsbesluit heeft Gelderland tot eind 2028 de tijd deze middelen te besteden.

Het beleidsinstrument is in de KEV niet meegenomen, vanwege de beperkte omvang. Daarnaast is op dit moment het instrumentarium ongeschikt om dit soort elementen expliciet mee te nemen in de landgebruiksraming (zie factsheet [Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer](#) voor meer informatie).

9 Factsheets beleidsinstrumenten

Mobiliteit

9.1 ACTIVE

Naam instrument: ACTIVE

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Informatie

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Nederland heeft, samen met België en Luxemburg, middels het ACTIVE programma het initiatief genomen om een koplopersgroep op te zetten van landen en organisaties die zich gezamenlijk willen inzetten om actieve mobiliteit op het internationale toneel te promoten door 1) financiering beschikbaar te stellen in de vorm van een fonds en 2) samen te werken aan capacity-building middels meerdaagse training sessies. Het doel is om 10.000 actieve mobiliteitsexperts op te leiden in 10 jaar tijd. De focus ligt op lage- en middeninkomenslanden en het doel is om een de implementatie van stimulerend fietsbeleid en fietsinfrastructuur te versnellen. Zo zijn er in 2023 in totaal 6 trainingen gegeven, onder andere in Ghana, Colombia en India. De ambitie voor 2024 is om 12 trainingen te organiseren en het actieve mobiliteitsfonds te lanceren. Voor 2025 wordt beoogd om het aantal trainingen weer te verdubbelen, naar 24. In 2026 zullen er dan 48 trainingen georganiseerd worden, enzovoorts. Samen met partners zoals UNEP, World Resources Institute, World Bank, GIZ en UNESCO zetten we op deze manier grote stappen om wereldwijd meer mensen op de fiets en aan het wandelen te krijgen. In 2024 wordt een internationaal fonds gelanceerd waar organiserende landen (BENELUX) alleen 1 mln euro aan investeren. Het doel is in eerste instantie dat de kosten van de trainingen gedekt worden via het fonds.

Fungerende details

Het programma is nog in ontwikkeling, er zijn geen kamerbrieven of reflectiedocumenten beschikbaar. Het doel is om 10.000 actieve mobiliteitsexperts op te leiden in lage- en middeninkomens landen, dit gaat dus om mensen werkzaam in planologie, stedenbouwkundige, maar ook beleidsadviseurs. Het onderliggende doel van het opleiden van deze experts, is dat zij vervolgens binnen hun respectievelijke netwerk advocates van fiets en lopen zullen zijn en hiermee het beleid en de infrastructuur omtrent fietsen en lopen een boost kunnen geven.

Voorlopige budgetinformatie

In 2024 wordt een fonds opgezet met Benelux-landen alsmede internationale ontwikkelingsbanken en filantropen. De Benelux-landen zullen alleen 1 mln euro bijdragen. Uiteindelijk is het doel dat dit geld verveelvoudigd wordt middels deelname van filantropische instellingen en ontwikkelingsbanken.

Toelichting op doorrekening

Dit programma is nog in ontwikkeling en heeft op dit moment nog geen betrekking op de binnenlandse mobiliteit.

9.2 AFIR - nationaal beleidskader laadinfra en waterstoftankinfra

Naam instrument: AFIR - nationaal beleidskader laadinfra en waterstoftankinfra

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

-

Toelichting op doorrekening

De AFIR is als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV2024. De maatregelen rond laadinfrastructuur worden als flankerend beleid meegenomen bij de fiscale maatregelen voor elektrische voertuigen. In de modellering van de ingroei van nulmissieauto's is een onzekerheid rond laadinfrastructuur opgenomen om rekening te houden met de belemmeringen van netcongestie (zie TNO, 2024).

Referenties

Kennisinbreng TNO KEV2024: Verwachte ontwikkeling vermogensvraag zware elektrische voertuigen in relatie tot netcapaciteit.

9.3 Aanschafsubsidie Zero Emissie Trucks (AanZET)

Naam instrument: Aanschafsubsidie Zero Emissie Trucks (AanZET)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Om de aanschaf van vrachtauto's met batterij-elektrische of waterstof-elektrische aandrijving aantrekkelijk te maken is er een stimuleringsprogramma van kracht, in de vorm van een aanschafsubsidie. De Aanschafsubsidieregeling Zero-Emissie Trucks (AanZET) is per 2022 van start gegaan en loopt tot in ieder geval 2027. Het subsidiebedrag is een percentage van de verkoopprijs en de hoogte van het bedrag hangt af van het soort vrachtwagen en de grootte van het bedrijf. Alleen nieuwe, volledig emissieloze vrachtauto's vanaf 4.250 kilo komen in aanmerking voor subsidie. De beschikbare subsidie per jaar is gemaximeerd.

Fungerende details

Tabel 9.1

Maximaal subsidiebedrag en percentage per voertuigcategorie en type onderneming in 2024

Type onderneming	Voertuigcategorie	Subsidiepercentage	Maximaal subsidiebedrag in euro's
Grote onderneming	N2 bakwagenchassis groter dan 4.250 kg	6,1%	7,50
Grote onderneming	N3 bakwagenchassis tot en met 18.000 kg	10,3%	31,10
Grote onderneming	N3 bakwagenchassis groter dan 18.000 kg	11,1%	43,90
Grote onderneming	N3 trekker	11,1%	43,90
Middelgrote onderneming	N2 bakwagenchassis groter dan 4.250 kg	12%	14,70
Middelgrote onderneming	N3 bakwagenchassis tot en met 18.000 kg	20%	60,50
Middelgrote onderneming	N3 bakwagenchassis groter dan 18.000 kg	21%	83,20
Middelgrote onderneming	N3 trekker	21%	83,20
Kleine onderneming + non-profitinstelling	N2 bakwagenchassis groter dan 4.250 kg	14,80%	18,00
Kleine onderneming + non-profitinstelling	N3 bakwagenchassis tot en met 18.000 kg	28,60%	86,60
Kleine onderneming + non-profitinstelling	N3 bakwagenchassis groter dan 18.000 kg	29%	115,20
Kleine onderneming + non-profitinstelling	N3 trekker	29%	115,20

Voorlopige budgetinformatie

Vastgestelde budgetten door IRF:

- Budget 2022: 25 miljoen.
- Budget 2023: 57,4 miljoen.
- Budget 2024: 45 miljoen + in het najaar 2024 25 miljoen.
- Budget 2025: 68 miljoen.

Voorgenomen beleid:

- Budget 2026: 154 miljoen.
- Budget 2027: 184 miljoen.
- Budget 2028: 190 miljoen.
- Budget 2029: 225 miljoen.
- Budget 2030: 200 miljoen.

Aandachtspunt: we hebben nog voorgenomen beleid en verzoek ingediend voor middelen voor aanvullende jaren t/m 2030. De jaren 2026 en verder is nog niet vastgesteld; dit volgt met Prinsjesdag 2024.

Toelichting op doorrekening

De aanschafsubsidie zero emissie trucks (AanZET) wordt als deel van de terugsluis van de vrachtwagenheffing deels als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV2024 en deels als voorgenomen beleid. Als vastgesteld beleid worden alleen de terugsluisbedragen voor AanZET uit het vastgestelde stimuleringspakket 2024-2025 meegenomen. Als voorgenomen beleid worden de bedragen voor AanZET meegenomen uit het meerjarenprogramma terugsluis tot en met 2030, daarna stopt de terugsluis. NB: bij de budgetinformatie staan andere bedragen voor AanZET, die niet overeenkomen met die in het gepubliceerde meerjarenprogramma.

Referenties

IenW (2023), *Concept-stimuleringspakket 2024-2025 & Concept-meerjarenprogramma 2026-2030 Terugsluis Vrachtwagenheffing: Verduurzaming en innovatie van de vervoersector*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; https://www.internetconsultatie.nl/terugsluis_vrachtwagenheffing/document/11595.

Rijksoverheid (2024), 'Aanschafsubsidieregeling zero-emissie trucks AanZET', Overheid.nl; <https://wetten.overheid.nl/BWBR0046589/2024-01-01>.

9.4 Aanschafsubsidie zero emissie touringcars

Naam instrument: Aanschafsubsidie zero emissie touringcars

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer is de intentie vastgelegd van brancheorganisatie, de rijksoverheid en vier gemeenten om de transitie van het besloten touringcarvervoer naar nulmissie te versnellen. Als onderdeel van het afsprakenkader komt er in 2024 een meerjarige aanschafsubsidie voor batterij-elektrische touringcars. De touringcar heeft als kenmerk dat deze is goedgekeurd voor een maximum snelheid van 100 km/u. Ook touringcars die in het OV worden ingezet, zoals interliners, komen in aanmerking. Het subsidiebedrag is een percentage van de meerkosten en de hoogte van het bedrag hangt af van de grootte van het bedrijf. Alleen nieuwe, batterij elektrische touringcars (M3) komen in aanmerking voor subsidie. Het budget wordt per kalenderjaar vastgesteld.

Fungerende details

De hoogte van de subsidie voor de aan te schaffen touringcar is gebaseerd op het Europese steunkader en wordt mede bepaald door de grootte van de onderneming. Het betreft een percentage van de meerkosten van een emissieloze touringcar ten opzichte van een vergelijkbare dieselvariant (het referentievoertuig). Naast het percentage wordt ook een maximum bedrag genoemd, dat is gebaseerd op de huidige veronderstelde meerkosten van 300.000 euro per touringcar (op basis van een TCO-model). Concreet betekent dit dat een grote onderneming 30% van de meerkosten als subsidie kan ontvangen met een maximum van 90.000 euro per touringcar. Een middelgrote onderneming komt in aanmerking voor 50% van de meerkosten tot 150.000 euro per touringcar. De kleine onderneming kan 60% van de meerkosten ontvangen tot een maximum van 180.000 euro.

Voorlopige budgetinformatie

10 mln voor batterij-elektrische tempo 100 OV-bussen (budget klimaatgelden).

10 mln voor batterij-elektrische tempo 100 touringcars besloten busvervoer (budget vergroenen reisgedrag).

Openstelling Q3 2024.

April 2024 politiek akkoord voor 55,3 mln extra 2026-2028 voor batterij-elektrische tempo 100 touringcars besloten busvervoer (budget vergroenen reisgedrag). Afhankelijk van kamerbehandeling voorjaarsnota 2024.

Toelichting op doorrekening

De aanschafsubsidie zero-emissie touringcars geldt voor de KEV2024 als voorgenomen beleid.

Voor touringcars hebben we aangenomen dat het aandeel elektrisch gelijk opgaat met zware bedrijfsvoertuigen, met name op basis van Europese CO₂-wetgeving.

9.5 Aanscherpen CO₂-prestaties goederenvervoer

Naam instrument: Aanscherpen CO₂-prestaties goederenvervoer

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Afspraken maken met transportsector over meten en verbeteren CO₂-prestatie in combinatie met ondersteuning vanuit terugsluis VWH. In Europa wordt gewerkt aan invoering van een vraagstimulerende maatregelen. In februari 2024 is een publieke consultatie gestart om draagvlak hiervoor te inventariseren. Nederland is voorstander van een Europese regeling, omdat dit bijdraagt aan een gelijk speelveld. De exacte vormgeving van een vraagstimulering voor goederenvervoer moet nog verder worden beoordeeld en uitgewerkt.

Toelichting op doorrekening

Het aanscherpen van de CO₂-prestaties van goederenvervoer wordt meegenomen als geagendeerd beleid. Er was sprake van een -30% CO₂-reductie norm voor de sector per maar het is onduidelijk of deze er komt. In de KEV 2024 is hier geen specifiek effect aan toegekend.

9.6 Aanscherpen normen duurzaam inkopen voertuigen (Rbsw)

Naam instrument: Aanscherpen normen duurzaam inkopen voertuigen (Rbsw)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Regeling bevordering schone wegvoertuigen (Rbsw) verplicht aanbestedende diensten sinds 2021 om een bepaald percentage van hun voertuigen en voertuigdiensten schoon of emissievrij aan te besteden. De huidige percentages zijn laag en worden met gemak behaald. Met dit beleidsinstrument worden de percentages verhoogd voor de tweede periode van de regeling, van 2026 tot en met 2030. Op die manier sluiten ze beter aan bij andere afspraken van overheden uit het Klimaatakkoord. Dat is beter voor het klimaat en milieu. Momenteel loopt de consultatiefase en wordt er waardevolle input opgehaald om de aanscherping tot een succes te maken. Om ervoor te zorgen dat alle aanbestedende diensten mee kunnen met de nieuwe doelstellingen, zijn er in het Klimaatfonds middelen gereserveerd ter ondersteuning.

Fungerende details

De voorgestelde ophoging gaat over nieuw aanbestede voertuigen in de periode van 2026 tot en met 2030. Bij de percentages emissievrije/schone voertuigen per aanbesteding wordt onderscheid gemaakt tussen typen voertuigen. De voorgestelde ophoging is als volgt:

- Personenauto's, personenbusjes en bestelbusjes: van 38,5% naar 100% emissievrij;
- Ov-bussen: van 65% schone bussen, waarvan de helft emissievrij naar 100% emissievrij;
- Vrachtauto's (zware voertuigen): van 15% naar 50% schone voertuigen, waarvan een kwart emissievrij (12,5% van het totaal).

Ook zijn er extra uitzonderingen opgenomen waarin de standaard doelstellingen uit de EU-richtlijn blijven gelden:

- Bij een tekort aan aanbod van geschikte voertuigen op de markt;
- Bij het ontbreken van voldoende openbare laadpalen, waardoor de voertuigen niet ingezet kunnen worden;
- Bij onvoldoende capaciteit op het elektriciteitsnet (netcongestie), waardoor de voertuigen niet ingezet kunnen worden;
- Als aanbestedingen al gestart waren vóór het publiceren van de nieuwe regeling.

CE Delft concludeert in een onderzoek naar de haalbaarheid dat de voorgenomen aanscherping van de doelstellingen haalbaar is, gegeven de gereserveerde middelen uit het Klimaatfonds (€30.192.000).

Na vaststelling van de nieuwe doelstelling zal een uitgebreide communicatiecampagne volgen, zodat aanbestedende diensten ruim van tevoren geïnformeerd zijn.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult

met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.7 Accijnzen motorbrandstoffen

Naam instrument: Accijnzen motorbrandstoffen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Voorgenomen | Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De motorbrandstoffen voor vervoer zijn belast met accijns. De accijnstarieven worden jaarlijks geïndexeerd. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de dieselaccijns per 2021 en per 2023 wordt verhoogd. Vanwege de hoge olieprijs heeft het kabinet de accijns op benzine en diesel vanaf april 2022 tijdelijk verlaagd.

Accijns moet worden betaald wanneer het accijnsgoed wordt uitgeslagen tot verbruik. Dat is in principe het geval als de goederen de accijnsgoederenplaats verlaten. In een accijnsgoederenplaats kunnen onder schorsing van accijns accijnsgoederen worden geproduceerd of verwerkt. Als voorbeeld is bij de levering van benzine aan het benzinestation sprake van uitslag tot verbruik en dient de leverancier accijns te betalen. Accijns is alleen verschuldigd bij minerale oliën die worden gebruikt als motorbrandstof of verwarmingsbrandstof (energetische verbruik van accijnsgoederen, bijv. de inzet van benzine in auto's).

In 2024 zijn de tarieven voor benzine, diesel en LPG tijdelijk verlaagd als compensatie voor hoge brandstofprijzen (amendement op Belastingplan 2024). Per 1 januari 2025 vervalt de tijdelijke verlaging. De tarieven worden ieder jaar geïndexeerd. Zie details voor de tarieven (in prijspeil 2024).

Fungerende details

Tabel 9.2

Tarief in euro per liter/kg en prijspeil 2024.

Brandstof	2024	2025 in prijzen 2024
Benzine = lichte olie	0,78910	0,96229
Diesel = gasoline	0,51625	0,62836
LPG in liter	0,18616	0,22705
LPG in kg	0,34474	0,42047
Zware stookolie	0,65453	0,65453

Toelichting op doorrekening

De accijnzen voor motorbrandstoffen zijn meegenomen in de berekening van de pompprijzen in de KEV 2024. Voor vastgesteld beleid geldt de accijnsverlaging t/m 1-1-2025, voor voorgenomen beleid geldt deze tot 1-1-2026.

9.8 AdBlue

Naam instrument: AdBlue

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De maatregel voor gerichte handhaving van defecte en gemanipuleerde AdBlue-systemen in vrachtwagens richt zich op het verminderen van de uitstoot van stikstofoxiden. Er zijn aanwijzingen dat bij 5 tot 10% van de moderne vrachtwagens het AdBlue systeem niet meer goed werkt of is gemanipuleerd om de kosten voor AdBlue en de kosten voor onderhoud en reparatie van het AdBlue systeem uit te sparen. Het doel is om deze manipulatie en defecten aan te pakken en zo bij te dragen aan een stikstofdepositiereductie van 2,0 mol/ha/jr in 2030.

De ILT zet hiervoor drie snuffelbussen in, waarmee jaarlijks ongeveer 15.000 vrachtwagens gecontroleerd kunnen worden. Deze gerichte aanpak wordt ondersteund door een budget van 20 miljoen euro en is bedoeld om een afschrikwekkend effect te creëren, zodat vrachtwagenchauffeurs en eigenaren hun AdBlue-systemen correct gebruiken. De uitvoering ligt bij de ILT, met ondersteuning van de politie voor incidentele zaken die aan het OM worden voorgelegd. Door deze maatregel wordt de handhaving structureler en effectiever, wat uiteindelijk leidt tot minder stikstofuitstoot door vrachtwagens.

Fungerende details

Op dit moment staat de ontwikkeling van het handhavingsprogramma AdBlue 'on hold'. Het is onduidelijk of er een adequate wettelijke grondslag is voor de ILT om, in relatie tot verordening 595/2009, toezicht te kunnen houden op het juiste gebruik van AdBlue in vrachtwagens 'op de weg'.

Op dit moment wordt door I&W verkend hoe er meer duidelijkheid kan worden gecreëerd over de juridische grondslag. Daarnaast wordt bezien of het opportuun is om een nieuwe juridische grondslag te creëren. Doelstelling van dit alles is om in wet- en regelgeving een duidelijke verplichting te hebben voor correct gebruik van AdBlue en om onjuist gebruik af te schrikken. De Rijksoverheid wil hierbij kijken naar het voorbeeld van Denemarken, waarbij zowel de eigenaar van het voertuig als de chauffeur verantwoordelijk zijn voor de technische status van het voertuig met betrekking tot fraude met emissies. Denemarken is al jaren succesvol in de aanpak van onjuist gebruik van AdBlue.

Het handhavingsprogramma AdBlue kan verder worden ontwikkeld zodra er meer duidelijkheid is over de juridische grondslag.

Voorlopige budgetinformatie

Voor de uitvoering van de maatregel was in totaal € 20 mln. gereserveerd. In verband met een onderuitputting van € 1,5 mln. in 2022 is het resterende bedrag € 18,5 mln.

Toelichting op doorrekening

Dit beleidsinstrument is meegenomen als geagendeerd beleid in de KEV 2024.

9.9 Afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer

Naam instrument: Afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer is de intentie vastgelegd van brancheorganisatie, de rijksoverheid en vier gemeenten om de transitie van het besloten touringcarvervoer naar nulemissie te versnellen.

Fungerende details

Gemeenten en bedrijfsleven verkennen de behoefte aan laad- en tankinfra. Gemeenten streven naar nulemissie inkoop en inhuur voor hun eigen touringcars. Het rijk stelt in 2024 een aanschafsubsidie voor nulemissie touringcars open. In 2025 bekijken de Partijen gezamenlijk of hiermee voldoende perspectief is geschapen voor de invoering van een zero emissie zone voor nieuwe touringcars per 2027 en alle touringcars in 2030.

Toelichting op doorrekening

Het Afsprakenkader emissieloos touringcarvervoer wordt meegenomen als voorgenomen beleid in de KEV2024. Als deel van het afsprakenkader wordt een subsidie voor zero-emissie touringcars opengesteld ([zie Aanschafsubsidie zero emissie touringcars](#)).

9.10 BPM

Naam instrument: BPM

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De bpm is een belasting die moet worden betaald bij de aanschaf van een nieuwe personenauto of bestelauto. Het tarief is voor personenauto's afhankelijk van de CO₂-uitstoot. Voor bestelauto's particulier is het tarief tot 2025 afhankelijk van de catalogusprijs. Daarnaast geldt tot 2025 een vrijstelling voor bestelauto's van ondernemers.

Toelichting op doorrekening

De bpm beleidsinstrumenten zijn als vastgesteld beleid meegenomen in de modellering van het personenautopark met het SPARK model en in de modellering van het bestelautopark met het bestelautoparkmodel van Revnext. Alleen de voorgenomen afbouw van de afzonderlijke bpm tarieven voor plug-in hybrides per 2025 en 2027 is als voorgenomen beleid opgenomen in de KEV 2024 raming.

Referenties

Belastingdienst (2024), *Tarievenlijst Bpm-tarieven*, Den Haag: Belastingdienst, pagina 78,

https://download.belastingdienst.nl/belastingdienst/docs/bpm_tarieven_bpmo651z12fd.pdf.

Revnext & PBL (2024a), *Achtergrondrapport SPARK-modelanalyses wagenpark personenauto's KEV 2024*.

Beschrijving van uitgangspunten, modelinputs, modelbewerking en ramingen wagenpark personenauto's ten behoeve van de KEV 2024, Rotterdam: Revnext & Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Revnext & PBL (2024b), *Achtergrondrapport bestel- en vrachtauto's. Beschrijving van uitgangspunten, modelinvoer en ramingen wagenparken bestel- en vrachtauto's ten behoeve van de KEV 2024*, Rotterdam: Revnext & Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

9.11 Besluit energie vervoer 2022-2030 (implementatie RED II)

Naam instrument: Besluit energie vervoer 2022-2030 (implementatie RED II)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de Rijksoverheid in de Wet milieubeheer een verplichting instelt voor de inzet van hernieuwbare energie in de vervoerssector in de periode tot 2030. Met de verplichting moet ook de afspraak uit het Klimaatakkoord in beleid worden omgezet om in 2030 maximaal 27 petajoule extra aan hernieuwbare brandstoffen in te zetten in het wegvervoer. Deze extra inzet van maximaal 27 petajoule komt boven op de destijds in het basispad reeds verwachte inzet van 33 petajoule aan biobrandstoffen in 2030. Naast de doelstelling voor het wegvervoer, is in het Klimaatakkoord een minimale inzet van 5 petajoule hernieuwbare energie in de binnenvaart in 2030 afgesproken.

Toelichting op doorrekening

De jaarverplichting is als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV 2024. TNO heeft een analyse gemaakt van de uitwerking van de jaarverplichting op basis van de RED II voor 2030 (Uslu 2021). Deze studie dient als basis voor de effectschattingen bij vastgesteld beleid in de KEV 2024.

Referenties

Uslu, A. (2021), *Assessment of biofuels in 2030 – Support to KEV 21*, Amsterdam: TNO; <https://publications.tno.nl/publication/34638891/m8106w/TNO-2021-P12023.pdf>.

9.12 Bestuursakkoord Zero Emissie Doelgroepenvervoer (BAZED) en Convenant

Naam instrument: Bestuursakkoord Zero Emissie Doelgroepenvervoer (BAZED) en Convenant

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Op 31 mei 2018 ondertekenden 32 gemeenten en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het Bestuursakkoord Zero Emissie Doelgroepenvervoer. In het Bestuursakkoord spreken de betrokken partijen af dat het door hen verzorgde doelgroepenvervoer vanaf 2025 volledig zero emissie is. Doelgroepenvervoer is het vervoer van mensen die vanwege een lichamelijke of verstandelijke beperking tijdelijk of chronisch niet zelfstandig kunnen reizen.

Fungerende details

Uit de RVO monitor 2023 komt het volgende beeld naar voren. In 2023 was gemiddeld 18,3% van het doelgroepenvervoerwagenvanpark emissieloos. Daarbinnen was het aandeel bij personenauto's het hoogst (39,8%), gevolgd door personenbusjes (14%) en rolstoelbusjes (4,1%). Bij nieuwe aanbestedingen in 2022 lag het percentage ZE op 34%.

Voorlopige budgetinformatie

Momenteel wordt financiële ondersteuning uitgewerkt. Er wordt 5 miljoen euro vrijgemaakt voor ondersteuning van waterstof rolstoelbusjes (Subsidieregeling Waterstof in Mobiliteit, openstelling 2024). Taxibedrijven gaan met een budget van 37 miljoen euro worden ondersteund in de aanschafkosten van laadinfrastructuur (regeling private laadinfrastructuur, openstelling 2024). Daarnaast worden de mogelijkheden verkend om aanbestedende gemeenten te ondersteunen bij de uitvraag van ZE doelgroepenvervoer. Dit gebeurt met het oog op de voorgenomen aanscherping van de ZE aanbestedingseisen naar 100% voor doelgroepenvervoer vanaf 2026 in de Regeling Bevordering Schone Wegvoertuigen. Hier is 30 miljoen euro voor gereserveerd (nieuwe specifieke uitkering, openstelling 2026).

Toelichting op doorrekening

Net als in de KEV 2022 wordt het bestuursakkoord Zero Emissie Doelgroepenvervoer (BAZED) meegenomen als vastgesteld beleid. Zie voor de uitwerking hiervan CE Delft (2022).

Referenties

CE Delft (2022), *Klimaatmaatregelen mobiliteit. Factsheets voor de KEV 2022*, Delft: CE Delft;

<https://ce.nl/publicaties/klimaatmaatregelen-mobiliteit/>.

9.13 Bijtelling

Naam instrument: Bijtelling

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Als met een auto van de zaak jaarlijks meer dan 500 privé-kilometers wordt gemaakt, dan moet bijtelling worden betaald. Het reguliere bijtellingspercentage bedraagt 22% over cataloguswaarde van het voertuig. Dit bedrag moet worden opgeteld bij het belastbaar inkomen. Voor emissievrije auto's geldt in 2024 een percentage van 16% voor het 1e deel van de cataloguswaarde tot 30.000 euro. Over het resterende deel is het reguliere percentage van 22% van toepassing. In 2025 wordt het percentage verhoogd naar 17%. Vanaf 2026 is er geen korting meer voor emissievrije personenauto's. De korting in de bijtelling is afgesproken in het Klimaatakkoord en aangepast met het Belastingplan 2022. Voor auto's ouder dan 15 jaar geldt de youngtimerregeling. Het tarief van deze regeling is 35% van de huidige verkoopwaarde van het voertuig.

Toelichting op doorrekening

De bijtelling is meegenomen in de modellering van het personenautopark.

9.14 Brandstof Besparend Rijden

Naam instrument: Brandstof Besparend Rijden

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Informatie

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het programma Brandstof Besparend Rijden (BBR) stimuleert automobilisten om zuiniger en veiliger te rijden. In het eerdere programma Het Nieuwe Rijden (HNR) werd een brede reeks van rijgedragstips gecommuniceerd. De autotechniek is inmiddels voortgeschreden en veel auto's zijn voorzien van brandstofbesparende in-car hulpmiddelen zoals cruise control, start-stop-systeem, eco-modus en schakelindicator. Bij het communiceren van rijstijltips bestaat het risico dat deze niet juist worden begrepen of zelfs verkeerd worden geïnterpreteerd en uitgevoerd. Omdat brandstofbesparende in-car hulpmiddelen slechts aan of uit kunnen worden gezet is er geen risico op verkeerd gebruik ervan. Daarom ligt in BBR de focus op het gebruik van brandstofbesparende in-car hulpmiddelen.

Fungerende details

In het kader van de kabinetsreactie op de Urgendzaak is met BBR vanaf 2020 voorzien in extra communicatieve en faciliterende activiteiten rondom het promoten van brandstofbesparend rijden richting automobilisten. In de uitvoering wordt deels samengewerkt met het IenW-programma KdBB, in de gezamenlijke campagne Lekker op weg.

Voorlopige budgetinformatie

150 duizend euro.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.15 CO₂-normen nieuwe personen- en bestelauto's 2020-2035

Naam instrument: CO₂-normen nieuwe personen- en bestelauto's 2020-2035

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Als onderdeel van de Europese strategie om de CO₂-uitstoot van personenauto's terug te dringen zijn er CO₂-normen voor nieuwe auto's van toepassing. De CO₂-normen moeten ertoe leiden dat er steeds meer zuinige auto's en/of nulmissie-auto's in het Europese wagenpark stromen, waardoor de CO₂-uitstoot van het totale wagenpark (op termijn) ook gereduceerd wordt. De gemiddelde uitstoot van alle auto's die fabrikanten in de EU verkopen mag niet hoger liggen dan de geldende norm. Tot en met 2021 golden de CO₂-normen op basis van de NEDC-test, sindsdien op basis van de WLTP-test. De WLTP-test geeft een betere benadering van het praktijkverbruik en de werkelijke uitstoot van nieuwe auto's dan de NEDC-test. De toekomstige reductiedoelen worden afgezet ten opzichte van de gemiddelde uitstoot in 2021 volgens de WLTP-typekeuring. De CO₂-emissienormen voor nieuwe personenauto's en lichte bedrijfsvoertuigen (bestelauto's) die in april 2019 zijn aangenomen, stellen reductiedoelstellingen van -15% en -37,5% voor de uitlaat CO₂-emissies van nieuw geregistreerde auto's voor respectievelijk 2025 en 2030. De norm voor 2030 voor bestelwagens is -31%. Op 14 juli 2021 stelde de Europese Commissie als onderdeel van haar 'Fit for 55'-klimaatpakket voor om de verordening te herzien, de norm van -15% voor 2025 te handhaven, de normen voor 2030 aan te scherpen tot -55% voor personenauto's en -50% voor bestelauto's en tevens een nieuwe -100% norm voor 2035 in te voeren. Dit heeft als gevolg dat alle nieuwe auto's die vanaf 2035 worden geregistreerd, emissievrij moeten zijn aan de uitlaat.

Toelichting op doorrekening

De vigerende CO₂-normen voor nieuwe personenauto's en bestelauto's in 2030 en 2035 zijn als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV 2024. Dit betekent dat er een norm van -15% reductie is meegenomen voor 2025, een norm van -55% voor personenauto's en -50% voor bestelauto's voor 2030 en een norm van -100% voor 2035.

9.16 CO₂-plafond luchtvaart in Nederland

Naam instrument: CO₂-plafond luchtvaart in Nederland

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

In maart 2023 is het principebesluit genomen om CO₂-grenswaarden voor luchthavens in te voeren. Deze grenswaarden moeten de nationale CO₂-doelen uit de luchtvaartnota borgen voor de zichtjaren 2030, 2050 en 2070. Tussen deze jaren wordt een lineair reductiepad voor de CO₂-uitstoot gehanteerd. Voor het jaar 2030 geldt als doel dat de CO₂-uitstoot van vertrekkende vluchten vanuit Nederland niet hoger mag zijn dan het niveau uit 2005. Momenteel wordt er gewerkt aan het wetsvoorstel om dit mogelijk te maken. De planning is dat deze wetgeving op zijn vroegst in 2025 van kracht wordt.

Toelichting op doorrekening

Vanwege de nieuwe coalitie is de internetconsultatie van het CO₂-plafond vertraagd, deze zal daarvoor niet voor de zomer 2024 plaatsvinden. Dit beleidsinstrument wordt meegenomen als geagendeerd beleid in de KEV 2024.

9.17 Campagne Iedereen doet wat

Naam instrument: Campagne Iedereen doet wat

Sector: Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Informatie

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat partijen in de sector de voordelen van en ervaring met elektrisch rijden onder de aandacht brengen. Daartoe heeft het Formule-E-Team in 2019 de website Nederland Elektrisch gelanceerd. De website bevat alle informatie voor consumenten, verkopers en beleidsmakers die relevant is voor de introductie van elektrisch vervoer, en dient om (voor)oordelen jegens elektrisch rijden te adresseren. Goede voorbeelden in het mobiliteitsbeleid van bedrijven zullen actief gecommuniceerd worden.

Toelichting op doorrekening

De communicatiecampagnes rond elektrisch rijden zijn als flankerend beleid meegenomen in de KEV 2024. Er kan geen direct effect aan toegerekend worden omdat het effect van de campagnes op de voorkeuren van autokopers voor zover bekend nog niet is geëvalueerd.

Referenties

Nederland Elektrisch (z.j.). 'Homepage'; www.nederlandelektrisch.nl.

9.18 Campagne: 'Kort ritje? Da's zo gefietst!'

Naam instrument: Campagne: 'Kort ritje? Da's zo gefietst!'

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Anders

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De campagne "Kort ritje? Das zo gefietst!" is gestart in 2023. Deze campagne zal worden vervolgd in 2024, met als kernpunten:

- Vervolg en verdieping van de landelijke thematische aanpak "Kort ritje? Da's zo gefietst?";
- Doorvertaling richting specifieke doelgroepen (waaronder studenten, forenzen en ouderen);
- Focus op regionale adaptie i.s.m. regionale organisaties (waaronder gemeente, steden, provincies, werkgeversnetwerken).

Voorlopige budgetinformatie

2 miljoen euro per jaar

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.19 Capaciteitsbeperking Schiphol

Naam instrument: Capaciteitsbeperking Schiphol

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het aantal vluchten van en naar Nederlandse luchthavens wordt beperkt om de belasting van vliegverkeer op de leefomgeving binnen vooraf vastgestelde grenzen te houden. Verschillende luchthavens kennen daarom restricties die in het Luchthaven(verkeers-)besluit zijn vastgelegd, waaronder een maximum aantal vliegbewegingen.

Fungerende details

In het coalitieakkoord van Rutte IV wordt de ambitie uitgesproken om tot een integrale oplossing te komen die zekerheid en perspectief biedt op zowel het behouden van de hub-functie van Schiphol als op de omgeving van de luchthaven (Rijksoverheid 2021). Met het hoofdlijnenbesluit Schiphol heeft het kabinet beoogt hier nader invulling aan te geven. Het hoofdlijnenbesluit bestaat uit drie sporen. Over de effectuering van het hoofdlijnenbesluit Schiphol wordt de Kamer periodiek geïnformeerd, onder meer in de voortgangsbrieven Programma Omgeving Luchthaven Schiphol.

Toelichting op doorrekening

De capaciteitsrestrictie van 500.000 vluchten op Schiphol per jaar is huidig beleid. Dit wordt meegenomen als vastgesteld beleid. De capaciteitsrestrictie uit het Hoofdlijnenbesluit van 475.000-485.000 vluchten op Schiphol per jaar (uit de Kamerbrief van 4 september) is meegenomen als geagendeerd beleid.

Referenties

IenW (2024), *Kamerbrief over stand van zaken Schiphol september 2024*, Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/09/04/stand-van-zaken-schiphol>.

VVD, D66, CDA en ChristenUnie (2022), *Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst'*, Den Haag; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/01/10/coalitie-akkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst>.

9.20 City Deal Fietsen voor Iedereen

Naam instrument: City Deal Fietsen voor Iedereen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In het najaar van 2023 is de City Deal Fietsen voor Iedereen getekend. De City Deal concentreert zich op twee punten: toegang tot een veilige fiets en de vaardigheid om te kunnen fietsen. Tot en met februari 2024 worden projectteams geformeerd en een werkplan voor de City Deal gemaakt. Vervolgens wordt gestart met de uitvoering van het werkplan, daarbij ligt de focus op projecten waarbij het 'hebben' van een fiets en het 'kunnen' fietsen centraal staan.

Voorlopige budgetinformatie

Tabel 9.3

Budgetbeschrijving in duizend euro's

	2024	2025	2026	2027	Totaal
IenW	350	350	350	350	1.400
BZK	50	50	50	80	230
VWS	200	200	200	50	650
Gemeenten	160	165	165	165	650
Provincies	0	0	0	0	0
Totaal	760	765	765	645	2.935

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

Rijksoverheid (2023), Dealtekst City Deal Fietsen voor Iedereen 9 oktober 2023, Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/11/13/bijlage-6-deal-tekst-city-deal-fietsen-voor-iedereen>.

Rijksoverheid (2022), *Onderzoek feiten en cijfers 'Fietsen voor Iedereen'*, Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/10/21/onderzoek-feiten-en-cijfers-fietsen-voor-iedereen>.

9.21 City Deal Ruimte voor Lopen

Naam instrument: City Deal Ruimte voor Lopen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Lopen is een synergetische en kostenefficiënte manier om klimaatdoelen te halen, terwijl iedereen er gezonder en gelukkiger van wordt. In de City Deal Ruimte voor Lopen hebben gemeenten, Rijksoverheid en maatschappelijke partijen zich in 2020 eraan gecommitteerd om 4 jaar lang te experimenteren met loopbeleid in een stedelijke omgeving. Met de inzet op drie centrale werklijnen wordt innovatie op stedelijk loopbeleid versterkt, versneld en vervolgens verspreid.

- Werklijn 1: De ideale voetgangersstad: inrichtingsprincipes, routestructuren en hoe maak je ruimte voor lopen
- Werklijn 2: Samen oplopen: organiseren van integraliteit
- Werklijn 3: Verleiden om te lopen

Inmiddels is in samenwerking tussen de City Deal en IenW een toolbox loopbeleid ontwikkeld en zijn loopdata in kaart gebracht.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

Ruimte voor lopen (z.j.), 'Toolbox Loopbeleid', <https://ruimtevoorlopen.nl/toolbox/loopbeleid/>.

Wandelnet (2024), 'Heel Holland wandelt, maar waar precies?', <https://www.wandelnet.nl/nieuws-bericht/2024/07/04/heel-nederland-wandelt-maar-waar-precies>.

9.22 Commissievoorstel ETD: minimumaccijns kerosine

Naam instrument: Commissievoorstel ETD: minimumaccijns kerosine

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Europese Commissie heeft in haar 'Fit For 55'-wetsvoorstel van medio 2021 onder andere een voorstel voor wijziging van de ETD (Energy Taxation Directive) gedaan. Hierin stelt zij voor om een minimumbelasting op het gebruik van kerosine in te voeren voor intra-EU vluchten. Wijzigingen die algemeen binnen de ETD voorgesteld worden zijn om belasting te gaan heffen op energiebasis in plaats van op volumebasis, en om tarieven te corrigeren voor inflatie. Voor de verschillende categorieën energiedragers wordt een minimum belasting voorgesteld; de hoogte dient vervolgens op lidstaatniveau vastgesteld te worden. Voor de luchtvaart wordt onderscheid gemaakt tussen commerciële passagiersvluchten, zakelijke en pleziervluchten, en vrachtluchten. Voor fossiele kerosine gelden de volgende voorstellen:

- Zakelijke- en pleziervluchten: de standaard minimumbelasting voor motorbrandstoffen bij invoering van de ETD (onder huidige regelgeving valt plezierluchtvaart niet onder de vrijstelling en geldt er in Nederland reeds een tarief van € 571,75 per 1.000 liter kerosine.); ;
- Niet-zakelijke en niet-pleziervluchten (commerciële passagiersvluchten): vanaf 2023 een oplopende minimumbelasting die na 10 jaar ook de standaard minimumbelasting bereikt;
- Vrachtluchten: deze zijn uitgezonderd, maar het staat lidstaten vrij om zelf een belasting in te voeren. Ook voor duurzame luchtvaartbrandstoffen en elektriciteit wordt vanaf 2033 een minimumbelasting voorgesteld.

Toelichting op doorrekening

Het commissievoorstel ETD, waaronder het voorstel voor een minimumaccijns op kerosine, wordt meegenomen als geagendeerd beleid.

9.23 Convenant zero-emissie reinigingsvoertuigen

Naam instrument: Convenant zero-emissie reinigingsvoertuigen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Gemeenten, provincies, energieproducenten, de Rijksoverheid en het bedrijfsleven hebben begin 2019 een convenant voor zero-emissie reinigingsvoertuigen gesloten. In het convenant Duurzame Voertuigen en Brandstoffen in de Reinigingsbranche hebben overheden, reinigingsdiensten en marktpartijen afgesproken om enkel zero emissie reinigingsvoertuigen aan te schaffen vanaf 1 januari 2030 of zoveel eerder als mogelijk. Doelstellingen in het convenant zijn:

- Binnen 1 jaar na het sluiten van het convenant ligt er een Plan van Aanpak door gemeenten en publieke partijen;
- 1 jaar na het Plan van Aanpak, of waar eerder mogelijk, rijden nieuw aan te schaffen voertuigen zero-emissie of op een duurzame brandstof;
- Vanaf 2025 worden reinigingsvoertuigen op fossiele brandstoffen uitgefaseerd;
- Vanaf 2030, of waar eerder mogelijk, zijn alle nieuw aan te schaffen voertuigen zero-emissie.
- Reinigingsvoertuigen op duurzame brandstoffen worden uitgefaseerd.

Binnen het convenant zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Gemeenten en publieke partijen zorgen uiterlijk 1 jaar na ondertekening voor een Plan van Aanpak. Dit bevat in ieder geval een lijst met alle reinigingsvoertuigen en afschrijvings-termijnen en een voorstel voor het vervangende reinigingsvoertuig of type brandstof.
- IenW staat voor het financieren van een vervolgfase van dit convenant; draagt bij via regelingen en financieringsmogelijkheden (DKTI, Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek, het Nationaal Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit 2018, INEK), benadert andere opdrachtgevers om zich aan te sluiten en werkt proactief aan het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving.
- Private partijen steunen de doelstellingen en zetten zich actief in om de transitie te versnellen, onder meer door kennis te delen en drempels weg te nemen. Zoals genoemd in het convenant, zitten onzekerheden in de volgende thema's, die daarom aandacht behoeven: ontwikkelen en delen van kennis en ervaring (bestaande onduidelijkheden kunnen hierdoor weggenomen worden); kosten, baten en financiering
- Er is een wens naar inzicht hierin, via berekeningen van de Total Cost of Ownership (TCO); beleid, wet- en regelgeving (potentiële barrières); organisatie (potentiële organisatorische veranderingen).
- De voortgang ten aanzien van de doelstelling wordt jaarlijks gemonitord; de resultaten hiervan zullen openbaar zijn.

Toelichting op doorrekening

Het effect van deze afspraak kon in de KEV 2024 niet apart worden ingeschat maar is onderdeel van de modellering van instroom van zero-emissie vrachtvoertuigen, op basis van ontwikkeling in kosten, beschikbaarheid en veronderstellingen over overstapdrempels.

9.24 DKTI Demonstratieregeling Klimaattechnologieën en -innovaties in transport

Naam instrument: DKTI Demonstratieregeling Klimaattechnologieën en -innovaties in transport

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Met de Demonstratieregeling Klimaattechnologieën en -innovaties in transport (DKTI Transport) kan men subsidie krijgen voor transportoplossingen met lage of geen CO₂ uitstoot. Items betreffen o.a. de inzet van zero-emissie (ZE) vrachtwagens, transportmiddelen of mobiele werktuigen. De regeling is bedoeld voor ondernemingen, kennisinstellingen en niet-gouvernementele organisaties. Dit sluit aan op de Duurzame Brandstofvisie met thema's als elektrisch rijden en varen, efficiënte schepen, rijden op waterstof en biobrandstoffen in luchtvaart, scheepvaart en zwaar wegverkeer. De subsidieregeling geeft invulling aan de afspraken uit het Energieakkoord. Deze zijn verder uitgewerkt in de Duurzame Brandstofvisie. Daarin staan de klimaatdoelstellingen voor de sector verkeer en vervoer voor de lange termijn.

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is afgerond, dus is niet meegenomen.

9.25 Elektrificatie van het spoor tussen Zutphen-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg

Naam instrument: Elektrificatie van het spoor tussen Zutphen-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Momenteel rijden op verschillende regionale spoorlijnen in Nederland nog dieseltreinen, welke CO₂ en stikstof uitstoten. Het dieseltreinmaterieel op de spoorlijnen Almelo-Mariënberg en Zutphen-Oldenzaal is (bijna) einde levensduur. Om met de nieuwe vervoersconcessie(s) met zero emissie materieel te kunnen rijden, is elektrificatie (aanbrengen van bovenleiding) van deze spoorlijnen noodzakelijk. In 2023 is na uitgebreid onderzoek besloten dat elektrificatie voor deze lijnen de beste verduurzamingsoptie is en bijvoorbeeld niet batterij- of waterstofftreinen. Met het beschikbaar gekomen budget bij het Rijk en het al gereserveerde/nog te reserveren budget bij de provincies Overijssel en Gelderland kan ProRail de planuitwerkingsfase voor deze projecten doorlopen, waarna, na een gezamenlijk realisatiebesluit(en), de beide trajecten geëlektrificeerd kunnen worden door ProRail in de periode tot in principe uiterlijk 2033.

Voorlopige budgetinformatie

Vanuit het Klimaatfonds is bij de voorjaarsnota 2024 98 mln. euro vrijgemaakt voor de elektrificatie van genoemde spoortrajecten. Dit budget is/wordt overgemaakt naar het Mobiliteitsfonds van het ministerie van IenW. Vanuit de provincies Overijssel en Gelderland is/wordt ook budget gereserveerd voor deze projecten.

Toelichting op doorrekening

Het budget is toegekend in het Ontwerp-Meerjarenprogramma, dus dit instrument is meegenomen als voorgenomen beleid.

Referenties

EZK (2024a), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

EZK (2024b), *Kamerbrief klimaat- en energiemaatregelen Voorjaarsnota 2024*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/04/15/klimaat-en-energiemaatregelen-voorjaarsnota-2024>.

9.26 Emissielabelsysteem binnenvaart

Naam instrument: Emissielabelsysteem binnenvaart

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In de Green Deal, Zeevaart, Binnenvaart en Havens uit 2019 is afgesproken dat in samenwerking met het Expertise- en Innovatiecentrum voor de Binnenvaart (EICB) een emissielabelsysteem voor binnenvaartschepen wordt uitgewerkt. Het emissielabel geeft scheepseigenaren inzicht in het energieverbruik en de luchtvervuilende- en klimaatemissies van hun schip, waardoor zij kunnen verduurzamen en daar ook de nodige erkenning voor krijgen. Verladere en banken kunnen het label gebruiken bij het verlenen van opdrachten of financiering aan scheepseigenaren en exploitanten. Havens en gemeenten kunnen het label gebruiken binnen incentiveprogramma's. De Rijksoverheid kan via het labelsysteem monitoren op welke manier de energietransitie in de binnenvaart zich voltrekt. Dit labelsysteem is sinds november 2021 vrijwillig aan te vragen door scheepseigenaren. Gezien de technologische ontwikkelingen, Europese beleidsontwikkelingen inzake het berekenen en rapporteren van transportemissies en behoeften uit de binnenvaartsector, is het nodig om het emissielabelsysteem door te ontwikkelen. IenW streeft hierbij naar zoveel mogelijk internationale harmonisering. Daartoe wordt in de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) een geharmoniseerde methodologie uitgewerkt. Op basis hiervan zal een voorstel ingebracht worden in het Europees Comité voor de Opstelling van Standaarden voor de Binnenvaart (CESNI), naar verwachting eind 2024.

In de brief van de minister voor Klimaat en Energie van 26 april 2023 over de voorjaarsbesluitvorming klimaat en in de brief van de staatssecretaris van IenW van 23 augustus 2023, is eveneens aangekondigd dat het emissielabel een wettelijke basis zal krijgen en dat middels in een onderzoek wordt nagegaan aan welke scheepscategorie een bepaald label kan worden opgelegd in welke periode in de tijd. Het doel is om een gemiddeld label B in 2030 te behalen. In de brief "Actieagenda toekomst binnenvaart" van 24 november 2023 is de Kamer geïnformeerd over dit onderzoek, uitgevoerd door Movares en EICB. Uit de rapporten blijkt het volgende:

- Er kan mogelijk een wettelijke basis worden gecreëerd voor het emissielabel. Vanwege het internationale karakter van de binnenvaart heeft een internationaal gecoördineerde invoering, via de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) en EU-regelgeving, de meeste impact.
- Uit de onderzoeksrapporten komen knelpunten naar voren voor een opgelegd label niveau. Als deze route verder verkend wordt, moet aan verschillende (soms complexe) voorwaarden worden voldaan. Er moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met internationale verdragen en Europese wetgeving. Ook is een gelijk speelveld belangrijk, immers is de binnenvaart een internationaal opererende bedrijfstak.

Op basis van deze bevindingen zal de Kamer separaat geïnformeerd worden over de vervolgstappen, in samenhang met de implementatie van de ETS₂ opt-in en RED III voor de binnenvaart.

Fungerende details

Het emissielabel is sinds 2021 op vrijwillige basis aan te vragen door scheepseigenaren. Stichting Afvalstoffen & Vaardocumenten Binnenvaart (SAB) geeft in opdracht van IenW emissielabels af. Momenteel (maart 2024) zijn er 25 emissielabels afgegeven door SAB.

Vanuit het klimaatfonds zijn middelen gereserveerd (6,2 miljoen euro in 2024-2028) voor het emissielabel. In het kort gaat het om de aanpassing van wet- en regelgeving, uitvoeren van onderzoek, het geven van voorlichting en het opstellen uitvoeren van een subsidieregeling.

Toelichting op doorrekening

In de Voorjaarsbesluitvorming is opgenomen dat dit instrument niet aan de sector wordt opgelegd. Dit instrument is niet meegenomen. Als alternatief kiest het kabinet voor 14,5% CO₂-reductie in de keten door binnenvaart bij de implementatie van REDIII (zie [RED III \(binnenvaart\)](#)).

Referenties

Binnenvaart Emissieprestatielabel (z.j.), 'Homepage', <https://binnenvaartemissielabel.nl/>.

EZK (2024), *Overzicht klimaatmaatregelen Voorjaarsnota 2023 en 2024*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/overzicht-klimaatmaatregelen-voorjaarsnota-2023-en-2024>.

IenW (2024), *Verzamelbrief Maritieme Zaken*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/01/25/verzamelbrief-maritieme-zaken>.

9.27 Euro 7

Naam instrument: Euro 7

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Status: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Euro 7 is de opvolger van Euro 6/VI en stelt eisen aan alle emissies van nieuwe voertuigen, behalve CO₂. Hieronder vallen niet alleen uitlaatemissies, maar ook emissies afkomstig van banden en remmen. Euro 7 zal een verwaarloosbaar effect hebben op de uitstoot van broeikasgassen. Voor uitlaatemissies van lichte voertuigen is er ten opzichte van Euro 6 niets gewijzigd in de limietwaarden of meetmethoden. Voor vrachtauto's en bussen geldt er wel een strengere limietwaarde. Het toezicht op emissies van voertuigen wordt dankzij On-Board Monitoring verbeterd.

Fungerende details

Verordening (EU) 2024/1257 (Euro 7) is sinds 28 mei 2024 van kracht. De Europese Commissie werkt momenteel het afgeleid recht verder uit. Vanaf eind 2026 zal de nieuwe standaard dan stapsgewijs verplicht worden voor nieuwe personenauto's en lichte bedrijfsvoertuigen: eerst voor nieuwe voertuigtypen en later voor alle nieuwe voertuigen en onderdelen. Vanaf medio 2028 geldt dit ook voor vrachtauto's.

Toelichting op doorrekening

Euro-7 is als vastgesteld beleid meegenomen in de ERL 2025, conform de EU-richtlijn. De verwachte impact van euro-7 wordt beschreven in het TNO-achtergrondrapport bij de ERL 2025.

Referenties

Europees Parlement en de Raad (2024), *Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de typegoedkeuring van motorvoertuigen en motoren en van systemen, onderdelen en technische eenheden die voor dergelijke voertuigen zijn bestemd, met betrekking tot hun emissies en de duurzaamheid van batterijen (Euro 7), tot wijziging van Verordening (EU) 2018/858 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 715/2007 en (EG) nr. 595/2009 van het Europees Parlement en de Raad, Verordeningen (EU) nr. 582/2011, (EU) 2017/1151 en (EU) 2017/2400 van de Commissie en Uitvoeringsverordening (EU) 2022/1362 van de Commissie, 2022/0465, PE-CONS 109/23, Brussel: Europees Parlement en de Raad; <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-109-2023-INIT/nl/pdf>.*

9.28 Energielabel voor elektrische auto's

Naam instrument: Energielabel voor elektrische auto's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Aanpassing van het energielabel voor nieuwe personenauto's. Onder het huidige label krijgen alle auto's automatisch een A-label. Met de aanpassing wordt aan elektrische auto's een label toegekend op basis van het stroomverbruik. Vanaf 2035 mogen alleen nog auto's zonder uitstoot van CO₂ worden verkocht. De aanpassing is zodanig dat gedurende de overgangperiode elektrische auto's geleidelijk ingroeien naar een gemiddeld label en dat conventionele auto's geleidelijk uitgroeien naar een erg onzuinig label.

Voorlopige budgetinformatie

Budgetneutraal voor de overheid.

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is niet meegenomen in de KEV 2024 omdat de uitwerking/vormgeving daarvan nog onduidelijk is.

9.29 Euro 26 mln. die vanuit vorige kabinet bijgedragen heeft aan doorfietsroutes

Naam instrument: Euro 26 mln. die vanuit vorige kabinet bijgedragen heeft aan doorfietsroutes

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Anders

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Euro 26 mln. die vanuit vorige kabinet bijgedragen heeft aan doorfietsroutes.

Fungerende details

Omdat fietsen een goed alternatief voor het OV en de auto kan zijn, trekt het kabinet eenmalig een bedrag van 100 miljoen euro uit voor cofinanciering van gemeentelijke en provinciale investeringen in fietsinfrastructuur en fietsenstallingen bij OV-knooppunten. Van de 100 miljoen euro is 26 miljoen euro naar fietsinfrastructuur gegaan en het restant naar fietsenstallingen bij OV-knooppunten.

Voorlopige budgetinformatie

26 miljoen euro vanuit het vorige kabinet.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

VVD, CDA, D66 en ChristenUnie (2017), *Regerakkoord 2017: 'Vertrouwen in de toekomst'*, Den Haag; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>.

9.30 Euro 780 mln voor het per fiets bereikbaar maken van nieuwe woningbouw locaties

Naam instrument: Euro 780 mln voor het per fiets bereikbaar maken van nieuwe woningbouw locaties

Sector: Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

780 miljoen euro voor het per fiets bereikbaar maken van nieuwe woningbouw locaties.

Fungerende details

Verder wordt in heel het land voor ongeveer € 780 miljoen mee-geïnvesteed in fietsinfrastructuur, wat samen met cofinanciering van de regio optelt tot een investering meer dan € 1,1 miljard. Het gaat hierbij om onder andere betere fietsaansluitingen richting OV-knooppunten, fietstunnels, doorfietsroutes en stationsstallingen. Dit om de bereikbaarheid van nieuwe woningen te garanderen deze met de fiets te ontsluiten en bij te dragen aan de mobiliteitstransitie.

Het betreft de volgende specifieke fiets en loopinfrastructuur maatregelen zoals genoemd in de volgende twee regelingen:

- Ontwerp Regeling specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur
- Ontwerp Besluit Tijdelijke regeling specifieke uitkering mobiliteitspakketten ten behoeve van woningbouw Versie voorhang

Voorlopige budgetinformatie

Eenmalig euro 780 miljoen uit de euro 7,5 miljard die kabinet Rutte 4 beschikbaar heeft voor bereikbaar maken van nieuwe woningbouwlocaties.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

IenW & VRO (2022), *Kamerbrief over BO MIRT november 2022 en moties en toezeggingen MIRT*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, pagina 10; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/14/bestuurlijke-overleggen-mirt-9-10-en-11-november-2022-voortgang-mirt-moties-en-toezeggingen-mirt>.

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

Rijksoverheid (2023a), *Ontwerp Regeling specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur*, Den Haag: Rijksoverheid;

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/regelings/2023/06/12/bijlage-voorhang-regeling-van-de-minister-van-infrastructuur-en-waterstaat>.

Rijksoverheid (2023b), *Ontwerp Besluit Tijdelijke regeling specifieke uitkering mobiliteitspakketten ten behoeve van woningbouw Versie voorhang*, Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/regelings/2023/12/12/bijlage-2-tijdelijke-regeling-specifieke-uitkering-mobiliteitspakketten-ten-behoeve-van-woningbouw-versie-voorhang>.

9.31 Europese Bijmengverplichting duurzame luchtvaartbrandstoffen

Naam instrument: Europese Bijmengverplichting duurzame luchtvaartbrandstoffen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In oktober 2023 is in Europa een akkoord bereikt op de Europese bijmengverplichting voor de luchtvaart, de ReFuelEU-verordening. De verordening creëert een gelijk speelveld en stelt geharmoniseerde regels vast ten aanzien van duurzaam luchtvervoer. In de verordening is opgenomen om vanaf 2025 aan brandstofleveranciers (op volumebasis) een bijmengverplichting van het gebruik van SAF (Sustainable Aviation Fuels) op te leggen. Het gaat om 2% in 2025, 6% in 2030, 34% in 2040 en oplopend tot 70% in 2050. Vanaf 2030 bevat het voorstel daarnaast een sub-mandaat voor het gebruik van synthetische kerosine. In 2030 gaat dit om 1,2%, en dit loopt via 10% in 2040 op tot 35% in 2050. Om duurzaamheidsredenen zijn luchtvaartbrandstoffen op basis van voedsel en voedergewassen uitgesloten. De verplichting geldt op Unieluchthavens met meer dan 800.000 passagiers en/of honderd duizend ton vracht per jaar. Luchtvaartmaatschappijen die jaarlijks minstens 500 commerciële vluchten of 52 cargovluchten vanaf deze Unieluchthavens uitvoeren vallen binnen de scope van de verordening. Om tankering te voorkomen dient minstens 90% van de benodigde luchtvaartbrandstof voor gebruik op vertrekkende vluchten van Unieluchthavens door luchtvaartmaatschappijen getankt te worden.

Toelichting op doorrekening

De bijmengverplichting van SAF uit de Europese verordening ReFuelEU Aviation is meegenomen als vastgesteld beleid in de KEV 2024. Ook het submandaat voor de bijmenging van synthetische kerosine is als vastgesteld beleid meegenomen.

9.32 Europese CO₂-normen nieuwe vrachtauto's

Naam instrument: Europese CO₂-normen nieuwe vrachtauto's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Europese Unie stelt eisen aan de gemiddelde CO₂-uitstoot van nieuwe vrachtauto's. Deze CO₂-normen worden op Europees niveau opgelegd aan alle fabrikanten die voertuigen op de Europese markt brengen. Vanaf 2025 moeten nieuwe vrachtauto's gemiddeld 15 procent zuiniger zijn dan in 2019-2020 en vanaf 2030 moet dat 30 procent zijn. De normering geldt momenteel alleen voor de grotere typen vrachtvoertuigen, die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor zo'n 65 a 70 procent van de totale CO₂-uitstoot van zware wegvoertuigen in de EU (EU 2022). Fabrikanten kunnen zelf hun strategie bepalen om de normen te halen. Dit kan door conventionele dieselmotoren zuiniger te maken of door andere technologieën in de markt te zetten, waaronder (semi-)elektrische vrachtauto's. De regulering bevat specifieke prikkels voor elektrische vrachtauto's en vrachtauto's met een hele lage CO₂-uitstoot (ten minste half zo laag als het gemiddelde voor die groep in 2019). Tot 2025 krijgen de fabrikanten extra CO₂-credits als ze deze voertuigen op de markt brengen. Daarna krijgen ze alleen nog extra credits als ze meer verkopen dan een vooraf vastgestelde baseline. Die baseline staat in eerste instantie op 2 procent. In de evaluatie van de regelgeving, die voor 2022 staat gepland, wordt bezien wat de baseline voor 2030 wordt.

Toelichting op doorrekening

De vigerende Europese CO₂-normen voor nieuwe vrachtauto's voor 2030, 2035 en 2040 worden meegenomen als vastgesteld beleid in de KEV2024. De normen betreffen een -45% CO₂-reductie in de nieuwverkopen in 2030, een -65% reductie in 2035 en een -90% reductie in 2040. In de berekeningen van de ingroei van nulmissievoertuigen worden de uitgangspunten met betrekking Europees bronbeleid vertaald naar een verwachte brandstofmix en prijsontwikkeling van nieuwe zero-emissie voertuigen en nieuwe conventionele voertuigen, waarmee fabrikanten invulling kunnen geven aan de te behalen emissienormen.

9.33 FuelEU Maritime

Naam instrument: FuelEU Maritime

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Verplichting voor het reduceren van de broeikasgasintensiteit van de energie (in gram CO₂-eq/MJ) gebruikt aan boord van het schip (vracht- en passagiersschepen boven 5.000 brutoton) op reizen tussen en in EU-havens (100% meegeteld) en tussen EU- en niet-EU-havens (50% meegeteld) met:

- 2 % vanaf 1 januari 2025;
- 6 % vanaf 1 januari 2030;
- 14,5 % vanaf 1 januari 2035;
- 31 % vanaf 1 januari 2040;
- 62 % vanaf 1 januari 2045;
- 80 % vanaf 1 januari 2050.

Toelichting op doorrekening

De effecten van de FuelEU verordening op de bunkervolumes in Nederland zijn geraamd op basis van CE Delft (2024).

Referenties

CE Delft (2024), *Bunkerafzet in Nederland van de internationale scheepvaart. Verwachting voor 2030, 2035 en 2040*, Delft: CE Delft.

9.34 GD173 ZES Zero Emission Stadslogistiek

Naam instrument: GD173 ZES Zero Emission Stadslogistiek

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In 2014 werd de Green Deal Zero Emission Stadslogistiek (ZES) gesloten tussen bedrijven, overheden en kennisinstellingen. In het Klimaatakkoord is opgenomen dat in 2025 in 30-40 van de grootste gemeenten een zero-emissiezone wordt ingevoerd. Hier wordt duiding aan gegeven middels de Uitvoeringsagenda Stadslogistiek.

Toelichting op doorrekening

In de KEV2024 zijn de 29 aangekondigde nulmissiezones als vastgesteld beleid meegenomen in de berekeningen van de toename van het aantal nulmissie bestel- en vrachtauto's.

9.35 GD230 Zeevaart, Binnenvaart en Havens

Naam instrument: GD230 Zeevaart, Binnenvaart en Havens

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De binnenvaart is onderdeel van het (ontwerp-)Klimaatakkoord. Afspraken over de door de binnenvaart te behalen CO₂-reductie worden uitgewerkt in deze Green Deal. De zeevaartsector valt buiten het ontwerp-Klimaatakkoord. In deze Green Deal ook afspraken gemaakt en ambities geformuleerd voor de Nederlandse zeevaartsector. Met deze Green Deal wordt beoogd om zowel de schadelijke emissies naar de lucht (stikstofoxiden, zwaveloxiden en fijnstof) als de emissie van broeikasgassen terug te dringen. In de deal zijn doelen, ambities en acties opgenomen waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het verbeteren van de luchtkwaliteit van het komende Schone Lucht Akkoord. Acties omvatten o.a. onderzoeken van mogelijkheden voor verduurzamingsfondsen, versterken van samenwerking in de vervoer- en verladersketens, pilots en testen met bio-brandstof en (deels) elektromotoren, opzetten of stimuleren van tools voor CO₂ emissiebepaling, labelsysteem rond energieprestatie, e.d.

Fungerende details

De Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens loopt in juni 2024 af. De RVO is gevraagd de Green Deal te evalueren. Er is nog geen besluit genomen over een eventueel vervolg op de Green Deal.

Toelichting op doorrekening

Deze Green Deal loopt af en er zijn nog geen plannen voor een vervolg. Dit instrument is daarom niet meegenomen.

9.36 IMO - Klimaatmaatregelen

Naam instrument: IMO - Klimaatmaatregelen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De 2023 IMO strategie over reductie van BKG emissies van schepen (Resolutie MEPC.377(80)) heeft tot doel gezet om naar netto nul emissies van de scheepvaart rond 2050 toe te werken met checkpoints van 20-30% reductie in 2030 en 70-70% reductie in 2040 ten opzichte van 2008. In de strategie is afgesproken dat in 2025 afspraken gemaakt moeten worden voor een 'pakket van maatregelen' die de doelstellingen uit de strategie moeten verwezenlijken, zodat ze in 2027 in werking kunnen treden. De strategie benoemt twee type maatregelen die ontwikkeld moeten worden: een technische en een economische.

De strategie geeft aan dat de technische maatregel moet bestaan uit een doelmaatregel voor een broeikasgas intensiteit standaard op de brandstof van schepen. Er zijn meerdere voorstellen gedaan voor deze maatregel waaronder een voorstel van Nederland samen met de andere EU lidstaten. Het gezamenlijke element in alle voorstellen is dat ze een graduele reductie bevatten van de broeikasgas intensiteit op de brandstof/ energie gebruikt aan boord (uitgedrukt in gr CO₂/MJ) vanaf zijn huidige niveau tot o rond 2050.

Ten aanzien van het economische element van de maatregelen geeft de strategie aan dat het een Maritieme BKG beprijzingsmechanisme moet zijn. Er zijn meerdere voorstellen gedaan die qua ontwerp en doel ver uit elkaar liggen. Nederland heeft samen met de andere EU lidstaten een voorstel gedaan voor een levy op alle BKG emissies van schepen.

Toelichting op doorrekening

De onderhandelingen over de vormgeving van de nieuw aangekondigde beleidsinstrumenten voor verduurzaming van de mondiale zeevaart waren bij het opstellen van de KEV2024 ramingen nog gaande. Er lagen nog geen concrete voorstellen voor de vormgeving hiervan.

9.37 Integraal duurzaamheidskader biomassa

Naam instrument: Integraal duurzaamheidskader biomassa

Sector: Mobiliteit

Type Instrument:

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De SER heeft in juli 2020 op verzoek van het kabinet een richtinggevend advies uitgebracht over een duurzaamheidskader voor het gebruik van biograndstoffen. In het advies maakt de SER onderscheid tussen drie soorten toepassingen: laagwaardige, hoogwaardige en overbruggingstoepassingen. De inzet van biograndstoffen voor laagwaardige toepassingen moet volgens het advies worden afgebouwd. Hieronder valt onder meer de inzet van biobrandstoffen voor personenauto's en bestelauto's. Op lange termijn zouden biograndstoffen alleen nog moeten worden ingezet voor hoogwaardige toepassingen. Inzet in mobiliteit valt daar niet onder. In de tussenliggende periode zijn er echter overbruggingstoepassingen waar alternatieven voor CO₂-reductie nog niet voorhanden zijn. Hieronder valt onder meer het gebruik van biobrandstoffen in het zware wegvervoer en in de scheepvaart en luchtvaart. Daarbij moeten lock-in-situaties worden voorkomen, zo stelt de SER: de inzet van biobrandstoffen in deze toepassingen mag er niet toe leiden dat de ontwikkeling en toepassing van duurzame alternatieven stagneren.

Toelichting op doorrekening

Het duurzaamheidskader van de SER is vastgesteld en vormt het uitgangspunt voor het beleid voor hernieuwbare energie in vervoer.

9.38 Investering in fietsenstallingen bij OV-knooppunten

Naam instrument: Investering in fietsenstallingen bij OV-knooppunten

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Rijksoverheid trekt 75 miljoen euro uit voor de cofinanciering van investeringen in fietsenstallingen bij OV-knooppunten, op basis van afspraken uit het Klimaatakkoord. De financiering is gericht op het bevorderen van het gebruik van de fiets. Hieraan is 50 miljoen euro toegevoegd in het Coalitieakkoord van Rutte IV. Dit bedrag kan worden gebruikt voor het uitbreiden van fietsparkeercapaciteit in bestaande stallingen en voor nieuwe stallingen.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.39 Invoering Betalen naar Gebruik (BNG) voor personen- en bestelauto's

Naam instrument: Invoering Betalen naar Gebruik (BNG) voor personen- en bestelauto's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument:

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In het Coalitieakkoord is afgesproken om in 2030 voor alle personen- en bestelauto's de motorrijtuigenbelasting (MRB) om te vormen tot een belasting op basis van het aantal gereden kilometers in binnen- en buitenland (Betalen naar Gebruik ofwel BNG). In de huidige kabinetsperiode wordt de wetgeving hiervoor vastgelegd. De nieuwe heffing is niet tijd- en plaatsgebonden en de omzetting dient budgetneutraal ingevoerd te worden. Dat wil zeggen dat de totale overheidsinkomsten uit autobelastingen bij betalen naar gebruik gelijk moeten zijn aan de situatie dat er nog motorrijtuigenbelasting betaald zou moeten worden. Beleidsmatig is de keuze gemaakt om uit te gaan van afzonderlijke budgetneutraliteit voor het personen- en bestelautopark wat erop neerkomt dat de (gemiddelde) kilometertarieven voor personen- en bestelauto's van elkaar zullen verschillen. De uitvoeringskosten van de maatregel worden verdisconteerd in de tariefstelling. Het instrument wordt ingevoerd binnen de context van CO₂-reductie (klimaatopgave) en toenemende grondslagerosie in het autodomein. Binnen die context heeft de regeling twee gelijkwaardige doelen. Het eerste doel is het opvangen van de grondslagerosie in de autobelastingen. Het belastingniveau dat daarbij wordt aangehouden als referentie voor het opvangen van de grondslagerosie is het voor EV-stimulering gecorrigeerde belastingniveau in 2025. Het tweede doel is een reductie van 2,5 megaton CO₂ in 2030 ten opzichte van het basispad zonder een systeem van betalen naar gebruik.

Toelichting op doorrekening

De invoering van betalen naar gebruik is op 12 december 2023 controversieel verklaard door de val van het toenmalige kabinet. Dit instrument is daarom niet meegenomen in de KEV2024.

9.40 Invoering nieuwe APK-test voor controle roetfilter van dieselauto's

Naam instrument: Invoering nieuwe APK-test voor controle roetfilter van dieselauto's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Status: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met ingang van 1 januari 2023 is in de APK voor dieselauto's een nieuwe test ingevoerd voor controle van de werking van roetfilters. Bij de nieuwe test, die in de plaats komt van de verouderde opaciteitstest, wordt de werking van een roetfilter gecontroleerd door meting van het aantal roetdeeltjes in de uitlaat van een dieselauto met een deeltjesteller. Nederland behoort samen met België, Duitsland en Zwitserland, tot de eerste landen die deze nieuwe APK-test heeft ingevoerd. Invoering van deze nieuwe test is onderdeel van het Schone Lucht Akkoord (SLA).

Fungerende details

De nieuwe APK test voor controle van roetfilters van dieselauto's is ingevoerd met volgende wijziging van de regeling voertuigen (IenW 2021). In deze regelgeving is een inschatting gemaakt voor het verwachte effect van de maatregel tot een structureel milieueffect van 121 duizend kilogram fijnstof reductie leidt. Zoals aangegeven in de betreffende regelgeving is deze inschatting gebaseerd op de volgende aannamen:

- Aantal afgekeurde dieselauto's: 98.500
- Afkeurpercentage: 6,5 - 8,5%
- Inschatting bij 45.000 voertuigen het filter bij de RDW gaat worden afmelden

Onlangs heeft de RDW een inventarisatie gemaakt van het effect invoering van de nieuwe Apk-test:

- Aantal filterreparaties: 62.000
- Aantal afmeldingen: 36.000
- Totaal aantal afkeuringen: 98.000 (6,3%)

Conclusie: de inschatting voor het aantal afgekeurde auto's klopt behoorlijk goed: inschatting 98.500 en realisatie 98.000. Aantal afmeldingen is iets toe hoog ingeschat: 45.000 t.o.v. daadwerkelijk aantal uitgeschreven filters 36.000. Er zijn dus meer dieselauto's gerepareerd. Meer reparatie betekent een hoger milieueffect van de maatregel. Verder zie je dat het percentage afkeur in de eerste twee maanden van 2024 nog op hoog niveau ligt. Vermoedelijk zijn dit veel auto's die eind 2022 nog even snel de APK hebben laten doen om de roetfiltertest 'te ontlopen'. Maar na uiterlijk 14 maanden moeten deze auto's alsnog naar de APK, waarbij de dan alsnog worden afgekeurd.

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is als vastgesteld beleid meegenomen in de ERL 2025, conform de aanpak uit de ERL 2023.

Referenties

IenW (2021), *Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 12 januari 2021, nr. IENW/BSK-202/125046, tot wijziging van de Regeling voertuigen voor invoering van de APK-*

roetfiltercontrole met deeltjesteller, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat;
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-2214.html>.

9.41 Kennis-, Opschaling- en Praktijkervaringsprogramma (KOP) Schoon en Emissieloos Bouwen

Naam instrument: Kennis-, Opschaling- en Praktijkervaringsprogramma (KOP) Schoon en Emissieloos Bouwen

Sector: Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Onderzoek

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Kennis-, Opschaling- en Praktijkervaringsprogramma (KOP) - voorheen het Kennis- en Innovatieprogramma SEB (K&I) - richt zich op emissiereductie van bouwmaterieel d.m.v. procesmaatregelen en het maken van impact, zowel maatschappelijk als economisch. De focus ligt hierbij op de ontwikkeling en toepassing van concepten die emissies op de meest kosteneffectieve wijze reduceren, door de inzet van schoon en emissieloos bouwmaterieel te optimaliseren d.m.v. onder andere off-site-productie (prefab), digitalisering, ketenregie en bouw hubs.

Het programma bestaat uit drie programmalijnen:

1. Prefab: optimalisatie, opschaling en implementatie
2. DSGO: brede implementatie en adoptie met programma Digivaardig, DigiDeals en Digital Experience Centre
3. Slimme bouwlogistiek en emissievrije bouwplaats: optimalisatie, opschaling en implementatie

Lijn 1 en 2 lopen via het ministerie van Binnenlandse Zaken. Lijn 3 loopt via IenW.

Fungerende details

Er is in totaal 85 miljoen euro beschikbaar voor dit instrument.

Toelichting op doorrekening

Het kennis-, opschaling- en praktijkprogramma wordt als flankerend beleid beschouwd. Het ondersteunt indirect andere onderdelen binnen het programma Schoon en Emissieloos Bouwen, zoals de [routekaart](#) en de [subsidieregeling SSEB](#).

9.42 Kies de Beste Band

Naam instrument: Kies de Beste Band

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Banden zijn het enige contact tussen een voertuig en de weg. Rijden op goede banden met de juiste bandenspanning is daarom van groot belang. Het heeft een positief effect op verbruik, verkeersveiligheid en doorstroming (kortere remweg, minder klapbanden), geluid naar de omgeving en hoeveelheid vrijkomende microplastics. Daarom stimuleert en faciliteert het Kies de Beste Band (KdBB) programma van het Ministerie van Infrastructuur en Watermanagement het rijden op betere banden en bandenspanning door automobilisten te informeren over het belang van het bandenlabel bij de keuze voor nieuwe banden en het regelmatig (laten) controleren en op peil (laten) houden van de bandenspanning. In de uitvoering van het programma wordt nauw samengewerkt met relevante stakeholders.

Bestaande platformen zijn Kies de beste Band, Geef je banden lucht, Vind bandenpomp en wat is mijn bandenspanning.

Fungerende details

De programmatische aanpak en communicatieve en campagnematige boodschappen van KdBB en de nauwe samenwerking hierin met de belangrijkste stakeholders blijkt zijn vruchten af te werpen. Zowel het bewustzijn over banden als het aantal auto's op de juiste bandenspanning zijn de afgelopen jaren gemiddeld toegenomen. Stimuleren van het juiste gedrag rondom banden blijkt een weg van lange adem. Daarbovenop neemt met de gestage instroom van elektrische auto's het belang van de juiste banden en de juiste bandenspanning de komende jaren alleen maar toe. Veel consumenten zijn zich er niet van bewust dat elektrische auto's zijn voorzien van banden met specifieke eigenschappen voor b.v. afroegeluid, draagvermogen (hoger gewicht) en samenstelling van de band.

Voorlopige budgetinformatie

500 duizend euro per jaar.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.43 LNG Stimuleringsregeling LNG-brandstofregeling voor wegvervoerders

Naam instrument: LNG Stimuleringsregeling LNG-brandstofregeling voor wegvervoerders

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Subsidieregeling voor verkopers van Liquefied Natural Gas (LNG) via de vulpunten. De regeling kan onder voorwaarden subsidie bieden voor elke kilo LNG die exploitanten verkopen aan wegvervoerders. Er is een verplichting om het hele subsidiebedrag af te trekken van de prijs voor LNG. Daardoor profiteren de wegvervoerders van deze subsidie (deze wegvervoerders zijn ondernemingen die vrachtauto's gebruiken die volledig of deels op LNG rijden).

Toelichting op doorrekening

Deze regeling bestaat niet meer.

9.44 Logistieke Efficiëntie maatregelen

Naam instrument: Logistieke Efficiëntie maatregelen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Aandachtspunt: medio augustus '24 volgt een nieuwe effectstudie met nieuwe inzichten.

Er zijn eerdere versies van effectstudies beschikbaar.

Het verbeteren van de logistieke efficiëntie heeft meerdere voordelen:

- Het verlaagt het aantal gereden kilometers.
- Minder gereden kilometers betekent minder uitstoot van broeikasgassen (CO₂), stikstof (NO_x) en fijnstof (PM₁₀).
- Door de maatregelen is minder personeel nodig, wat goed past bij het (huidige) tekort aan arbeidskrachten.
- Op de langere termijn helpen de maatregelen bij het verdienvermogen van de sector.
- Minder kilometers is ook goed voor de verkeersveiligheid, betere doorstroming op de weg en prettiger leefbaarheid van de omgeving.

De logistieke efficiëntie kan omhoog door de volledige laadcapaciteit (in tonnen) beter te gebruiken en/of door minder met een lege vrachtwagen (in volume) te rijden. Zowel ervaringen uit de sector als wetenschappelijke onderzoeken laten zien dat in Nederland winst valt te behalen door minder te rijden met (gedeeltelijk) lege vrachtwagens. Volgens onderzoek van Eurostat (2019) rijdt 26,1% van de Nederlandse vrachtwagens zonder lading. Van elke vier vrachtwagens op de weg rijdt er dus één leeg rond! Bij binnenlandse ritten is dit percentage zelfs 29,4%. Slechts vijf EU-lidstaten scoren slechter met niet beladen vrachtwagens. En als gedeeltelijk beladen – dus halflege – vrachtwagens worden meegerekend, is de beladingsgraad nog veel lager.

Binnen de terugsluis zijn maatregelen ontwikkeld, die de efficiëntie van de logistieke keten optimaliseren. Gezien het doel van de Vrachtwagenheffing zijn deze maatregelen gericht op het vervoer over de weg. Het verwachte effect is dat vrachtwagens jaarlijks 2% minder kilometers rijden (Ecorys, 2021).

In overleg met de vervoerspartijen komen we op een zestal onderdelen voor de inzet van de terugsluisgelden op het gebied van logistieke efficiëntie:

- A. Meten en verbeteren CO₂-prestaties;
- B. Stimuleren samenwerking in logistieke keten;
- C. Onderzoeken toelating Super Ecocombi (SEC);
- D. Versnellen en versterken lopende logistieke efficiëntie projecten en regelingen bij IenW;
- E. Inrichten Expertisehuis Logistiek;
- F. Digitalisering van het mkb en aansluiting bij basis data-infrastructuur (BDI).

Fungerende details

Tabel 9.4

Verdeling terugsluismiddelen over logistieke efficiëntie maatregelen, in duizend euro (voorgenomen beleid)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Metten en verbeteren	700	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100	16.200
Samenwerking in de keten	-	1.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	16.000
Super Ecocombi	-	500k	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	13.000
Voortzetten lopende logistieke efficiëntie projecten en regelingen bij lenW	-	-	500	500	500	500	500	2.500
Expertisehuis Logistiek	-	-	100	100	100	100	100	500
Digitalisering van het mkb en aansluiting bij basis data-infrastructuur (BDI)	-	-	250	250	250	250	250	1.250
Totaal	700	4.600	9.450	9.450	9.450	9.450	9.450	35.050

Hieronder volgt een toelichting per onderdeel:

A. Metten en verbeteren

Logistieke bedrijven die hun logistieke efficiëntie op zendingsniveau analyseren realiseren 15% CO₂ reductie binnen 5 jaar. Dat is de ervaring vanuit het Topsector Logistieke programma en het erkenningsprogramma Lean & Green. Deze CO₂ besparing is 1-op-1 te vertalen naar een km reductie en een kostenbesparing.

Binnen de Topsector Logistiek werden in 2023 per community, een groep van 5 tot 10 bedrijven, gemiddeld de volgende jaarlijkse besparing geïdentificeerd en in gang gezet:

- 1,3M km (jaarlijks 12 voertuigen van de weg)
- 370.000 L Diesel
- 8M kg CO₂

(Topsector Logistiek heeft in 2023 8 communities met deze aanpak ondersteund. De cijfers hierboven zijn de gemiddelde cijfers.)

Voor 2024 (EUR 700.000) en 2025 (EUR 3.100.000) levert dat de volgende te verwachte impact op:
2024:

- 7,7M km
- 2,2M L Diesel
- 48M kg CO₂

2025:

- 35M km
- 10M L Diesel
- 216M kg CO₂

Dit komt neer op een besparing van 11 km per geïnvesteerde euro. Bij deze getallen moeten de volgende kanttekeningen gemaakt worden:

- De huidige aanpak van IenW is een eenmalige begeleiding van bedrijven over meerdere maanden i.p.v. een jaarlijks terugkerende aanpak. Het effect zal hierdoor minder zijn.
- Het kost tijd om besparingspotentieel te realiseren omdat hier zowel in eigen organisatie als in de keten de samenwerking moet worden aangepast. De impact zal daarom niet vanaf jaar 1 volledig gerealiseerd zijn.
- Dat de impact gerealiseerd wordt is te zien in het grote aandeel van de 550 deelnemende bedrijven van het Lean & Green programma die een 2e of 3e ster[link] behalen. En de volgende voorbeelden uit de communities van de Topsector Logistiek in 2023:
- Klant geadviseerd om de pallets 2 hoog te laden. Reactie: dat kan niet. Bij het bezoek van de adviseur bleek dat de pallets 3 hoog waren opgeslagen. Vanaf dat moment wordt er tweemaal zo veel getransporteerd. Hierdoor een CO₂-reductie van 50% op deze goederen gerealiseerd.
- Productie van grote buizen werd op advies aangepast van 10 meter naar 6 meter zodat er met een LZV 18 meter kan worden getransporteerd i.p.v. 10 meter. (13,6 meter en 6 meter beschikbaar). Hierdoor een CO₂-reductie van 38% op deze goederen gerealiseerd.
- Er is een nauwe samenwerking met klant die deuren produceert, wat o.a. geleid heeft tot de invoering van dubbele en later driedubbele laadvloeren. Dit vergroot de vanzelfsprekend de laadcapaciteit en dit is ook duidelijk terug te zien in de CO₂ prestaties. Hierdoor een CO₂-reductie van 29% op deze goederen gerealiseerd.
- Met de firma Vonk en Co en verladingsbedrijven waar zij voor werken gekeken hoe er samen geoptimaliseerd kan worden. Door levermomenten te synchroniseren en brandstoftransitie mogelijk te maken is het mogelijk ten minste 20% CO₂ uitstoot te reduceren.

B. Samenwerking in de keten

Panteia concludeert in de effectstudie van de terugsluis dat als uitgangspunt gehanteerd kan worden dat één euro subsidie tot structureel 5 kilometer minder voertuigkilometers kan leiden. Een budget van EUR 1.000.000 voor 2025 kan dus leiden tot 5 miljoen minder voertuigkilometers in 2030. Met een hoger budget van bijvoorbeeld 3.000.000 in 2026 kan vervolgens een reductie van 15 miljoen voertuigkilometers in 2030 worden gehaald. Eenzelfde geldt voor de opvolgende jaren 2027, 2028 en 2029.

C. Super Ecocombi

In 2025 wordt ingezet om vijf Super Ecocombi's op de Nederlandse weg te krijgen, die per stuk op zijn minst 50.000 kilometer afleggen. Hiermee worden in 2025 250.000 vrachtwagenkilometers gereduceerd. Vervolgens (2027) kan deze pilot uitgebreid worden naar 25 SECs (welke zorgen voor een reductie van 1,25 miljoen vrachtwagenkilometers). Op termijn (2030) moet deze pilot uitgroeien tot een landelijk dekkend SEC-netwerk, inclusief een gelijkmatige ingroei van het aantal SECs in het Nederlandse wagenpark (CE Delft et al. 2020). Volgens RoyalHaskoning is er in Nederland potentie voor de inzet van 3.000 SECs die gemiddeld 80.000 km/j rijden. Daar er 2 containers meegenomen dienen te worden (met soms verschillende bestemmingen) wordt een reductie van 192 miljoen kilometers voorzien. Budget wat hiervoor nodig is, is EUR 2.500.000,- per jaar.

D. Voortzetten lopende logistieke efficiëntie projecten en regelingen bij IenW

Om de meest effectieve regelingen die momenteel ondersteund/geïnitieerd zijn door IenW en welke bijdragen aan minder gereden voertuigkilometers, een extra impuls te geven met behulp van de terugsluismiddelen is een budget van EUR 500.000,- beoogd. Hiermee worden 1 tot 4 regelingen concreet gemaakt en uitgewerkt. Deze regelingen moeten – om in aanmerking te komen voor financiële ondersteuning – gezamenlijk zorgen voor minimaal een reductie van 2,5 miljoen

vrachtwagenkilometers per jaar.

E. Expertisehuis Logistiek

Een Expertisehuis Logistiek brengt marktpartijen, overheid, expertise en denkkraft samen. Allereerst voor kennisdeling en kennisneming van allerlei logistieke initiatieven en beschikbare (subsidie)regelingen. Vervolgens kunnen samenwerkingsverbanden ontstaan en zal er gestuurd worden op zowel ketensamenwerking als sectorale samenwerking. Voor het optimaal inzetten van een Expertisehuis Logistiek zal gebruik worden gemaakt van inzet van logistiek makelaars waarvoor jaarlijks een budget van EUR 100.000,- nodig zal zijn. Hiermee kunnen circa 20 bedrijven gebruik maken van inzet van een logistiek makelaar (à EUR 50.000,- per partij).

F. Digitalisering van het mkb en aansluiting bij basis data-infrastructuur (BDI)

Momenteel wordt uitvoering gegeven aan het Nationaal Groeifondsprogramma Digitale Infrastructuur Logistiek. Hoofddoelstelling is de verdere verbetering en toepassing van het afsprakenstelsel van de basis data infrastructuur (BDI) in logistieke ketens. Parallel daaraan werkt het programma aan het verhogen van de digitale volwassenheid van het bedrijfsleven. Een gecoördineerde en samenhangende aanpak. Die moet leiden tot een hogere logistieke efficiency (bron: propositiedocument NGF):

- Vijf tot vijftien procent toename in waardecreatie door een transparantere informatie-uitwisseling.
- Tien procent hogere beladingsgraad van vrachtauto's en efficiëntere inzet van chauffeurs.
- Kortere wachttijden bij containerterminals.
- 180 miljoen euro kostenbesparing door het gebruik van digitale vrachtbrieven.
- 80% minder mismatches in digitale aangiften bij de Douane en 250.000 reductie aan administratieve lasten bij overheid en bedrijven.
- 20% hogere voorspelbaarheid van inzet van uitzendkrachten en 100 miljoen aan baten.
- 1-5% besparing onnodige voorraadkosten.

Op basis van deze potentie heeft de Nationaal Groeifondscommissie besloten om 51,1 miljoen te investeren in verbetering en toepassing van de basis data infrastructuur en verhoging van de digitale volwassenheid. Het programma loopt tot eind 2026. Om een duurzame borging van de resultaten van het programma te realiseren en verdere opvolging te geven aan adoptie en opschaling van digitalisering, heeft met name het MKB blijvende steun nodig. Vanaf 2026 zal in het kader van logistieke efficiency jaarlijks 250.000 voor de hulp om te digitaliseren worden gereserveerd. Met dit bedrag kunnen jaarlijks 25 bedrijven worden geholpen (circa EUR 10.000 steun per bedrijf).

Nadere inhoudelijke toelichting per maatregel:

A. Meten en verbeteren

Om de logistieke efficiëntie van het vrachtvervoer in Nederland te verbeteren stellen wij voor om een tweeledige aanpak te ontwikkelen. Het proces begint met het verkrijgen van inzicht in de eigen prestaties. Daarvoor moet er objectief gemeten gaan worden aan de logistieke efficiëntie. Daarvoor is nu een ISO-norm: de ISO 14083:2023. Wij richten ons enerzijds op bedrijven die aan het begin staan van een mogelijk verbeterproces. Anderzijds richten wij ons op bedrijven die al goed inzicht hebben in de potentiële verbeteringen en daarmee aan de slag willen. Samenwerking in de keten is daar vaak de sleutel om verdere verbetering op het gebied van efficiëntie te realiseren.

De dit jaar gepubliceerde ISO 14083:2023 rapportagestandaard kan dienen als basis voor toekomstige regelgeving rondom CO₂ equivalenten accounting in de logistiek. Via het 'CountEmissions EU'

traject van de Europese Commissie zal dit worden aangenomen als het standaard rapportage framework in de EU.

De economische prikkel om CO₂e-accounting te gaan doen in de logistiek wordt steeds sterker. Het reduceren van CO₂e-uitstoot gaat bijna altijd hand-in-hand met het reduceren van operationele kosten. Door de uitbreiding van het Emission Trade System (ETS) met wegvervoer en de Nederlandse vrachtwagenheffing zullen de kosten voor CO₂e-uitstoot verder stijgen. Daarnaast wordt CO₂e rapportage een verplichting door de scope 3 rapportageverplichting van de CSRD en de eisen van financiers aan verduurzaming van bedrijven. Ook blijft het maatschappelijk draagvlak voor CO₂e-uitstoot reducerende maatregelen groot. Juist ook bij de belangenverenigingen TLN, Evofenedex en VERN komt er vanuit de achterband steeds meer urgentie om CO₂e-uitstoot inzichtelijk te maken op zendingsniveau en te reduceren.

Door het daadwerkelijk meten van de vervoersbewegingen kan inzichtelijk gemaakt worden waar de inefficiënte transporten zitten en waar verbeteringen te behalen zijn. Elk wegtransport leidt tot CO₂ uitstoot. Reductie van gereden kilometers leidt direct tot een vermindering van CO₂ uitstoot. Door het vergroten van bewustzijn over CO₂ uitstoot, en het bieden van verbetermogelijkheden middels het vergroten van de logistieke efficiëntie, kan het aantal gereden voertuigkilometers omhoog gebracht worden.

In samenwerking met de Topsector Logistiek en Connex is een programma ontwikkeld waar al circa 500 bedrijven deze stap hebben gezet. Met de terugsluis gelden worden meer bedrijven gestimuleerd om met 'CO₂ meten en verbeteren' aan de slag te gaan.

Het meten en verbeteren traject verloopt in drie stappen:

- Stap 1: CO₂ meten. Bedrijven kunnen via de website [CO₂meter](#) een nulmeting van hun CO₂-uitstoot laten maken. Het resultaat van deze stap is een carbon footprint die uitwisselbaar is met andere bedrijven.
- Stap 2: Benchmarken. Zodra een nulmeting gereed is, kan deze worden gebruikt om een benchmarking uit te voeren. Hiermee wordt inzichtelijk hoe bedrijven scoren op CO₂-uitstoot van transport en logistiek t.o.v. andere bedrijven in dezelfde sector. Een rangschikking (o.b.v. CO₂ e per ton km per bedrijf dat deelneemt aan deze benchmark is dan ook een concreet resultaat van deze stap.
- Stap 3: Adviseren. Boven op de CO₂-nulmeting is verbetering in efficiëntie gewenst. Er kan door partijen advies worden aangevraagd hoe zij hun logistieke efficiëntie kunnen verbeteren. Deze stap zien wij als essentieel om te voorkomen dat partijen na stap 1 afhaken. Het verkregen advies met mogelijke verbetermogelijkheden dient concrete stappen te bevatten die de bedrijven kunnen nemen. Deze moeten ook een meetbaar effect kunnen hebben op logistieke efficiëntie. Logistieke efficiëntieverbetering helpt bij het reduceren van de gereden kilometers.

B. Samenwerking in de keten

Naar verwachting zal uit opgave B "verkenning en analyse lopende lenW projecten", een aantal "blinde vlekken" komen. Onderwerpen waar veel verbeterpotentieel in zit, maar waar geen of weinig aandacht voor is. Die pareltjes willen we een (extra) impuls geven vanuit de middelen van de terugsluis. Bijvoorbeeld door het inhuren van een logistieke makelaar om vraag en aanbod bij elkaar te brengen of door het organiseren van bijeenkomsten om kennis te delen met elkaar.

Ervaring leert dat het verbeteren van de logistieke efficiëntie het meest succesvol is als er sprake is van samenwerking tussen verschillende ketenpartners.

Door het 'in de keten' afstemmen van vraag en aanbod, het delen van informatie en slim combineren van vrachten en activiteiten, kan de beladingsgraad van de wagens verhoogd worden en het aantal kilometers gereduceerd. Echter, deze samenwerking lijkt niet vanzelf te ontstaan en kan baten bij een extra prikkel.

Om deze ketensamenwerking te stimuleren, zal een regeling in leven worden geroepen waarbij een aantal ondernemers gezamenlijk (minimaal 3 partijen uit de keten) een plan van aanpak indienen ter verbeteren van de logistieke efficiëntie in hun keten. Kwaliteit van dit plan van aanpak is bepalend voor het al dan niet toekennen van een financiële prikkel in de vorm van subsidie. Partijen die hiervan gebruik willen maken krijgen dan een inspanningsverplichting op basis van een plan van aanpak ter verbetering met een blijvende sectoraanpak. Minimaal vereiste is een samenwerking van ten minste 3 partijen in de keten. Op basis van een onderbouwd plan van aanpak krijgt een consortium van minimaal drie partijen uit de keten gezamenlijk een bedrag van 50k om een goede start te maken. Stel dat we 10 projecten in 2024 toekennen dan komt dat neer op 500k in 2024. En daarnaast kan het ook zijn dat een aantal regelingen en projecten samen resulteren in een nieuw op te zetten subsidieregeling. Een "subsidieregeling logistieke efficiëntie". Als het onderzoek, benoemd onder B, resulteert in een subsidieregeling, dan zal dit naar verwachting in 2025 worden uitgewerkt. Voor een dergelijke subsidieregeling wordt 5 miljoen gereserveerd voor 2025.

C. Invoering en uitrol Super EcoCombi (SEC)

De Super EcoCombi (SEC) is de langere versie van de Langere en Zwaardere Vrachtautocombinatie (LZV), ook wel de EcoCombi geheten. De Super EcoCombi sluit goed aan op de duurzaamheidsdoelstellingen, want het voertuig kan de CO₂-uitstoot van het zware wegtransport namelijk fors verminderen. Ook maakt de Super EcoCombi de stap naar multimodaal transport eenvoudiger. Er wordt onderzocht of de SEC kan worden toegelaten tot de weg en onder welke omstandigheden. Hierbij wordt ingezet op het hoofdwegennetwerk op specifieke routes en op specifieke momenten. De beoordeling van de SEC is een complex vraagstuk. We wordt al meerdere jaren aan gewerkt. Door de projectleiding van de SEC bij de vrachtwagenheffing te beleggen, wordt verwacht dat de belangen van alle partijen goed te kunnen worden afgewogen.

Samen met het SEC-consortium zal gewerkt gaan worden aan het operationaliseren van het SEC-beoordelingskader. Als dat kader er is, dan kunnen belangstellende voertuigen voor beoordeling bij de RDW aanbieden. Als RDW een ontheffing afgeeft, kan de SEC – onder voorwaarden - worden ingezet van de SEC op de openbare weg. Als de SEC met een ontheffing na een nog te ontwikkelen evaluatieproces postief wordt beoordeeld, kan er een verzoek worden gedaan tot een definitieve toelating binnen de Wegenverkeerswet.

D. Verkenning en versterking bestaande lenW-regelingen en -projecten

In het Directie Team goederenvervoer (DT+) is gesteld dat er een veelheid aan logistieke efficiëntie maatregelen van lenW gesteund worden. Het gaat zeker om 49 regelingen en waarschijnlijk nog meer. Gevraagd is om een overzicht te maken van de lopende logistieke efficiëntie projecten en regelingen waar lenW bij betrokken is in kaart.

Al deze projecten hebben tot doel om met minder inspanningen (voertuigen, arbeid, grondstoffen) betere rendementen te behalen. Dat rendement kan zowel economisch als maatschappelijk zijn. De

uitkomst van de opdracht moet inzicht bieden in onder andere: projectdoelstellingen, doelgroep, financiering, start- en einddatum, modaliteit. Daarnaast wensen wij vanuit het Programma Vrachtwagenheffing inzicht te verkrijgen in het effect van de projecten en regelingen op duurzame kilometerreductie (over weg).

Aan de opdrachtnemende partij wordt o.a. gevraagd:

- Definieer wat de betrokkenheid is (financieel, personeel etc) en wat logistieke efficiëntie is. Bundel de logistieke efficiëntie projecten. Bijvoorbeeld in de categorieën:
 - Logistieke efficiëntie per modaliteit (dus bijvoorbeeld: verhogen beladingsgraad, superecocombi (SEC), bundelen van vrachten, voorkomen leeg terugrijden, keten-efficiëntie, etc.).
 - Logistieke efficiëntie multimodaal (bijvoorbeeld door modal shift, terminal, deels weg deels water etc.).
 - Logistieke efficiëntie randvoorwaarden (gericht op bijvoorbeeld systemen die optimaliseren zoals Portbase, digitalisering, boordcomputer optimalisatie etc.).
- Geef aan bij welke projecten de meeste winst te behalen valt (bv in te reduceren km's over de weg).
- Beschrijf op een logische wijze wat de projecten beogen. Denk aan termen als projectdoelstellingen, doelgroep, financiering, start- en einddatum, modaliteit etc.
- Geef aan of er verbanden zijn tussen de projecten en of er kansen zijn voor samenwerking.
- Geef aan of er blinde vlekken zijn waar nu niet aan gewerkt wordt in het kader van logistieke efficiëntie.
- Maak een apart overzicht van projecten die potentieel binnen de scope van de terugsluis van de vrachtwagenheffing vallen.
- Geef aan of deze projecten gebruik kunnen om de doelen van de terugsluis te realiseren.

'Logistieke efficiency' is een lastig begrip. Een veel gebruikte definitie is deel van de totale transportcapaciteit van het (weg-) vervoer dat daadwerkelijk gebruikt wordt om goederen over te vervoeren (Ecorys 2021). Het wordt gemeten in vervoerde tonnen. Een logistieke efficiency van 45% zou betekenen dat van alle capaciteit van de rondrijdende vrachtwagens 45% feitelijk wordt benut. Er wordt aangenomen dat er verbeterpotentieel is, maar er zijn ook beperkingen. De eerste reden is dat de definitie van logistieke efficiëntie uitgaat van het vervoerd gewicht als percentage van het ingezette laadvermogen in tonnen in het wegvervoer. Een lading lichte, volumineuze goederen bijvoorbeeld kan de laadruimte van de vrachtauto 100% vullen, maar het maximale laadvermogen in tonnen niet bereiken. Een tweede reden bij het verhogen van de logistieke efficiëntie is leegrijden als gevolg van vraag en aanbod. Een zandkipper neemt geen lading mee terug.

E. Expertisehuis logistiek

Met een veelvoud aan regelingen en projecten op het logistieke vlak, wordt het voor de logistieke ondernemers steeds lastiger om zijn/haar weg te vinden. Een Expertisehuis Logistiek brengt marktpartijen, overheid, expertise en denkkraft samen.

- Wegwijs bieden aan de logistieke ondernemer op het gebied van beschikbare (subsidie)regelingen.
- Centraal punt om ondernemers te helpen bij vragen over samenwerkingspartners, financiering, wet- en regelgeving.
- Matchen van partijen (investeerders, ondernemers)
- Stimuleren van ketensamenwerking. Dit kan zowel sectoraal als horizontaal plaatsvinden.

In navolging van het Versnellingshuis Nederland Circulair zal in 2024 de opzet van een dergelijk platform onderzocht worden en zo mogelijk in gang worden gezet. De werkzaamheden richten zich enerzijds op het opzetten en inrichten van het (digitale) platform, en anderzijds op het bijeenbrengen van samenwerkingspartners. Hierbij wordt gedacht aan branche organisaties, Topsector Logistiek, TKI Dinalog, VNO/NCW, MKB Nederland en I&W. Uitgangspunt is een gelijkwaardige samenwerking tussen betrokken partijen gericht op de ondersteuning van de ondernemer.

F. Digitalisering van het mkb en aansluiting bij basis data-infrastructuur (BDI)

Door vraag en aanbod van transport beter op elkaar af te stemmen kan de logistieke efficiëntie worden verbeterd en wordt minder gereden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van een digitaal afsprakenstelsel. Deze software wordt de 'basis data-infrastructuur' genoemd. Je deelt alleen wat je wil delen met wie je dat wil delen. De werking lijkt op dat van iDeal. Onderling moet worden afgesproken hoe én op welke wijze dit stelsel wordt ingericht. Hierbij wordt data met elkaar gedeeld en worden afspraken gemaakt onder welke voorwaarden dit gebeurt. Er wordt dus GEEN data verzameld door een bepaalde partij, maar eenieder geeft enkel toegang tot beschikbare data. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan inzicht in elkaars rittendata. Om het afsprakenstelsel te testen is een grote groep aanbieders van lading en transporteurs nodig. Daarvoor is een projectleider nodig.

De verantwoordelijkheid van dit project ligt bij DGLM, Afdeling Multimodaal Goederenvervoer en Buisleidingen. Echter is geen rekening met de uitrol ervan gehouden. Nu de vervoerspartijen hebben aangegeven deze werkwijze van een afsprakenstelsel te ondersteunen is gekozen om vanuit de terugsluis een projectleider te gaan financieren.

Voorlopige budgetinformatie

Zie fungerende details.

Toelichting op doorrekening

De logistieke efficiëntiemaatregelen worden als deel van de terugsluis van de vrachtwagenheffing meegenomen als voorgenomen beleid in de KEV2024. De terugsluis van de vrachtwagenheffing, zoals deze beschreven is in het meerjarenprogramma terugsluis, wordt als pakket meegenomen in de berekening van de ingroei van nulemissie vrachtvoertuigen. NB: de subsidiebedragen die nu genoemd zijn in Tabel 9.4 wijken af van die genoemd zijn in het meerjarenprogramma.

Referenties

CE Delft & Buck Consultants (2020), *Super EcoCombi: Verkenning van kansen en verwachte effecten*, Delft: CE Delft; <https://ce.nl/publicaties/super-ecocombi-verkenning-van-kansen-en-verwachte-effecten/>.

IenW (2023), *Concept-stimuleringspakket 2024-2025 & Concept-meerjarenprogramma 2026-2030 Terugsluis Vrachtwagenheffing: Verduurzaming en innovatie van de vervoersector*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; https://www.internetconsultatie.nl/terugsluis_vrachtwagenheffing/document/11595.

ISO (2023), *ISO 14083:2023*, Genève: International Organisation for Standardization.

Topsector Logistiek (2024), 'Samenwerking transporteur en klanten vergroot efficiency en verlaagt CO₂ uitstoot en kosten', <https://topsectorlogistiek.nl/samenwerking-transporteur-en-klanten-vergroot-efficiency-en-verlaagt-co2-uitstoot-en-kosten/>.

9.45 Luchtruimherziening

Naam instrument: Luchtruimherziening

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In 2019 is de startbeslissing voor de Luchtruimherziening genomen. Onder de vlag van Single European Sky werken lidstaten aan het tegengaan van de fragmentatie en het versterken van de capaciteit en de duurzaamheid van het Europese luchtruim. In Nederland wordt de focus gelegd op het verruimen van de militaire missie effectiviteit, het verkorten van vluchten, het terugdringen van de uitstoot van CO₂ en stikstof en het verminderen van geluidshinder. Het betreft een meerjarig proces, waar onder andere participatie, afstemming met de buurlanden en het uitvoeren van simulaties en veiligheidstoetsen onderdeel van uitmaken. De inzet is om de nieuwe hoofdstructuur (het hogere luchtruim) vanaf 2027 te implementeren. De wijzigingen in het lagere luchtruim, dichtbij de luchthavens, vinden naar verwachting plaats vanaf 2030. Het dossier is controversieel verklaard, waardoor beslissing over de luchtruimherziening aan een nieuw kabinet is.

Toelichting op doorrekening

Met het demissionair worden van het kabinet Rutte IV, is de luchtruimherziening controversieel verklaard. Dit beleidsinstrument is niet meegenomen in de KEV 2024.

9.46 MRB (motorrijtuigenbelasting) korting of vrijstelling voor EV's

Naam instrument: MRB (motorrijtuigenbelasting) korting of vrijstelling voor EV's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Voorgenomen | Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

Elektrische auto's zijn in de jaren 2020-2024 vrijgesteld van MRB. In 2025 gaan EV's 25% betalen, 60% in 2026, 2027 en 2028, 65% in 2029, 70% in 2030 en daarna gaan EV's 100% MRB betalen.

Toelichting op doorrekening

Het verlengen van de MRB korting op elektrische personenauto's conform de kortingspercentages uit de VJN 2024 is als voorgenomen beleid meegenomen in de modellering van het personenauto-park. De versobering hiervan conform het regeerakkoord is als geagendeerd beleid meegenomen.

Referenties

Rijksoverheid (2024), *Voorjaarsnota 2024*, Den Haag: Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/04/15/voorjaarsnota-2024>.

9.47 Motorrijtuigenbelasting

Naam instrument: Motorrijtuigenbelasting

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het bezit van auto's wordt in Nederland belast via de motorrijtuigenbelasting.

- Voor personenauto's is het tarief afhankelijk van het gewicht. Er geldt een brandstof toeslag voor diesel/LPG en een fijnstof toeslag voor oudere dieselvoertuigen. Emissievrije personenauto's zijn tot en met 2024 vrijgesteld, krijgen in 2025 75% korting en betalen vanaf 2026 het volledige tarief (basispad, zie ook wijziging VJN2024). Daarnaast betalen personenauto's provinciale opcenten.
- Voor bestelauto's particulieren geldt hetzelfde basistarief als voor personenauto's, maar geldt geen brandstof toeslag en een apart tarief voor de fijnstof toeslag. Tot en met 2025 zijn emissievrije bestelauto's vrijgesteld. Ten opzichte van de bestelauto's particulieren geldt voor bestelauto's van ondernemers een verlaagd basistarief.
- Voor motorrijwielen geldt een apart vast tarief per kwartaal. Emissievrije motorrijwielen zijn tot en met 2025 vrijgesteld.
- Het tarief voor vrachtauto's is afhankelijk van de inrichting van het voertuig. Emissievrije vrachtauto's zijn tot en met 2025 vrijgesteld.
- Het tarief voor een autobus is afhankelijk van het gewicht. Emissievrije autobussen zijn tot en met 2025 vrijgesteld.

Toelichting op doorrekening

Het fiscale beleidsinstrument is meegenomen in de analyses van het personen- en bestelautopark. De verlenging van de MRB korting of vrijstelling voor EV's in de periode na 2025 is als voorgesteld en geagendeerd beleid meegenomen in de KEV 2024. Zie ook de toelichting bij ['MRB \(motorrijtuigenbelasting\) korting of vrijstelling voor EV's'](#).

9.48 NGF - Maritiem Masterplan (Subsidie O&D aan boord van schepen)

Naam instrument: NGF - Maritiem Masterplan (Subsidie O&D aan boord van schepen)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Nationaal Groeifondsproject met € 100 miljoen direct toegekend (waarvan € 85 miljoen voor demonstraties aan boord van schepen), en € 110 miljoen toegekend (waarvan € 45 miljoen voor demonstraties aan boord van schepen), gericht op de demonstratie van waterstof, methanol en LNG met (onboard) carbon capture aan boord van schepen en informatie- en kennisuitwisseling over deze technologieën via een digitaal platform en human capitalactiviteiten om een leereffect (en verdere opschaling) hieruit te bereiken. Focus op: Shortsea/binnenvaart, offshore, waterbouw en maritieme veiligheid en dienstverlening. Subsidieregeling van 85 miljoen is opengesteld in juni 2024.

Toelichting op doorrekening

De subsidieregeling loopt en is dus als vastgesteld beleid meegenomen. Hiermee wordt ervaring opgedaan met het varen op verschillende nieuwe brandstoffen en aandrijflijnen, als opmaat naar grootschaliger uitrol die o.a. nodig kan zijn om aan de FuelEU verordening te voldoen.

9.49 NGF/HVP – Zero Emission Services

Naam instrument: NGF/HVP – Zero Emission Services

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De ZES-propositie heeft als doel om in 2030 150 binnenvaartschepen emissieloos te laten varen met behulp van modulaire energiecontainers en in 2050 dit aantal te hebben verhoogd tot 400 schepen. Deze schepen zullen hoofdzakelijk varen op de belangrijkste binnenvaartcorridors in Nederland, Duitsland en België. Met een NGF-contributie kunnen 45 schepen emissieloos varen in 2025. De propositie geeft aan dat drie typen partijen in aanmerking komen voor subsidie om de gewenste doorbraak te forceren:

1. De scheepseigenaren die nieuwe schepen willen (laten) bouwen of bestaande schepen willen (laten) ombouwen naar een elektrische aandrijflijn zodat de inzet van batterijcontainers mogelijk is;
2. De exploitant van batterijcontainers die het mogelijk maakt dat klanten alleen voor het stroomverbruik betalen en niet voor de investering; en
3. De exploitanten van laadinfrastructuur, die het opladen van batterijcontainers mogelijk maken.

De beoogde investeringen dienen ten behoeve van de sloop(om)bouw, de batterijen (battery packs) en de laadinfrastructuur (docking stations). Over meerdere jaren (lopend van 2021 tot 2025) zijn bepaalde investeringen ten aanzien van die drie categorieën nodig volgens het groeiplan van ZES. De Adviescommissie NGF heeft het kabinet een positief advies gegeven over het investeringsvoorstel Zero emissie Binnenvaart, batterij-elektrisch (Zero Emission Services (ZES) en de volledige bestoelging daarvan, zijnde een totale bijdrage uit het NGF van maximaal € 50.200.000,-.

Dit beleidsinstrument heeft ook betrekking op de aanleg van de laadinfrastructuur en de aanschaf van energiecontainers. Voor dit doel wordt € 35.100.000,- subsidie verleend. De ombouw van de binnenvaartschepen zal door de minister apart worden gesubsidieerd door middel van een te wijzigen, subsidieregeling die is gericht op de eigenaren van die schepen.

Fungerende details

Op 2 december 2022 heeft Zero Emission Services (ZES) een subsidiebeschikking ontvangen. ZES is bezig met het uitvoeren van de subsidievoorwaarden.

Toelichting op doorrekening

De contributie uit het Nationale Groeifonds is gehonoreerd, dus dit instrument is als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV 2024. Dit beleidsinstrument bestaat uit een subsidie voor de (om)bouw naar batterijelektrische schepen en de subsidie voor de aanleg van laadinfrastructuur en de aanschaf van energiecontainers.

9.50 Nationaal toegangspunt laadpuntendata

Naam instrument: Nationaal toegangspunt laadpuntendata

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vanaf 1 juli 2021 zijn laadpaalexploitanten verplicht om data over hun laadpalen online ter beschikking te stellen. Hiertoe is in april 2021 een wetswijziging doorgevoerd. Bovendien is hierin vastgelegd dat de informatie via een nationaal toegangspunt vindbaar moet zijn. Dit nationale toegangspunt betreft de website van de Nationale Databank Wegverkeergegevens (NDW). Een nationaal toegangspunt maakt elektrisch rijden aantrekkelijker en leidt vermoedelijk tot een lagere drempel tot de aanschaf van een elektrische auto.

Nieuwe AFIR wetgeving bepaalt dat exploitanten van openbaar toegankelijke laadpunten de statische en dynamische data over de laadpunten kosteloos beschikbaar stellen. De exploitanten moeten uiterlijk 24 april 2025 deze data met het NAP delen. Al voor die datum, uiterlijk 31 december 2024, moeten de lidstaten zorgen dat de data op een open en niet-discriminerende basis voor alle gegevensgebruikers toegankelijk worden gemaakt.

Toelichting op doorrekening

Het nationale toegangspunt laadpuntendata schept voorwaarden voor het aanbieden van data aan gebruikers over laadinfrastructuur, maar levert op zichzelf geen bijdrage aan het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen.

9.51 Netwerk van Fietsambassadeurs

Naam instrument: Netwerk van Fietsambassadeurs

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het netwerk van Fietsambassadeurs bestaat uit 23 partijen waarvan 15 werkgevers die binnen hun sector, regio een voortrekkersrol hebben in het stimuleren van het fietsgebruik van hun medewerkers. Zij hebben zich gecommitteerd aan de inspanningsverplichting om 10 procent meer medewerkers te stimuleren om op de fiets naar hun werk te gaan. Bij velen is die inspanning inmiddels behaald, zonder dat daar een strak monitoringsprogramma op is gezet. Op [Da's zo gefietst](#) is hierover meer informatie te vinden.

Voorlopige budgetinformatie

Dit gaat budgetneutraal: alle betrokken partijen leveren inzet via eigen capaciteit.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

Da's zo gefietst (z.j.), 'Fietsambassadeurs', Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; www.daszogefietst.nl/fietsambassadeurs.

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.52 Nul CO₂-uitstoot Grondgebonden operaties luchthavens

Naam instrument: Nul CO₂-uitstoot Grondgebonden operaties luchthavens

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

In de Luchtvaartnota 2020-2050 staat het doel dat de grondgebonden operaties op luchthavens uiterlijk 2030 geen CO₂ uitstoten. Nederlandse luchthavens hebben zichzelf daarnaast tot doel gesteld dat alle grondgebonden activiteiten in 2030 zero-emissie zijn (onder andere vastgelegd in het Actieplan Slim en Duurzaam van de luchtvaartsector in Nederland). Schiphol is als grondeigenaar verantwoordelijk voor het aanbod van walstroom en oplaadfaciliteiten. Daarvoor is een nauwe samenwerking en afstemming nodig met luchtvaartmaatschappijen en de afhandelaren over voorwaarden rondom walstroom en opladen van grondmaterieel noodzakelijk. Op dit moment kan op Schiphol op 73 van de 128 gates walstroom worden gebruikt (FPU's: Fixed Power Units). Daarnaast zijn er zowel op Schiphol als op regionale luchthavens mobiele e-GPU's (GPU's: Ground Power Units) in gebruik ter vervanging van dieselvarianten.

Toelichting op doorrekening

De praktische realisatie van het nulemissiedoel in 2030 is afhankelijk van derden zoals luchtvaartmaatschappijen en afhandelaren. De groei van elektrische aandrijving van grondgebonden luchtvaartactiviteiten is daarom aannemelijk, maar het is onzeker of alle voorgenomen activiteiten in 2030 kunnen worden afgerond. Als vastgesteld beleid is aangenomen dat Schiphol niet alle doelstellingen zal kunnen realiseren en blijft het doel daarom beperkt tot 75% elektrische afhandeling in 2030 (alle vaste opstelplaatsen aan een terminal en enkele e-GPU's). Als voorgenomen beleid is aangenomen dat alle vaste opstelplaatsen aan terminals zullen worden voorzien van walstroom en dat bovendien het gebruik van e-GPU's zal verdrievoudigen. Dit wordt opgenomen als 83% elektrische afhandeling in plaats van diesel.

Referenties

Schiphol (2023), *Annual Report Schiphol*, Royal Schiphol Group; <https://www.schiphol.nl/en/schiphol-group/annual-reports/>.

9.53 Opening Lelystad Airport voor commerciële vluchten

Naam instrument: Opening Lelystad Airport voor commerciële vluchten

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

In de hoofdlijnenbrief Schiphol van 24 juni 2022 heeft de regering aangegeven dat er een besluit over de opening van Lelystad Airport voor commercieel vliegverkeer wordt genomen als de laagvliegroutes zijn opgelost en er een natuurvergunning is. De Tweede Kamer is over de voortgang op deze twee onderwerpen geïnformeerd op 20 december jl. (Tweede Kamer, vergaderjaar 2023-2024, 31 936, nr. 1138). In deze brief is tevens aangegeven dat het dossier Lelystad Airport controversieel is verklaard en dat het aan een nieuw kabinet is om een besluit te nemen over de luchthaven.

Toelichting op doorrekening

Met het demissionair worden van het kabinet Rutte IV, is de opening van Lelystad Airport controversieel verklaard. Ook werd de motie van 30 januari 2024 over het niet openen van Lelystad Airport door de meerderheid van de (nieuwe) kamer gesteund. Dit beleidsinstrument is niet meegenomen in de KEV 2024.

Referenties

Tweede Kamer (2023), *Luchtvaartbeleid*, Kamerbrief 31 936, nr. 1138, Den Haag: Tweede Kamer; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31936-1138.pdf>.

9.54 Overig flankerend beleid elektrische personenauto's

Naam instrument: Overig flankerend beleid elektrische personenauto's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen | Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Dit instrument bestaat uit een breed scala aan flankerende instrumenten (niet zijnde financiële instrumenten of de aanleg van openbare laadinfrastructuur) waarmee de drempel naar elektrisch vervoer moet worden verlaagd. Het gaat hierbij om zaken zoals communicatie/voorlichting over elektrisch rijden (fabels en feiten scheiden, mensen ervaring laten opdoen, feitelijke informatie delen i.s.m. de FET-partijen en MilieuCentraal op websites zoals [Nederland Elektrisch](#) (QenA's met feitelijke informatie met bronvermelding voor professionals in de automotive sector en journalisten) en [Zet ook de knop om](#) (algemene informatie met handelingsperspectief voor burgers en bedrijven)), gedragsonderzoek, batterijcheck en -garantie (op dit moment is de garantie op een batterij gemiddeld 8 jaar met een maximumkilometrage van 160.000 km. Een universele batterijcheck is nog niet aanwezig; de BOVAG werkt hieraan), een herziening van het energielabel voor personenauto's, stimulering van elektrische rijlessen, stimuleren van aanleg van laadpunten in parkeergarages en bij VvE's, EV in lesprogramma's, elektrificatie van het Rijkswagenpark, het stimuleren van elektrische deelmobiliteit en mogelijkheden creëren voor burgers en bedrijven om ervaring op te doen met elektrisch rijden (b.v. met het programma sturen bij de bureaus van de Vereniging Elektrische Rijders, VER). Deze flankerende instrumenten dienen ervoor om drempels te verlagen die sommige mensen ervaren bij de overstap naar elektrisch vervoer, marktontwikkelingen te versnellen richting duurzame mobiliteit en het goede voorbeeld te geven. Daarnaast draagt IenW bij aan het programma Mensen maken de Transitie (MMT) om te zorgen voor procesoptimalisatie bij de aanleg van laadinfrastructuur, het stimuleren van innovaties, maar vooral ook het waarborgen van voldoende gekwalificeerd personeel om de uitbreiding van het publieke laadnetwerk in lijn met het Klimaatakkoord te verzekeren.

Toelichting op doorrekening

De plannen voor de batterijcheck waren niet concreet per 1 mei 2024 en zijn daarom niet meegenomen in de KEV 2024. De niet financiële instrumenten gericht op het stimuleren van elektrische auto's zijn impliciet als flankerend beleid meegenomen in de ramingen. Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit via deelautogebruik zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.55 Pilotregeling verduurzaming bouw

Naam instrument: Pilotregeling verduurzaming bouw

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze maatregel ziet toe op pilots in 2020-2024 op het gebied van emissieloze mobiele werktuigen. De pilots worden ingezet bij bouwprojecten, waaronder woningbouw, utiliteitsbouw en GWW-projecten. Doel van deze pilotprojecten is het samen met de sector opdoen van kennis en ervaring met de inzet van emissieloos bouw materieel op de bouwplaats.

Een monitoringssystematiek is uitgewerkt en de lopende pilots worden gemonitord. Na de afronding van de pilots, worden deze geanalyseerd om tot algemene conclusies en aanbevelingen te komen.

Fungerende details

Voor deze maatregel werken het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, ProRail, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Klimaat en het Rijksvastgoedbedrijf samen aan een opzet voor een gebiedsgerichte pilotregeling.

Vanuit het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering is 25 mln. euro vrijgemaakt voor een innovatieregeling om verduurzaming in de aanlegfase van (woning)bouwprojecten te versnellen. De pilotprojecten zijn hier onderdeel van. Een rapport met de belangrijkste bevindingen uit vier van de pilots is eind april gepubliceerd.

Toelichting op doorrekening

Aangezien dit beleidsinstrument pilots betreft, zal de uitstootreductie van de uitgevoerde pilots relatief klein zijn. Wel zijn de pilots belangrijk voor het opdoen van kennis en ervaring. Het emissie-effect hangt af van additioneel beleid voor opschaling van de pilots en het gebruik van emissieloze bouwwerktuigen, zoals de routekaart SEB of de subsidieregeling voor bouwwerktuigen. Dit beleidsinstrument wordt dus als flankerend beleid beschouwd en niet kwantitatief meegenomen in de analyse.

Referenties

Goudappel en IenW (2024), *Evaluatie pilots emissieloze mobiele werktuigen*, Den Haag; Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/02/21/evaluatie-pilots-emissieloze-mobiele-werktuigen>.

9.56 Pilots stikstofvermindering in havens

Naam instrument: Pilots stikstofvermindering in havens

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

- Pilot batterij-elektrisch varen in havengebieden (13 mln.)
- Pilot waterstof bevoorradingsschepen (20 mln.)
- Pilot elektrificatie havenmaterieel (13 mln.)
- Regelingen zijn in voorbereiding. Besluit over uitvoering valt najaar 2024

Fungerende details

Regelingen zijn in voorbereiding. Besluit over uitvoering valt najaar 2024

Voorlopige budgetinformatie

- Pilot batterij-elektrisch varen in havengebieden (13 mln.)
- Pilot waterstof bevoorradingsschepen (20 mln.)
- Pilot elektrificatie havenmaterieel (13 mln.)

Toelichting op doorrekening

Deze pilots waren op 1 mei 2024 niet bekend en zijn niet meegenomen in de KEV 2024.

9.57 Productie van duurzame kerosine in Nederland

Naam instrument: Productie van duurzame kerosine in Nederland

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Met de aangekondigde HEFA-faciliteiten in Nederland kan aan een groot deel van de SAF-vraag van Europa in 2030 worden voldaan. Vanaf 2030 zijn ook andere productietechnologieën nodig om aan de groeiende vraag te voldoen. Dit beeld wordt ook bevestigd in onder meer een studie van EASA (EASA 2022).

Voor de productie van bio-kerosine zijn Alcohol-to-Jet (AtJ) en vergassing op de korte termijn de meest kansrijke technologieën. Daarnaast zal synthetische kerosine (e-fuels) een grote rol spelen in de verduurzaming van de luchtvaart. Vanuit het Klimaat- en Transitiefonds wordt de ontwikkeling van nieuwe technologieën gestimuleerd. In het Meerjarenprogramma 2024 is 100 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van de technologie voor vergassing, waarmee onder meer duurzame kerosine kan worden gemaakt. In het Meerjarenprogramma 2025 is voorgesteld om nogmaals 500 miljoen voor technologie voor vergassing toe te kennen. Er zijn daarnaast ook voorstellen ingediend voor het Meerjarenprogramma 2025 voor Alcohol-to-Jet (90 miljoen toe te kennen), biopyrolyse (90 miljoen toe te kennen) en e-fuels (60 miljoen toe te kennen, 150 miljoen reservering). Alcohol to Jet en e-fuels worden alleen voor luchtvaart geproduceerd, biopyrolyse kan breder ingezet worden dan voor (luchtvaart)brandstoffen.

Meerdere brandstofproducenten hebben aangekondigd om in Nederland duurzame kerosine (SAF) te gaan produceren, of hebben al productielocaties in ontwikkeling. Neste gaat vanaf 2024 naar verwachting 500.000 ton biokerosine produceren in hun fabriek in de Rotterdamse haven. Daarnaast hebben zij aangekondigd hun capaciteit te willen uitbreiden tot 1,2 miljoen ton per jaar vanaf 2026 (Neste 2022). Shell werkt op de bestaande raffinaderij in Rotterdam aan een fabriek waar vanaf 2025 biokerosine wordt geproduceerd, met een verwachte capaciteit van 410.000 ton per jaar (Shell 2021). SkyNRG gaat in Delfzijl een fabriek bouwen waar vanaf 2027/2028 100.000 ton biokerosine wordt geproduceerd. KLM neemt hiervan 75 procent af (SkyNRG 2021). KLM en SHV Energy investeren 250 miljoen euro (SkyNRG 2019). VARO Energy heeft plannen aangekondigd om op de raffinaderij van Gunvor in Rotterdam ca. 245.000 ton biokerosine te gaan produceren vanaf eind 2026 (VARO 2023).

Voorlopige budgetinformatie

Vanuit het Klimaat- en Transitiefonds wordt de ontwikkeling van nieuwe technologieën gestimuleerd. In het Meerjarenprogramma 2024 is 300 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van de technologie voor vergassing, waarmee onder meer duurzame kerosine kan worden gemaakt. Er zijn daarnaast ook voorstellen ingediend voor Alcohol-to-Jet en e-fuels.

Toelichting op doorrekening

Uitgangspunt in de KEV 2024 is dat er voldoende productiecapaciteit wordt gerealiseerd om te voldoen aan de benodigde vraag naar hernieuwbare brandstoffen om aan de Europese eisen voor

inzet van hernieuwbare luchtvaartbrandstoffen te voldoen. Kanttekening daarbij is dat er genoeg elektriciteit moet zijn voor de productie van de vereiste synthetische kerosine.

Referenties

EZK (2024a), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>.

9.58 Programma Doortrappen, veiliger fietsen tot je 100ste

Naam instrument: Programma Doortrappen, veiliger fietsen tot je 100ste

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Anders

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Doel van het programma Doortrappen is om ouderen langer, meer en veiliger te laten (door)fietsen. Begin 2024 zijn alle provincies, twee vervoerregio's en 235 gemeenten in verschillende fasen van implementatie aangesloten bij het programma. In 2024 wordt ingezet om nog meer gemeenten aan te haken, nieuwe interventies te ontwikkelen en de uitvoer hiervan te vergroten.

Voorlopige budgetinformatie

250.000 euro Vanuit Actieve Mobiliteit en 250.000 euro vanuit Directie Wegen en Verkeersveiligheid. Dit wordt jaarlijks opnieuw beschikbaar gesteld.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

Mulier Instituut & IenW (2024), *Doortrappen: Monitoring en evaluatie 2023*, Utrecht: Mulier Instituut, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11590&m=1706603901&action=file.download>.

9.59 REDIII (binnenvaart)

Naam instrument: REDIII (binnenvaart)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het gewijzigde Besluit energie vervoer dat eind 2021 is gepubliceerd bevat voor de binnenvaart een verplichting om de CO₂-uitstoot over de brandstofketen van de geleverde brandstoffen met 6 procent te verlagen. Deze verplichting vloeit voort uit de Europese richtlijn voor brandstofkwaliteit (de Fuel Quality Directive). Brandstofleveranciers aan de binnenvaart moeten jaarlijks HBE's leveren (Hernieuwbare Brandstof Eenheden), die ze kunnen creëren door hernieuwbare energie te leveren aan vervoer. Medio 2022 heeft de Minister van IenW aangekondigd af te zien van de per 2023 geplande invoering van de verplichting. De Minister heeft aangekondigd om de beoogde verduurzaming van de binnenvaart via de implementatie van de REDIII te willen behalen.

Deze richtlijn verplicht lidstaten om een verplichting op te leggen aan brandstofleveranciers om een CO₂-ketenemissiereductie (Well-to-Wheel) te bewerkstelligen van 14,5% in 2030. De inwerkingtredingsdatum is 01-01-2026.

Fungerende details

Momenteel (maart 2024) wordt gewerkt aan de wijziging van de Wet Milieubeheer en het Besluit energie vervoer. Voor de sector binnenvaart betekent REDIII dat over brandstofleveringen aan de binnenvaartsector leveranciers een ketenemissiereductie van 14,5% moeten bewerkstelligen in 2030.

Toelichting op doorrekening

Dit beleidsinstrument wordt meegenomen als vastgesteld beleid. De implementatie van de REDIII voor de binnenvaart zorgt, net als de opt-in van EU-ETS voor een prijsstijging van vervoer via de binnenvaart. Naar verwachting hebben deze prijsstijgingen, van REDIII en EU-ETS als gevolg een afname van de vervoersvolumes van ca. 2 procent.

9.60 Recreatief: binnenlandse mobiliteit

Naam instrument: Recreatief: binnenlandse mobiliteit

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De aanpak recreatieve mobiliteit in Nederland zorgt ervoor dat het verduurzamen van mobiliteit is verankerd binnen het beleid van sportbonden, evenementen organisaties, pretparken, musea, etc.. Daarover worden afspraken gemaakt met de recreatieve sector. Bijvoorbeeld over het aanbieden van geschikte reisinformatie voor bezoekers of de inzet van besloten busvervoer. Voor reizigers moet het gemakkelijker worden om op een duurzame wijze naar hun recreatieve bestemmingen te reizen. Hierdoor vinden recreatieve reizen vaker op een duurzame manier plaats. Dit leidt tot een vermindering van de CO₂-uitstoot. Waar mogelijk draagt de aanpak ook bij aan het verbeteren van de bereikbaarheid van bestemmingen.

Het verduurzamen van recreatieve mobiliteit wordt bereikt door middel van drie actielijnen. Met de sector worden afspraken gemaakt over het verduurzamen van mobiliteit. Afspraken gaan over wie welke rol pakt en welke acties uitvoert. Overheid en recreatieve sector gaan gezamenlijk na welke handelingsperspectieven effectief zijn. Om deze handelingsperspectieven te ontwikkelen en te verspreiden, zijn twee acties benodigd. Kennis over duurzame mobiliteit in recreatief verkeer wordt vergroot en gedeeld, zowel bij reizigers als bij bestemmingen, gemeenten en andere betrokken maatschappelijke partners. Hier hoort ook bij dat een landelijk dekkend netwerk met de recreatieve sector wordt opgebouwd en ondersteund. Daarnaast worden door middel van etalageprojecten maatregelen voor verduurzaming van mobiliteit ontwikkeld en geïmplementeerd.

Fungerende details

Formele vastlegging is de ontwerpbegroting 2024 (hier is het budget overgeheveld) en de voorjaarsnota 2024 (hier is het budget op de juiste instrumenten geplaatst).

Relevante onderzoeken die zijn uitgevoerd:

- 2023: CO₂-uitstoot in de amateursport, uitgevoerd door Arcadis (via NOCNSF).
- 2023: CO₂-uitstoot bij binnenlandse recreatieve reizen, uitgevoerd door het KiM.

Kamerbrieven over de maatregel:

- 2023, Augustus: Kamerbrief over voortgang duurzaam vervoer en toelichting aanvullende klimaatmaatregelen mobiliteitssector.

Betrokkenheid/draagvlak:

Kennismaking met de sector via meerdere manieren: 1-op-1 gesprekken met organisatoren van festivals, sportevenementen en dag-attracties, startcongres De Duurzame Sportbeweging + deelname aan periodieke overleggen van de Duurzame Sportbeweging, kennissessie fietsstimulering naar de sport, bijdrage aan VSG-werkconferentie over verduurzaming van sportaccommodaties, deelname Living Lab Artis Amsterdam over duurzame mobiliteit.

Vastgestelde budgetten: 1,6 miljoen voor de jaren 2024 en 2025.

Acties vanuit beleid:

Organisatie Living Lab met De Efteling en de Club van Elf: met 30 betrokkenen van lokale overheden, mobiliteitsaanbieders en recreatieaanbieders in groepjes totaaloplossingen bedacht over hoe toeristen op een duurzame wijze naar de regio Brabant kunnen afreizen. Vervolgstep is met De Efteling na te gaan welke ideeën vruchtbaar zijn en deze in een klein comité uit te werken. In samenwerking met Behavioural Insights Team [BiT] van IenW een DOE-MEE sessie georganiseerd. Deelnemers vanuit (regionale) vervoersdiensten, beleid, wetenschap en recreatie. In overleg met BiT wordt er vervolgsessie ingepland. Expertsessie rondom verduurzaming sportevenementen. Experts uit provinciale overheden, ministerie van VWS en organisator van een sportevenement. Ideeën opgehaald en de verschillende rollen die er in het beleidsdomein zijn, besproken. Er is een brainstormsessie georganiseerd over fietsen naar de sportclub. Deelnemers waren teamleden van Actieve Mobiliteit en Tour de Force. Er is informatie opgehaald als input voor fietspilots naar de sportclub en voor de toolkit 'duurzaam reizen naar de sport'.

Voorlopige budgetinformatie

Budget voor de jaren '24-'25 is onderdeel van het gehele beleidsbudget voor recreatief, dus zowel binnenlands als buitenlands. Voor het gedeelte binnenland gaan we uit van €1.600.000 voor de twee genoemde jaren.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

Arcadis & NOC*NSF (2023), *Vervoersbewegingen en CO₂-uitstoot in de amateursport*, Arcadis; [https://de-duurzamesportbeweging.nl/wp-content/uploads/2023/03/Vervoersbewegingen-en-CO₂-uitstoot-amateursport.pdf](https://de-duurzamesportbeweging.nl/wp-content/uploads/2023/03/Vervoersbewegingen-en-CO2-uitstoot-amateursport.pdf).

IenW (2023a), *Voortgangsbrief duurzame mobiliteit*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-1105468.pdf>.

IenW (2023b), *Kamerbrief over voortgang duurzaam vervoer en toelichting aanvullende klimaatmaatregelen mobiliteitssector*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijks-overheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/08/23/voortgang-duurzaam-vervoer-en-toelichting-aanvullende-klimaatmaatregelen-mobiliteitssector>.

KiM (2023), *CO₂-uitstoot van Nederlanders bij recreatieve verplaatsingen*, Den Haag: Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid; [https://www.kimnet.nl/publicaties/publicaties/2023/12/07/co2-uitstoot-van-nederlanders-bij-recreatieve-verplaatsingen#:~:text=In%20totaal%20zorgen%20vakantiereizen%20en,Kennisinstituut%20voor%20Mobiliteitsbeleid%20\(KiM\)](https://www.kimnet.nl/publicaties/publicaties/2023/12/07/co2-uitstoot-van-nederlanders-bij-recreatieve-verplaatsingen#:~:text=In%20totaal%20zorgen%20vakantiereizen%20en,Kennisinstituut%20voor%20Mobiliteitsbeleid%20(KiM)).

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.61 Recreatief: vakantie mobiliteit (buitenland)

Naam instrument: Recreatief: vakantie mobiliteit (buitenland)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Dit beleidsinstrument heeft betrekking op vakantiereizen naar het buitenland en is onderdeel van de aanpak recreatieve mobiliteit, een onderdeel van het maatregelpakket vergroenen reisgedrag.

Maatregelpakket vergroenen reisgedrag: De oorspronkelijke werkgeversaanpak had een reductie doelstelling van 1 Mton, lees het besluit (zie beleidsinstrument [Werkgeversaanpak: besluit werkgebonden mobiliteit](#)). Met de voorjaarsbesluitvorming in 2023 is dat reductiedoel verhoogd tot 1,5 Mton. Met de extra maatregelen uit het maatregelpakket programma vergroenen reisgedrag wordt een extra reductie van 0,3 tot 0,5 Mton nagestreefd. Dit komt dus bovenop de 1,5 Mton van het besluit, en wordt o.a. behaald door extra uitbreiding van de werkgeversaanpak (zie beleidsinstrumenten [Werkgeversaanpak, bv door extra inzet op MKB](#), werkgevers die nu buiten het besluit vallen), deelmobiliteit en de recreatieve aanpak.

Aanpak recreatieve mobiliteit, mobiliteit voor recreatieve doeleinden naar het buitenland (uitgaande reizen): De aanpak verduurzaming uitgaande reizen zorgt ervoor dat het aanbod van duurzame reizen groeit. Duurzaam reizen kan op verschillende manieren: het gebruikte vervoersmiddel is schoner, de afstand naar de vakantiebestemming is korter en tot slot kunnen mensen langer maar minder vaak op vakantie gaan. Voor reizigers moet het gemakkelijker worden om op een duurzame wijze op vakantie te gaan. Dit leidt tot een vermindering van CO₂-uitstoot. De reissector is een private, competitieve sector. Hierdoor blijft de verduurzamings slag bij de grote groep aanbieders uit. De aanpak richt zich op het doorbreken van deze werkwijze door in samenwerking met de sector kennis en verduurzamingsmogelijkheden te vergroten. Zo wordt inzichtelijk gemaakt wat de uitstoot van aangeboden reizen is. Daarnaast worden de mogelijkheden om duurzaam te reizen en kennis over het gedrag van de reiziger, vergroot en beter zichtbaar gemaakt.

Fungerende details

Formele vastlegging is de ontwerpbegroting 2024 (hier kregen we het budget overgeheveld) en de voorjaarsnota 2024 (hier is het budget op de juiste instrumenten geplaatst).

Relevante onderzoeken die zijn uitgevoerd:

- 2023: CO₂-uitstoot bij vakanties naar het buitenland, uitgevoerd door het KiM.
- Feb 2024: oriënterend gesprek over het onderzoeksvoorstel 'Met de bus op vakantie', uitgevoerd door het KiM.

Kamerbrieven over de maatregel:

- 2023, Augustus: Kamerbrief over voortgang duurzaam vervoer en toelichting aanvullende klimaatmaatregelen mobiliteitssector.

Betrokkenheid/draagvlak:

1-op-1 gesprekken met de sector: brancheverenigingen, reisorganisaties en wetenschap. Intern en interdepartementale beleidsvoorbereiding en kennisverbreding, via reguliere overleggen.

Deelname aan workshop over internationale treinproducten, georganiseerd door BUAs en de ANWB. Bezoek/deelname aan de ITB, de B2B-vakantiebeurs: voor het ontdekken van trends in duurzame mobiliteit bij toeristische verplaatsingen, gesprekken te hebben met stakeholders (waaronder Oostenrijkse collega en de Jeremy Sampson, een van de auteurs van het rapport Envision Tourism en CEO van The Travel Foundation).

Vastgesteld budget: Voor buitenlandse reizen 400.000 voor de jaren 24-25.

Acties vanuit beleid:

In-gesprek-met-sessie: op de Vakantiebeurs zijn beleidsmakers en onderzoekers in gesprek gegaan met vakantiegangers. We hebben mensen gevraagd naar hun vakantieplannen en in hoeverre duurzaam reizen daarin meespeelt. De uitkomsten van de gesprekken zijn niet te generaliseren of representatief voor alle bezoekers van de Vakantiebeurs. Tegelijkertijd geeft het een interessant en nuttig inzicht over welke plek duurzaamheid bij toeristische bestemmingen, gezien vanuit de reiziger. NB: de participatiesessies worden betaald vanuit het communicatiebudget. Interdepartementale bijeenkomst met EZK Strategie, EZK Klimaat, EZK Toerisme, IenW Luchtvaart en IenW OVS. Georganiseerd door DuMo (wij) en EZK Toerisme, vanuit de organiserende partijen waren directeur DuMo en MT-lid aanwezig en vanuit EZK Toerisme MT-lid. Doel van de bijeenkomst: uitleg over Envisioning-rapport door onderzoekers: hoe kan de toeristische industrie blijven bestaan en carbon neutral worden?, discussie beleidsimplicaties voor de beide departementen, agendering van het onderwerp.

Voorlopige budgetinformatie

Budget voor de jaren '24-'25 is onderdeel van het gehele beleidsbudget voor recreatief, dus zowel binnenlands als buitenlands. Voor het gedeelte buitenland gaan we uit van €400.000 voor de twee genoemde jaren.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

IenW (2023b), *Kamerbrief over voortgang duurzaam vervoer en toelichting aanvullende klimaatmaatregelen mobiliteitssector*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijks-overheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/08/23/voortgang-duurzaam-vervoer-en-toelichting-aanvullende-klimaatmaatregelen-mobiliteitssector>.

KiM (2023), *CO₂-uitstoot van Nederlanders bij recreatieve verplaatsingen*, Den Haag: Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid; [https://www.kimnet.nl/publicaties/publicaties/2023/12/07/co2-uitstoot-van-nederlanders-bij-recreatieve-verplaatsingen#:~:text=In%20totaal%20zorgen%20vakantiereizen%20en,Kennisinstituut%20voor%20Mobiliteitsbeleid%20\(KiM\)](https://www.kimnet.nl/publicaties/publicaties/2023/12/07/co2-uitstoot-van-nederlanders-bij-recreatieve-verplaatsingen#:~:text=In%20totaal%20zorgen%20vakantiereizen%20en,Kennisinstituut%20voor%20Mobiliteitsbeleid%20(KiM)).

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.62 Rijksbijdrage ten behoeve van waterstofftreinen Groningen

Naam instrument: Rijksbijdrage ten behoeve van waterstofftreinen Groningen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument:

Beleids categorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Vanuit het programma 'Vergroenen reisgedrag' is er een rijksbijdrage van 15 miljoen aan de provincie Groningen toegezegd voor de aanschaf van 4 waterstofftreinen. Deze waterstofftreinen worden gebruikt in een pilot om te onderzoeken of dit type treinen succesvol kan functioneren in het Nederlandse treinsysteem en in de dienstregeling past. In 2035 is er een nieuwe concessie in Noord Nederland en het doel is zero-emissie (aangezien er een aantal niet-geëlektrificeerde lijnen zijn). Ten behoeve van deze nieuwe concessie moet ervaring worden opgegaan met dit type treinen. Groningen heeft eerder onderzoek gedaan naar waterstofftreinen en deze energiedrager lijkt het meest geschikt te zijn. Een alternatief is de batterijtrein, hier focust provincie Fryslân op. Wel heeft de provincie Groningen aangegeven dat andere oplossingen (dan waterstof) niet worden uitgesloten.

Fungerende details

Medio januari 2024 is de GS van Groningen op de hoogte gesteld van het feit dat de aanbesteding van vier waterstofftreinen niet is gelukt. Provincie Groningen onderzoekt nu andere mogelijkheden om toch de pilot uit te kunnen voeren. De doelstelling van zero emissie treinvervoer vanaf 2035 blijft staan.

Toelichting op doorrekening

De aanbesteding is niet doorgegaan. Status op 1 mei 2024 was nog onduidelijk. Bovendien kan aan pilotstudies nog geen emissiereductie worden toegekend.

9.63 Routekaart en convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

Naam instrument: Routekaart en convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) bevat de aanpak voor de verduurzaming van werk-, voer- en vaartuigen ingezet de bouw (bouwmaterieel), om invulling te geven aan emissiereductiedoelstellingen voor dit bouwmaterieel. Deze emissiereductiedoelstellingen en ambities voor dit bouwmaterieel in 2030 zijn:

- 60% NO_x-emissiereductie t.o.v. 2018 (Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering);
- 0,4 Mton CO₂-emissiereductie t.o.v. 2019 (Klimaatakkoord);
- 75% gezondheidswinst t.o.v. 2016 (Schone Lucht Akkoord);
- Klimaatneutrale en circulaire rijksinfraprojecten in 2030 (Strategie KCI).

Voor de verschillende sporen die de bouw kenmerkt, zijn in de routekaart SEB uitdagende maar haalbare transitiepaden ontwikkeld. Deze bevatten emissie-eisen voor bouwmaterieel die richting 2030 steeds verder worden aangescherpt. De emissie-eisen bevatten verschillende ambitieniveaus die in samenwerking met kennisinstellingen, medeoverheden en sectorpartijen zijn opgesteld. Naast emissie-eisen bevat de routekaart SEB ook andere onderdelen, zoals een kennisagenda voor de verduurzaming van bouwmaterieel.

Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

In een bijbehorend convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) verbinden partijen zich aan het uitvoeren van de maatregelen uit de routekaart SEB en daarmee de transitie naar een duurzamere bouw. Zo spreken de deelnemende opdrachtgevers af de emissie-eisen uit de routekaart SEB toe te passen bij de aanbestedingen van bouw-, onderhouds- en slooprojecten. Ook maken partijen afspraken over procesmaatregelen, zoals prefab, digitalisering en slim bouwtransport, kennisontwikkeling, monitoring, controle op de naleving en evaluatie. Op 30 oktober 2023 hebben 78 partijen (overheden en sectorpartijen) het convenant SEB ondertekend (inclusief alle provincies en waterschappen). Het convenant is te vinden via [Op weg naar SEB](#), en bevat ook een lijst van alle partijen die het convenant op 30 oktober 2023 hebben ondertekend.

Monitoring convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

Bij het eerste niveau monitoren partijen de te verwachten emissiereducties, prestaties en voortgang binnen projecten. Ook verzamelen partijen informatie over de uitvoering op projectniveau in het kader van controle op de naleving van de emissie-eisen. Voor de algehele effecten van de routekaart SEB en het bredere programma SEB (het derde niveau) wordt onder andere de Klimaat en Energieverkenning gevolgd. Monitoring vindt ieder jaar plaats, de eerste monitoringsrapportage wordt in het tweede kwartaal van 2025 verwacht.

Controle op de naleving

In het convenant is afgesproken dat opdrachtgevers er bij aanbestedingen op toezien dat afspraken in contracten over de inzet en emissies van materieel op de bouwlocatie en bouwtransport van en

naar de bouwlocatie in de praktijk worden nageleefd. Opdrachtgevers mogen zelf bepalen hoe ze de controle op de naleving doen. Ze kunnen dit bijvoorbeeld steekproefsgewijs doen of meer structureel. Ze kunnen er verder voor kiezen om zelf te controleren of om de opdrachtnemers verantwoording te laten afleggen via het rapporteren over het ingezette bouwmaterieel. Om partijen op weg te helpen onderzoekt de Rijksoverheid de mogelijkheden om bij openbare aanbestedingen en vergunningverlening de inzet en de emissies van materieel van, naar en op de bouwlocatie in de praktijk beter te controleren.

Opdrachtgevers moeten de controle op de naleving zelf betalen, ook doordat opdrachtnemers extra kosten door controle op de naleving zullen doorberekenen in de opdrachtsom voor het project. De instrumenten "Specifieke uitkering Schoon en Emissieloos Bouwen medeoverheden" en "SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten" kunnen bijdragen aan het dekken van deze kosten. Instrumenten binnen het Programma SEB die bijdragen aan de uitvoering: Voor de uitvoering van het convenant SEB bestaan verschillende beleidsinstrumenten die partijen ondersteunen, deze worden behandeld bij de beleidsinstrumenten:

Emissiereductieplicht Besluit bouwwerken leefomgeving

Met de routekaart SEB wordt tevens een invulling gegeven aan de emissiereductieplicht uit het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), die met de Omgevingswet inwerking treedt. Artikel 7.19a verplicht initiatiefnemers om bij het verrichten van bouw- en sloopwerkzaamheden 'adequate maatregelen' te nemen om stikstofemissies te beperken. Deze verplichting gaat gelden voor het bouwen of slopen van een bouwwerk (gebouwen en "kunstwerken" zoals bruggen, tunnels, sluizen etc.), maar niet voor de aanleg of sloop van werken (wegen, spoorlijnen). De verplichting geldt daarnaast alleen voor bouw- en sloopactiviteiten die vergunningplichtig zijn (bouw) of meldingplichtig (bouw en sloop). Toepassing van het minimumniveau uit de Routekaart SEB kan gebruikt worden als deel van de invulling van het begrip "adequate maatregelen" als bedoeld in artikel 7.19a Bbl en kan door het bevoegd gezag gebruikt worden bij de beoordeling daarvan. Het minimumniveau is te vinden via Hoofdstuk 3.6 uit de routekaart. Andere mogelijke maatregelen zijn bijvoorbeeld het beperken van bewegingen van voertuigen op de bouwplaats of prefabricage om de bouwtijd te beperken.

Als een initiatiefnemer aangeeft dat materieel wordt ingezet dat niet voldoet aan de emissieclassen uit het minimumniveau of als het bevoegd gezag om andere redenen concludeert dat de maatregelen onvoldoende zijn, dan kan het bevoegd gezag met een maatwerkvoorschrift aanvullende maatregelen opleggen. Dit maatwerk kan bijvoorbeeld bestaan uit het opleggen van specifieke maatregelen, zoals de inzet van schoner materieel.

Over dit instrument zijn in 2023 twee Kamerbrieven verstuurd (zie referenties). De onderzoeken die voor het opstellen van de Routekaart SEB zijn gebruikt zijn als bijlagen met de Kamerbrieven meegestuurd. Ook is er een kennisbank waar alle onderzoeken en publicaties rondom SEB te vinden zijn.

Fungerende details

In juli en augustus vond een tweede ondertekenronde plaats, waarbij nog 29 partijen zich aansloten bij het convenant SEB (waaronder 24 gemeenten). Dit brengt het totaal aan ondertekenaars op 107 partijen.

De routekaart en het convenant SEB geven invulling aan de motie van de leden Bromet en Nijboer, deze motie verzoekt de regering om in overleg te treden met de bouwsector met als doel het gebruik van elektrisch materieel te stimuleren.

Voor de uitvoering van het convenant SEB bestaan verschillende beleidsinstrumenten die partijen ondersteunen, deze worden behandeld bij de beleidsinstrumenten:

- [Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmateriaal \(SSEB\)](#)
- Specifieke uitkering Schoon en Emissieloos Bouwen medeoverheden
- [SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten](#)
- Kennis-, Opschalings- en Praktijkprogramma (KOP)

Voor het Programma Schoon en Emissieloos Bouwen is nu ruim 1 miljard beschikbaar gesteld vanuit de Rijksoverheid. De huidige verdeling van deze middelen is als volgt verdeeld over de instrumenten:

- Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) 360 miljoen euro
- Specifieke uitkering Schoon en Emissieloos Bouwen medeoverheden 180 miljoen euro.
- SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten 275 miljoen euro.
- Kennis-, Opschalings- en Praktijkprogramma (KOP) 85 miljoen euro.

De routekaart bevat ook een inschatting van de potentiële emissiereductie door de routekaart, deze is te vinden in hoofdstuk 3.7. De routekaart en de onderliggende onderzoeken waaruit de inschattingen komen, zijn te vinden in de Kamerbrief over ondertekening Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen.

Voorlopige budgetinformatie

Het budget door het beleidsinstrument Routekaart en convenant Schoon en Emissieloos Bouwen wordt via andere beleidsinstrumenten ingezet: Voor de uitvoering van het convenant SEB bestaan verschillende beleidsinstrumenten die partijen ondersteunen, deze worden behandeld bij de beleidsinstrumenten:

- Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB)
- Specifieke uitkering Schoon en Emissieloos Bouwen medeoverheden
- SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten
- Kennis opschaling Praktijkprogramma (KOP)

Toelichting op doorrekening

De routekaart en het convenant SEB zijn meegenomen als vastgesteld beleid. Het convenant is alleen relevant voor de publieke bouw-, sloop- en onderhoudsprojecten met een publieke opdrachtgever (naar schatting 50 procent van de totale bouwwerken in Nederland). Omdat de naleving van convenanten juridisch niet kan worden afgedwongen, kan de effectiviteit beperkt zijn. Ook kunnen de 'adequate maatregelen' om stikstofemissies te beperken als bedoeld in artikel 7.19a van het Besluit bouwwerken en leefomgeving, die met de Omgevingswet in werking is getreden, ook op een andere manier worden ingevuld. Vanwege deze redenen is er vanuit gegaan dat de routekaart niet door alle ondertekenaars van het convenant zal worden opgevolgd. Dit zorgt voor een kleiner effect van het programma SEB.

Referenties

IenW (2023a), *Routekaart en covenant Schoon en Emissieloos Bouwen*, Kamerstuk 31209-244, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z12599&did=2023D29986.

IenW (2023b), *Kamerbrief over ondertekening Covenant Schoon en Emissieloos Bouwen*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/11/27/ondertekening-convenant-schoon-en-emissieloos-bouwen>.

SEB (z.j.), 'Op weg naar SEB: Kennisbank'; <https://www.opwegnaarseb.nl/kennisbank>.

9.64 Ruimere fietsparkeernormen bij bedrijven en woningen vastleggen binnen de NOVI

Naam instrument: Ruimere fietsparkeernormen bij bedrijven en woningen vastleggen binnen de NOVI

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Binnen de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en regionale uitwerkingen daarvan, spreken IPO, VNG en de Rijksoverheid ruimere fietsparkeernormen bij bedrijven en woningen als nieuwe norm en eis af. Deze norm is gericht op het stimuleren van het fietsgebruik voor werkgerelateerd vervoer.

Fungerende details

Dit instrument wordt anders ingevuld. Vanuit het samenwerkingsverband voor fietsbeleid 'Tour de Force' zijn en worden kennisproducten ontwikkeld om gemeenten te helpen bij het zorgen voor voldoende en kwalitatief goede fietsparkeerplaatsen op verschillende locaties, zoals nieuwe woningbouwlocaties en stadscentra.

Inmiddels stelt de EPBD ook eisen voor aantallen fietsparkeerplaatsen bij nieuwbouw en verbouw van woningen en bedrijven. Deze eisen zullen worden verwerkt in het Besluit Bouwwerken leefomgeving.

Voorlopige budgetinformatie

Zit in RVO capaciteit voor Nederlandse vertaling van EU regelgeving. En de kennisproducten worden uit Tour de Force werkbudget gefinancierd

Toelichting op doorrekening

Niet meegenomen omdat het instrument anders wordt ingevuld.

9.65 Ruimtelijke oplossingen: deelmobiliteit (samenwerkingsprogramma natuurlijk deelmobiliteit)

Naam instrument: Ruimtelijke oplossingen: deelmobiliteit (samenwerkingsprogramma natuurlijk deelmobiliteit)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deelmobiliteit is een belangrijke bouwsteen in de duurzame mobiliteitstransitie. Deze transitie kan helpen om de stedelijke verdichtingsopgave mogelijk te maken en stad en regio leefbaar en bereikbaar te houden voor iedereen. Gemeenten, regio's, provincies en het Rijk zijn daarom een Nationaal Samenwerkingsprogramma Deelmobiliteit gestart: Natuurlijk!Deelmobiliteit (N!D). Zoals ook is toegezegd aan de TK. Het samenwerkingsprogramma heeft als doel te komen tot een samenhangende aanpak en regie van overheden, in samenwerking met de markt, op het gebied van deelmobiliteit. Het programma richt zich primair op het uniformeren en harmoniseren van beleid, het doen van gezamenlijk onderzoek, het uitvoeren van projecten van gezamenlijk belang en het breed delen van kennis en kunde. Met het uiteindelijke doel om de houding van de reiziger t.o.v. deelmobiliteit te verbeteren en het aanbod en gebruik van deelvervoer op te schalen en in goede banen te leiden. Dit doen we d.m.v. een duidelijke rolverdeling in Nederland.

Een beter, groter en meer samenhangend aanbod van deelmobiliteit leidt tot:

- betere leefbaarheid in steden
- vermindering CO₂ en NO_x: klimaatdoelen en schonere lucht
- meer ruimte voor verstedelijkingsopgave
- verbeteren bereikbaarheid: groter en flexibeler aanbod reiziger, in stad regio en landelijk gebied

Stip op de horizon (2030), alle t.o.v. jaar 2022:

- vervijfvoudiging van het gebruik van deelmobiliteit (auto& tweewielers)
- klimaatwinst van minimaal 0,3 Mton CO₂
- lager gemiddeld autobezit per hh in stedelijk gebied
- 75% van de populatie is bekend met deelmobiliteit en 40% heeft weleens gebruikt
- groei positieve houding t.a.v. deelmobiliteit (40%)

Programmadoelen:

- sturen op zoveel mogelijk adoptie en implementatie van gestandaardiseerde (beleids)producten en diensten voor deelmobiliteit onder gemeenten in NL;
- het organiseren en rapporteren van een landelijk beeld en de jaarlijkse monitoring van de ontwikkeling van deelmobiliteit, d.m.v. een gestandaardiseerde data-uitwisseling en kwantitatief en kwalitatief onderzoek;
- vergroten landelijke bekendheid met en positieve houding van NL publiek (gebruikers en niet-gebruikers) t.o.v. deelmobiliteit.

Fungerende details

Het programma N!D is geordend in 4 fasen, die gedurende 5 jaar plaats zullen vinden:

- fase 1: opbouw (2023)
- fase 2: huis op orde (2024-2025)
- fase 3: versnellen (2026-2027)
- fase 4: eindsprint (2028)

Activiteiten en projecten en daarmee de producten en diensten die het programma oplevert zijn geprogrammeerd in de volgende vier pijlers:

- Monitoring & Evaluatie
- Samenwerkingsprojecten
- Kennisdeling en Communicatie
- Debat & Opinie

Acties 2023 - Q1 2024:

- vastleggen samenwerking en financiële afspraken Platform 31
- werven teamleden communicatie en regionale samenwerking/landelijk gebied
- instellen stuurgroep
- instellen overlegtafel deelmobiliteit
- opstarten monitoring en samenwerkingsprojecten
- agenda afsprakenstelsel N!D – Markt
- agenda debat & opinie
- campagne
- opzetten N!D website + etalage

De volgende onderzoeken zijn reeds uitgevoerd:

- opstellen standaardvragenlijst deelmobiliteit gebruikers
- nulmeting Deelmobiliteit

Komende periode gaat I&O nieuw onderzoek uitvoeren naar bekendheid met deelmobiliteit.

Verder heeft Revnext een inschatting gemaakt van de CO₂-effecten van deelauto's op basis van verschillende ingroei scenario's.

Vanuit het programma vergroenen reisgedrag is jaarlijks 4 mln € beschikbaar voor het programma deelmobiliteit, met als voorwaarde M&E van de input, output en outcome.

Voorlopige budgetinformatie

Jaarlijks 3 miljoen euro vanuit vergroenen reisgedrag.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

De factsheets van MuConsult beschrijven geen aantoonbaar effect op mobiliteit, CO₂ en energiegebruik ten aanzien van het programma natuurlijk! deelmobiliteit. In KEV 2024 zijn wel effecten van deelmobiliteit meegenomen in de raming.

Referenties

IenW (2022), *Kamerbrief over Samenwerkingsprogramma Deelmobiliteit*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/23/samenwerkingsprogramma-deelmobiliteit>.

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.66 Ruimtelijke oplossingen: doorfietsroutes

Naam instrument: Ruimtelijke oplossingen: doorfietsroutes

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Subsidie voor de totstandkoming van een landelijk dekkend netwerk van doorfietsroutes. Hiermee wordt fietsgebruik gestimuleerd. Per 2024 is 6 miljoen euro per jaar beschikbaar. Het subsidiebedrag is een deel van het totaalbedrag aan een geplande doorfietsroute door provincie, vervoerregio en/of gemeente.

Aanvragen voor de eerste tranche van de doorfietsroute subsidie kunnen volgens schema vanaf begin mei 2024 door de provincie worden ingediend. De aanvragen worden beoordeeld middels een afweegkader. Criteria waar op gescoord gaan worden zijn overstappers van (fossiele brandstof) auto naar fiets en mogelijk maken van combinatie fiets met OV. Beide dragen bij aan verminderen CO₂ uitstoot van vervoer. Daarnaast wordt ook gescoord op bijdrage aan verkeersveiligheid. Er wordt een effectevaluatie opgeleverd. Het afweegkader zal als basis worden gebruikt voor alle tranches.

De start van de eerste tranche is voorzien na besluitvorming in het BO MIRT van het najaar in 2024. Ingeschatte bijdrage CO₂-doelstellingen in 2030 is tussen de 10,9 kton en 54,96 kton. Dit is berekend op basis van 12 routes die met de gelden gefinancierd kunnen worden, een besparing tussen de 456 en 916 ton CO₂ per route en realisatie tussen 2025-2028 (Mobycon, 2020).

Fungerende details

Voor de eerste drie jaar van de subsidie is een bundeling voorzien, wat neerkomt op een totaalbedrag van 18 miljoen euro voor de eerste tranche. Per route is er een maximumbedrag beschikbaar wat aangevraagd kan worden, gegeven als percentage van het totaal met een absoluut maximum.

Voorlopige budgetinformatie

6 miljoen per jaar structureel beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit.

Referenties

IenW (2022), *Kamerbrief over Mobiliteitsbeleid*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/staatscourant/kst-31305-362.html>.

IenW (2023), *Kamerbrief over BO's MIRT november 2023*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/11/13/bos-mirt-november-2023-en-moties-en-toezeggingen-mirt>.

Mobycon (2020), *Quick-scan effecten van investeren in snelfietsroutes*, Delft: Mobycon.

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/staatscourant/kst-31305-362.html>

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.67 SDS Subsidieregeling Duurzame Scheepsbouw

Naam instrument: SDS Subsidieregeling Duurzame Scheepsbouw

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Subsidieregeling Duurzame Scheepsbouw (SDS) is bedoeld voor scheepswerven die een scheepsbouwinnovatieproject willen uitvoeren dat een bijdrage levert aan duurzame ontwikkeling. De subsidie bedraagt 25% van de subsidiabele kosten. De regeling wil innovatie en duurzaamheid in de maritieme sector stimuleren en innovatierisico verlagen en marktintroductie nieuwe technologie versnellen. Het betreft technologie gericht op: verlaging schadelijke emissies, verlaging geluidsniveaus, een duurzame levenscyclus van het schip, systemen en materialen en duurzame inzetbaarheid van het schip en haar bemanning. Het maximale subsidiebedrag per aanvrager of groep waar deze toe behoort bedraagt 30% van het voor deze subsidie toepasselijke subsidieplafond. Voor 2017 is dit € 1.380.000. Doorloop van de subsidie in 2025 is nog onduidelijk.

Toelichting op doorrekening

Bij het opstellen van de KEV2024 was niet bekend of deze regeling nog door zou lopen. Hij is daarom niet meegenomen in de KEV2024.

9.68 SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten

Naam instrument: SEB-middelen aanbestedende rijksdiensten

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Financiële ondersteuning voor de rijksdiensten Rijkswaterstaat, ProRail en het Rijksvastgoedbedrijf. Met deze ondersteuning kunnen de rijksdiensten de ambitie-eisen uit het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen opnemen in hun aanbestedingen, om zo de overstap naar het gebruik van schoon en emissieloos bouw materieel sneller tot stand te laten komen.

Fungerende details

Er is in totaal 275 miljoen euro beschikbaar voor dit instrument. De aanbestedende rijksdiensten dienen jaarlijks bestedingsplannen in voor de middelen.

Toelichting op doorrekening

Dit beleidsinstrument is meegenomen als vastgesteld beleid. Voor de Aanbestedende diensten en SPUK wordt in de KEV een bandbreedte aangehouden. Voor het minimum wordt er vanuit gegaan dat deze regelingen alleen faciliterend zijn aan SSEB. Daarom worden alleen de aantallen ZE machines uit SSEB aangehouden. In het maximum worden de aantallen uit de SSEB verdubbeld vanuit de budgetten van Aanbestedende diensten en SPUK (terwijl deze budgetten meer dan verdubbelen). Voor het middenpad betekent dit dat de budgetten van Aanbestedende diensten en SPUK de aantallen ZE machines uit SSEB met de helft doen toenemen.

9.69 SEBA Subsidieregeling Emissieloze Bedrijfsauto's

Naam instrument: SEBA Subsidieregeling Emissieloze Bedrijfsauto's

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Om de aanschaf van bestelauto's met batterij-elektrische of waterstof-elektrische aandrijving aantrekkelijk te maken is er een stimuleringsprogramma van kracht, in de vorm van een aanschafsubsidie. Deze subsidieregeling voor emissieloze bedrijfsauto's (SEBA) is in 2021 van start gegaan en loopt tot en met 31 december 2024. Het subsidiebedrag is 7%, 10% of 12% (grote, middelgrote en kleine ondernemingen) van de netto catalogusprijs en bedraagt maximaal 5.000 euro voor iedere bedrijfsauto. Deze subsidie is per jaar gemaximeerd.

Fungerende details

In 2024 is de subsidie, na goedkeuring van de ministeriële begroting door de Tweede en Eerste Kamer, in april opengesteld. De openstelling was met een bedrag van €30 miljoen. Na goedkeuring van de Voorjaarsnota is daar eind juli een extra bedrag van €30 miljoen bijgekomen. Het totale budget voor 2024 komt daarmee op €60 miljoen.

Subsidiebedrag voorgaande jaren:

- 2021: €22 miljoen
- 2022: €22 miljoen
- 2023: €33 miljoen

Voorlopige budgetinformatie

We beogen een subsidieplafond van 60 miljoen euro voor 2024.

Toelichting op doorrekening

De Subsidieregeling Emissieloze Bedrijfsauto's is als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV2024. Voor 2024 wordt deze subsidie nog meegenomen in de berekeningen van de toename van nulemissie bestelauto's.

9.70 SEPP Subsidieregeling Elektrische Personenauto's Particulieren

Naam instrument: SEPP Subsidieregeling Elektrische Personenauto's Particulieren

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De SEPP regeling is voor particulieren die een volledig elektrische personenauto in de kleinere of compacte middenklasse kopen of leasen. De subsidie regeling is voor zowel nieuwe als gebruikte elektrische personenauto's. De overheid wil hiermee schoon vervoer stimuleren en op termijn toegankelijk maken voor iedereen. Deze subsidie is alleen voor particulieren (natuurlijk persoon die privé een auto koopt of leaset). De huidige regeling loopt tot en met 2024. Vanaf 2025 wordt de regeling verlengd en zal deze alleen nog gelden voor gebruikte elektrische personenauto's. De exacte invulling van de verlenging moet nog plaatsvinden.

Fungerende details

In 2024 geldt er voor nieuwe EV's een subsidiebedrag van €2.950 per voertuig en is er een totaal subsidiebudget van €58 miljoen beschikbaar.

In 2024 geldt er voor gebruikte EV's een subsidiebedrag van €2.000 per voertuig en is er een totaal subsidiebudget van €29,4 miljoen beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

De SEPP is als vastgesteld beleid meegenomen in de modellering van het personenautopark met het SPARK model.

Referenties

Revnext & PBL (2024), *Achtergrondrapport SPARK-modelanalyses wagenpark personenauto's KEV 2024. Beschrijving van uitgangspunten, modelinputs, modelbewerking en ramingen wagenpark personenauto's ten behoeve van de KEV 2024*, Rotterdam: Revnext & Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

9.71 Slimme laadinfrastructuur stimuleren

Naam instrument: Slimme laadinfrastructuur stimuleren

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Het Rijk, gemeenten en netbeheerders ontwikkelen 'slimme' laadinfrastructuur; hierdoor wordt de vraag naar duurzame elektriciteit zo goed mogelijk afgestemd op het aanbod ervan en wordt bijgedragen aan de stabiliteit van het elektriciteitsnetwerk. Ook de 'vehicle-to-grid'-techniek, waarbij een auto teruglevert aan het net, wordt verkend. ELaadNL, NKL en VNG maken afspraken rond pilots (laadpleinen) voor slim laden.

I&W introduceert in 2024 twee subsidieregelingen voor de toepassing van slimme laadinfrastructuur voor verschillende modaliteiten.

Toelichting op doorrekening

De maatregelen rond laadinfrastructuur worden als flankerend beleid meegenomen bij de fiscale maatregelen voor elektrische voertuigen.

9.72 Specifieke Uitkering Zero-Emissiebussen (SpUk-ZEbus)

Naam instrument: Specifieke Uitkering Zero-Emissiebussen (SpUk-ZEbus)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De regeling Specifieke Uitkering Zero Emissie-bussen 2022-2024 is een uitkering die de Rijksoverheid aan decentrale overheden verstrekt. De uitkering is bestemd voor 13 Openbaar Vervoer (OV)-autoriteiten. Zij zijn verantwoordelijk voor de concessieverlening voor openbaar vervoer per bus, tram en metro. Dat wil zeggen dat ze vergunningen verlenen om het regionaal openbaar vervoer voor een bepaalde periode te mogen uitvoeren (concessie). Provincies en gemeenten, al dan niet samenwerkend in vervoerregio's, treden op als uitvoerend concessieverlener.

Fungerende details

Het totaal budget van deze SPUK-regeling bedraagt €40 mln. Daarvan is tot eind 2023 in totaal €29,75 mln aangevraagd door de OV-autoriteiten (en gehonoreerd). Voor de tweede ronde van deze SPUK-regeling, die ingaat op 1 mei 2024, is daarmee nog €10,25 mln beschikbaar.

Toelichting op doorrekening

De Specifieke Uitkering Zero-Emissiebussen is als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV2024. Met deze subsidie is rekening gehouden in de berekening van de toename van het aantal zero-emissie bussen.

9.73 Specifieke uitkering Schoon Emissieloos Bouwen medeoverheden

Naam instrument: Specifieke uitkering Schoon Emissieloos Bouwen medeoverheden

Sector: Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Een Specifieke Uitkering (SPUK) voor medeoverheden (gemeenten, provincies, waterschappen) die deelnemen aan het convenant SEB. SEB geeft invulling aan de doelen voor natuur, klimaat en schone lucht voor bouwmaterieel, zoals machines. De SPUK is alleen aan te vragen voor door medeoverheden aanbestede bouwwerkzaamheden waar emissieloos materieel wordt ingezet.

De uitkering is een tegemoetkoming in de meerkosten waar medeoverheden door het eisen van deze inzet mee te maken krijgen. Bij de projecten moet er een koppeling zijn met infrastructuur, gezien de middelen nu uit het Mobiliteitsfonds komen. De uitkering geeft medeoverheden een duw in de rug om bouwwerkzaamheden schoner aan te besteden, nu dat nog leidt tot hogere kosten. De hoogte van de uitkering kan in de loop der tijd worden bijgesteld om de regeling zo effectief mogelijk te houden. De regeling loopt uiterlijk tot en met 2030 (tenzij de beschikbare middelen eerder uitgeput zijn).

Per aan het convenant deelnemende medeoverheid wordt jaarlijks een budget gereserveerd waarvoor aanvragen kunnen worden ingediend. Om een aanvraag te kunnen doen moet de medeoverheid emissieloos materieel laten inzetten bij een bouwwerkzaamheid. Op basis van de vermogensklassen van de machines en het aantal inzetdagen wordt de hoogte van de uitkering berekend.

Fungerende details

Er is in totaal 180 miljoen euro voor dit instrument beschikbaar (minus uitvoeringskosten).

Budgetreeks:

- 2024 - 18 mln. (400.000 euro per aan het convenant deelnemende medeoverheid)
- 2025 en verder - jaarlijks krijgen aan het convenant deelnemende partijen (indien er voldoende middelen zijn) 1 mln. euro gereserveerd waarvoor de medeoverheid aanvragen kan indienen.

De regeling is 16 april 2024 open gegaan voor aanvragen. Meer informatie is te vinden op de website van RVO, die de regeling uitvoert.

Toelichting op doorrekening

Dit beleidsinstrument is meegenomen als vastgesteld beleid. Voor de Aanbestedende diensten (Rijkswaterstaat, ProRail, Rijksvastgoedbedrijf) en SPUK wordt in de KEV een bandbreedte aangehouden. Voor het minimum wordt er vanuit gegaan dat deze regelingen alleen faciliterend zijn aan SSEB. Daarom worden alleen de aantallen ZE machines uit SSEB aangehouden. In het maximum worden de aantallen uit de SSEB verdubbeld vanuit de budgetten van Aanbestedende diensten en SPUK (terwijl deze budgetten meer dan verdubbelen). Voor het middenpad betekent dit dat de

budgetten van Aanbestedende diensten en SPUK de aantallen ZE machines uit SSEB met de helft doen toenemen.

Referenties

RVO (2024), 'Regeling stimulering Schoon en Emissieloos Bouwen voor medeoverheden (SPUK SEB)', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/spuk-seb>.

9.74 SRVB Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen

Naam instrument: SRVB Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De Nederlandse binnenvaartvloot bestaat momenteel uit meer dan 4.000 schepen. Jaarlijks wordt naar schatting bij 180 schepen de motor gereviseerd en bij 90 schepen de motor vervangen. Sinds 2020 moeten motoren die aan vervanging toe zijn, worden vervangen door Stage-V-motoren, die aan strenge emissie-eisen moeten voldoen. Omdat een scheepsmotor, mede door de mogelijkheid van revisie, tot 30-40 jaar mee gaat, gaat de verduurzaming en verschoning van de binnenvaart relatief langzaam, ondanks de strenge eisen voor nieuwe motoren. Sinds 2021 is het mogelijk om subsidie aan te vragen voor aanpassing of vervanging van scheepsmotoren voor de binnenvaart. Deze subsidieregeling heeft als doel om een versnelling van de verduurzaming of vervanging van oudere motoren te bewerkstelligen. Voor de subsidieregeling komen onder andere de volgende maatregelen in aanmerking:

1. Aanschaf en installatie van een Stage V-motor;
2. Aanschaf en installatie van een SCR-katalysator (retrofit);
3. Aanschaf en installatie van een elektrische aandrijfmotor.

Elektrische aandrijving (zonder NO_x-, CO₂- en fijnstofuitstoot) valt ook onder de subsidie, mits de elektriciteit wordt gegenereerd door batterij of brandstofcel óf de verbrandingsmotor later eenvoudig door een batterij of brandstofcel kan worden vervangen. Een roetfilter (DPF) voor het verminderen van fijnstofuitstoot wordt een mogelijke uitbreiding van de regeling.

Toelichting op doorrekening

In 2024 was er 24 miljoen euro subsidie beschikbaar voor de SRVB. In 2025 is dat 19 miljoen euro. Het kabinet is voornemens de regeling te verlengen tot en met 2029. Hiervoor is budget gereserveerd in de begroting van IenW van najaar 2024, zie [6.5 Bijlage 5: Subsidieoverzicht](#). Het gaat om afgerond 14 miljoen in 2026, 15 miljoen in 2027, 9 miljoen in 2028 en 1.5 miljoen in 2029. Voor verdere informatie, zie: [Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen aanvragen](#).

De SRVB voor de jaren 2024 en 2025 is meegenomen als vastgesteld beleid in de ERL 2025. Verlenging van de SRVB is meegenomen als voorgenomen beleid, conform de budgetten die hiervoor waren gereserveerd in de IenW-begroting voor 2025. De effectschatting voor deze regeling wordt toegelicht in TNO (2025).

Referenties

Ministerie van Financiën (2024), *Begroting XII Infrastructuur en Waterstaat, 6.5 Bijlage 5: Subsidieoverzicht*, Den Haag: Ministerie van Financiën; <https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2025/OWB/XII/onderdeel/3162729>.

TNO (2025), *TNO Kennisinbreng Mobiliteit voor Klimaat- en Energieverkenning (KEV-24) en Emissieramingen Luchtverontreinigende stoffen (ERL-25)*, Amsterdam: TNO.

RVO (2025), 'Subsidieregeling Verduurzaming Binnenvaartschepen', Rijksdienst voor Ondernemers; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/srvb>.

9.75 Stimulering zeevaart door walstroom

Naam instrument: Stimulering zeevaart door walstroom

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel energie-infrastructuur.

Fungerende details

Op 26 maart 2024 wordt de subsidieregeling walstroom zeevaart klimaat 2024-2026 geopend. Van de regeling (€180 mln.) is €170 mln. gereserveerd voor walstroomprojecten die bijdragen aan het tijdig voldoen aan AFIR. Hiervan is € 40mln toegevoegd vanuit Voorjaarsnota 2023. Daarnaast is €10 mln. gereserveerd voor overige walstroomprojecten voor de zeevaart.

Toelichting op doorrekening

De in 2024 reeds lopende subsidieregeling voor walstroom is in de KEV2024 als vastgesteld beleid meegenomen. Het beoogde extra budget voor uitbreiding van de regeling is als voorgenomen beleid meegenomen. De effecten zijn geraamd op basis van onderzoek van RHDHV (2024).

Referenties

EZK (2023), *Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/09/19/ezk-meerjaren-programma-klimaatfonds-2024>.

9.76 Subsidie elektrisch taxiën luchtvaart

Naam instrument: Subsidie elektrisch taxiën luchtvaart

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Geagendeerd

Beschrijving beleidsinstrument

De Rijksoverheid, Schiphol en andere partijen uit de sector hebben in het Akkoord Duurzame Luchtvaart uit 2021 de ambitie vastgelegd om in 2030 elektrisch taxiën als standaardprocedure toe te passen. Hierin spreken zij af nader te onderzoeken in hoeverre de bestaande fiscale regelingen MIA/VAMIL en EIA mogelijkheden bieden voor eigenaren van ground support equipment dan wel welke aanpassingen aan de regelingen hiervoor nodig zijn. Het Adviescollege Stikstofproblematiek stelt in het luchtvaartrapport van begin 2020 dat elektrisch taxiën de voornaamste methode is om kosteneffectief emissies te reduceren binnen de LTO-cyclus (Adviescollege Stikstofproblematiek 2020). Het PBL geeft aan dat het technisch potentieel wordt geraamd op 0,4 mol stikstof/hectare/jaar in 2030 (PBL 2020). Schiphol heeft een haalbaarheidsstudie gedaan naar elektrisch taxiën, met de bevinding dat gemiddeld 50% brandstof bespaard kan worden. Momenteel is IenW met de sector in gesprek over de mogelijkheden om subsidies in te zetten die in het kader van de structurele aanpak stikstof van het ministerie van LNV zijn gereserveerd om elektrisch taxiën te stimuleren. Dit bedraagt maximaal 10 miljoen euro.

Voorlopige budgetinformatie

Momenteel is IenW met de sector in gesprek over de mogelijkheden om subsidies in te zetten die in het kader van de structurele aanpak stikstof van het ministerie van LNV zijn gereserveerd om elektrisch taxiën te stimuleren. Dit bedraagt maximaal 10 miljoen euro.

Toelichting op doorrekening

De subsidie voor elektrisch taxiën is als geagendeerd beleid meegenomen in de KEV 2024. Per 1 mei 2024 was niet duidelijk hoe die regeling eruit komt te zien. Meer algemeen geldt dat aan innovatieregelingen geen emissie-effecten kunnen worden toegekend. Dat heeft enerzijds te maken met het feit dat de uitkomst van de gestimuleerde innovatietrajecten onzeker is. Anderzijds zal ook bij succesvolle innovatietrajecten het product in de regel niet goedkoper zijn (in aanschaf en/of gebruik) dan het conventionele product dat het moet vervangen, en zal opschaling dus niet vanzelf gaan. Daarvoor is additioneel beleid nodig. Daarin is momenteel niet voorzien.

9.77 Subsidie voor waterstof in binnenvaart

Naam instrument: Subsidie voor waterstof in binnenvaart

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Bij Voorjaarsbesluitvorming is in het Klimaatfonds €75 miljoen gereserveerd voor varen op waterstof in de binnenvaart. IenW heeft samen met partijen in de industrie (werven, waterstofleveranciers, havens en scheepseigenaren) een voorstel (fiche) ingediend. Voorjaar 2024 vindt besluitvorming plaats over de toekenning van middelen uit het Klimaatfonds.

Dit voorstel maakt het mogelijk dat 18 schepen worden (om)gebouwd die varen op waterstof. Waterstofscheepen varen emissieloos en zijn energie-efficiënter dan schepen die op fossiele brandstof varen.

Door het verlenen van 50% subsidie op de kapitaalslasten voor de (om)bouw wordt een zich reeds bewezen concept opgeschaald waardoor deze techniek beschikbaar komt voor de binnenvaartsector die zich moet verduurzamen om in 2050 nagenoeg emissieloos te varen.

Hoewel dit voorstel in het verlengde ligt van normering en beprijzingsmaatregelen waarvan IenW de implementatie is gestart (REDII, ETS2 en verplicht emissielabel), is subsidie voor de kapitaallasten (CAPEX) een noodzakelijke randvoorwaarde voor deze Vroege Fase Opschaling van deze techniek.

Fungerende details

Voorjaar 2024 wordt een besluit genomen over de toekenning van de middelen uit het Klimaatfonds. Vervolgens zal een subsidieregeling worden opgesteld en worden uitgevoerd.

Toelichting op doorrekening

Het budget is deels toegekend (onder voorwaarden) en deels gereserveerd in het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2025. De subsidieregeling wordt daarom deels als voorgenomen beleid en deels als geagendeerd beleid meegenomen in de KEV 2024.

Referenties

EZK (2024), *Ontwerp-Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://open.overheid.nl/documenten/2bced2b4-b6b7-4cbb-b33e-7d87ed9920d5/file>.

9.78 Subsidieregeling R&D Mobiliteitssectoren (RDM)

Naam instrument: Subsidieregeling R&D Mobiliteitssectoren (RDM)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De regeling R&D Mobiliteitssectoren biedt subsidie voor een R&D-mobiliteitsproject. De subsidie-regeling R&D Mobiliteitssectoren (RDM) is voor bedrijven werkzaam in de automotive, luchtvaart en maritieme sectoren om R&D-investeringen in onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, die door de coronacrisis sterk onder druk staan, te ondersteunen.

Toelichting op doorrekening

De subsidieregeling R&D Mobiliteitssectoren stond alleen in 2021 open. Deze hebben we in de KEV 2024 niet meegenomen.

9.79 Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB)

Naam instrument: Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB)

Sector: Mobiliteit | Gebouwde Omgeving

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) beoogt de verschoning en verduurzaming van werk-, vaar- en voertuigen in de bouw te versnellen. De regeling moet onder andere een bijdrage leveren aan de vermindering van de stikstofuitstoot in de bouw. Ook draagt de regeling bij aan de klimaatdoelen uit het Klimaatakkoord en de doelen uit het Schone Lucht Akkoord. De SSEB bestaat uit drie onderdelen:

1. SSEB Aanschaf: hierbinnen wordt subsidie verleend voor de aanschaf van nieuwe emissie-loze bouwmachines;
2. SSEB Retrofit: hierbinnen wordt subsidie verleend voor de ombouw van bestaande werk-tuigen naar emissieloos en voor het uitrusten van bestaande werktuigen met nabehande-lingstechnologie (retrofit) waarmee de uitstoot van stikstof wordt gereduceerd.
3. SSEB Innovatie: hierbinnen worden projecten en onderzoeken gesubsidieerd naar innova-ties voor emissie-loze bouwmachines en benodigde laadinfrastructuur. De regeling richt zich op Nederlandse bouwbedrijven met eigen materieel en verhuurbedrijven.

Fungerende details

Monitoringsrapportage: Realisatiegegevens SSEB regeling 2022.

De regeling loopt sinds 2022 en tot en met 2030. Er is in totaal 360 mln. euro voor de regeling be-schikbaar gesteld. Budgetverdeling voor de komende jaren:

- 2024 - 56 mln (incl. 1,6 mln. laadinframiddelen)
- 2025 - 55 mln
- 2026 - 45 mln
- 2027 - 25 mln
- 2028 - 21,5 mln
- 2029 - 24,5 mln
- 2030 29,5 mln

Toelichting op doorrekening

Dit beleidsinstrument is meegenomen als vastgesteld beleid. Belangrijk te benoemen is dat de nieuwe Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV), die sinds juli 2023 geldt, heeft geleid tot aangepaste subsidiepercentages. Ten opzichte van vorige jaren van de openstelling van SSEB zijn deze percentages naar beneden bijgesteld. Daarmee nemen we aan dat er een groter aantal machi-nen gesubsidieerd kan worden met hetzelfde bedrag.

Referenties

RVO (2022), 'Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB)', Rijksdienst voor On-dernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/sseb>.

RVO (2023), *Realisatiegegevens SSEB regeling 2022 – gedetailleerd overzicht*, Den Haag: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-04/Realisatiegegevens-SSEB-regeling-2022-gedetailleerd-overzicht-maart-2023.pdf>.

9.80 Subsidieregeling Waterstof in Mobiliteit (SWiM)

Naam instrument: Subsidieregeling Waterstof in Mobiliteit (SWiM)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Er worden middelen gereserveerd voor het Meerjarenprogramma 2025 voor toepassing van waterstof in wegtransport en binnenvaart. Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, perceel vroege fase opschaling. Voorwaarde reservering: ambitieuze uitwerking verplichting emissielabel binnenvaart en opt-in ETS-2 voor de binnenvaart (zie maatregel M15 en M16).

Fungerende details

Subsidieregeling voor consortia van waterstoftankstations en vervoerders voor de realisatie van waterstoftankstations en de aanschaf van waterstofvoertuigen. Realisatie basisinfrastructuur voor waterstoftankstations en het op gang brengen van de markt voor waterstof in zware mobiliteit. Budget: 22 miljoen (Klimaatakkoord) + overheveling 210 miljoen (Klimaat en transitiefonds).

Voorlopige budgetinformatie

Voor SWiM is beschikbaar:

2024 = 22 mln. uit Klimaatakkoordgeld 2019

2025 en verder = 210 mln. uit Klimaattransitiefonds

Toelichting op doorrekening

De Subsidieregeling Waterstof in Mobiliteit (SWiM) wordt als deel van de terugsluis van de vrachtwagenheffing deels als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV2024 en deels als voorgenomen beleid. Als vastgesteld beleid worden alleen de terugsluisbedragen voor SWiM uit het vastgestelde stimuleringspakket 2024-2025 (10 mln in 2025) en het budget uit het Klimaatakkoord (22 mln in 2024) meegenomen. Als voorgenomen beleid wordt 210 mln euro budget uit het Klimaatfonds, 22 mln euro uit het Klimaatakkoord en 60 mln euro terugsluis meegenomen tot 2030. De terugsluisbudgetten zijn aangenomen volgens het gepubliceerde meerjarenprogramma terugsluis (zie referentie).

Referenties

EZK (2023), *Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/09/19/ezk-meerjaren-programma-klimaatfonds-2024>.

IenW (2023), *Concept-stimuleringspakket 2024-2025 & Concept-meerjarenprogramma 2026-2030 Terugsluis Vrachtwagenheffing: Verduurzaming en innovatie van de vervoersector*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; https://www.internetconsultatie.nl/terugsluis_vrachtwagenheffing/document/11595.

9.81 Subsidieregeling private laadinfrastructuur bij bedrijven (SPriLa)

Naam instrument: Subsidieregeling private laadinfrastructuur bij bedrijven (SPriLa)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

De SPriLa stimuleert investeringen gericht op versnelling van de uitrol van private laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Laadinfrastructuur is een cruciale voorwaarde om gebruik te maken van elektrische, zero-emissie voertuigen. Nederlandse bedrijven en OV-concessiehouders kunnen gebruikmaken van deze subsidieregeling voor het opdoen van kennis over, advies voor en realisatie van private laadinfrastructuur. Door de instroom van voldoende private laadpunten te versnellen, zal de regeling bijdragen aan een vermindering van CO₂-uitstoot.

Fungerende details

De regeling is gepubliceerd en zal openen voor aanvragen op 24 september 2024. De regeling bestaat uit:

- een RVO informatieloket over private laadinfrastructuur voor bedrijven;
- subsidie voor advisering over de realisatie van private laadinfrastructuur: max. 50% subsidie tot max. €3.500 per aanvraag;
- subsidie voor realisatie van private laadinfrastructuur: max. 20-40% subsidie afhankelijk van bedrijfsgrootte, max. €350.000 subsidie per aanvrager per kalenderjaar (m.u.v. concessiehouders). Hierbij geldt een vast subsidiebedrag afhankelijk van de vermogenscategorie van het laadstation (11kW t/m 600kW+). Aanvullend kan subsidie voor een stationaire batterij met een opslagcapaciteit van max. 1.000 kWh worden aangevraagd. Het subsidiebedrag is €160 per kWh voor mkb en €80 per kWh voor een groot bedrijf.

Voorlopige budgetinformatie

Totaal budget over looptijd 2024-2030 is €406,3 miljoen:

- Waarvan €261,3 miljoen uit het klimaat- en transitiefonds; en
- Waarvan €145 miljoen uit de Terugsluis Vrachtwagenheffing.

Budget per jaar:

- 2024: €42,2 miljoen
- 2025: €56,1 miljoen
- 2026: €62,6 miljoen
- 2027: €56,1 miljoen
- 2028: €76,1 miljoen
- 2029: €86,1 miljoen
- 2030: €27,1 miljoen

Toelichting op doorrekening

De subsidieregeling private laadinfrastructuur bij bedrijven is als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV2024. Op 1 mei 2024 was de internetconsultatie voor de subsidieregeling al wel afgerond, maar de regeling was nog niet gepubliceerd. De maatregelen rond laadinfrastructuur worden

als flankerend beleid meegenomen bij de fiscale maatregelen voor elektrische voertuigen. In de modellering van de ingroei van nulmissieauto's is een onzekerheid rond laadinfrastructuur opgenomen om rekening te houden met de belemmeringen van netcongestie (zie TNO, 2024).

Referenties

Kennisinbreng TNO KEV2024: Verwachte ontwikkeling vermogensvraag zware elektrische voertuigen in relatie tot netcapaciteit.

RVO (2024a), 'Subsidieregeling Private Laadinfrastructuur bij bedrijven (SPRILA) Aanschaf', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/subsidieregelingen-laadinfrastructuur-sprila-en-spula/sprila-aanschaf>.

RVO (2024b), 'Subsidieregeling Private Laadinfrastructuur bij bedrijven (SPRILA) Advies', Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/subsidieregelingen-laadinfrastructuur-sprila-en-spula/sprila-advies>.

9.82 Subsidieregeling publieke laadinfra voor zwaar wegvervoer (SPuLa)

Naam instrument: Subsidieregeling publieke laadinfra voor zwaar wegvervoer (SPuLa)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt aan een subsidieregeling voor publiek toegankelijke laadinfrastructuur voor zware voertuigen. Omdat er nog maar weinig batterij-elektrische vrachtauto's (BEV's) zijn, komt de uitrol van logistieke laadinfrastructuur langzaam op gang. Het doel van de regeling is de uitrol te versnellen. Met deze regeling kunnen investeerders subsidie ontvangen voor publiek toegankelijke laadpunten voor zware voertuigen, wat op zijn beurt de transitie naar schone mobiliteit bevordert.

Fungerende details

Subsidie voor de realisatie van publiek toegankelijke laadinfrastructuur voor zware voertuigen. Totaal budget over looptijd 2024-2030 is €74 miljoen. Deze middelen zijn afkomstig uit het Klimaat- en transitiefonds.

Budget per jaar:

- 2024: €15 miljoen
- 2025: €15 miljoen
- 2026: €15 miljoen
- 2027: €15 miljoen
- 2028: €10 miljoen
- 2029: €4 miljoen
- 2030: €-

Internetconsultatie van de regeling is afgerond. Op internetconsultatie.nl zijn relevante documenten waaronder de regelingtekst te vinden, net als een samenvatting van de uitkomsten van de consultatie. Op dit moment werken IenW en RVO aan de formele reactie op de geleverde input.

Toelichting op doorrekening

De subsidieregeling publieke laadinfra voor zwaar wegvervoer is als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV2024. De maatregelen rond laadinfrastructuur worden als flankerend beleid meegenomen bij de fiscale maatregelen voor elektrische voertuigen. In de modellering van de ingroei van nulmissieauto's is een onzekerheid rond laadinfrastructuur opgenomen om rekening te houden met de belemmeringen van netcongestie (zie TNO, 2024).

Referenties

Kennisinbreng TNO KEV2024: Verwachte ontwikkeling vermogensvraag zware elektrische voertuigen in relatie tot netcapaciteit.

Rijksoverheid (2024), *Internetconsultatie: Subsidie Publieke Laadinfrastructuur zwaar vervoer (SPuLa)*, Overheid.nl; https://www.internetconsultatie.nl/tijdelijke_subsidieregeling_publieke_laadinfrastructuur_zware_voertuigen/b1#sectie-waarkuntuopreageren.

9.83 Tijdelijke subsidieregeling walstroom zeeschepen (stikstof)

Naam instrument: Tijdelijke subsidieregeling walstroom zeeschepen (stikstof)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Deze regeling heeft 2 doelen.

- Het verminderen van de stikstofdepositie (het neerslaan van stikstof) op stikstofgevoelige en met stikstof overbelaste Natura2000-gebieden en voor ruimtelijke ontwikkelingen die gebruik maken van het Stikstofregistratiesysteem (SSRS);
- Het verminderen van het geluid en verbetering van de luchtkwaliteit door het stimuleren van de aanleg van walstroomvoorzieningen in Nederlandse zeehavens voor de energievoorziening van zeeschepen.

Deze regeling is bedoeld voor in Nederland gevestigde natuurlijke of rechtspersonen die van plan zijn een walstroomvoorziening te gaan aanleggen in een Nederlandse zeehaven voor de energievoorziening van zeeschepen.

Fungerende details

De eerste regeling liep van 2022 tot 2023 (31 miljoen) en de eerste projecten zijn al beschikt en in uitvoering. Vanaf 2024 opent waarschijnlijk een nieuwe regeling, welke nog moet worden geaccordeerd door TK.

Voorlopige budgetinformatie

31 miljoen van 2022 tot 2023. 18,8 miljoen voor tweede regeling die naar waarschijnlijkheid in 2024 opent. Deel hiervan is onderuitputting vorige regeling

Toelichting op doorrekening

Het beoogde extra budget voor uitbreiding van de regeling is als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV 2024. De effecten zijn geraamd op basis van onderzoek van RHDHV (2024).

9.84 Uitvoeringsagenda Stadslogistiek

Naam instrument: Uitvoeringsagenda Stadslogistiek

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

TLN, Evofenedex en andere sectorpartijen hebben samen met gemeenten, de Rijksoverheid en stichting Natuur & Milieu een uitvoeringsagenda opgesteld voor het realiseren van een middelgrote nul-emissiezone voor goederenvervoer in 30-40 steden met ingang van 2025. Deze agenda bevat afspraken over financiering van oplossingen, communicatie, het faciliteren en ondersteunen van ondernemers, monitoring en governance. De afbakening van de zones diende door de gemeenten gedaan te worden in 2020. De nul-emissiezones zullen leiden tot zero-emissie transportactiviteiten in de aangewezen zones; daarnaast zal er mogelijk een uitstralingseffect voor ritten van en naar de zones zijn.

De huidige Uitvoeringsagenda loopt tot 31 december 2024. Er wordt gewerkt aan een nieuwe versie die eind 2024 ondertekend dient te worden.

Fungerende details

Er heeft begin 2024 een onafhankelijke toets plaatsgevonden waarbij de Uitvoeringsagenda Stadslogistiek uitgebreid bekeken en geëvalueerd is. Daaruit blijkt dat vrijwel alle acties zijn uitgevoerd en afgerond. Momenteel (zomer 2024) wordt er gewerkt aan een nieuwe Uitvoeringsagenda als opvolger van het huidige convenant.

Toelichting op doorrekening

In de KEV2024 zijn de 29 aangekondigde nulemissiezones als vastgesteld beleid meegenomen in de berekeningen van de toename van het aantal nulemissie bestel- en vrachtauto's.

9.85 Verbod op varend ontgassen binnenvaartschepen

Naam instrument: Verbod op varend ontgassen binnenvaartschepen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Bij binnenvaartschepen die vloeibare lading vervoeren, blijft er altijd wat van het product in de tank van het schip achter na het lossen. Voordat de nieuwe lading aan boord kan, moeten deze restanten worden verwijderd. Wanneer een schipper zijn tanks en leidingen met ventilatoren doorblaast, verdampen de resterende stoffen en komen deze in de buitenlucht terecht. Dit heet (varend) ontgassen (ILT 2022a). Bij ontgassen komen schadelijke stoffen vrij. Het alternatief voor (varend) ontgassen door binnenvaarttankschepen is het afgeven van ladingdampen aan ontgassingsinstallaties of het varen met steeds dezelfde lading, waardoor ontgassen niet nodig is. Onder de Europese overeenkomst voor het internationale vervoer van gevaarlijke goederen over de binnenwateren (ADN) is het varend ontgassen van sommige stoffen (benzine, benzeen) al verboden. Andere stoffen mogen onder voorwaarden van het ADN nog ontgast worden. Varend ontgassen is verboden in dichtbevolkte gebieden, bij bruggen en sluizen. Sinds 2013 zijn er in Nederland al provinciale ontgassingsverboden in verschillende provincies. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) publiceert een kaart waarin staat aangegeven waar varend ontgassen niet of onder voorwaarden is toegestaan (ILT 2022b). Een vergaand verbod op ontgassen in de buitenlucht is sinds 2017 in ontwikkeling onder het CDNI (het verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart). Dit verdrag is in werking in België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland en Zwitserland. Zes maanden na de ratificatie van deze wijziging van het verdrag door alle verdragstaten wordt het verbod van kracht. Het verbod wordt in drie fasen ingesteld (CDNI 2022), waarvan in de eerste fase de meest schadelijke stoffen worden verboden.

Fungerende details

Het verbod op varend ontgassen wordt stapsgewijs ingevoerd. Dat is bepaald op grond van het CDNI-verdrag. In 3 fasen zal het verbod op steeds meer stoffen toegepast worden. Restdampen van aangewezen stoffen mogen dan niet meer naar de atmosfeer ontgast worden. Omdat de verdragswijziging van 2017 een lange ratificatie procedure heeft gekend en omdat de actoren in de tankvaartsector en andere overheden hierom hebben gevraagd, zal fase I op nationale titel (het Scheepsafvalstoffenbesluit) op 1 juli 2024 van kracht worden. Fase II gaat zo snel mogelijk hierna in, in Nederland.

In het verdrag is bepaald dat de 1e fase in gaat 6 maanden nadat het laatste land het verbod in de eigen nationale wetgeving heeft opgenomen. NL loopt dus vooruit op de bepalingen van het verdrag.

- Fase 1: verbod op het ontgassen van benzine, benzeen, aardoliedestillaten en mengsels met meer dan 10% ethanol. Dit zijn de meest vervoerde stoffen. Zie de tabel voor een overzicht van de stoffen.
- Fase 2: verbod op het ontgassen van ruwe aardolie, ontvlambare vloeistoffen en koolwaterstoffen met meer dan 10% benzeen. Het verbod op deze stoffen gaat in 2 jaar na de 1e fase. Zie de tabel voor een overzicht van de stoffen.

- Fase 3: verbod op het ontgassen van onder andere aceton, ethanol en methanol. Dit verbod gaat 3 of 4 jaar na fase 1 in. Zie de tabel voor een overzicht van de stoffen.

Over de inhoud van de tabellen (NL zet in op benoemen UN nummers en niet stofnamen om verwarring te voorkomen) en de timing van inwerkingtreding van het verdrag vinden op dit moment nog onderhandelingen plaats. Minister Harbers van Infrastructuur en Waterstaat heeft aangekondigd dat de verboden van fase 1 op 1 juli 2024 van kracht wordt en fase II z.s.m. erna.

Toelichting op doorrekening

Dit instrument is meegenomen als vastgesteld beleid. Vanaf 1 juli 2024 wordt de wijziging van het verdrag van kracht. We nemen aan dat de laatste fase van het verbod in 2027 volledig is ingevoerd.

9.86 Verduurzaming van geconditioneerd transport

Naam instrument: Verduurzaming van geconditioneerd transport

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Planning

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Het plan van aanpak voor de verduurzaming van geconditioneerd transport tot stand gekomen naar aanleiding van de motie Koerhuis heeft als doel het faciliteren van de verduurzaming van koeltransporten, in samenwerking met de sector. Koelgeneratoren zijn verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de uitstoot van broeikasgassen, fijnstof en stikstof in het goedertransport. De uitvoering van dit plan van aanpak moet leiden tot een vermindering in energieverbruik en een emissiereductie van broeikasgassen en luchtverontreinigende stoffen in de transportsector.

Fungerende details

Vanaf 2024 richt de uitwerking van het plan van aanpak voor de verduurzaming van geconditioneerd vervoer in samenwerking met de sector zich op:

- het bereiken van meer efficiëntie, door bijvoorbeeld betere isolatie en slimmere manieren van beladen van vrachtvervoer;
- het via wetgeving verder normeren van de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen;
- het elektrificeren van koelsystemen en het faciliteren van de benodigde walstroominfrastructuur.

TNO is een meetprogramma gestart om de uitstoot van verschillende soorten koelsystemen te meten om zo het probleem beter in kaart te brengen. Dit programma wordt in de loop van 2024 afgerond. Daarnaast wordt beoogd om op het internationale toneel de uitstootnorm voor mobiele machines waartoe koelgeneratoren behoren aan te scherpen. Om een goed beeld te krijgen van het internationale speelveld wordt in 2024 door TNO een project uitgevoerd met als doel om te inventariseren welke aanpassingen nodig zijn van het VN regelgevend kader (UN Regulation no. 96) om de praktijkemissies van mobiele machines omlaag te brengen en op deze manier de verduurzaming van mobiele machines waaronder koelgeneratoren te stimuleren. De Kamer zal in het derde kwartaal van 2024 geïnformeerd worden over de stand van zaken van de uitvoering van het plan van aanpak voor de verduurzaming van geconditioneerd transport met daarbij een globale planning voor de volgende fasen van het plan.

Toelichting op doorrekening

De plannen rond verduurzaming van geconditioneerd transport zijn op dit moment onvoldoende concreet om mee te nemen in de KEV2024.

9.87 Verduurzaming zeevaartschepen

Naam instrument: Verduurzaming zeevaartschepen

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleidscategorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Voorjaarsbesluitvorming 2024: In het Meerjarenprogramma 2025 van het Klimaatfonds wordt 111,3 miljoen Euro toegekend voor duurzame aandrijftechnieken (zeevaart). Voor uitgebreide omschrijving zie Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025, perceel vroege fase opschaling.

Voorgestelde maatregel betreft een tijdelijke subsidieregeling die een CAPEX-tegemoetkoming biedt bij:

- Aanschaf en inbouw van aandrijftechnieken voor varen op waterstof of methanol, eventueel aan te vullen met aanschaf van de energiebesparende techniek Wind Assisted Ship Propulsion (WASP) of een andere energiebesparende techniek. Hierbij geldt specifiek voor WASP of een andere energiebesparende techniek dat deze bijdraagt aan het behalen van een 10% lagere Energy Efficiency Design Index (EEDI) t.o.v. de EEDI-vereisten;
- Aanschaf en installatie van een batterijpakket inclusief aanvullende benodigde aanpassingen aan boord. Doel is dat dit pakket in de haven via de walstroomaansluiting geladen wordt met als doel om emissieloos de (Nederlandse) haven in- en uit te kunnen varen.

Het betreft een nieuw instrument gericht op zowel nieuwbouw van zeeschepen als op de ombouw van bestaande zeeschepen (retrofit).

Fungerende details

Beoogde vormgeving (conform fiche bij Meerjarenprogramma 2025 Klimaatfonds):

Varen op waterstof of methanol: het subsidiepercentage ligt tussen de 30-40% (eventueel iets aflopend over de jaren waarin de regeling openstaat) van de meerkosten bij een nieuwbouw of retrofit project voor aanschaf en installatie van aandrijftechnieken voor het varen op waterstof of methanol, met een maximum subsidiebedrag per schip. Dit maximumbedrag bedraagt € 2,25 miljoen in de eerste jaren dat de regeling openstaat en wordt verlaagd naar € 2 miljoen in de overige jaren. Indien de aanvrager gebruik maakt van de mogelijkheid ook Wind Assisted Ship Propulsion (WASP) of een andere energiebesparende techniek mee te nemen die bijdraagt aan het behalen van een 10% lagere Energy Efficiency Design Index (EEDI) t.o.v. de EEDI-vereisten, zal het maximumbedrag hoger liggen met maximaal € 300.000 extra per schip.

Binnen de regeling is een bedrag van € 15 miljoen gereserveerd voor cofinanciering voor aanschaf en installatie van een batterijpakket inclusief benodigde aanpassingen aan boord ten behoeve van batterij-elektrisch varen in havens.

Voor deze maatregel is in het Meerjarenprogramma 2025 van het Klimaatfonds een reservering opgenomen van 111,3 miljoen euro.

Toelichting op doorrekening

Het in het Klimaatfonds gehonoreerde budget is als voorgenomen beleid meegenomen in de KEV 2024.

9.88 Verhoging onbelaste reiskostenvergoeding per 2024

Naam instrument: Verhoging onbelaste reiskostenvergoeding per 2024

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

De onbelaste reiskostenvergoeding is een gerichte vrijstelling in de loonbelasting. Op basis van deze vrijstelling kan een werkgever aan werknemers een vergoeding tot maximaal € 0,23 per kilometer (tarief zoals dit per 1 januari 2024 geldt) toekennen voor zakelijke kilometers, inclusief woon-werkkilometers, zonder dat de werknemer hierover loonbelasting hoeft te betalen of de werkgever het moet toerekenen aan de vrije ruimte van de werkkostenregeling. Het ligt aan de afspraken tussen werkgever en werknemer of en tegen welke hoogte de reiskosten worden vergoed. Er is geen wettelijke verplichting om de reiskosten (tot het maximale bedrag) te vergoeden.

NB. Met het Belastingplan 2023 werd de onbelaste reiskostenvergoeding reeds per 1 januari 2023 verhoogd van € 0,19 naar € 0,21 per kilometer. Met het Belastingplan 2024 is dit per 1 januari 2024 verder verhoogd naar € 0,23 per kilometer.

Toelichting op doorrekening

De verhoging van de onbelaste reiskostenvergoeding is als vastgesteld beleid meegenomen in de modellering van het personenautoverkeer met het Landelijk ModelSysteem (LMS).

9.89 Verhoging vliegbelasting

Naam instrument: Verhoging vliegbelasting

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Fiscaal

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Sinds 2021 is er een vliegbelasting van kracht. De vliegbelasting is per 1 januari 2023 verhoogd en per 1 januari 2024 geïndexeerd tot een huidig bedrag van €29,05 per vertrekkende OD-passagier met een vliegtuig van minimaal 4000 kilogram (voorheen was dit 8.616 kilogram). De budgettaire opbrengst van de vliegbelasting bedraagt circa 615 mln. euro voor 2023.

Transferpassagiers en vracht zijn uitgezonderd van de vliegbelasting. Er zijn in Europa geen landen die een transferbelasting kennen. Wel bestaan er verscheidene vormen van vliegbelasting naar afstand en reisklasse.

Fungerende details

In de budgettaire bijlage van het hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB staat opgenomen dat de vliegbelasting vanaf 2027 gedifferentieerd wordt naar afstand. De structurele jaarlijkse opbrengst, die moet komen van een verhoging van de tarieven voor de lange afstandsvluchten, is begroot op 248 miljoen per jaar.

Toelichting op doorrekening

De vliegbelasting van €29,05 per vertrekkende OD-passagier is als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV 2024. De belasting wordt door het luchtvaartmodel AEOLUS toegevoegd aan de ticketprijzen.

Referenties

Significance (2024), *AEOLUS doorrekeningen KEV 2024*, Den Haag: Significance.

9.90 Verlaging maximumsnelheid hoofdwegennet naar 100 km/u gedurende de dag

Naam instrument: Verlaging maximumsnelheid hoofdwegennet naar 100 km/u gedurende de dag

Sector: Mobiliteit

Type Instrument:

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Voorafgaand aan het pakket aan stikstofmaatregelen van april 2020 is in het najaar van 2019 besloten een snelheidsverlaging in te voeren op het hoofdwegennet (Ministerie van LNV 2019). De snelheidsverlaging is ingevoerd na het goedkeuren van de spoedwet aanpak stikstof door beide Kamers. De snelheidsverlaging heeft als doel het verminderen van de stikstofuitstoot van wegverkeer. In maart 2020 is de snelheidslimiet overdag verlaagd naar 100 kilometer per uur op wegen waar voorheen 120 of 130 kilometer per uur mocht worden gereden. Deze snelheidsverlaging geldt alleen overdag en dus mag er tussen 19.00 en 06.00 uur op deze wegen nog wel 120 of 130 kilometer per uur worden gereden.

Toelichting op doorrekening

De verlaging van de maximumsnelheid op het hoofdwegennet naar 100 km/u gedurende de dag is meegenomen als vastgesteld beleid in de KEV2024.

9.91 Versnellen (regionale) uitrol laadinfrastructuur

Naam instrument: Versnellen (regionale) uitrol laadinfrastructuur

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Voorgenomen | Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Onder regie van het ministerie van IenW is, in samenwerking met publieke en private partijen, de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) opgesteld. De afspraken in deze agenda moeten leiden tot een landelijke dekking van (snel)laadpunten en daarmee voorzien in de verwachte laadbehoefte van het toenemende aantal elektrische voertuigen. In de NAL is afgesproken dat elke Nederlandse gemeente een integrale visie op laadinfrastructuur vaststelt, en regio's of individuele gemeenten een plaatsingsbeleid voor de publieke laadinfrastructuur opstellen. Om samenwerking te bewerkstelligen zijn 6 regionale samenwerkingsverbanden opgesteld (RAL-regio's). Deze regio's hebben de taak om kennisdeling te faciliteren, gemeenten te mobiliseren, en aan de andere kant ook om afstemming met netbeheerders te bereiken. In 2023 is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst ondertekend waarin afspraken zijn gemaakt over het realiseren van een landelijk dekkend laadnetwerk. In de NAL worden bij 100% emissieloze nieuwverkoop van personenauto's in 2030 1,7 miljoen laadpunten voor personenvervoer in Nederland voorzien. Dit aantal wordt in 2024 herzien omdat ontwikkelingen in dit domein snel gaan. Wat betreft logistiek wordt in de NAL niet in een bepaald aantal laadpunten voorzien. Een eerste doorrekening van TNO (2019) indiceert voor de stadslogistiek een laadbehoefte van 18.600 laadpunten voor bestelauto's en 7.400 laadpunten voor vrachtauto's. Daarnaast is er een groot aantal nodig voor elektrische bussen, binnenvaartschepen en LEV's (Light Electric Vehicles). Vanuit de Europese EPBD III (Energy Performance of Buildings Directive) is er vanaf begin 2020 een verplichting voor het aanleggen van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen in de private gebouwde omgeving. Met het programma Slim Laden Voor Iedereen wordt gewerkt aan grootschalige toepassing van slim laden waarmee vraagsturing en tijdelijke opslag via de batterijen van miljoenen elektrische voertuigen mogelijk wordt gemaakt. Hierdoor wordt het energiesysteem flexibeler en kan netcongestie worden voorkomen.

Toelichting op doorrekening

De maatregelen rond laadinfrastructuur worden als flankerend beleid meegenomen bij de fiscale maatregelen voor elektrische voertuigen. In de modellering van de ingroei van nulmissieauto's kan momenteel niet expliciet rekening worden gehouden met laadmogelijkheden. In de KEV 2024 is in de rapportage aandacht besteed aan de uitdagingen rondom de (tijdige) uitrol van laadinfrastructuur en hoe die zich verhouden tot de prognoses van het aantal elektrische auto's.

9.92 Vrachtwagenheffing (VWH)

Naam instrument: Vrachtwagenheffing (VWH)

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Economisch

Beleids categorie: Vastgesteld | Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Op 22 maart 2022 is het wetsvoorstel vrachtwagenheffing door de Tweede Kamer aangenomen en op 12 juli door de Eerste Kamer. De wet voorziet erin dat op autosnelwegen en een aantal andere wegen (met name N-wegen) per gereden kilometer wordt betaald. De heffing geldt voor Nederlandse en buitenlandse kentekenhouders van motorrijtuigen of een samenstel van voertuigen bedoeld of gebruikt voor het vervoeren van goederen met een toegestane maximum massa van meer dan 3.500 kg (vrachtwagens). De verwachting is dat de vrachtwagenheffing in 2026 start.

De hoogte van het tarief wordt afhankelijk van de toegestane maximum massa, de CO₂-emissieklasse en de euro-emissieklasse (alleen binnen CO₂-emissieklasse 1) van de vrachtwagen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen vijf emissieklassen (CO₂-emissieklasse 1 t/m 5).

Voor de start van de vrachtwagenheffing moet de Wet vrachtwagenheffing gewijzigd worden. Dit betreft de implementatie van gewijzigde tolheffingsregels van de Europese Unie (herziene Eurovignetrichtlijn). In de huidige Wet vrachtwagenheffing is het tarief nog gebaseerd op de toegestane maximum massa en de euro-emissieklasse van de vrachtwagen. Op 23 november 2023 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de voorkeursvariant voor de tarieven die is verwerkt in een conceptwetsvoorstel. De verwachting is dat het wetsvoorstel uiterlijk eind 2024 wordt aangeboden aan de Kamer.

In lijn met het uitgangspunt van de huidige Wet vrachtwagenheffing bedraagt het gemiddelde tarief 15 cent per kilometer in prijspeil 2019. Dit komt overeen met 16,7 cent per kilometer in prijspeil 2023. Bij het berekenen van het gemiddelde tarief is uitgegaan van de verwachte samenstelling van het wagenpark in 2026. In het conceptwetsvoorstel is voorgesteld om gebruik te maken van de mogelijkheid in de richtlijn om emissievrije vrachtwagens met een maximaal toegestaan gewicht tot en met 4.250 kg vrij te stellen van de vrachtwagenheffing.

Stand van zaken wetswijziging (19 maart 2023): Op 14 januari 2023 is de internetconsultatie afgerond. Ook is een uitvoeringstoets door RDW uitgevoerd en is een advies ontvangen van de ATR. De toetsen en consultatie geven geen aanleiding voor beleidswijzigingen. Inmiddels is het wetsvoorstel voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. De verwachting is dat het wetsvoorstel uiterlijk eind 2024 wordt aangeboden aan de Kamer. Om te voldoen aan de gewijzigde Europese tolheffingsregels en om duidelijkheid te geven aan de uitvoerende organisaties is het wenselijk om de parlementaire behandeling ruim voor de start van de vrachtwagenheffing af te ronden. Het wetsvoorstel en de memorie van toelichting dat is aangeboden aan de Raad van State is te downloaden op wetgevingskalender.overheid.nl.

Fungerende details

Tarief vrachtwagenheffing per gereden kilometer op het heffingsnetwerk in euro's (prijspeil 2023).

Tabel 9.5Tarieven voor CO₂-emissieklasse 1 in euro's (prijspeil 2023)

	EURO 0	EURO 1	EURO 2	EURO 3	EURO 4	EURO 5	EURO 6	EURO 6+
meer dan 3.500 tot 12.000	0,238	0,193	0,183	0,161	0,141	0,115	0,099	0,097
12.000 tot 18.000	0,342	0,275	0,261	0,231	0,2	0,163	0,14	0,138
18.000 tot en met 32.000	0,378	0,318	0,302	0,268	0,23	0,185	0,159	0,156
meer dan 32.000	0,425	0,357	0,343	0,305	0,259	0,206	0,175	0,172

Tabel 9.6Tarieven voor CO₂-emissieklasse 2 t/m 5 in euro's (prijspeil 2023)

Toegestane maximum massa (kg)	Klasse 2	Klasse 3	Klasse 4	Klasse 5
meer dan 3.500 tot 12.000	0,09	0,081	0,055	0,022
12.000 tot 18.000	0,126	0,112	0,077	0,031
18.000 tot en met 32.000	0,144	0,129	0,088	0,032
meer dan 32.000	0,159	0,144	0,096	0,034

Tabel 9.7Indeling CO₂-emissieklassen:

CO ₂ -emissieklasse	Indeling
CO₂-emissieklasse 1	voertuigen die niet zuiniger zijn dan de Europese norm
CO₂-emissieklasse 2	meer dan 5% minder uitstoot dan de Europese norm (maar niet klasse 3, 4, 5)
CO₂-emissieklasse 3	meer dan 8% minder uitstoot dan de Europese norm (maar niet klasse 4, 5)
CO₂-emissieklasse 4	emissiearme voertuigen
CO₂-emissieklasse 5	emissievrije voertuigen

Tabel 9.8
Effecten vrachtwagenheffing voor CO₂-reductie

Beschrijving	CO ₂ -reductie	Toelichting	Bron
Initieel heffing	0,4 Mton	Uitgedrukt in tonnen leidt de invoering van de vrachtwagenheffing naar verwachting tot een CO ₂ -reductie van het totale wegverkeer met circa 0,4 Mton.	Memorie van toelichting (Kamerstuk 35 910, nr. 3) Arcadis, 2020, Milieueffecten vrachtwagenheffing geluid luchtkwaliteit natuur en klimaat (zie vrachtwagenheffing)
Initieel terugsluis	+ 0,8 Mton	Inzet van middelen voor de innovatie en verduurzaming van de vervoerssector leidt tot een verwachte reductie van circa 1,2 Mton. NB. Dit is inclusief het effect van de heffing zelf.	Memorie van toelichting (Kamerstuk 35 910, nr. 3) Arcadis, 2020, Milieueffecten vrachtwagenheffing geluid luchtkwaliteit natuur en klimaat (zie vrachtwagenheffing)
Extra reductie door CO₂-gebaseerde tarieven	+ 0,4 Mton	De onderzoekers ramen dat deze tarieven, ten opzichte van de huidige tarieven in de Wet vrachtwagenheffing, een extra reductie van de CO ₂ -uitstoot door het vrachtverkeer opleveren van 0,4 Mton per jaar in 2030.	Kamerbrief 14 juli 2023 (Kamerstuk 31 305, nr. 411) Revnext, 2023, Varianten voor tariefstructuur vrachtwagenheffing bij implementatie herziene Eurovignet-richtlijn (zie vrachtwagenheffing)
Terugsluis (concept MJP)	+ 0,1 Mton	Hieruit blijkt dat de maatregelen uit het concept-meerjarenprogramma zorgen voor naar verwachting ongeveer 17.400 extra emissieloze vrachtwagens in 2030. Dit aantal komt bovenop de autonome ingroei van ongeveer 8.400 zero-emissievoertuigen. Dit leidt tot 0,9 Mton minder CO ₂ -uitstoot en ongeveer 5.100 ton minder stikstofuitstoot.	Kamerbrief 14 juli 2023 (Kamerstuk 31 305, nr. 411) Pantea, 2023, Effectstudie Terugsluis (zie vrachtwagenheffing)

Beschrijving	CO ₂ -reductie	Toelichting	Bron
Effect hogere terugsluis		Momenteel laat lenW een studie uitvoeren om de effecten te berekenen van de terugsluis	
Totaal verwachte reductie	1,7 Mton		

Voorlopige budgetinformatie

In de ontwerp begroting van 2025 zullen op basis van de definitieve raming de budgettaire gevolgen van de vrachtwagenheffing worden opgenomen voor de eerste 4-jarige periode na invoering (2026-2029). De netto opbrengsten komen ten goede aan de maatregelen voor de innovatie en verduurzaming van de vervoerssector (terugsluis). De ramingsmethodiek is voor certificering voorgelegd aan het CPB.

De netto opbrengsten zijn de opbrengsten uit de vrachtwagenheffing verminderd met:

- de fiscale derving (accijnsderving, afschaffing Eurovignet, verlaging MRB);
- de terugbetaling aan het mobiliteitsfonds van de financiering van de invoeringskosten van de vrachtwagenheffing;
- exploitatiekosten van de vrachtwagenheffing.

Daarnaast moet de voorfinanciering van maatregelen voor innovatie en verduurzaming van de vervoerssector (stimuleringspakket 2024 en 2025) worden terugbetaald aan het mobiliteitsfonds. Onderstaande raming wordt opgenomen in de ontwerp begroting voor 2025 (openbaar op Prinsjesdag, september 2024).

Tabel 9.9
Raming in miljoenen euro's

	2026	2027	2028	2029	Totaal
Opbrengsten	522	1.051	1.054	1.047	3.674
Omvang terugsluis	283	469	457	435	1.644

Voorgenomen beleid, geactualiseerde budgetten concept-Meerjarenprogramma n.a.v. geactualiseerde raming:

Tabel 9.10
Bestedingsvoorstel Meerjarenprogramma 2026-2030 in miljoenen euro's

	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
AanZET	156	189	195	230	210	980
Private laadinfrastructuur	66	94	99	114	108	481
Waterstof	10	10	10	10	6	46
ERS	11	26	26	26	26	115
Logistieke Efficiëntie	10	10	10	10	10	50

	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Uitvoeringskosten (±10%)	30	35	42	45	40	192
Terugbetaling voorfinanciering	-	105	75	-	-	180
Totaal	283	469	457	435	400	2.044

Uitgangspunten:

- De tarieven uit het voorstel voor de wijziging van de Wet vrachtwagenheffing zijn het uitgangspunt (gemiddeld 16,7 cent/km, prijspeil 2023);
- De heffing start naar verwachting op 1 juli 2026 (werkhypothese), in de raming voor 2026 is daarom uitgegaan van de helft van de verwachte jaaropbrengst.

Vastgesteld beleid:

Tabel 9.11

Stimuleringspakket 2024 en 2025 in miljoenen euro's

	2024	2025
AanZET	45 + 11,75	55 + 13
Subsidieregeling Private laadinfra	10	15
Logistieke Efficiëntie	-	-
Subsidieregeling Waterstof in Mobiliteit (SWiM)	-	10
Uitvoeringskosten	1,25	2
Totaal Terugsluis	68	95

Het Stimuleringspakket 2024 en 2025 is als bijlage bij de derde voortgangsbrief vrachtwagenheffing aan te TK aangeboden (nov 2023). In de bovenstaande tabel zijn de budgetten welke nog niet waren verdeeld, nu wel verdeeld. Dit is bij FIN bekend.

Voor logistieke efficiëntie gaat het nog om voorgenomen beleid i.p.v. vastgesteld beleid, respectievelijk met de bedragen 2 mln. (2024) en 5 mln. (2025). Optelsom maakt dan 70 mln. in 2024 en 100 mln. in 2025.

Toelichting op doorrekening

De vrachtwagenheffing inclusief terugsluis wordt deels als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV2024 en deels als voorgenomen beleid. Als vastgesteld beleid wordt de vrachtwagenheffing vanaf 2026 ingevuld volgens het wetsvoorstel voor de vrachtwagenheffing uit 2022 zonder CO₂-differentiatie in de tarieven. In de terugsluis wordt daarbij alleen het vastgestelde stimuleringspakket 2024-2025 meegenomen. Als voorgenomen beleid wordt de vrachtwagenheffing vanaf 2026 ingevuld conform tariefstructuur 2 uit Revnext (2023) en deze tariefstelling wordt vastgehouden na 2030. De terugsluis voor voorgenomen beleid volgt het meerjarenprogramma terugsluis tot 2030, daarna stopt de terugsluis. NB: bij de budgetinformatie staan geactualiseerde bedragen op basis van een nieuwe raming, die niet overeenkomen met die in het gepubliceerde meerjarenprogramma.

Referenties

IenW (2023a), *Concept-stimuleringspakket 2024-2025 & Concept-meerjarenprogramma 2026-2030 Terugsluis Vrachtwagenheffing: Verduurzaming en innovatie van de vervoersector*, Den Haag: Ministerie van

Infrastructuur en Waterstaat; https://www.internetconsultatie.nl/terugsluis_vrachtwagenheffing/document/11595.

IenW (2023b), *Derde voortgangsbrief invoering vrachtwagenheffing (stand van zaken najaar 2023)*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023D46978&did=2023D46978.

IenW (2024), *Wijziging Wet vrachtwagenheffing i.v.m. implementatie van de herziene Europese tolheffingsregels*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGKo25647>.

IenW (z.j.), 'Programma vrachtwagenheffing', Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.vrachtwagenheffing.nl/>.

Revnext (2023), *Varianten voor tariefstructuur vrachtwagenheffing bij implementatie herziene Eurovignet-richtlijn*, Rotterdam: Revnext.

Rijksoverheid (2024), *Internetconsultatie: Wijziging Wet Vrachtwagenheffing*, Overheid.nl; https://www.internetconsultatie.nl/wijziging_wet_vrachtwagenheffing/b1.

Rijksoverheid (z.j.), 'Voorbereiding invoering vrachtwagenheffing', Rijksoverheid; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/goederenvervoer/vrachtwagenheffing>.

9.93 Werkgeversaanpak: besluit werkgebonden mobiliteit

Naam instrument: Werkgeversaanpak: besluit werkgebonden mobiliteit

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vergroenen van werkgerelateerde personenmobiliteit bestaat uit twee onderdelen. Beide zijn nodig om de noodzakelijke CO₂-reductie te behalen met behoud van draagvlak. Ze werken als stok en wortel.

- 1) Besluit CO₂ reductie werkgebonden personenmobiliteit. Dit besluit heeft voor werkgevers een dwingend karakter en als doel om per 2030 1,5 mton extra CO₂ reductie te bereiken.
- 2) Het faciliteren en informeren van werkgevers. Dit beleidsinstrument heeft een inspirerend karakter en ondersteunt werkgevers en met name ook werkgeversorganisaties met informatie en concrete hulp.

Dit beleidsinstrument heeft betrekking op onderdeel 1.

Op 1 juli 2024 is het besluit 'CO₂-reductie werkgebonden personenmobiliteit' in werking getreden. Dit besluit vormt de stok achter de deur voor werkgevers om ook daadwerkelijk hun mobiliteit te verduurzamen. Het besluit heeft een vastgelegd doel (1,5 Mton) en het behalen van dit doel is afdwingbaar gemaakt. Daartoe zijn er twee fases. In de eerste fase (die nu is ingegaan) worden werkgevers alleen gestimuleerd hun CO₂-uitstoot te reduceren. Als ze daarin slagen wordt verder geen normstelling ingevoerd om het resultaat ook af te dwingen. Als ze er niet in slagen volgt wel een normstelling. Het meetmoment is 2026. De CO₂ uitstoot dan bereikt wordt gezet naast een berekend emissieplafond nodig om de 1,5 Mton in 2030 te kunnen halen.

In de fase die op 1 juli 2024 is ingegaan hebben werkgevers in de doelgroep (100 of meer werknemers) alleen te maken met een rapportageverplichting. Deze rapportageverplichting is nodig om in 2026 het gerapporteerde resultaat naast het emissieplafond te kunnen leggen. De rapportageverplichting dient ook om werkgevers zelf bewust te maken en inzicht te bieden. Hier loopt een directe lijn naar het andere beleidsinstrument: informeren en faciliteren. Tenslotte dienen de rapportages ook om tot een genuanceerde normstelling te komen (indien nodig).

Bij het invullen van de rapportageverplichting is veel zorg besteed aan het zo laag mogelijk houden van de administratieve lasten. Dit is gebeurd door de rapportages aan te laten sluiten op bestaande administratieve systemen en door afspraken te maken met leveranciers van de data. Voor de werkgevers is een handreiking beschikbaar. De belangrijkste elementen voor 2024 zijn verder:

- Het borgen van een goede handhaving door de Omgevingsdiensten;
- Het oplossen van knelpunten met de rapportage bij specifieke branches (o.a. uitzendbranche).
- Het voorbereiden van het meetmoment.

Het jaarlijkse budget voor werkgebonden mobiliteit (beide instrumenten), bedraagt €0,5 miljoen.

Fungerende details

Is er informatie beschikbaar over de rekensystematiek waarmee de CO₂-uitstoot per bedrijf wordt berekend?

De werkgevers leveren alleen informatie over de afgelegde kilometers. De CO₂ berekening wordt centraal uitgevoerd. De berekeningsmethode is wettelijk vastgelegd in het besluit. Vanaf 1 juli a.s. staat die methode in artikel 18.14 van het Besluit activiteiten leefomgeving. De kencijfers die gebruikt worden voor de omzetting van kilometers naar CO₂ zijn verantwoord in het document Kerncijfers Werkgebonden Mobiliteit (CE Delft, 2023). Dit document van CE Delft is openbaar te raadplegen (zie referenties). Deze kencijfers krijgen in 2024 een update.

Wat is de tijdslijn voor rapportage, wanneer moeten de bedrijven rapporteren over welk jaar en vanaf wanneer?

De rapportages gaan over een kalenderjaar (1/1 - 31/12) en moeten voor 1 juli van het daaropvolgende jaar worden ingediend. De rapportage over 2024 moet dus voor 1 juli 2025 worden ingediend. De rapportage over 2025 moet voor 1 juli 2026 worden ingediend etc..

Is al bekend wat de boete is bij non-compliance, hoe en door wie wordt deze vastgesteld?

Wat betreft de boete bij non-compliance: deze zijn in lijn met de Omgevingswet waar het besluit onderdeel van uitmaakt (BAL hoofdstuk 18). Over de hoogte is weinig te zeggen. Dat ligt bij het bevoegd gezag. Dat zijn de gemeenten in casu de omgevingsdiensten. Als een werkgever niet tijdig een rapportage heeft ingediend kan de gemeente dat afdwingen met een last onder dwangsom. Dat betekent dat de werkgever alsnog binnen door de gemeente gestelde termijn een rapportage moet indienen. Als dat niet tijdig gebeurt dan verbeurt er een dwangsom. De werkgever moet het bedrag van de dwangsom dan betalen aan de gemeente. Dat lijkt op een boete maar is juridisch anders. Het is niet mogelijk om een bestuurlijke boete op te leggen. De gemeente bepaalt zelf hoe hoog het bedrag van de dwangsom is. De hoogte hangt af van verschillende omstandigheden, zoals het economisch voordeel dat de werkgever heeft bij de overtreding, de omvang van de organisatie, eventuele recidive, etc... Wij kunnen dus niet aangeven hoe hoog de bedragen van de dwangsommen zullen zijn.

Zijn er kennisproducten gemaakt die relevant zijn voor doorrekening in de KEV?

We hebben een link naar de volgende kennisproducten toegevoegd (zie referenties):

- Handreiking werkgevers (IenW 2023a)
- Kerncijfers werkgebonden mobiliteit (IenW 2023b)
- Publicatie Staatscourant (Rijksoverheid 2023)

Hoe wordt gecontroleerd of de doelstelling wordt behaald en een harde norm in zal moeten gaan, is dat aan de hand van de 96 g/rkm?

In 2026 zal een evaluatie plaatsvinden. IenW zal dan op basis van de cijfers die zijn gegeneerd uit de rapportages van alle werkgevers over 2024 en 2025 vaststellen of de totale CO₂-emissie onder een emissieplafond is uitgekomen. Het emissieplafond voor 2026 is vastgelegd in de nota van toelichting bij het besluit. Als de totale emissie in 2026 hoger is dan het emissieplafond dan wordt er een emissiegrenswaarde (norm) ingevoerd voor individuele werkgevers. Dat is de in het besluit opgenomen 96 gram CO₂ per reizigerskilometer of een aangepaste waarde. Hoe hoog de norm uiteindelijk zal worden hangt primair af van "het CO₂-gat" dat met deze dwang overbrugd moet worden. Er zal ook gekeken worden naar de handelingsruimte van bepaalde typen werkgevers om de CO₂ te reduceren, met name bij woon-werk. De norm voor individuele werkgevers wordt overigens ook ingevoerd als er vanaf 2024 geen sprake is van een dalende lijn in de emissie. Als een norm wordt ingevoerd dan moeten de werkgevers daar met ingang van 2030 aan voldoen.

Draagt de verhoogde bijmenging van biobrandstoffen ook bij aan het behalen van de CO₂-norm?

Ja. Alle maatregelen die worden getroffen kunnen bijdragen aan het behalen van de CO₂-reductiedoelstelling. Het is echter onduidelijk hoe groot het effect van bijmenging op de CO₂-uitstoot van de werkgebonden mobiliteit zal zijn. Daarom hebben wij RevNext gevraagd hier een berekening voor te doen.

Nadere toelichting op de doelstelling:

De oorspronkelijke afspraak uit het klimaatakkoord om de werkgeversaanpak van een normstelling te voorzien had een reductie doelstelling van 1 Mton. Met de voorjaarsbesluitvorming in 2023 is dat reductiedoel verhoogd tot 1,5 Mton. Die doelstelling is t.o.v. het basispad dat is gebaseerd op de NEV2017. Met de extra maatregelen uit het programma vergroenen reisgedrag wordt een extra reductie van 0,3 tot 0,5 Mton nagestreefd. Dit komt dus bovenop de 1,5 Mton van het besluit, en wordt oa. behaald door extra uitbreiding van de werkgeversaanpak (zie spoor 1 en 2, bv door extra inzet op MKB, werkgevers die nu buiten het besluit vallen), deelmobiliteit en de recreatieve aanpak.

Voorlopige budgetinformatie

Het jaarlijkse budget voor werkgebonden mobiliteit, gefinancierd vanuit het programma 'Vergroenen reisgedrag', bedraagt €0,5 miljoen. Daarnaast wordt een subsidieregeling geïntroduceerd voor projecten die worden voorgesteld door collectieven van het MKB, brancheorganisaties, en vanuit maatschappelijke initiatieven met als doel CO₂-reductie en draagvlak te bewerkstelligen voor zowel werkgebonden als recreatief reizen. In zowel 2025 als 2026 is er jaarlijks een bedrag van €5 miljoen beschikbaar voor deze subsidieregeling. Voor de jaren 2026 - 2030 staat jaarlijks €0,5M gereserveerd op de aanvullende post.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit. Daarbij heeft de werkgeversaanpak ook een rol gespeeld in de bandbreedte, omdat deze maatregel als stok achter de deur fungeert als de CO₂-uitstoot niet binnen de gestelde normen valt.

Referenties

- lenW (2023a), *Gegevensverzameling werkgebonden personenmobiliteit: Handreiking voor werkgevers*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2024-01/Handreiking-Gegevensverzameling-werkgebonden-personenmobiliteit-december2023.pdf>.
- lenW (2023b), *Kerncijfers werkgebonden mobiliteit: Verantwoordingsdocument Jaargang 2023*, Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/08/23/bijlage-9-kerncijfers-werkgebonden-mobiliteit-verantwoordingsdocument-jaargang-2023-ce-delft-juli-2023>.
- MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.
- Rijksoverheid (2023), *Besluit van 28 november 2023 tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en het Omgevingsbesluit in verband met het beperken van emissies van kooldioxide door werkgebonden personenmobiliteit*, Staatsblad 2023, 472; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2023-472.html>.

9.94 Werkgeversaankpak: informeren en faciliteren

Naam instrument: Werkgeversaankpak: informeren en faciliteren

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Informatie

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Vergroenen van werkgerelateerde personenmobiliteit bestaat uit twee onderdelen. Beide zijn nodig om de noodzakelijke CO₂-reductie te behalen met behoud van draagvlak. Ze werken als stok en wortel.

- 1) Besluit CO₂ reductie werkgebonden personenmobiliteit. Dit besluit heeft voor werkgevers een dwingend karakter en als doel om per 2030 1,5 Mton extra CO₂ reductie te bereiken.
- 2) Het faciliteren en informeren van werkgevers. Dit beleidsinstrument heeft een inspirerend karakter.

De beschrijving van dit beleidsinstrument heeft betrekking op onderdeel 2.

Allereerst streven we ernaar werkgevers te inspireren en informeren over duurzame mobiliteit. Ons doel is om kennis van werkgevers te vergroten, zodat zij op de hoogte zijn van de diverse mogelijkheden om werkgebonden-mobiliteit te verduurzamen. Door het delen van praktijkvoorbeelden willen we werkgevers aanmoedigen om duurzame mobiliteitsbenaderingen te omarmen en van elkaars successen te leren. Speciale aandacht krijgt de fiscale informatie. Dit wordt opgepakt in samenwerking met werkgeversorganisaties en het ministerie van Financiën en de Belastingdienst.

Daarnaast faciliteren we werkgevers via onder meer regionale werkgeversnetwerken. In 2024 ligt de focus op het bereiken van achterblijvende doelgroepen en dan met name het mkb. Met organisaties voor de bedrijventerreinen en met branche organisaties lopen gerichte acties om te helpen bij het benutten van specifieke kansen om te verduurzamen.

In 2024 wordt gewerkt aan een subsidieregeling die organisaties die zich richten op het mkb ondersteunt als ze structurele barrières om te verduurzamen uit de weg willen ruimen (denk aan de branche organisaties of de bedrijvenverenigingen). Voor de MKB subsidie is 2,5m euro/jaar beschikbaar voor 4 jaar.

Het jaarlijkse budget voor de andere onderdelen van werkgebonden mobiliteit, gefinancierd vanuit het programma 'Vergroenen reisgedrag', bedraagt €0,5 miljoen.

Tot op heden uitgevoerde onderzoeken:

- Literatuuronderzoek mkb Goudappel
- Rondetafelgesprekken mkb TwynstraGudde
- Werkgeversonderzoeken I&O
- Onderzoek naar potentiële CO₂-reductie bij MKB

Fungerende details

Belangrijke producten en diensten in 2024 en verder.

Informierend:

- Kennis- en communicatie agenda

- Werkgeversonderzoek

Faciliterend:

- MKB: algemene informatiesheet en voor minimaal 5 branches
- Concrete verduurzamingsmaatregelen voor bedrijventerreinen beschikbaar via passende kanalen
- besluitvorming toekomst facilitering (publiek/privaat)

Verder horen hier de volgende activiteiten bij in 2024 en verder:

- kennissessies met regionale werkgeversnetwerken
- herijking communicatie strategie
- doelgroepen analyse
- platform 'zowerkthet'
- stakeholdermanagement
- kennissessies met betrekking tot CO₂-reductie
- ketenbewaking besluit
- interdepartementale samenwerking op gebied werkgevers
- samenwerking met marktpartijen

Voorlopige budgetinformatie

Het jaarlijkse budget voor werkgebonden mobiliteit, gefinancierd vanuit het programma 'Vergroenen reisgedrag', bedraagt €0,5 miljoen. Daarnaast wordt een subsidieregeling geïntroduceerd voor projecten die worden voorgesteld door collectieven van het MKB, brancheorganisaties, en vanuit maatschappelijke initiatieven met als doel CO₂-reductie en draagvlak te bewerkstelligen voor zowel werkgebonden als recreatief reizen. In zowel 2025 als 2026 is er jaarlijks een bedrag van €5 miljoen beschikbaar voor deze subsidieregeling. Voor de jaren 2026 - 2030 staat jaarlijks €0,5 miljoen gereserveerd op de aanvullende post.

Toelichting op doorrekening

Maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit zijn in samenhang geanalyseerd en meegenomen in KEV 2024. Input van deze analyses zijn de factsheets van MuConsult met effectinschattingen van maatregelen met betrekking tot het verduurzamen van personenmobiliteit. Daarbij heeft de werkgeversaanpak ook een rol gespeeld in de bandbreedte, omdat deze maatregel als stok achter de deur fungeert als de CO₂-uitstoot niet binnen de gestelde normen valt.

Referenties

MuConsult (2024), *Effecten van gedragsmaatregelen mobiliteit ten behoeve van de KEV 2024*, Amersfoort: MuConsult.

9.95 Zeevaart in ETS I

Naam instrument: Zeevaart in ETS I

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Regelgevend

Beleidscategorie: Vastgesteld

Beschrijving beleidsinstrument

Onderdeel van de implementatie herziene richtlijn Europees emissiehandelssysteem (EU ETS) is een gefaseerde uitbreiding van het bestaande ETS naar de zeevaart. De eerste fase is per januari 2024 van kracht: over 2024 moet voor 40% van de geverifieerde CO₂-emissies binnen het doelbereik emissierechten afgedragen worden. Dit wordt in 2025 verhoogd naar 70% en in 2026 naar 100%.

Toelichting op doorrekening

Toevoeging van de zeevaart aan het ETS-1 is als vastgesteld beleid meegenomen in de KEV 2024. De effecten hiervan zijn geraamd op basis van onderzoek van CE Delft (2024).

Referenties

CE Delft (2024), *Bunkerafzet in Nederland van de internationale scheepvaart. Verwachting voor 2030, 2035 en 2040*, Delft: CE Delft.

9.96 Zero Emission OV BAZEB Bestuursakkoord Regionale Openbaar Vervoer per bus

Naam instrument: Zero Emission OV BAZEB Bestuursakkoord Regionale Openbaar Vervoer per bus

Sector: Mobiliteit

Type Instrument: Vrijwillige/onderhandelde overeenkomsten

Beleids categorie: Voorgenomen

Beschrijving beleidsinstrument

Provincies, vervoersregio's, netbeheerders, energieproducenten, de Rijksoverheid en het bedrijfsleven werken samen aan de uitrol en opschaling van zero-emissie busvervoer en de daarvoor noodzakelijke alternatieve tank- en laadinfrastructuur door middel van het Bestuursakkoord Zero Emissie Busvervoer (BAZEB). Afgesproken is dat in 2025 alle nieuw instromende OV-bussen zero-emissie zijn, zodat in 2030 alle 5.500 OV-bussen zero-emissie zijn. De Rijksoverheid geeft jaarlijks een impuls van 10 miljoen euro voor de uitwerking van het BAZEB. In het akkoord hebben de partijen tevens het volgende afgesproken:

- Partijen streven ernaar de markt optimaal te betrekken bij het verwezenlijken van de ambitie en doelstellingen uit het akkoord.
- Partijen verkennen en zoeken nieuwe mogelijkheden voor de financieringsbehoefte die voortkomt uit de ambitie en doelstellingen.
- Partijen verkennen en zoeken nieuwe mogelijkheden om het huidige systeem van regionaal busvervoer te optimaliseren met het oog op de ambitie en doelstellingen. Om kennis en ervaring op te doen voeren partijen in onderlinge afstemming pilots en validatie-projecten uit.

Fungerende details

Op dit moment (01/01/2024) is 30% van de OV-bussenvloot in NL zero emissie. Dat zijn ong. 1.500 ZE bussen, voornamelijk batterij elektrische bussen.

Voorlopige budgetinformatie

- 40 mln ondersteuning decentrale OV autoriteiten via de SPUK ZE bus, looptijd 2022-2024. In 2024 openstelling restbudget van 10 mln euro.
- 48 mln ondersteuning voor laadinfrastructuur OV vervoersbedrijven via de subsidieregeling private laadinfra (SPRILA), openstelling 2024.
- 7 mln ondersteuning waterstofbussen via subsidieregeling waterstof in mobiliteit (SWIM, openstelling 2024).
- mln ondersteuning batterij elektrische tempo 100 OV-bussen via de subsidieregeling ZE touringcars (openstelling 2024).

Toelichting op doorrekening

Als vastgesteld beleid in de KEV 2024 zijn alle reeds verleende concessies waarin nulmissiebussen zijn opgenomen en bestaande afspraken over inzet van nulmissiebussen in concessies in de komende jaren meegenomen. Als voorgenomen beleid in de KEV 2024 wordt ervan uitgegaan dat 95% van de OV-bussen zero-emissie wordt, gebaseerd op achtergrondgesprekken die het PBL heeft gevoerd met het ministerie van IenW, OV-autoriteiten en kennisorganisaties CROW en DOVA. Uit de gesprekken en aangeleverde informatie blijkt dat OV-autoriteiten zich gecommitteerd hebben aan het Bestuursakkoord ZE Bussen. Daarnaast zijn zij actief bezig met het oplossen van

technische en financiële knelpunten. De belangrijkste knelpunten zijn: laadinfrastructuur, technische oplossing voor lange omlopen (capaciteit batterij of waterstof) en financiële haalbaarheid (kostendaling ZE bussen). Het PBL constateert dat deze knelpunten nadrukkelijk op de radar staan van betrokken overheden en dat er in concrete kennislijnen wordt gewerkt aan oplossingen.

Referenties

Zero Emissie Bus (z.j.) 'Zero-emissie in de praktijk'; <https://zeroemissiebus.nl/onderwerpen/zeinde-praktijk/>.

Niet aangeleverde beleidsinstrumenten

Mobiliteit uit het Hoofdlijnenakkoord

9.97 Doorgroei Schiphol op langere termijn met schonere en stillere vliegtuigen

Naam instrument: Doorgroei Schiphol op langere termijn met schonere en stillere vliegtuigen

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord staat genoemd dat wordt ingezet op de rechtsbescherming van omwonenden wat betreft geluidshinder met behoud van de netwerkkwaliteit van Schiphol, zodat op langere termijn doorgroei mogelijk is met schonere en stillere vliegtuigen. Deze maatregel is nog niet verder uitgewerkt. Deze doorgroei van Schiphol wordt niet meegenomen in de KEV2024.

9.98 Herinvoering gebruik rode diesel voor landbouw

Naam instrument: Herinvoering gebruik rode diesel voor landbouw

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord staat dat rode diesel in 2027 opnieuw wordt ingevoerd voor de landbouwsector. Dit betekent dat de accijns voor diesel in de landbouwsector wordt verlaagd. Aan deze maatregel zitten uitvoeringskosten per 2027 verbonden van circa 5 miljoen euro structureel. De maatregel wordt nog verder uitgewerkt. De herinvoering van rode diesel voor de landbouw is meegenomen als geagendeerd beleid in de KEV 2024. De onzekerheidsbandbreedte wordt voornamelijk bepaald door de onzekerheid over de prijsgevoeligheid van het dieselverbruik in de landbouw bij gebrek aan data over het historische verbruik.

9.99 Regionale aanpak infrastructuur voor woningbouw

Naam instrument: Regionale aanpak infrastructuur voor woningbouw

Sector: Mobiliteit

Beleids categorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord is een meerjarige investering van 2,5 miljard euro genoemd voor het ontsluiten van (nieuwe) woningbouwlocaties en het aanleggen van infrastructuur voor mobiliteit. Deze middelen worden toegevoegd aan het Mobiliteitsfonds. De invulling van dit instrument wordt nog verder uitgewerkt. Er is nog niet bekend om welke woningbouwlocaties het gaat en hoe het bedrag verdeeld wordt over de verschillende modaliteiten. De regionale aanpak infrastructuur voor woningbouw wordt niet meegenomen in de KEV 2024, omdat de invulling nog onvoldoende helder is.

9.100 Subsidies voor elektrische voertuigen per 2025 stopzetten

Naam instrument: Subsidies voor elektrische voertuigen per 2025 stopzetten

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Voorgenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord staat dat alle subsidies voor elektrische voertuigen per 2025 worden stopgezet. Dit gaat om de Subsidieregeling Elektrische Personenauto's Particulieren (SEPP). De SEPP loopt door tot en met 2024. Het afschaffen van de SEPP per 2025 zit reeds verwerkt in de berekeningen voor het voorgenomen beleid in de KEV 2024.

9.101 Uitstellen invoering zero-emissiezones

Naam instrument: Uitstellen invoering zero-emissiezones

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord wordt aangegeven dat er bezien wordt op welke manier het instellen van zero-emissiezones kan worden uitgesteld. Dit gaat onder andere om het landelijk regelen van uitzonderingen voor bijvoorbeeld ondernemers. Het instellen van een zero-emissiezone blijft een gemeentelijk besluit. Er zijn 29 zero-emissiezones gepland. Het uitstellen van de invoering van zero-emissiezones wordt niet meegenomen in de KEV 2024.

9.102 Verduurzaming wagenpark blijft gestimuleerd met eerlijke bijdrage elektrische rijder

Naam instrument: Verduurzaming wagenpark blijft gestimuleerd met eerlijke bijdrage elektrische rijder

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord staat dat het nieuwe kabinet voornemens is om de verduurzaming van het wagenpark te blijven stimuleren en dat de elektrische rijder eerlijk gaat bijdragen. Het is nog niet duidelijk hoe dit voornemen wordt ingevuld. Dit instrument is niet meegenomen in de KEV 2024, omdat de invullen nog onvoldoende helder is.

9.103 Verhoging maximum snelheid naar 130 km per uur

Naam instrument: Verhoging maximum snelheid naar 130 km per uur

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

In het Hoofdlijnenakkoord wordt aangegeven dat voor een deel van de snelwegen waar nu een snelheidslimiet van 100 kilometer per uur geldt, de limiet weer wordt verhoogd naar 130 kilometer per uur. Het is nog niet duidelijk voor welke snelwegen dit precies gaat gelden. Deze maatregel is in de KEV 2024 meegenomen als geagendeerd beleid. De bandbreedte wordt met name bepaald door de onzekerheid in de omvang van het aantal trajecten waar de snelheidsverhoging van toepassing zal zijn.

9.104 Vliegbelasting gedifferentieerd naar afstand

Naam instrument: Vliegbelasting gedifferentieerd naar afstand

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In de budgettaire bijlage van het Hoofdlijnenakkoord staat een vliegbelasting gedifferentieerd naar afstand genoemd. Vluchten over lange afstanden worden hierbij meer belast omdat deze een hogere uitstoot hebben. De belasting levert een structurele opbrengst van 248 miljoen euro per jaar per 2027. De maatregel wordt nog verder uitgewerkt. De vliegbelasting gedifferentieerd naar afstand wordt niet meegenomen in de KEV 2024, omdat de uitwerking nog onvoldoende helder is.

Overige niet aangeleverde beleidsinstrumenten Mobiliteit

9.105 Subsidieregeling verduurzaming binnenvaart (t.b.v. halen opt-in)

Naam instrument: Subsidieregeling verduurzaming binnenvaart (t.b.v. halen opt-in)

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het ontwerp meerjarenprogramma 2025 staat dat er een nieuwe maatregel wordt opgenomen voor de verduurzaming van de binnenvaart, naar aanleiding van de opt-in ETS₂ voor de binnenvaart. De maatregel moet nog nader worden uitgewerkt. De subsidieregeling voor de verduurzaming van de binnenvaart wordt niet meegenomen in de KEV 2024.

9.106 Subsidieregeling verduurzaming landbouwwerktuigen

Naam instrument: Subsidieregeling verduurzaming landbouwwerktuigen

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Niet meegenomen

Toelichting op doorrekening

In het ontwerp meerjarenprogramma 2025 staat dat er een nieuwe maatregel wordt opgenomen voor de verduurzaming van de landbouw, bijvoorbeeld van landbouwvoertuigen, naar aanleiding van de opt-in ETS₂ voor de landbouw. De maatregel moet nog nader worden uitgewerkt. De subsidiereregeling voor de verduurzaming van landbouwwerktuigen wordt niet meegenomen in de KEV 2024.

9.107 Verlaging MRB-korting voor emissievrije personenauto's

Naam instrument: Verlaging MRB-korting voor emissievrije personenauto's

Sector: Mobiliteit

Beleidscategorie: Geagendeerd

Toelichting op doorrekening

In het Regeerakkoord wordt aangegeven dat er vanaf 2026 een nieuwe tariefkorting komt in de motorrijtuigenbelasting voor emissievrije personenauto's, die gedeeltelijk compenseert voor het technisch meergewicht van het accupakket. De MRB-korting wordt verlaagd ten opzichte van wat er in de voorjaarsnota stond. Het verlagen van de MRB-korting voor emissievrije auto's is aangegeven in het Regeerakkoord. De verlaging van de MRB-korting voor emissievrije auto's wordt meegenomen als geagendeerd beleid in de KEV 2024.